

1463

C. I. V. SEVERIN

SYNONYMELE LIMBII ROMÂNE

CU RADICALI
DIFERIȚI

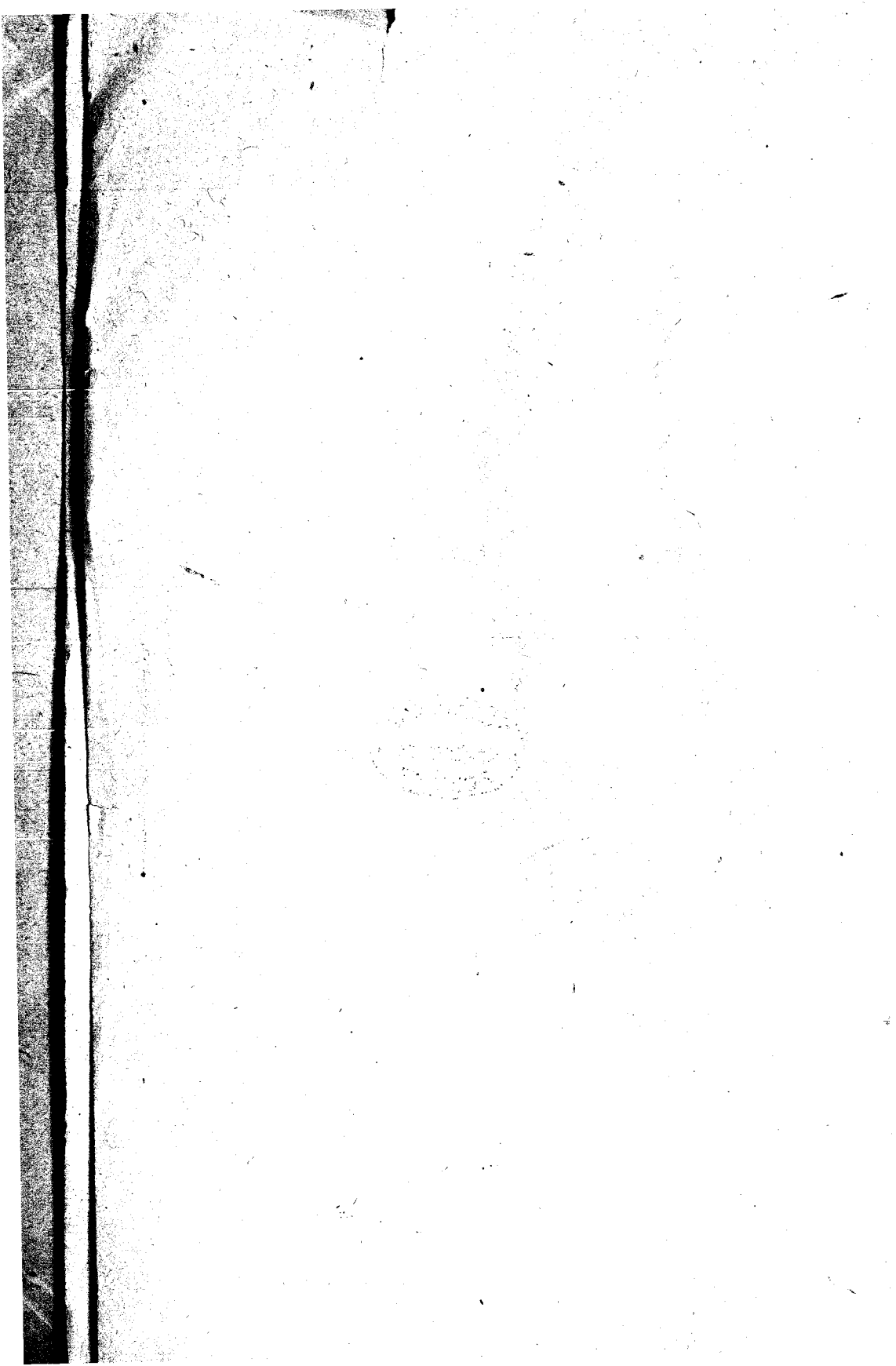
ÎN RAPORT MAI CU SAMĂ LA LUCRURILE DIVINE,
LA CULT ȘI LA TERMINOLOGIA ECCLESIASTICĂ.

VOLUMUL I.

IAȘI // „VIAȚA ROMÂNEASCĂ” S. A. // 1926

2931

C. I. V. SEVERIN

Synonymele Limbii Române

cu radicali diferiți

In raport mai cu samă la lucrurile divine, la cult și la terminologia ecclesiastică.

VOL. I

IAȘI

ATELIERELE GRAFICE LUMINA MOLDOVEI

1923.

11,297020

P R E F A Ț Ă

Nimic nu rămâne neschimbat de vremuri. Limbile vorbite de popoarele antice, au rămas ca tezaure limbistice, scrise de autori și păstrate în biblioteci. Sanscrita, ebraica, elina, latina clasică, au rămas ca monumente istorice și ca baza limbilor moderne. Prin înriurile limbistice streine, furișându-se în o limbă vorbe străine, îi dă acesteia o nouă față. Limbile moderne vorbite, sânt după o vreme împetritate cu vorbe furișate din una în alta. Așa fiind, a limbă, nu poate remâne în întregime originală, adecă vorbită conform geniului unui popor. O limbă fiind sub influența altor limbi, suferă în parte transformări în origina sa, și cu timpul remâne clasică.

În Româna ca în toate limbile sunt diverse transformări. Transformările se succed: a). În raportul radicalilor prin corupțiune. Ex.: Copil din pupillus. l. = copil orfan, fără tată. Gier (popular) din Verres, l. = vier, porc, mai cu samă necastrat. etc. b). În raportul sufixelor și al prefixelor, și c.). În augmentarea cu vorbe streine. Chiar limbile clasice, greaca și latina, n'au fost scutite de influența altor limbi streine, cu care au venit în contact, și din care sau furișat multe vorbe ca unele celtice. Limba latiuă, după trecere de vreme și mai cu samă venită în contact, cu limbile popoarelor barbare, care au invadat imperiul roman, a suferit o mare schimbare, formându-se limba latină mediă, din care apoi s'au format diverse dialecte apropiete popoarelor neolatine și devenite apoi limbile romanice. Numai limbile scrise în operele autorilor au rămas intacte. Limba română însă venită în contact cu diferite limbi ale popoarelor cu cari românii au fost învecinați, a fost constrinsă să sufere grele transformări, atât prin corupțiunile radicalilor, cât și prin adoptarea streinismelor. Poporul român obicinuit deci c'o limbă astfel combinată, a trebuit s'o adopte ca limbă strămoșască. Dicționarele fără rezon resping streinismile, care sânt devenite proprietatea limbii române și încorporate în limbă ca originale, poporul făcând uz de dâsele în vorbire ca-și'n scriere. Chiar limba cultă nu este lipsită de streinisme. Înriurirea slavonă, turcă, mughiară, etc. a'mbogăfit mult limba română, prin cuvintele adoptate de la slavi, turci, maghiari,

*etc. Limba ecclasiastică este bogată în slavisme. Se zice : Cele zece poronci, nu cele zece comandamente. Poronciți, nu comandați, etc. Poporul zice : Salhana (Salkhana, turk) nu abator ; nadragi (nadrag, magh.) nu pantaloni (pantalon, fr.) ; ițari (rad licium, l.) = bătătură, fir trecut prin spată între firele urzelei și prin ext. ițar l. ; poturi, (putur, turk), nu pantaloni. Hulă (ХСА́, a huli=ХСАИТЬ rus.), nu blam, a blama ; slava Domnului, —(СЛАВА—a slăvi — СЛАВИТЬ rus), și nu onoare, etc. Streinismele deci trebuie a fi cuprinse în dicționare și considerate ca un tezaur limbistic popular. Poporul român deprins cu o limbă din moși strămoși, n'o poate părăsi, și pentru aceasta în lucrarea mea intitulată **Synonyme cu radical identici și Synonyme cu radicali diferiți, am menținut streinismele. Primul volum cuprinde: Synonyme cu radicali diferiți, în raport mai cu samă la lucrurile divine, la cult și la terminologia ecclasiastică. Alte trei volume vor cuprinde: 1) Synonyme cu radicali diferiți în raport la terminologia clasică și populară. 2) Synonyme cu radicali identici. 3) un dicționar complet de Synoayme române. În raporturile ortografice, am căutat o strânsă legătură cu etymologia fiecărui cuvânt de origină.***

Maî 20 | 923

C. I. V. Severin

I

Synonyme cu radicali diferiți.

§. 1. Limba română este bogată în synonyme cu radicali diferiți, fie în raportul cuvintelor simple, fie în raportul cuvintelor compuse. Cuvintele compuse se pot forma prin combinațiunea cu doi sau chiar cu mai mulți radicali cu prefixele și sufixele lor convenționale.

Radicali synonymi diferiți în raport la lucrurile divine la cult și la terminologia ecclesiastică.

A

Abstinență, temperanță, continență, cumpătare, sobrietate frânare, nelăcomie.

§. 2. *Abstinența*, (*abstinentia*, ἐγκράτεια, gr.). *Abstinența de plăceri și pasiuni, conservă sănătatea.*—*Temperanță* (*temperantia*, ἡ σωφροσύνη, gr. = virtute ce moderează pasiunile). *Temperanța foșosește tuturor virstelor.* *Continență*, (*continentia*, ἡ ἐκράτεια, gr. = abstenență dela plăcerile sexuale). *Continența învinge orice boală corporală.*—*Cumpătare*. (*moderatio*, ἡ μετριότης, gr.). Cumpătarea este o virtute care face a păzi o dreaptă măsură în mîncare și băutură.—E tym : *Computatio*, l. = socoteală, și prin ext. *cumpătare*. *Sobrietate*, (*sobrietas*, ἡ ὀλιγοσυστία, gr. = cumpătare în pasiuni). *Sobrietatea face ca omul să trăiască o lungă viață.* *Infrânare* (*abstinentia*, ἡ ἐγκράτεια, gr.). *Infrânarea de pasiuni și de lăcomie de hrană și băutură prelungeste viața.* Etym. : *Infrænatio*, l., = acțiunea de a pune frâu, de a înfrîna, cu pref. în și prin ext. și metaph., *înfrânare* = abstenență. Rad de orig., *frënum*, l. — frâu. — *Nelăcomie* (*Abstinentia*, ἡ ἐγκράτεια, gr.). *Nelăcomia e un mijloc de a ține pre om sănëtos.*— Etym. : Ne pref., și лакоμство, rus., = aviditate, lăcomie, în mîncare și băutură și prin ext., *lăcomie*. Verb. λάκομιτз, rus. = a cheltui averea în mîncări alese și prin

ext., a se lăcomi de a trai somptuos, cheltuitor. Aceste vorbe indică în genere, acțiunea de a se depărta omul de orice lucrăvătămător și mai ales de multă mâncare și băutură precum și de fapte urite și criminale.

Absurd, ridicul, inept, stult, stupid, negliob, netod, tont sucit, prost, tănău, idiot.

§. 3. *Absurd* (*absurdus*, l. ἄτοπος, gr.). *Omul absurd de multe ori rătăcește drumul. Sensu proprio*, = supărător urechei. *Ridicul*, (*ridiculus*, l., *redicule*, fr. γελῆσιος, gr.). *Sînt oameni ridiculi, cari la tot pasul te fac să rîzi.* — *Inept*, (*ineptus*, l. ἀνεπιτηδεῖος, gr.). *Cei inepti nu știu de vorbă bună.* — *Stupid*, (*stupidus*, l. ἀνόητος, gr.). *Mulți stupizi, pușini cumiși. Negliob*, (*stolidus*, l., ἀναίσθητος, gr.). *Ce să mai zici de cei negliobi, cînd și cei cumiși fac șotia?* Etym., ημεροδικίη, rus. = inutil, prost și prin ext. *neghiob*. *Netod și netot* (*imperfectus, nondum exactus*, i., ἀτέλειος, gr. = care nu este terminat, incomplect. *Cei netoți n'au nici o cinste.* Etym.: *Ne* pref. și *tot* = *totus*, l., = *non totus*, = *incompletus*, l. — *Tont vix sanus, delirus*, l., ἄφρων, gr.). *Cei tonși, trăesc greu în lume.* Etym.: τσηντζ, rus. = a se cufunda, a se'nneca, de unde prin text. *tont*, prost, care se'nneacă. — *Sucit* (*tortuosus, perplexus*, l., σκολιός, gr.). *Mulțor oameni sucifi, li cîntă cucu în fața.* Etym. *succinetus*, l., = încins, strîns, și prin ext. *sucit* = deșanțat, pe dos. *Prost*, (*stupidus, vanus*, l., ἡλιθίος, gr.). *Sărmanul omul prost, bun odor la casă a fost.* Etym.: Προστρον, rus. l., *prost* sl., *Tănău*, (*insipientis, stolidus*, l., ἀναίσθητος, gr.). *Parcă toți tănăii fac treabă.* Prob. acelaș răj. ca *tont*: τσηντζ, rus. prin jargon ca multe altele. — *Idiot* (*imperitus, ignavus, obscurus*, l., ἡλιθίος, gr.). *Cete odată cei idioși, scoteau la iveală lucruri mai de seamă, ca cei deștepți.* Etym, *Idiota*, l., ἰδιώτης, gr.

Acathist, condac, icos, encomion.

§. 4. *Acathist*, (ἀκάθιστος, gr., din ἀκοῶ=audio, ausculto, l., și ἵστημι, gr. = *sto, non moveor*, l. = a ascultă stînd în picioare). Este o rugăciune, adresată sfinților și cu deosebire sf. Fecioare, și care cuprinde mai multe condace și icoase cu ziceri frumoase, ca Aliluia și bucură-te Făcătoare de minuni. Această rugăciune este ascultată de pravoslavnici, stînd în picioare.

Condac sau condace κοντάκιον, gr. rad. de orig., κόνταξ—kos, dirz.

rad. de orig., *κόντος* = săgeata, *contus*. I. Explicațiunea: Duprecum cu săgețile s'apără cineva de dușmani și de feare, tot astfel, cu condacele s'apără christianii de erezii și de doctrinele păgâne. Astfel condacele fiind niște imnuri religioase ce se cântă în onoarea sfinților, sînt ca niște arme ce apără religiunea. Explicațio, *sensu ecclesiastico* et metaph. — *Icos* sau *icoase* sînt niște cântece de laudă în onoarea sfinților. Să, crede, că icoasele erau niște rugăciuni particulare făcute în casă, sau care la începutul creștinismului, erau cîntate în casă din lipsă de temple, pentru care s'au și numit *icoasē*, *ὄικος*, gr. = *domus*, l. = casă. Devenind publice, ele se cîntau în temp'le, după condace, *Icoasele completează frumoșea cîntărilor religioase*. — *Encomion* și *encomii* (*ἐγκώμιον*, gr., *encomium*, l. = *laudatio*, l. = imn sau discurs în onoarea cuiva. — Rad. ἐν pref. și κῶμος = *comviviūm* hilare, *comissatio*, *saltatio*, rad. de orig., ἐν pref. κῶμη = *vicus* (*ctiam in urbe*). — *Sensu cecelevicistico* : Imn sau imnur. cari să cîntă în onoarea sfinților și cari vin după condace. *Encomiile și icoasele, completează frumoșea serviciuľ divin* —

Aerul, calima. voalul, pânza, coperisul. covertura.

§. 5. *Aerul* (*aër*, l., *αἴρ* gr.). *Sensu proprio* : *Aerul, atmosferă*, care încunjură pământul. *Sensu ecclesiastico și metaph.*: *Pânză. pânzătură, stofă*, ca obiect sacru întrebuițat în serviciul religios. În Biserica creștină ortodoxă, aerul este obiectul cel mai de preț și sacru, fiindcă pe el se reprezintă figura Mântuitorului omenirii Această podoabă sacră a Bisericii, se expune spre sărbătorile Paștelor în bisericile creștine, spre a fi închinată de credincioși. Într'aceste obiecte sacre se remarcă aerul de la monastirea Secu, de o mare valoare. El este opera Vornicesei Mitrofana Ureche, soțiea Vornicului Nestor Ureche. *Calima* (*κάλυμμα*, gr. = *tegmen, velum velamen*, l. Designă în genere, acoperiș, cuvertură. *Sensu ecclesiastico și metaph.*, designă trei cuverturi, cu care se acopăr sf. Vase în timpul Liturghiei, din care două mici, una pentru potir, alta pentru disc, iar a' treia cea mare, este aerul, care acopere ambele vase sfinte, duple cum aerul atmosferic, acopere întreg universul. Deducem de aci, că sf. Biserică prin metaphoră și alegorie, imitează însăși acțiunea naturei. *Voalul* (*velum, velamentum* l., *Κάλυμμα, παραπέτασμα* gr. = *velum, aulaeum*, l. = bucată [de pânză sau de stofă destinată a acoperi ceva, coperitoare). *Sensu ecclesiastico* : *Voalul Maicei Domnului*. Etym. : *Voile*. fr. rad. de orig. *velum*. l.

Pânză (textum, *tela*, l., πήνη și πήνος gr., πανος de unde τηγισω = texo, *stamina e colo deduco* = țes pânză, = scot fire de ață prin spată. *Sensu ecclesiastico*, = acoperiș, calimă. *Preotul așeaza pânza pe sf. odoare*. Etym. τηγισω, gr., = a țese, a pânzui, de unde pânză. πήνος gr. și pannus, l., s'afără înrudite = bucată de stofă și prin ext. pânză. Coperiș și acoperiș (velamen, l., περιπέτασμα gr., *sensu ecclesiastico*, κάλυμμα, gr.). *Acoperișele sf. odoare sunt sacre*. Etym.: *Cooperimentum-coopertre* = a acoperi de unde acoperiș, acoperemânt, *Cuvertură* (tectum, *tegmen*, l., στέγασμα gr. *Sensu ecclesiastico* κάλυμμα, *Cuverturile acopăr odoarele sfinte*. Etym. *cuvertare*, fr.

Afiosire, consecrare, ofrandă, anaphoră, antidor.

§. 6. *Afiosire* (ἀφιέρωσις, gr. *dedicatio*, l. = consecrare, închinare la divinitate). *Sensu proprio*: *Bunii creștini nu uitau a face afiosiri Atotputernicului D-zeu*. Metaph: Boerii vechi făceau afiosiri, monastirile și averile lor la sf. munte Athos (Athos, l., Ἄθως, gr. Patrioții afiosesc bunurile lor instituțiilor bine-făcătoare. *Sensu ecclesiastico*: *Consecratio, dedicatio*, l. *Apostolii făceau afiosiri lui Dumnezeu cu gândul și cu faptele lor*. *Consecrare*, (*consecratio* l., καθιέρωσις gr.) *Consecrarea oferită de credincioși corpului Mântuitorului*. *Ofrandă* (*donum, donarium deo in templo suspensum, Donum* l., ἀνάθημα, gr. = dar făcut zeilor). *Străbunii noștri creștini, erau mai religioși ca noi, ci aduceau deseori ofrande Divinității*. Etym. *Offrande* fr. *Anaphoră și naphoră* (αναφορά, gr. *anaphora* l. *Sensu proprio*: *Erectio, emersio, remissio virium, recreatio ab aegritudine seu virium contentiones*. *Sensu ecclesiastico*: *Consecratio, dedicatio, oblatio* = ofrandă, dar făcut zeilor). *Popoarele chiar dela începutul lunei, făceau anaphorale divinităților*. Prin ext. și metaph., la creștini, semnifică *panis sacratus*, = pânea sfințită, cu care se împărtășesc după spovedanie și primesc anaphoră în fiecare sărbătoare după liturghie, în amintirea corpului și sângelui Mântuitorului și'n semn de expierea păcatelor. *Antidor* ἀντιδoron gr. = *panis consecratus* l., = pânea sfințită, synonym cu anaphoră). *Antidorul sau anaphora întăresc pre creștini în speranța de a vedea Raiul*. *Sensu proprio*: = Dar făcut pentru un contra dar. *Sensu ecclesiastico*: Milostenie, făcută în comun de către credincioși, de unde prin ext. și metaph. *panis consecratus* = anaphoră.

Alleluia, conexiune mutuală, legăre, cohesiune.

§. 7. *Alleluia* (*alleluia*, l., *alleluia*, fr., ἁλληλουία și ἀλληλοονχία gr., semnifică : Lăudați pe D-zeu). Cuvânt ebraic, în sensul de a face legătură între om și divinitate.—În timpul serviciului divin, *alleluia*, să exprime repetat, după rugăciunile obicinuite. *Conexiune mutuală, mutua connexio*, l., ἀλληλουία gr.). *Mutuam connexionem habere* = ἀλληλουκείν = *connexum compactum esse* si ἀλληλοῦκοι = cei ce au o reciprocă legătură = *mutuam connexionem habentes*.—*Legăre și legătură* (*nexus, connexus*, l. ἀλληλουία, gr. = legătura între om și divinitate). *Connexum habere*.—*Legătura între om și D-zeu dă speranță după încetarea din viață*. Etym. : *Ligăre*, l. a legă—și *ligaturus*.—*Cohesiune și coerență* (*conjunctiv, connexio*, l. συνάφεια, gr. *Există cohesiunea sau coerență între divinitate, om și sfinți*. Etim. *Cohesion* și *coherence*, fr. Ebraicul *alleluia*, trecut ca tip de laudă a lui Iehova, s'a introdus și'n rugăciunile religiei ortodoxe și se repetă des pentru a lăuda pre D-zeu. Lăudați pre D-zeu = *laudem Deo ferte* sau *date* = την δόξαν τῷ θεῷ φέρτε. Intreagă omenirea, trebe a lăuda pre D-zeu.

Amin, adevărat, negreșit, așa este, ne'ndoios.

§. 8. *Amin* și *amen* (*amen*, l., ἀμήν, gr. = *vere, certe*, l. Cuvânt ebraic, introdus în rugăciunile creștinilor ortodoxi, pentru a confirma vorbele adresate divinității. Toate sînt spre lauda lui D-zeu—*Amin*.—*Adevărat* (*vere*, l., ἄληθως, gr.) *Adevărat c'a înviet Christ* = *Christus resurrexit. Revere resurrexit*. Etym. : *Ad-de-vere* l. *Negreșit* (*sane, certe, quidem, indubitate, ανεγδοιστως*, gr.). *Negreșit, Christ amăntuit omenirea*. Etym. : *Ne* și *gressus* — *Gradi* sau *trans gressus*, — *transgredi*, l. = a trece limita hotărîtă și metaph. : *A greși*, de unde *gresit* și *negreșit*. *Așa să fie, așa este*. Locuțiunile aceste sînt synonyme cu *amen*, l., ἀμήν, gr. = *ita fiat* l., τούτων ὅπως ἐχόντων gr. Etym. : *Ainsi*, fr. = *haud secus, non aliter, non secus, sic fiat*, l.—*Ne'ndoios și ne'ndoenic* (*indubitate* l., αναμφιβολως, gr. = *fără'ndoială, ne'ndoios, desigur*). *Omul deștept reușește ne'ndoios în toate afacerile*. Etym. : *Ne pref. si duo*, l. = doi. Să explică, că *Induios* este egal cu *nesigur*, = a fi doi, nu unul, a fi sigur și *ne'ndoios* = a fi numai unul și nu doi = *haud secus, non aliter*. Rad. *Ανεγδοιστως* gr. din ἀν și ἔνδοιαζω = a se'ndoi, din εν și δοιάζω, = *ese'ndoi*, din δοιός = *duplu pentru* δύο doi.

Amvon, balcon, cerdac, tribună, cathedră, pridvor.

§. 9. *Amvon* (ἄμβων, gr., rad. de origin.: ἄμβῆ gr.=*pulpitum*, *suggestus*, l). *Sensu proprio*:—Creasta unui munte,—*acctivitas et fastigium montis*. *Metaph.*: Bordul unui vas, extremitatea unei suprafețe, es tradă, tribună. *Sensu ecelenastico*: *Amvon*—tribună rădicată în biserică în fața altarului și expusă la vederea credincioșilor, de unde diaconul citește evanghelia și unde se țin predicile pentru moralizarea poporului. *Balcon* (*maenianum*, l., δρῶφακτον, gr. = *dependentă* ca ornament de lemn sau de piatră în fața unei clădiri). *Lumea privește din balcon*, *Etym.*: *Balcon*, fr.—*Cerdac* (*atrium, pergula, podium*, l. δρῶφακτον, gr.) *In timpul verei se poate sta în cerdac*. *Etym.*: ЧЕРДАКЪ, rus.—grănar, hambar, și prin ext. *cerdac*; maghiar *csarnok*. *Rad. deorig.*, δρῶφακτον, gr. și jarg. *cerdac*. *Turcul* zice: *chahnichin*—*locus cancellis septus*. *Cancelli*—gratii, ostrețe, cu care se'mprejmuește cerdacul și prin ext. *cerdac*. *Tribună* l. (*rostra*, pl. τὰ ἔμβολα, gr. *In genere, pulpi um, suggestus*, l., βήμα, gr.,—loc rădicat, cu deosebire de lemn, pentru ținut discursuri sau pentru privit). *Oratorul vorbește de pe tribună*. *Etym.*: *Tribuna*, it., *tribune*, fr.—*Cathedră* (*cathedra*, l. καθέδρα, gr.—βήμα, ἄμβων, gr.). *Profesorul explică de pe cathedră*. — *Pridvor* (*atrium*, l., δρῶφακτον, gr.) *In pridvor să văd tipurile sfinților*. *Etym.*: *Predvor*, sl.

Anachoret, pustnic, eremit, solitar, ascet, syhastru, schimnic, monach, călugăr.

§. 10.—*Anachoret* (ἀναχωρητής, gr., de la ἀναχωρέω = *retrocedere, redere*—a se retrage, *anachoreta*, l.), *Anachoreții duceau o viață solitară*. *Pustnic* (*qui solus degit, solitarius*, l., μοναχός, gr. *S'a trecut vremea pustnicilor*. *Etym.*: ПУСТЫННИКЪ, rus.,—care s'abține de multă mâncare, care postește, și prin ext. *pustnic*. — *Eremit* ἐρημίτης, gr., *eremita*, l. = *qui per deserta vagatur*). *Eremitii trăiau prin peșteri*.—*Solitar* (*solitarius*, l., μοναχός, gr.). *Solitarii fugiau de lume*. *Ascet* (ἀσκητής, gr., *asceta*, l. = *qui negotium seu artem factitat*. — *Sensu ecclesiastico*: *Qui in rerum divinarum meditatione se exercet*). *Asceții apăreau rareori între oameni, ca exemple de corectitudine*. *Syhastru* (*solitarius*, l., μοναχός, gr.). *Syhasirii, se consacrau la viața spirituală și se destinau virtuții, părăsind lumea, pentru a nu veni în contact cu oamenii păcătoși*. *Etym.*: σν-χ-αστᾶω? = *se continere*—a se continé, a se'nfișaa, de unde prin ext. *Syhastru*. *Rad. de orig.* χανδάνω, gr.—*capere, continere* = a continé, a cuprinde.—*Schymnic* = (ἐρημίτης, gr. *eremita*,

l. rad. de orig. *eremus*, l. deșert, solitudine.—*Tempore quo vasta Hebraei versantur eremo*). Etym.: σκόμνος, gr.,=*catulus leonis*=puî de leu. Rad. de orig. σκόρμιζι =a bate, a urla, relativ la câni. Prin ext. și metaph.—*Monach solitar, care trăește în pustii, ca puîi de leu*). In vremea de astăzi, nu se mai vorbește de schimnici, care numai există. *Monach* (μοναχός, gr., *monachus*, l.; monachie=*μοναχή* gr., *monacha*, l.=bărbat și femei devotați divinității). *Monachii și monachiile îngrijesc de cultul divin*.—Rad. de orig.: μόνος gr.=*solus*,—*solitarius*, l. *Călugăr* καλόγηρος, gr.) *Călugării s'au destinaț cultului divin*. Rad. de orig.: =καλός =bun și γέρων =bătrân =bun bătrân.

Antagonist, adversar, dușman, emul, inimic, belator, protivnic, rival, neprieten, zavistnic, invidios, pizmaș.

§ 11. *Antagonist* (ἀνταγωνιστής gr. *adversarius*, l.). *Am un bun antagonist în discuțiune. Sensu eclesiastico: Biserica creștină în origina sa, a avut ca antagonist, întreagă păgânătatea. Adversar (adversarius l., ἀνταγωνιστής, gr.). Adversarii noștri ne pândesc, ca să ni vie de hac. Dușman (hostiș, l., ἐχθρός, gr.). Dușmanii noștri, sînt popoarele vecine. Etym.: δισημής, gr.=malevolus, inimicus.—Emul (aemulus, l., ἀντίπαλος, gr.). Emulii animalelor sînt oamenii.—Inimic, (inimicus, l., ἐχθρός, gr.) Toți sîntem inimici, unii altora.—Belator (bellator, l., μαχητής, gr.=războinic, luptător și prin ext. belator=dușman). Belatorul ereticilor=bellator haereticorum. Protivnic (adversarius l., ἐχθρός, gr.). Protivnici sîntem unul altuia. Etym.: противникъ rus. Rival (adversarius l., rival, fr. ἀντίπαλος, gr., Bunii amici, la interese devin rivali.—Neprieni (hostiș, l., ἐχθρός, gr.). Ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de neprieteni, mă păzesc eu singur. Etym.: неприетель, rus. napridnik sl.—Zavistnic (invidus, l., φθονερός, gr.) Zavistnicii, aștîă discordii între oameni., Etym.: завистлиі rus.—Pizmaș, pizmatar, și pizmatareș, (invidiosus, l., πεισματόρης, gr., din πείσμα). Pizmașii ne pândesc.—Invidios (invidiosus l., φθονερός, gr.) Invidioșii caută gâlceavă celor cuminți.*

Antiminsul, prestolul, contra-masă.

§ 12. *Antiminsul*, (ἀντιμηνσιον, gr.=sacra textura, l.=o pânzătură cu închipuirea înmormântării lui Christ, numită așa fiindcă la nevoie servește de prestol sau sf. masă, pe care să servește sf. Liturghie). *Prestolul* (πρε-στολή, gr., pro στόλος, gr.=prae-Stola.

1.=*palla* = haină, rochie lungă a damelor romane și prin ext. și metaph., *pânzătură, pânză, stofă*; *Sensu ecclesiastico*. Ornamentul, *podoaba=sacra mensa*, pe care se săvârșește st. Liturghie. *Sensu proprio*: *Tunica talaria=palla superba matronarum romanarum*.

Prestolul sau sf. masă, designă în genere, o mobilă făcută anume pentru a să așeza în altar și a susține odoarele necesare sf. Liturghii. *Stola*, l. și *στολή*, gr.=*pânzătură*. acoperitoare, să iea în sens de prestol, când să întrebuințază pentru *sacra mensa*, *Contra-masa (contra-mensa*, l., *ἀντί-μηνσιον* gr.=*contra-masă*, în loc de masă, luat *sensu ecclesiastico*, este egală în senz cu *antiminsul*.

Antiphon, antiphonie, antienă, verset, eclogă.

§ 12. *Antiphon (ἀντίφωνον, gr. — Seusu ecclesiastico*: Răspuns, *antienă = responsio, contradictio, =ecloga ex-psalmo aliquo in liturgiis Graccorum qua sacerdoti chorus respondet*). Antifoanele sînt *cântări ce atrag pre credincioși la rugăciune*.— Și *antiphonia*, l., *ἄντιφωνος* gr.=*Sonus contrarius, contradictio, responsio*. — *Sensu ecclesiastico*: Cânt executat de două coruri pe rând, răspunzînd unul celui-alt). *Antiphonul secund* *pozază ca răspuns primului*. *Antiphonie* *ἀντιφωνία* și *ἄντιφωνηθῆς*, gr.=*contradictio, responsio, sonus contrarius*). *Prin antiphonie, ajungi a găsi adevărul*. *Antienă*=(*ἀντίφωνον, gr., antiphon=Responsum, contra sonus l.*), *Antienele sînt niște versete, care se cântă înaintea de psalmi*. Etym.: *Antienne*, fr. — *Verset (versus, versiculus, l., κῶλον, gr., =o mică secțiune a unui capitol*. *Prin versete, seusu ecclesiastico, cântarea în biserică devine variată*. *Eclogă (eelogă, l., ἔκλογη, gr.=excerpta, clectio*. *Sensu ecclesiastico: Arbitrium, libertas, electio, praedestinatio*; câte odata: *Piesă aleasă, versuri în genere, sau versuri pastorale, dialoguri pastorale*. — *Prin ecloge și prin bîrțitul oilor, își alină păstorii suferințele*. In specie *seusu ecclesiastico*: *Mici versete din psalmi, care să cântă înaintea psalmilor*.

Antiphrază, contradicție, opoziție, ironie, incompatibilitate, repugnanță, disonanță, diferența, controversă, disidență, contrarietate

§ 14. *Antiphrază (ἀντιφρασις, gr. din ἀντί—contra, adversus, l. și φράσις = dictio, genus loquendi, loquela l. Rad. de orig. φράζω =dicere, exponere,—suadere, hortări, — med. și pass., deliberare, perpendere, l. : = vorbă, dicțiune care stă în contrazicere cu dicțiunea precedentă, precum și vorbă simulată contra adevărului*). *Prin antiphrază ajungi la descoperirea adevărului*. *Metaph Antiphraza este substituîrea unui cuvânt cu un cuvânt contrar*. *Con-*

tradicție și contrazicere, (contradictio, l. ἀντιλογία, gr.). Vorbirea prin contradicție, deșteaptă pe om.—Opoziție (oppositio, contrarietas, l., — ἐναντιότης, gr. Vorhele: Pontus= Πόντος, gr. = marea în genere, și euxinus, εὐξίνος, gr. = propr. = ospitalier, găzduitor, sînt în opoziție și formează o antiphrasă. Și prin ext., marea ospitalieră, marea primitoare de voiajori străini, denumirea ce s'a dat mării Negré.—Ironte (ironia l., ἰριουσία, gr.=dissimulatio loquentis,—derisio = a spune una și a înțelege alta; luare în rîs). Făcînd o ironie la vorbele zise, poți atrage atenția ori-cui.

Incompatibilitate (incongruentia, discrepantia, l., ἀναρμοσπτία, gr. = opozițiune, nepotrivire între vorbe). — Între vorbele negru și alb, este incompatibilitate ca și între vorbele profesor și magistrat și ca și între funcțiunea de profesor și magistrat. Etymol.:

Incompatibilité, fr.—Repugnantă (repugnantia, l.= discordie, nepotrivire între lucruri; sensu proprio: Sentiment ce depărtează pre om da om și'l detoarnă de la lucruri). Există repugnantă între un chreștin și un ebru. Mataph.: Între vorbele adormi și ațipi, există repugnantă. Disonantă (dissonantia, discrepantia, l., διαφωνία, gr. =desacord, diferență). Există disonantă între corbole bun și rău. Există disonantă între sunurile muziceii. Diferență (differentia, discrimen, l., Rad. de orig. διαφορά, gr., = deosebire între lucruri și vorbe). Între vorbele dute și vină să poaie stabili ușor diferența. Controversă (controversia, dissensio, l. Sensu oproprio: Dispută, diferend, și prin axt., nepotrivire, deosebire). Între clementele naturcii este o mare controversă, ca și în cuvintele unei limbii. Disidența (dissidentia, differentia, dissensio, l., διάστασις, gr.,=nepotrivire între denumiri și lucruri). Între antiphrază și antitheză, este o disidență de vorbe și de idei. Contrarietate (contrarietas, l.,=opoziție, nepotrivire). Există contrarietate între soare și lună.

Antipozi, antichthoni.

§. 15. *Antipozi (antipodes, l., ἀντίποδες, gr.,=oamenii, cari locuesc partea globului diametral opusă părții locuite de noi). Antipozii sînt oameni ca și noi, și trăesc ca și noi. — Non hic antipodas solumque rubrum. Phael — Interjecto mundi pars altera sole. Sid. Din aceste două versuri, să dovedește că anticii aveau o exactă cunoștință de starea terestră.—Rad. de orig.: Avt, gr.=contra, l., și πούς-δός, gr.=picior, adecă=care are picioarele opuse la ale noastre.—Sensu proprio: Locuitori cu picioarele în pozițiune contrară picioarelor noastre.—Metaph.: Ganeo et heluo sau gulo=*

om bețivan și lacom la mâncare.—*Homo non profundae modo sed intempestivae quoque ac sordidae gulae.*—Alt senz; *Antipozi*—oameni bătrâni, cari nu sînt stăpâni pe picioarele lor. — *Antichthoni* (*ἄντιχθωνες*, gr., *antichthones* l., = locuitori de subpămînt). *Antichthonii locuesc pe partea opusă a globului.* Rad. de orig.: *ἄντι*, gr. = *contra*, l., și *κτῶν-ωνός*, gr. = glob, terră, de unde *ἄντιχθων* = terra antichthonum seu antipodum și *ἄντιχθωνες*, gr. = locuitori ai solului antipus solului nostru.

Antitheză, contra-theză, contrast. opoziție.

§. 16. *Antitheză* (*antithesis*, l., *ἄντιθεσις*, gr. = contrarietate de cuvinte sau de idei). — *O discuțiune în antitheză, poate lămurii o chestiune dubioasă. Echilibrul între antitheză, de Rădulescu, este o podoabă literară.* In termini de retorică, designă argumente contra celor ale adversarului. Metaph.: substituirea unei litere cu alta, ca *ollī* în loc = de *illi*, l. — Rad. de orig.: *ἄντι*, gr. = *in contrarium partem tendere* = a contrastă = *contrastăre*, it., *contraster*, fr., din *ἄντι*, = *contra* și *τιθημι*, gr., = *ponere, collocare*. — *Contratheză* (*antithesis*, l., *ἄντιθεσις*, gr. — Prin o contratheză logică. respingi conclusiunile adversarului. — Etym. *contra*, l. = împotrivă și *thesis*, l., *θεσις*, gr. = *positio, situs*, = pozițiune, situațiune. — *Contrast* (*discrepanția, dissonantia* l., *διαφώνησις*, gr. = împotrivire, deosebire, contrastare, contrapозиțiune). *Din cauza unor contraste dintre părți, afaceroa nu s'a putut discurma.* — Etym.: *Contraste* fr., — *Opoziție* (*oppositio*, l., = obstacol, acțiune de a împedica). *Când vorbitorii fac opoziție, în discuțiune, în raportul vorbelor și al ideilor, lucrul să lămurrește mai ușor.* — *Sensu ecclesiastico.* Opoziția (*repugnantia*, l.) făcută de om la respectul divinitatii, este un sacrilegiu.

Apathie, nesimțire, amorțală, stupoare, liniște, repaos, indolență, insensibilitate.

§. 17. *Apathie* (*ἄταθεια*, gr., *indolentia*, l. = nesimțire). *Mulți oameni sînt cuprinși de apathie.* — Rad. de orig. *ἄ* și *πάθος*, gr. = afecțiunea, suferință. — *Nesimțire* (*privatio sensuum*, l., *ἄνασθησια*, gr.) *Nesimțirea supravine în urma unor boale grave ce le sufere corpul.* Metaph.: *Negligentia*, l., = indiferență). *La grozavcle dureri provocate de boală, stă în nesimțire, măcar-că ea se prăpădește.* Etym.: *Ne* și *sentire*, l. = a simți. Rad. de orig. *sensus* = simțire. — *Amorțală* (*torpor, stupor*, l., = starea unui membru amorțit). *După atăta boală întreg corpul a căzut în amorțală.* Etym.: *Ad*, și *mori* — *mors*, = a muri, — moarte. *Stupoare* (*stupor*, l., *ἄνασθησια*, gr. = a-

mortală, nesimțire). Omul poate cădea în stupoare și din cauza unei spaime grozave.—*Linște* (*tranquillitas, tranquillitas animi* l.) Liniștea sufletului, face fericirea omului. Etym.: *Lenitas*, l., — *Repaos* (*quies*, l., ἡρεμία, gr.=odihnă): — *Rapaosul* fortifică corpul. Etym.: *Riposo*, it., *repose*, fr. verb: *Riposare* it., *reposer*, fr. Latin med. *Repausare*. Indolență (*indolentia*, l., ἀπάθεια, gr. = nesimțire). Indolența este urmarea unei paralizări corporale. Metaph.: Or ce'i vei spune, nu'l poți scoate din indolența.—*Insensibilitate* (*privatio sensuum, stupor* l., ἀνασθησία, gr.). *Insensibilitatea* corporală este urmarea unei paralizii. Metaph.: Ἀσυμπάθεια, gr.=nesimțire la suferințele altuia). *Insensibilitatea* să declară des la oamenii pătimiși. Etym. *Insensibilitate* fr.

Apocalyps, descoperire, revelare, interpretare, explicație.

§. 18. *Apocalyps* (ἀποκάλυψις, gr., *apocalypsis*, l. = *revelatio, patefactio*, l.=descoperire, distăinuire). Prin mijlocirea apocalypselor, ajunge omul a cunoaște până și secretele naturii. *Sensu ecclesiastico: Revelatio divina*. Prin apocalypsele divine, omul își poate da seamă despre natură și divinitate.—In specie: Cartea canonică a Sf. Ioan evangelistul, în care prin alegorii incurcate, prezice triumful creștinismului.—Etym.: Rad. de orig.: ἄπο și κάλυπτω, gr. = *detego, revelo, patefacio, aperio*. — *Descoperire* (*detectio, patefactio, inventio*, l., ἔρρησις, gr.). *Sensu proprio: Descoperirea* munților de omăt se practică în timpul căldurilor. Metaph. *Prin* multele descoperiri științifice ajunge lumea la civilizație. — *Sensu ecclesiastico: Proivnicii* lui Christ îi au făcut descoperirea cadavrului, pentru a profana sanctitatea divină. Etym.: *Des*,; pref. si *cooperire* = a acoperi. — *Discoperire*, it. — *Revelare și revelație* (*revelatio*, l.). In vremurile vechi, revelațiile erau crezute ca minuni.—*Sensu ecclesiastico: Revelațiile* Apostolilor, constituiau o colecție de cunoștinți care puteau servi ca bază la formarea religiei creștine, la diferitele popoare. Interpretare și interpretație (*interpretatio* l., = tălmăcirea unor vorbe sau a unor idei, descoperirea sensului adevărat). *Din* interpretație în interpretație ajungi a descoperi adevărul.—*Sensu ecclesiastico: O* justă interpretare a sf. scripturi, deșteaptă în om simțământul de moralitate și de dragoste divină.—*Explicație și explicațiune*, (*explicatio*, l.) Nu e greu a da o explicație, e greu însă a o da lămurită. *Sensu ecclesiastico: Explicațiunea* dogmelor religioase creștine, este o chestiune filosofică, are trebuie dezvoltată de capete sănătoase și bine instruite.

Apocopă, suprimare, omisiune, eliminare, tăere, abscisiune, amputare și amputație.

§. 19. *Apocopa* (ἀποκοπή, gr., *apocope* și *apocopa* l., = *suprimare*). — *Arborii au nevoie de apocopa ramurilor de prisos. Sensu gramatical: suprimarea unei sylabe de la finele unui cuvânt, ca: Dic, duc, fac, fer pentru dice duce, face l., = Zi, du, fă pentru zice, duce, face.* — *Suprimare (abrogatio, ablatio, l., scoaterea unui lucru dintre altele sau desființarea a ceva). In timpul cutremurilor s'ntemplă suprimări de orușe și de oameni. Metaph.: Camera face suprimarea vechilor legi. Etym.: suppressio—supprimere l., Omisiune (seccesio, assumptio, l., παραλείψις, gr., = lepădare). Cu ajutorul foarfecelor s'a făcut omisiunea multor crengi din gardul viu.* — *Metaph.: Din aceste articole s'a făcut omisiunea celor mai multe idei. Etym.: Omissio l., omisione, fr., omisione, it.* — *Eliminare (eliminatio, l., = exilare și prin exst. eliminare). Mulți au fost eliminați din școală.* — *Tăiere (sectio, censio, l., τμή, gr.). Tăierea ramurilor uscate este necesară. Metaph.: Tăierea unei litere dintr'o vorbă este necesară. Etym.: Taille, fr., — tagliare, it. talcare, l. rust. = a tăie.* — *Abscisiune (obsistio, l., ἀποτομή, gr.) Abscisiunea unui buboiu, aduce sănătate.* — *Alt senz: (Caulis amissio, l., ἀποκόλις, gr., = tăierea unui trunchi, & unei ramure de arbori).* — *Abscisiunea ramurilor uscate de pe arbori e de nevoie.* — *Amputație (amputatio l., ἀποτομή, gr.). Amputația unui membru al corpului.* — *Amputația crăcilor unui arbore.*

Apocryph, suspect, perjur, fals, neadevărat miucinos, poltron.

§. 20. *Apocryf* (ἀπόκρυφος, gr., *apocryphus, l., = occultus, spurius, suppositus, nothus, l., = νόθος, gr.). toate vorbele lui sînt apocryphe. Sensu ecclesiastico: Necanonic (ἀπόκρυφος, gr., = fără inspirație divină). Cărțile scrise, în origina religiunii creștine, de autori necunoscuți, neinspirăți de divinitate, se numesc apocryphe. Rad. de osig.: Ἀποκρίπτω, gr., = abscondo, occulto, operior, l.* — *Metaph.: Obscuro, dignitate supero, l., din ἀπο σι κρύπτω, = occulto, abscondo, tego, protego.* — *Suspect (suspectus, l., = presupus, bănuif). Cei suspecti de crime, sînt urmăriți.* — *Sensu ecclesiastico: Păgânii erau suspecti de discordiile ce făceau contra creștinismului.* — *Perjur, și sperjur (perjurus l., = jusjurandum violans = care jură strâmb). Cei sperjuri sînt lipsiți de morala socială și de credința în divinitate. Sensu ecclesiastico: D-zen pedepsește aspru pe oamenii sperjuri, cari înșală buna credință a celor nepătați de crime.*

Subst. Perjurium = sperjur. Perjurium facere, — perjurăre, — perjerăre, l. = a sperjura, a jura mincinos. — Fals (falsus, mendax, fictus, l. Ψευδής, gr. = contrar adevărului, mincinos, perjur.

Oamenii, in genere, sunt falși, prin natura lor animală. Sensu ecclesiastic: „Falși sînt, cei ce vă propun vouă grija pentru convertirea lor la religia creștină, numai în scopul de a afla misterele religiei creștine“, zice Christ Apostolilor. Neadeverat (mendax, falsus, l. ἀπατητός, gr.) Speculatorii vînd petre neadeverate ca petre scumpe. — Etym.: N. — și ad — de — verat = ad — de — verus, l. — Mincinos (mendax, l., παράσημος, gr.). Cei mincinoși nu sunt cr. zuți, chiar cînd spun adevăral. Rad. de origină: mentior, l. mințese, de unde mincinos. — Poltron (vilis, pravus, malus, l., φαύλος gr.). Pe cei poltroni să nu-i crezi. Etym.: Poltron, fr.

Apod, olog, paraliție, fără picioare.

§. 21. Apod (pedibus carens, pedes pravos habens, = apus, l. ἄποδος, gr. genit. lui ἄπους, = lipsit de picioare, sau cu picioarele sfărâmate sau slabe. — Cei apozi sufer de mizeriile vieții. — Olog (resolutus, fractus, l., παράλυτος, gr., cei ologi sînt expuși a cerși. Etym.: ἕλον — γόνου = întreg genunchiul = totum, integrum genu, l., sub înțelegându-se lipsa piciorului dela genunchiu în jos. — Paralytic (paralyticus, l., παράλυτος, gr. = resolutus, fractus, debilis, l., = paralytic în o parte sau întregimea corpului). — Cei paralytici cu greu se mișcă. Fără picioare (pedibus carens, sine pedibus, l., ἄποδος, — ἄπους, gr.). Cei fără picioare să hrănesc de cei cu picioare.

Apogeu, slavă, mărire, înălțime, glorie, vîrfurile gloriei, culmea puterii.

§. 22. Apogeu (ἀπόγειον și ἀτόγειον, gr.). Sensu proprio: = Maxima planetæ a terra distantia și funis quo navis terræ alligatur, și ἀπὸ γαίης (ἀβρα), = ventus qui e terra în mare fé tur. Prin ext. și metaph.: Vîrfurile gloriei = apogeu, l. = (cumulus). Marele Napoleon a atins apogeu gloriei, Sensu ecclesiastico Religieua orthodoxă creștină a atins apogeuul său, cînd păgânii s'au convertit înbrățoșind-o. Rad. de orig.: Από = a, ab, abs, l., și γῆ = terra, regio, ager, l. — Slavă, (gloria, fama, l., (δόξα, gr.). Mulți oameni ajung la slavă, numai slujind-i norocul. — Sensu ecclesiastico: = Slavă Tie. D-zeul nostru, slavă Tie. Etym.: ΓΛΩΣΣΑ, rus. — Mărire (magni-

ficentia, magnitudo, l., μεγαλειότης, μέγεθος, gr.). *Unii ajung la mărire prin propriile lor sirguinți.* Sensu ecclesiastico: *Mărire Ție D-zeule, mărire Ție.*—Senzu proprio: *Copii ajung la mărire, cu trecerea timpului.* Etym.: *Majore—major, l.—Înnălțime (altitudo, magnitudo, l., μέγεθος, gr.): Unii munți au o înălțime foarte mare.*—Metaph. *Τηρό, gr. =gloria, l.=mărire, cinste. Unii oameni ți să par păcătoși însă soarta ți-i rădică la o înălțime foarte mare.* Etym.: În pref. și *altitudo=altus, adj. l.—Glorie=(gloria, l. ἐυδοξία, gr.). Omul ajunge la glorie, dacă-și pune'n cap. Vêrful gloriei (fastidium, summum Gloriar, l., ἡ κορυφή τῆς ἐξουσίας, gr.). Pușini ajung în vêrful Gloriei.* Etym.: Verh. sl., *рѣчь, rus=innălțime, vêrf. Culmea puterii (culmen potestatis, l., ἡ ἀκρότης τῆς δυνάμεως, gr.). Să întépiă că și prostii ajung culmea puterii.* Etym.: *Potere, it, posse, l., de unde potere și putere=potestas, potentia, l., din potens=pternic, tare, voinic.*

Apologie, defensiune, apărare, justificare, scuză, explicație, protecție.

§. 23. *Apologie (ἀπολογία gr., apologia, l.=apărare). Ești acuzat de crimă fă-ți apologia.* Prin ext. și metaph.: *Apologia lui Socrat (ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους gr., apologia Socrat's, l.), este scrisă de Platon, școlarul seu.*—Sensu ecclesiastico: *Apologia chreștinilor contra acuzației păgânilor.*—*Defensiune, (defensio, l., ἄμφοζ, gr.). Prin o defensiune viguroasă, poți scăpa de lovitura unor hoși.* Metaph.: *Prin o defensiune instruită, câștigi cauza.* Sensu ecclesiastico: *Principiile dogmatice chreștine, erau puse în siguranță prin defensiunea neîntărată a drept credincioșilor, cari erau la postul lor.* Apărare (defensio, l., ἀλέθειαι, gr.). *În apărare de fearelé sălbătice, trebuie să ai armă de siguranță.* Prin ext. și metaph.: *Cer cuvântul în apărare.* Etym.: *Dicțiunea, apărare, a put în pozițiune pre filologi, a se gândi mult asupra rad. de origină.* Unii a opinat că s'ar deriva din *ad* și *pallium=acoperiș, mantă,* pornind dela ideea că corpul fiind sub acoperiș este asigurat de întimperie, este deci sub apărare=*ad pallium=la siguranță.* Alții au fost de idee că s'ar deriva din *ad* și *paries, l.=părete, zid,* pornind dela ideea că păretele ține adăpost de ori ce vjtelii corpului și ca atare, acest cuvânt ar fi origina. Alții, că s'ar deriva din un rad. latin obsolet, din care s'ar trage și verbul *imperare*

și *properăre*. Mai prob., este însă, că *ad-pallium*; corespunde sen-
zului și ideei de legăre între *ad* și *pallium* și apărare sau apărare.
M. iaph. :=vorb: Defendo me ve bis, excuso me l.,=me aș țin prin
discurs, mă scuzez, corespund ideei de a justifica de o vină, de
a se apăra de asuprirea meșteșugite.—*Demissaque² pallia terrae*.
Ovid.—*Justificare* (*Justificatio*, *apologia* l., ἀπολογία, gr.). A fă-
cut o excelentă *justificare* contra pârilor aduse. Sensu ecclesiastico:
(*justificatio*, l.=δικαίωσις, gr.). Când vă vor ponegi ereticii și vor
declara ca nedemne faptele voastre, faceți o bună *justificare* și
doborâți acusațiunile lor, zice Christ Apostolilor. Idem: *Defensio*
causae (*apologia*, l. δικαιωσις, gr.=apărare). Nimic nu poate pune
pre om la înălțimea moralei creștine ca *justificarea* faptelor co-
recte a vieții lui. Etym.: Rad. de orig. *justus* și *facere*=a lucra
a face drept, de unde *justificans*, l.=care lucrează drept, și *justi-*
ficare, l.=ad *justificandum* *pertinens*=care privește la justifi-
carea inocenței.—*Seuză* (*excusatio*, *defensio*, l., ἀπολογία, gr.). In
multe chestii, e mai bine a face scuze, de cât a discuta afaeri
supărăcioase.—*Explicație* (*explicatio*, l., διασάφησις, gr.). *Explicațiile*
asupra neînțelegerilor lor au dus la bun rezultat. Alt senz: (*Dis-*
sonum, *dissensio*, *controversia*, l., διαφορά, =gr. *incurcătură*, *diferend*,
discuție, *disbatere*). Din vorbă în vorbă au ajuns la o *explicație*
fără senz. Sensu ecclesiastico: *Explicațiile evanghelice*, nu tre-
buie sc lăstate pe sama incușilor.—*Protecție* (*protectio*, l., προστασία,
gr.). *Fără protecție greu de trăit pe lume*. Sensu ecclesiastico:
Protecția divină se revarsă asupra tuturor.

Apolys, *impediment*, *opust*, *stavitar*, *obstacol*, *zăgaz*, *dig*,
sanț.

§. 24 *Apolys* (ἀπόλυσις, gr. *refutatio*, *rejectio*, l.=*combatere*,
respingere). In urma unui *apolys strălucit a argumentelor adver-*
sarului, *acuzatul*, a fost *achitat*. Alt senz: (*liberatio*, *absolutio*, l.,
=achitare, *slobozire*). Negăsindu-se culpabil, judecata a pronunțat
apolysul.—Alt senz: (*protectio*, l.=obârșie, *origină*, *isvor*, *pl. care*).
E greu de știut apolysul tuturor neamurilor. Alt senz: (*protectio*,
l.=plecare și prin ext. moarte=obitus, l.). Cei, ce trăiesc, vîd apo-
lysul altora. Alt senz: (*confectio negotiorum*, l.=*aranjarea trebu-*
rilor, *acțiunea de a se achita de o sarcină*). *Apolysul afacerilor*
de stat, a ajuns la bun sfârșit. *Senzu ecclesiastico*: Designă o

rugăciune către Christ și către a'ți sfinți, și cu care se'nchee serviciul divin. Cu alte cuvinte, apolysis este oprirea, închiderea, o'pustul rugăciunilor de zi.—*Impediment* (*impedimentum*, l., το ἐμπόδιον, gr.,=pedecă=*pedica*, l, și'ngenere ori-ce obstacol să ivește în lucrări sau în afaceri). — *La inteligentele impedimente desvoltate de apărare, judecătorii au deliberat multă vreme, Trupele dând de multe impedimente, cu greu au putut străbate în cetate.* — *O'pust, și opust* (pons cataract's munitus ad conservandam et liberandam aquam=ῥέφυρα ἀπολυτικῆ, gr.,=vim liberandi habens, și prin ext. și metaph. : Dare drumul, congediare, de unde ἀπόλυσις, gr.,=liberatio, —rejectio). *Fiecare iaz, trebuie să aibă opust, pentru a da drumul apei în timpul inundațiilor, cât și pentru a o c'opi în timpul săcetei.* Senzu ecclesiastico ; o'pust, = ἀπόλυσις, gr. designă incheierea rugăciunilor, când credincioșii urmează a fi congediași.—*Etym.*: οτнсвѣтъ, rus.,=liberatio, l — *Stăvilar* (pons cataractis munitus, qui vim liberare habet, l.). Stăvilarul oprește și liberează apa iazurilor și a rîurilor mici. *Metaph.*: (impedimentum, l., ἐμπόδιον, gr.). *Pune stăvilarul în gură.* *Etym.*: stabil's, l., care stă locului, statornic. Senzu proprio : Din *stabilis* l., ca rad. de origină,—stăvilă=cataracta, l., καταράτης, gr., *cataractes*, l.,=lopată mare de mai multe scânduri, cu două mănere, interpusă între stâlpii o'pustului, pentru oprirea apei. *Obstacol* (*Obstaculum*, obex, l., ἐμπόδιον, gr.,=pedică, oprire, stare pe loc). Trupe'e după multe obstacole au ocupat orașul.—*Sensu ecclesiastico* : *Apostolii în predicarea evangheliei se loveau de multe obstacole, dar reușiau a trece peste toate.*—*Zăgaz* (*tumulus*, agger, moles, χώμα, gr.). Zăgazele se construiesc pentru oprirea și apărarea de apă.—*Sensu ecclesiastico* : *Ori câte zăgaze se vor așeză de păgâni în fața religiei creștine, ea tot va triumfă.* *Metaph.*: *Impedimentum*, l., ἐμπόδιον, gr. S'a pus zăgaz apucăturilor, lui. *Etym.*: зара́ръ, rus.=a zăcea la pământ, a sta multă vreme culcat, întins, de unde prin ext. și metaph. : subst. zăgaz. Turcul zice : divâr.—*Rad. de orig.* *Jacere*, l.,=a zăcea, a sta pe pământ, a sta locului, ca zăgazele, cari stau locului și opresc apa. De aci : *Jacaș* = jăgaz și zăgaz — *Dig.* (agger, l., χώμα, gr.,=iezătură, construcție de pământ, cu stâlpi de lemn și cu nuele, pentru a servi la întărire contra apei). *Digurile* apăără grădinile și câmpiile de inundații. *Senzu ecclesiastico* : *De veți fi neștrămutați în hotărrele voastre, veți sări digurile întărite de ere-*

tici și veți săvârși reforma religioasă, zice Christ Apostolilor.—
Etym.: Digue, fr.—Sanț (agger, l., ἔπιχωμα, gr.). *Valea a fost închisă cu șanțuri pentru stăvilirea apei.* Senzu ecclesiastico: *S'a pus șanț păgânismului pentru lățirea religiei creștine.* Etym.: Die schanze, germ.

Apoplexie, damblă, congestie, paralizie.

§. 25. *Apoplexie*, (ἀποπληξία, gr., apoplexia, l., = paralizarea creierului). *Apoplexia este o boală grea.*—*Damblă și coră, damblă apoplexia*, l., ἀπόπληξις, gr.). *În trei rânduri a fost lovit de dambla.* Etym.: *Damblă turc.*—*Congestie* (congestio, l., συνᾰθροισις, gr., =grămădire de sânge în o parte a corpului). Prin o grea congestie a trecut, dar a scăpat. *Congestio cerebri, congestio pulmonea.*—*Paralizie* (—παράλυσις, gr. paralysis, l. = damblă). *Paralysis atinge corpul în mai multe părți sau numai într'o parte.*

Apostasie, desertare, părăsire, defecție, abandonare.

§. 26. *Apostasie*, (ἀποστασία, gr. apostasia, l., =desertare, părăsire). Mulți politicieni, declară apostasie din partid, dacă nu li s'ă satisfac interesele. Sensu ecclesiastico: *Religionis christianae desertio*, l. = recerea dela religiunea creștină la altele. Sunt creștini cari din nebulie fac apostasie la alte religii, chiar și la *condamnabila religie mozaică, care este o fățerie.* *Desertare* (desertio, l., λιποστρατία, gr.). *Deserierea soldaților, slăbește trupa.* *Desertare la inamic.*—*Părăsire* (diseidium, relictio, l., ἀπίλειψις, gr.). *Părăsirea patriei e mare crimă.* Sensu proprio: *Părăsire* = ἐρημία, gr., =desertum, solitudo și prin ext., absentia, desertio, l.—*E greu a irăi în părăsire* (desert). *Potera caută hoții după părăsirea dela domiciliu.* Etym.: παρά, gr., și sinere, l. =derelinquere. — *Defecție*, (defectio, l., ἀπόστασις, gr. = acțiunea de a părăsi pe cineva sau ceva).—*Abandonare*, (desertio, relictio, l., abandon-abandoner, fr., ἀπέλειψις, gr., =acțiunea de a părăsi, de a delăsă). — *Abandonarea rudelor nu este o faptă corectă.*

Apostemă, absces, ulcer, umflătură, tumoare, buboiu.

§. 27. *Apostemă*, și *apostumă* (ἀπόστημα, gr., apostema, l.). Sensu proprio: *Distanță, spațiu, interval, loc ascuns, retragere.*—*Batalioanele staționează la mare apostemă.* *Trupele neinvinse s'au*

retras în apostemă. Ca termen de m. d., *apostemă* = buboiu tumoare = ulcus, abscessus, l. *O mare apostemă î-i a eşit pe spate.* Sensu ecclesiastico și metaph.: *Apostema voastră va fi mare, când în faptele voastre veți urmări păgânătatea, zice Christ Apostolilor.* Aci: *Apostemă* = bubă = abate: e dela dogmele religiei creștine. — Absces (abscessus l., ἀπόστημα, gr.). Senzu proprio: *Depărta-re, retragere, plecarea. A mers un absces de zece kilometri.* Term. de med. = bubă, tumoare. — *Pe fața lui sînt numai abscese.* — *Ulcer* (ulcus-eris, l., ἀπόστημα, gr.). Are un ulcer, (buboiu), dureros. Rad. de orig. ἔλκος sau ἄλωξ, gr. — *Infătătură* (tumor, inflatio, l., ὄγκωμα, gr.). I s'a făcut o infătătură la gât. Etym: *Inflatum*, — *inflăre*, l. — *Tumoare* (tumor, l., ὄγκωμα, gr.). *Deseori tumorile sînt primejdioase.* Metaph. *Superbia* l. = mândrie. *În fața tumorilor lor, nu li ajungi c'o prăjină pe la nas.* — *Buboiu (tuberculum, tuber, l., θορυβήλος gr. = umflătură dureroasă).* *Uuora li esă pe corp buboae otrăvitoare.* Prin ext. *Tubercula collosa in digitis manuum et pedum.* = Bătături la degetele mânilor și a picioarelor. Etym.: *bubon*, fr.

Apostol, misionar, deputat, delegat, însărcinat, trimis într'o misiune, sol, mesager, comis, epistat.

§. 28. *Apostol* (- ἀπόστολος, gr., apostolus, l. = trimis, însărcinat c'o misiune). *Apostolul a îndeplinit ordinele date.* Sensu ecclesiastico: *Apostoli Christi nuntii erant.* — *Misionar* (missus, qui gentes barbaras doceat doctrinas Christianas, l., ἀπόστολος, gr.). *Misionarii predică preceptele evanghelice.* — Etym.: *missionaire*, fr. Rad. de orig. *missus* — *mittere*, l. *Deputat* (ἀπόστολος, gr., apostolus). *România a trimis aputați la congres pentru a fi reprezentată.* — Etym. *deputé*, fr. — *Delegat* (delegatus, l., ἐπιτετραμμένος, gr., însărcinat cu o afacere. — *Delegatul României a reușit în însărcinarea sa.* — *Însărcinat* (delegatus, l., προστεταγμένος, gr. = care are însărcinarea de a îndeplini ceva). *Însărcinatul justiției a executat ordinele.* Etym.: In pref. și *sarcinatus* — *sarcinare*, rad. de orig. *sarcina*, l. *Trimis într'o misiune* (officiosus, adjuvans, l., ὑπουργός, gr.). *Trimisul în misiune și-a făcut datoria.* Etym.: *transmissus* — *transmittere*, l., — *in aliquam missionem.* — *Sol* (delegatus l., ἐπιτετραμμένος, gr. = însărcinat de afaceri). *Solii și-au făcut datoria.* Sensu ecclesiastico: *Legatus*, l., πρεσβευτής, gr. = leșat trimis de către Papa cu puteri extraordinare. *Solul a adus Papei veste bună.* *Solus*, = *aliquem le-*

găre ad aliquem de aliqua re. — Etym : *Sollus*, l.=*totus*, l.=*tot*, întreg,=*solidus*, sau *solidus*=*tot*, întreg, tare, statornic, de unde prin ext., *sollus*=imputernicit cu afaceri, tare în hotărâri, de unde *solicităre*=a fi tare'n stăruință, a ști să scoată la capăt=*trimis*, *imputernicit*.—*Mesager* (ἄγγελος, gr., *angelus*, l.=*nuntius*, l.=care duce un mesaj). Mesageru' știe a *înturna treaba ca să meargă bine*. Etym.: *Messenger*, fr.=care duce o știință, o comunicare. *Comis* (*comissus*, l.). *Comisul aduce vești bune*. *Epistat* (ἐπιστάτης, gr.=*qui adstat, a tergo stans; praefectus alicui rei, curator*). *Epistații 'și au loc în serviciile publice*. La antici erau persoane de considerație, cu funcțiuni înalte, ca: directori de afaceri publice, directori de școli, etc. La moderni: Intendenți, subcomisari etc., și prin ext., trimiși pentru a tranșa afaceri de stat, sau de administrație inferioară.

Apostrofă, observațiune, muștrare, atac, reproș, obiecțiune, reprimandă.

§. 29. *Apostrofă* (ἀποστροφή, gr., *apostrophe*, l.=*aversio*, l.). Când să momîțază, amicul 'i răspunde c'o *apostrofă*=c'o observațiune. *Observație* (*admonitio*, l., *νοουθέτησις*, gr. *Copiii au nevoie de dese observațiuni*. Etym.: *Observatio*, l.—Senzu proprio: *observatio*, l., *θεώρησις* și *θεωρία*, gr.=acțiunea de a observa fenomenele naturii. *Παρατήρησις*, gr.=acțiunea de a băga de seamă.—*Mustrare* (*objurgatio*, l., *μῆρισις*, gr.). *Incorectitudinea se poate lecui prin muștrare*. Etym.: *Monstratio*, l.—*Atac*, (*castigatio*, l., *ἐπιτιμῆσις*, gr.) *Răspunzând prosteste, 'i-a făcut un atac grav*. Senzu proprio: *Agresiune*=*aggressio*, l., *ἐπιθεσις*, gr.=acțiune de atac). La drumul mare hoșii au eșit la atac.—*Reproș* (*reprehensio*, l., *καταμῆρισις*, gr.). Nu mă așteptam la reproș.—Etym.: *reproche*, fr. *Obiecțiune* (*objectatio*, l., *ἀντιλογία*, gr.). Obiecțiunile lui erau, nimerite la purtarea obraznică. Etym.: *Objection*, fr.—*Reprimandă* (*objurgatio*, l., *ἐπιτιμῆσις*, gr.). I-a atras o reprimandă gestul său incorrect. Etym.: *Reprimande*, fr.

Apoțeoază, zeificație, consecrare, îndumnezeire.

§. 30. *Apoțeoază* sau *apotheoază* (ἀποθέωσις, gr. *apotheosis*, l., =*radicarea unui om la divinitate*). O nul care în viață săvârșește numai fapte bune se poate ridica la apoțeoază.—*Zeificație* (*deifi-*

care, l., *deificazione*, it., *deification*, fr. — Omul care n'a greșit în viață poate ajunge la zeificație—ἀποθέωσις, gr.—*Consecrare*, (consecratio, l.,—ἀποθέωσις, gr.). Consecrațiunea omului, se face de către oamenii, care cunosc bunătatea faptelor lui.—*Indumnezeire* (deificare, l., ἀποθέωσις, gr. Indumnezeirea omului bun. este o datorie că ești născă.—Ety m.: In pref. și Dumnezeu=dominus—Deus, l.

Aquilon, borea, septentrion.

§. 31. Aquilon (aquilo, l., βόρεας, gr. = vînt rece de miazănoapte). Aquilonul suflă cu putere: *Borea* (βόρεας, gr., *boreas*, l.) Auul acesta borea e mai cumplit. *Aut boreae penetrabile frigus adarat.*—*Septentrion* (Septentrio, l., βορέας, gr. metaph., vîntul de nord). Când ba e septentrionul este iarna cea grea.—Sensu proprio: Septentriones=cele șapte stele luminoase spre poliul arctic, care formează marea ursă. *Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque triones.* Virg.—Metaph. *Trio* din terere, l.,=bou trierător. Prin ext. *Septentrion*=septentrio, l.=nord.

Arëndare, închiriere, împoseșiere, locațiune.

§. 32. *Arëndare* (locatio, l., μίσθωσις, gr.).—Arëndarea moșiei s'a convenit pe termen de una n. Ety m.: arrendamento, it.=închiriere. —*Inchiriere* (conductio, l.)—Inchirierea actuală a imobilelor, n'are siguranța de mai înainte.—Ety m.: *Kiradji*, turc., =locatar, chiriaș și apoi închiriere.—*Imposeșiere* (conductum, l.)—Imposeșierea acestui imobil s'a făcut pe mai mulți ani.—Ety m.: In pref. și possessio, l.=posesuire, închiriere.—*Locațiune* (locatio, l.). *Locațiunea* veniturilor statului aduce enorme foloase.

Argat, slugă, servitor, valet, fecior.

§. 33. Argat (ἐργάτης, gr., operarius, l. = om tocmit cu salariu pentru a servi). *Argatul face tot ce ordonă stăpânul.* Rad. de orig.: ἐργάζομαι, gr.=a lucra, a munci.—*Slugă*, (servus, famulus, l., θερσίων, gr. și f., ancilla famulla, serva, l., θερσικαυίς, gr.).—*Bogații nu pot trăi fără slugi.* Ety m.: sluga, sl., s'olga maghiar.—*Servitor*, (servus, famulus, operarius l.) *O gospodărie nu poate fără servitor.*—*Valet* (servus l. θερσίων). *Valetul servește la masă.* Ety m.: *Valet* fr.—*Fecior* (servus l.=servitor de odae).—*Feciorul servește la masă.*—Ety m.: *Fefiol*, dia Rad. de orig.=fetus=copil, băiet, june și prin ext. și metaph. *Fecior, slugă, servitor.*

Arunca asvêrli, răpezi, impinge.

§. 34. *Arunca* (jăcere, l., βάλλω, gr.). *A arunca o piatră în baie.* Etym: *Averruncare*, l. = a îndepărta, a împinge și prin ext. *aruncă*. *Asvêrli* (abjicere l., ἵημι, gr.). *A asvêrli mîngea.* Etym.: Ad. pref. și ex-volare, l. = a sbura către sau la și prin ext. *asvêrli*. *Răpezi* (dejicere, l., ἄφρημι, gr.). *Fiind obraznic l-ă repezit la pământ.* Etym.: *Rapidus*, l. = repede de unde, *repezi*. — *Impinge* (*trudere*, pellere, l., ὠφέω, gr.) = a da din loc pe cineva sau ceva). *La impins ca să scape de primejdie.* Etym.: *Impingere* l.

Arvonă, avans, plată înaintea de vade.

§. 35. *Arvonă* și *aravonă* (*arrha* și *arrhahō*, l. — ἀρραβών, gr. = parte din plata făcută înainte de termen). *A da arvonă = arrham sau arrham dare.* *A da ceva ca arvonă = airhaboni sau airhae nomine dare aliquid*, l. — Rad. Ἀρραβώνιζεν, gr., *arrhabonem dare.* *Avans* (*arrha*, l., ἀρραβών, gr.). *În baza contractului t-a dat avans o sumă de bani.* — *Plata înainte de vade* (*remuneratio ante terminum*, l., προκαταβαλλέν, gr. = *arrha*, l., ἀρραβών, gr. *Am convenit ca plata să se facă înainte de vade.* Etym.: κλέτα, rus. — *Vadé*, *vaadé*, turc. *Plată = solutio, pensio*, l.

Așchie, țandură, surcea.

§. 36. *Așchie*, (*assula*, l., σχίζα, gr. = mică bucată de lemn desprinsă dintr'un trunchiu sau lemn mai gros). *Sigur că așchiile de lemn folosesc la așfățatul focului.* Prin ext., *așchie de piatră.* *Așchiile de piatră se întrebunțază la pavajul străzilor.* Etym.: *Esquille*, fr. = țandură de os frânt, și prin ext. *aschie*, în genere. Rad. de orig. σχίζα, gr. — *Țandură* (*fissura*, l., σκίδρα, gr.). *În lipsă de lemne mai groase, focul se face și cu țanduri.* Etym.: *Scindula*, l. = șendilă și prin ext. *țandură*. — *Surcea* (*assula*, *fissura*, l., σκίδρον, gr.). *Surcea nu sare departe de trunchiu.* Etym.: *surculus* = vargă, băț și prin ex. *surcea*. Turcul zice: *Tchortchop*.

Astêmpêră, calmă, liniști, moderă temperă, alină.

§. 37. *Astêmpêră* (*temperare*, l., καταπραύνω, gr.) *Frica astêmpêră pe copii.* Pref. română *as* este o transformare din *ex*, l. devenit *es* în română și apoi *as*. — *Calma* (*quiescere facere*, *quies-*

cere, l., ἡρεμίω, τραυώ, gr., a face a'nceta innația). *Este greți a calma un spirit pervers.* Etym.: *calmer, fr.*—*Liniști* (quiescere, l., ἀνίημι, gr.) *Eră ca turbat, dar l'a liniștit.* Etym.: *Lentre, l.*—*Modera* (moderari, l., καταπράωω, gr.) *A modera apueăturile lui, furipase.*—*Tempera* (temperare, l., ἀνίημι, gr.) *A tempera îndărănicia lui.*—*A alina* (temperare l., ἀνίημι, gr.) *A alina durerea. A petrece o viață lină.*—*Sedentariam vitam agere.* Etym.: *Lenire, l.* din *lene*, = ἀνίημι, gr.

Atheu, nemernic, impiu, nepravoslavnic, nereligios, neevlavios

§, 38. *Atheu*, (ἄθεος, gr., *atheus, l.* = *qui deos esse negat, — qui naturam esse deum eredit, sau homo sine deo*). *Athēit întonează natura ca D-zeu.*—*Necucernic* (*nefarius, l.*, ἀσεβής, gr., = *qui nomen divinum non colit*.) *Necucernicii nu ajung zile bune.* Etym.: *Ne* pref. și *conquirere l.*, = a căuta cu luare aminte, a cerceta cu deamănuntul, de unde prin ext., a fi umil, cucernic.—*Impiu* (*impius, l.*, ἄθεος, gr.). *Impiū se iartă de divinitate.*—*Nepravoslavnic* (*nefarius, l.*, ἀσεβής, gr.). *Nepravoslavnicii urăsc pe pravoslavnici.* Etym.: *Не-православный*, rus = *neorthodox* și prin ext. *nepravoslavnic*.—*Nereligios* (*irreligiosus, l.*, ἀσεβής, gr.) *Nereligioșii își bat joc de cele sfinte, Neevlavios* (*nefarius, l.*, ἀσεβής, gr. = *qui sanctatem divinam non respectat*). *Neevlavioșii sînt văzuți rău de credincioși.* Etym.: *Ne* pref. și ἐυλαβής, gr. = *evlavios*—*neevlavios*.

Atîrdisi, licita, urca prețul, sui prețul la mezat.

§. 39. *Atîrdisi* (*liceri, l.*, πλειστηριαζομαι, gr., = *pluris liceri quam ceteri*) = a da un preț mai urcat la mezat, ca alții). *Lă vnzarea casei au atîrdisit mai mulți pretendenți.* Etym.: *Artirmak* = a atîrdisi și artiridji, = *afirtisitor turc.*—*Licita* (*liceri, l.*, ὑπερβάλλω, gr.). *A licita la mezat.* Etym.: *Licitări și liceri, l.*—*Urcă, prețul la mezat* (*pluris licitari quam ceteri, l.*, πλειστηριαζω, gr.). *Pe negândite ei au urcat prețul la mezat.* Etym.: ὑπερβάλλω, gr., = a arunca sus, a se arunca pe deasupra, format în română prin conrump.—*Lat. öriri* = a se naște, a răsări, nu corespunde nici în senz nici ortographice. *Mezat* = *mezăd, turc.*—*Sui prețul la mezat* (*liciiari, l.*, πλειστηριαζω, gr.).—*A suit prețul la mezat peste îndoiti.* Etym.: *Subire, l.* = a merge sub și prin ext. = *ascendere, levare, elevare.*

Atrophię, slăbăciune excesivă, consumpțiune, consumarea forțelor corporale.

§. 40. *Atrophię* (—*ἀτροφία*, gr., *atrophia*, l.=slăbăciunea excesivă a forțelor corporale din diverse cauze și mai ales din lipsa de nutrire). *Atrophię* duce pe om la mormânt. Senzu propriu: Lipsa de hrană=*inedia*, l.=*alimentis careo*—*ἀτροφίω*, gr.—*Slăbăciunea excesivă* (*languor*, l., *συντηρία*, gr.). *Din cauza lipsei de hrană corpul omului ajunge într'o slăbăciune excesivă.* Etym.: *ελακροστ* rus.—*Consumpțiune* (*macies*, l., *μάχρνοις*, gr.=slăbăciune progresivă.) *Consumpțiunea puterilor progresează.* Etym.: *Consumptio*, l.—*Consumarea forțelor corporale.* (*Tabes*, l., *φθίσις*, gr.=boală progresivă). *Consumarea forțelor corporale se poate constata la flecare oară.* Etym.: *Consumptio*—*consumere*. l.

August, impozant, azametliu, majestos, venerabil.

§. 41. *August* (*venerandus*, l., *σεβαστός*, gr.). *Sînt unii oameni augusti.* Etym.: *Augustus*, l.=*adorat, venerar*, *auguste*, fr.—*Impozant* (*adorandus*, l., *σεμνός*, gr.)—*Om impozant.* Etym.: *Impozant* fr. *Azametliu* (*honore dignus*, l., *σεμνός*, gr.), *Cei azametlii impun respect persoanei lor.* Etym.: *azametlu*, turc.=*respectuos, mare*.—*Majestos* (*magnificus*, l., *μεγαλειος*, gr.). *Femelle majestoase sînt considerate pline de demnitate.* Etym.: *Majestueux*, fr.—*Venerabil* (*venerabilis*, l., *σεμνός*, gr. *Oaminii venerabili sînt respectați chiar de cei mai sus puși.*

Autochthon, indigen, băstinaș, aborigen.

§. 42. *Autochthon*, (*αὐτόχθων*, gr., *autochthonus*, l., = *ex ipsa terra ortus*). *Cei născuți și trăitori în această țară, se numesc autochthonii*—*αὐτόχθωνες*, gr.—*Indigeni* (*indigena*, l., *ἐγχώριος*, gr., = *născut în acelaș loc unde trăește*). *Indigenii își apară cu mult foc patria.*—*Băstinaș* (*indigena* l., *ἐγχώριος*, gr.) *Românii sînt băstinașii țării.* Etym.: *Basīs*, l.=*base* fr.=*bază, temelie* (*temei*, turc), *locul de așezare a unui pbpor și stans, stare*, l., care stă pe loc, care este *statornic*.—*Aborigen* (*autochthonus*, l., *αὐτόχθων*, gr.). *Abozigenii se numesc locuitorii primitivi a unei țări.* *Aborigines* (*ab-origo*) sînt primii locuitori ai Latîului.

Automel, samoglasnic, cânt, melodie, aânt cu tact, axion, ymn, chinonic, cheruvic, odă, carmen, psalm.

§. 43. *Automel* (αὐτόμελος, gr., *autocantus* l.=cânt de model pentru cântarea altor cântări bisericești). *Psaltul cântă antomelul, ca începutul altor cântări. Samoglasnic* (αὐτόμελος, gr., rad. αὐτὸς și μέλος = melodie, cânt.—*Samoglasnicul se cântă înaintea altor cântări bisericești.* Etym.: самогласник rus.=cânt de sine și de aci самогласная буква, =vocală.—Cânt (cantus, l., μέλος, gr.=*Cânturile deșteaptă și înveselesc.* Senzu ecclesiastico : *Serviciul divin prin cânturile sale religioase atrage multă asistență.—Melodie* (melodia l., μέλος, gr.). *Melodiile populare sunt foarte instructive.—Cânt cu tact* (carmen modulatum, l., μέλος, gr.). *Cânturile cu tact se execută după muzică.* Senzu ecclesiastico : *Cânturile cu tact pe psaltichie, sînt plăcute cași după muzica vocală.—Axion* (ἄξιον, gr., ymnul Maicii Domnului, care este o podoabă a bisericii). Incepe cu : Ἄξιον ἔστι, gr.=*justum esse=deceț, convenit justum esse=se cuvine să fie drept, adevărat și senzu ecclesiastico : Cuvine-se cu adevărat.* *Psaltii către finele Liturghiei cântă axionul.—Ymn* (ἕμνος gr., hymnus, l.=cânt în onoarea lui Christ).—De obicei *în Biserica creștină se cântă cele mai frumoase ymnuri religioase.—Chinonic* (κινόνικον, gr.), designă, sensu ecclesiastico : Cântul sau ymnul, ce se cântă în timpul împărtășirii credincioșilor, spre a li se impune respectul datorit divinității și pre care trebuie a-l avea pentru pânea sfințită care reprezintă corpul lui Christ.—*Cheruvic și cherubic* (un derivat din cherub sau cherubim, l., și *cherubim* sau *cheruvique* fr., este un ymn, care se cântă înainte și după ieșirea preotului cu sf. daruri, adecă când se transportă sfințele dela protesă (προθέσει, gr., *propositum* l., sensu ecclesiastico : Panes propositionis) pe sf. masă, asemănându-se în acel moment creștinii cheruvimilor. *Cherub* sau *cherubim*, sînt niște vorbe de orig. ebraică. *Cheruvicul* este un ymn, care înalță cântările bisericești la cea mai înalță treaptă.—*Odă* (ὕμνη=ᾠδή, rad. ἄνω, gr., *oda* și *ode*, l., =cântec, imn=cantus, carmen, l., mai cu seamă lyric ; prin ext., versuri cari se cântă). *Odele poetului Horațiu sînt foarte renumite, ele se cântau citindu-se.* Senzu ecclesiastico : *Odele Psalmistului David (psalmii) sînt de mare valoare.—Carmen* (carmen, l., din canēre)=*versus, modi, numeri, l.=vers, poezie, poemă și prin ext.*

carmen = cântec). *Carminile poezilor latini sânt apreciate și astăzi. Carmine fit vivax virtus expersque sepnlri.* Ov, *Carmen* synonym cu ψῆμῆλος, gr. Psalm, psalmus, l., ψαλμός, gr., =hymnusl. ὕμνος, gr).

Biseica chreștină face uz de psalmii lui David, plini de precepte religioase și filosofice. Hor. zice: *Psallimus et luctamur Achivis doctius unctis.*—Psallo, l., ψάλλω, gr.—cântare din fluer sau din orice instrument, de unde prin ext. psalmus, l., Ψαλμός, gr.—Sensu ecclesiastico: Cântec sacru. *Fidibus cano* și prin ext. *hymnos cano* sau *concino*.

Autoritate, facultate, putere, drept, axiomă, titlu.

§. 44. *Autoritate și auctoritate (auctoritas, l., ἐξουσία, gr.=putere, drept de a porunci). Părinții au autoritate asupra fiilor.* Prin ext. și metaph. *Autoritatea școlară trebuie a fi respectată.* Sensu ecclesiastico: *Autoritatea ecclesiastică, sintem datori, a o recuuoaște, dacă se practică în senzul principiilor evanghelice.*—*Facultate (facultas, l., ἐξουσία, gr.=puterea de a face ceva). Regele, în baza drepturilor constituționale, are facultatea să ordoane orice în stat.*—*Puterea fizică sau morală—δύναμις, gr. Facultatea spiritului sau talentul, =ἐπιτηδεύτης, gr. Facultatea spiritului, e sădită în om din natură.* Sensu ecclesiastico: *Facultatea voastră, să aibă o măsură atrăgătoare către religia chreștină, zice Christ Apostolor.*—*Putere (potestas, l., κράτος, gr.). Sînt oameni c'o putere erculiană, Met. Omul fiind la putere, desprețuește pe semenii săi.*—*Etym.: Potere, it.=a putea, de unde putere.*—*Drept (jus, l., δικαίον gr.). Fiecare are drept de-a lucra și de-a vorbi.* Sensu ecclesiastico: *De dreptul vostru nu se va atinge nimeni, dacă este bazat pe moderațiune și credință, zice Christ Apostolilor.* Etym.: *Derectum* din *de* și *rectum, l., =linie dreaptă.*—*Demnitate (dignitas, meritum, l., ἀξία, gr.). Demnitatea regală e cinstită de toți.* Metaph. *Om* cu demnitate nu se amestecă în țărițe. *Axiomă (axioma l., ἀξίωμα, gr.=auctoritas, dignitas, l.). După axioma ce-o arată pare a fi om de seamă.*—*Senzu proprio: Maxima constantia, l., =principiu statornic. Axiomele se găsesc în capetele sănătoase.* Alt senz. *Opinio, pretium, aestimatio, l., =γνώμη, τιμωσις, τιμή, gr. După axioma lui lucrul pare extravagant.*—*Titlu și titlul (titulus, l., ἀξίω, τίμη, gr.). Nu e greu a purta titlu de suveran, e greu a domni cu demni-*

tate și meritos.—Sensu ecclesiastico: *Titlul vostru, vi-l dă buna voastră purtare, zice Christ Apostolilor.*

Aversiune, disimulație, prefăcătorie, șiretenie, viclenie, perfidie, astuție, hitrenie, smecherie.

§. 45. *Aversiune* (*aversio*, l., *aversion*, fr.—*adversus animus, alienatio*, l., ἀπέχθεια, gr.—suflet răutăcios, dușmănos). *Câte-odată și n're frați există averșiune.*—*Disimulație* (*dissimulatio*, l., ὑποκρίσις, gr.—prefăcere, șmecherie). *Fără disimulație, greu de trăit pe lume.* *Prefăcătorie* (*dissimulatio*, l., ὑπόκρισις, gr.).—*Sin timpjurări, când omul, are nevoie de prefăcătorie.*—*Etym.*: *Prefăcut* de unde *prefăcutorie* și *prefăcătorie*, cu suf orie, din *praeficere* l., = a face mai mare, a așeza înainte, și prin ext. și metaph. a schimba, a amesteca, a prefăce.—*Șiretenie* și *șireclie* (*dolus, fraus*, l., δόλος, gr.). Unii trăesc numai prin *șireclieuri*. *Etym.*: Prob. *Sertum* din *serere* a împlăti, înnoada, meșteșugi, și prin ext. și metaph. : *șireteni*, de unde *șerețenie*. *Metaph.*: *Multa inter se serere* = a vorbi multe între dinșii, a pune la cale multe și de toate = a unelti *șireclieuri*. *Magh.*: *Csaladság* și germ. *schitrakost*, par a avea oarecare asemănare, atât în raportul senzului, cât și al ortografiei, cu *șereclie* sau *șerețenie*, formate prin *corupțiune*.—*Viclenie* (*astutia, calliditas*, l., πανουργία, gr.). *Prin viclenie poți scăpa de primejdie.*—*Etym.*: *Hilékîâr*, turc.—*viclean* și *hiclean*, de unde *viclenie*.—*Perfidie* (*perfidia*, l., ἀπιστία, gr. = lipsa de credință). *Cea mai mare parte dintre oameni snt coplești de perfidie.*—*Astuție* (*astutia*, l., πανουργία, gr.—*Astuția există și între micli copii.*—*Hîțeuie* (*fraus, astutia*, l., ἀπάτη, gr.). *Hîțeniea are și ea hotar, când e prinsă cu oca mică.* *Etym.*: χίτροсть din χίτρον rus., hîtru șiret.—*Ipoçrizie* (ὑποκρίσις, gr. *hypoçrisis* l.). *Prin ipoçrizie înșeli pre mulți, pâna ce ești prins.*—*Șmecherie* (*dolus*, l., δόλος, gr.—*șiretenie*). *Până te prinde câștigi mult prin șmecherie.* *Etym.*: *Schmecker*, germ.—*care gustă*, care cearcă bucatelē și bēturile, din *schmecken* = *agustă*, de unde prin ext și metaph. *smecherie*.

Axios, demn, vrednic, destoinic, apt, talentat.

§. 46. *Axios* (ἀξιος, rad. ἄγω, gr., = *dignus, honestus, decorus*, l.). *Grecul zice: Tot omul este axios, dacă știe cum să se poarte.* *Sensu ecclesiastico*: *La chirotonia unui preot, se ntrebuin-*

țează această locuțiune: "Αξιός εστί, gr., = *dignus est* = vrednic este repetat, = eusdem ponderis, eusdem pretii, l. = de aceeaș greutate, de a ceaș valoră. — "Αξιός εμι, gr., = *dignus sum*, l. — *Vrednic (verecundus, l., Würdig, germ. ἄξιος, gr.)*. *Oamenii vrednici sînt căutați*. Etym.: *Verecundus* = modest, cumpetat, rușinos, venerabil și prin ext. metaph. *vrednik*, — la care rad. corespunde și germ. *Würdig*. — *Destoinic (probus, peritus, l., ταχός, gr.)*. *Cei destoinici trăesc bine în lume*; Etym.: Δεσπονηζή, rus. — *Apt (aptus, l., επιτήδεος, gr.)*. *Unii sînt apti în toate afacerile*. — *Talentat (ταλαντικός, gr. = talentum aequans, l. = capabil, destoinic)*. *Cei talentați dela natură, ajung oameni mari ai țării*. Sensu ecclesiastico: *Vol cei talentați, ca și cei netalentați, veți fi îmbrățoșați cu dragoste de păgâni, dacă veți ști să-i atrageți cătră voi, zice Christ Apostolilor*. Etym.: Rad. de orig., τάλαντος, gr., *talentum, l. = pondus, summa pecuniae*. Metaph.: *Capacitas, aptitudo, ingenium*. Rad. *Capax, aptus = taleutat*. Sensu proprio: Τάλαντος, gr., conține următoarele semnificațiuni: *statera, libra = balanță, cumpănă; lanx; fatum; sors*.

Azurii, albastru, vênēt.

§. 47. *Azurii (κυανός, gr., = caeruleus color, l., = culoare albăstrie sau albstră)*. — *Ce ochi azurii are această ființă!* Subst. — (*coerulum, l., ὁ κύανος, gr.*). *Azurul bate la ochi. Vela colore coeli* Plin. — Etym.: *Azure, fr.*, și subst.: *Azur fr., azzur, it. = Albăstriu caeruleus color, l., κυανός, gr.*). *Coloarea albăstrie ne place la toți. Ipsaque caeruleis charta feretur aquis, Ov.* Etym.: *Alabastrum l., ἀλάβαστρον, gr.*, o specie de marmoră în culoare albastră, de unde prin metaph.: *Albăstru sau albăstriu. Vênēt (coeruleus color, l., κυανός, gr.)*. *Unora le place stofta de culoare vênētă*. Etym.: *Venetus, l. = vênēt*. — Rad. de orig.: *Venetii, l.*, de unde *Venetia*, și *Venetus*; care aparține la *Venetii, ἑνετοί, gr. = Venetii, popor*.

B.

Babă hârcă, bătrână, vechiă.

§. 48. *Babă (anus, l., τράχος, gr. = femeie bătrână)*. — *Baba șede în mijlocul fetelor = ecce anus in mediis residens annosa puellis, Ov.* — Etym.: *Baba, sl.* — *Hârcă și cârcă (anus l., τρεοβύτης, gr.)*. *Hârcile nu părăsesc patul*. — Etym.: *Cariea it. = sarcina, greutate și prin ext. și metaph. : Hârcă = babă istovită. Turcu zice: Kâry = fe-*

mee și *Kodja* = bêtănă. *Bêtănă* (anus, l., γρᾶνός, gr.), *Șintre bêtănă* sînt unele harnice.—Ety. : *Veterana*, l.—*Vechiă* (*vetula*, l., γρᾶνός, gr.) sărmana vechiă, numai poate merge.—Ety. : *vetus*, l.

Bacchanale, dionysii, orgii, beții, desfrênări.

§. 49. *Bacchanale* și *bahanale*, (*bacchanalia*, l., διονυσια, gr. = sãrbãtori în onoarea zẽului Bacchus, care se serbau cu petreceri sumptuoase și beții, urmare de desfrênări, de unde metaph.: *Desfrênãre, corupție*). *Mulți trãesc toatã vieața în bacchanale*. Rad. de orig. *Bacchus*.—*Dionysii* (διονυσια, gr., *bacchanalia*, l.). *Grecii alergau la dionysii (petreceri desfrênate), ca la cele mai mari sãrbãtori*. Ety. : Διόνυσος, gr., *Dionysus*, l. ca Rad. de orig.—*Orgii* (*orgia* l., ὄργια, gr. = *sacra* (imprimis *Cereris et Bacchi*), = cult, ceremonie religioasã, și prin ext. și metaph.: *orgii, desfrênãri*). *Sînt unți fãcuți, numai pentru orgii = desfrênãri*.—*Beții* (*ebrietas, vinolentia, temulentia, l., μέθαι, gr.*). *În beții, omul nu și dã seamã, de faptele lui*.—Ety. : *Bibitum-bibere*, l., = asẽ îmbãta = *beverẽ* și *bẽre* it etc.—*Desfrênãri* (*stuprationes corruptiones, l., διαφθοραι, gr.*). *Prin desfrênãri, perzã sãnãtatea*.—Ety. : *Effrenatio*, l. Rad. de orig. *Des-frenum*, = frẽu și metaph. : *Desfrẽu* = desfrênare.

Bãgã, vîrî, introduce.

§. 50. *Bãgã* (*immittere, injicere, inserere, — intercalare, l., ἐμβάλλω, ἐντίγω, gr.*). *A bãgã sabiea în teacã. A bãgã lemne în sobã* Metph.: *Nu bãgã mãna unde nu trebuie*. Ety. : Prob. din gr., ἐντίγω, prin transm. consoanei ν în b în romãnã și eliminãrea voc. ε. — Francezul *bague* = *anulus, l. = inel, δακτύλιος, gr.*, discutat în glosãre, de la care s'ar trãge bãgã, de pe inducțiunea cã degetele sã bagã în inel sau inelul sã vîrî pe degete, deși corespunde ortogr. lui *bague*, sã pare însã o derivație prea forsatã.—*Vîrî* (în *profundum agere, deprimere, ingerere, l., καταπίεσις, ἐμβάθυναι, gr.* = a vîrî afund, în adîncime, vîrî.—*Turcul a vîrît paloșul pãnã'n gît*.—Metaph.: *Ntrebnicul a vîrît zizante între frați*. Ety. : Prob. În-gõrere, l. prin transf. consoanei g în v și prin eliminarea pref. in. Supozițiunea c'ar fi o abreviațiune din *Vermis* = *verime*, care are calitãțile a s'ntroduce în ori-ce, nu pare bazatã. Altfel, expresiunile îndrumẽazã c'ar fi un derivat din *vermis, l. Vermele sã vîrî squ*

se vermuește în pământ. Metaph.: se vîri ca vermele în rană. *Introduce* (introducere, l., εἰς-ἄγω, gr.=a duce pre cineva sau ceva în un loc, al vîri în o casă, la o întrunire publică, etc.). *Fără să se gîndească, la întrodus la palat.* Metaph.: *A'ntroduce în materie.*

Baie, scîldătoare, thermă, feredeu.

§. 51. *Baie* (baineae, l., Λουτρόν, βαλανεῖον gr.=actio lavandi). *Ehigienic a face des băi. Scîldătoare și scaldă* (baineae, l., Λουτρόν,) *Ei au făcut o bună scîldătoare.* — Alt sens: *Balneum, labrum, pelvis*, l., λουτήρ, gr.=vasul în care să face baie,—localul, camera de baie). *A întrat în scîldă, dor n'a făcut scîldătoare.* — Etym.: *Scaldatore, it.*=vas de scîldat și scîldătoare, baie.—*Thermă* (thermae l., ἄι θερμαί gr. aquae natura calentes = băi, isvoare ferbinți). *De Trei ori pe zi, face therme.*

Alt senz: *Termae*, l. Τὰ θερμὰ, gr.=local destinat pentru facerea de băi l. *A întrat în terme și -a facut băi.*—Alt sens: *Ape minerale, -băi calde, ape de vindecare, de sănătate. Feredeu* (baineae, l., Λουτρόν, gr.=sală de baie.—*Am vizitat feredeu.* *Baineae*, l., Λουτρόν, gr. *A făcut multe feredee.* *Baineae* din βαλανεῖον, gr.=băi publice. Elym. Fördó magh.

Bandit, tâlhar, hoț, rablău, fur, răpitor, prădător, puugaș, pirat, brigand, corsar, haiduc.

§. 52. *Bandit*, (latro, l., ληστής, gr., bandit, fr.). *Lumea încă nemoralizată, priună de bandiți.*—*Tâlhar* (praedo, l., ληστής, gr.). *Rupe cu mâna arma tâlharului frygian.* Virg.—Etym.: Prob. rad. de orig.: *Talhar*, port. „a tăie, și prin deducțiune, fiind-că tâlharii nu numai pradă, ce șiucid,—tâlhar.—Magh. Tblváj, încă nu e departe de rad.—*Hoț* (furax, l., κλέπτης, gr.: căruia'i place se prăde). *Hoții de codru și hoții de oraș, nu se aseamănă.*—*Hoții înarmați* (ληστής, gr.) *vîră spaima în oameni.* Etym.: Prob. vorba hoț este foarte veche, mai ales din timpul evului mediu, jargon., de la vorba *Gothi*, popoare ale Scythiei, cari s'au revărsat asupra imperiului roman și-au împlut de groază pre băștinași.—*Rablău* (praedator, l.) *Rablău fură din ochi.* Etym.: Rablò, magh.—*Fur* (fur. l., din fero înr. cu φόρ, gr.). *Furii stau de pîndă.*—*Răpitor*

(*raptor*, l.—).—De răpitori é plină lumea.—Prădător (*praedator*, l., σολήτης, gr.). Prădătorii sar garduri'e. — Pungaș (*ereptor*, l., ἄρπακτικός, gr.). Pungașii stau în cale. Etym. Pungă=*Crumena*, *marsupium*, l., μασοπήρον, gr. Rad. de orig. πητα, rus==capătul cel gros al unui ou și prin deducțiune în răortul senzului, și cu augm, conso nei *n*, *pungă*, care de ordinar are forma oului.—Pirat (*Pirata*, l., πειρατής, gr.—hoț de marea, corsar). *Piratii*, atacă vapoarele pe mare.—Brigand, (*praedo*, l., ληστής, gr.). *Briganzu pradă și ucide*, Etym.: *Brigand* fr. *Corsar* (*pirata*, l., πειρατής, gr. *Corsaire*, fr. *Korsar*. gr.—tălhar de marea). *Corsarii au atacat navele și le-au prădat*. Haiduc (haidüd, turc).

Bazar, hală, medean, piață publică.

§. 53. *Bazar* (παντοπωλείον,) gr. :=locus ubi omnis generis (viles) res veneunt). *La bazar găsești orice lucru cu preț redus*. Etym: *Bazar*, fr.—*Hală* (πωλητήριον, gr.—taberna, ubi res venales prostant, l.). *La Hală se gălesc lucruri eftine*.—Etym. *Mahall* turc.—peața, loc deschis și prin ext. peața de comerț,—formată anume cu magazii și dughene pentru asigurarea măririlor.—*Medean și meidean* (πρωτόριον, gr. forum, ubi res venales prostant. l.). *Tot la meidan'i mai eftin* —Etym.: *Meidân*, turc.—piața publică.—*Piață publică* (αγορά, gr., forum rerum venalium, l., la place public, fr.). *În piața publică găsești ce'ți trebuie*.

Benedicțiune, binecuvântare, blagoslovenie, dedicare, consacrare, sacrare, caterisire.

§. 54. *Benedicțiune și benedictie* (*benedictio*, l., εὐλόγησις, gr. =acțiunea de a benezice).—*Benedicțiunea cerului, să vină asupra României*.—*Binecuvântare* (*benedictio*, l., εὐλόγησις, gr.) *Binecuvântarea părinților, fo.osește fiilor*. Etym. *Bene* și *conventum* sau *conventus*, l.,=pact, invoiala, din *convenire*, l., și metaph. *cuvânt* =*oratio*, *verbum*, l.=λόγος, gr.—*Blagoslovenie* (*benedictio*, l., εὐλόγησις, gr.) -*Blagoslovenia D-lui, fie eu voi cu toți*. Elim. БЛАГОСЛОВИЕ, rus.—*Dedicare* (*dedicatio*, l., καθιέρωσις, gr.). *Mulți așteaptă dedicația cerească* (favoarea).—*Consacrare* (*consecratio*, l., χῆρις, gr.).—*Consacrarea D-lui, aduce fericire în lume*. *Sacrare* (*sacratio*, l., ἑδχαί, gr.). *Omul trăește fericit, când sacrarea divină să revar*

să asupra'i.—*Catherisire* (Καθιέρωσις, gr. *benedictio*. l.) *Catherisirea* divină, aduce fericire.

Beșică, pustulă, cos, ampulă, papula.

§. 55. *Beșică* (*Vesica*, l., *vessic*, fr.—mică înflătură, plină cu apă sau cu puroi). *A descărcă beși a*—*vesicam exonerare*. l., *Metaph.*: *Membrana*, l.—*A înflă beșica prin suflare sau vînt*—*membranam spiritu intendere*. *Membrana*, care conține urină (κυστις, gr.). *Urina, se păstrează în beșică.*—*Pustulă* (*pustula*, l., φλύκταινα, gr., = mică înflătură).—*Pustulele s'arată pe corp.*—*Coș* (*ampulla*, l., φλόκταινα, gr., = mică înflătură, pe piele.—). *Coșurile s'arată pe corp mai ales primăvara.* *Etym.*: *cossus*, l., *cosse*, it.—*Verba coș*, în română are diverse semnificațiuni : *Corbis*, l.—coș sau paner ; *farnus*,=horn, cuptor ; *receptaculum*,=coșul morei, în care se toarnă grăunțele, *infundibulum*=coș de car sau coș de moară, etc. *Ampula*, (*ampulla*, l., φλύκταις, gr.=mică înflătură pe piele). *Ampulele se vindecă prin fricțiuni.*—*Alt sens* : un soi de mici fiolce—λίμνηθος, gr.—*Papulă* (*papula*, l.=mică beșicuță),—*Papulele se vindecă ușor.*

Biruință, victorie, izbândă, triumf, succes, învingere, nică.

§. 56. *Biruința și biruire* (*victoria*, e., νίκη, gr.). *Dăruște, Doamne, biruința asupra protivnicilor.* : *Etym.* : *Virilitas*, l.,=bărbăție, tărie, putere și *metaph.*: *Viruință*—*biruință*. *Victorie* (*Victoria*, l. νίκη, gr.). *Viteaza armată română, a reperțat multe și mari victorii.* *Izbândă și izbândire* (*bonus exitus, successus, eventus*, l., εὐτυχία, gr.). *Norocul, i-a slujit de a ajuns la mare izbândă.*—*Etym.* *ИЗБАВИТИ* sau *ИЗБИХИТИ* rus,=masacru, ucidere, asasinare și *metaph.*: *Izbândă, victorie.* *Triumf* (θρίαμβος, gr., *thriumphus*. l.=*victoria*, l., νίκη gr.). *Armata a mers din triumf în triumf.* *Succes* (*successus*, l., κατέπρωμα, gr.=*res feliciter gesta*, l.). *Trupele române au mers din succes în succes*—*semper prosperos successus hobentes.* *Învingere* (*victoria*, l. νίκη, gr.). *Prin învingere ajunge o țară la mărire.* *Etym.*: *In* pref. și *vincere*, l.=a'nvinge. *Nică* (νικα, gr., imper., lui νικᾶειν =*vincere*, l. rad. νίκη=victoria). *Vorbă întrebuințată în limba Bisericii. Iesu Christo nică*—*învinge prin Isus Christos.* (*Inscripție pe crucele mormintelor*).

Bobletic, budalău, tehui, neclar, încurcat, turburat, hodorogit, smintit, delyu.

§. 57. *Bobletic* (*attonitus*, l., ἐκπληκτος, gr.=care n'are minte sănătoasă, turburat la spirit). Cei bobletici, nu știu pe ce lume trăesc. Etym.: Prob., rad. de orig.: ἐκπληκτος, gr., prin cor. și transform., primei sylabe în *bo*, în română. Magh., *balgatag*=fără simțire, nebun, pare a fi mai depărtat de rad. Lat., format, *balbaficus*, deși aproape de rad. totuș nu corespunde sensului veritabil. *Budălău* (*stolidus*, l., σκλιδς, gr.=lipsit de judecată). Și cu *budălăi te poți servi la nevoie*. Etym.: *Budalast*, sl.—*Tehui* (*rationis expers*, l., ἄλογος, gr.=lipsit de rezon). *Mai mulți tehui, decât deștepți*. Etym.: *Huer*. fr., rad. de orig. καταβόω, gr.=*elamare persequi, conviciâr*, l., și de aci *tehui* sau *tevui*, prin argumentarea pref, te corespunzătoare pref. κατά, gr., luat în senz metaphoric. *Neclar* (*non manifestus, ineertus, obscurus*, l., ἀδηλος, gr.). *E neclar în expunerea lui*. Etym.: Ne și *clarus*. l.—*Incurcat* (*difficultatibus impeditus, inviuis*, l., ἄπορος, gr.). *E așa de încurcat în ideile sale, că nu poate hotărâ nimică* Etym.: *Intricatus*, l.—*Turburat* (*consilii inops, perplexus*, l., ἀμύχανος, gr.=lipsit de judecată). *Unii sînt turburați la minte din naștere*.—Etym.: *Turbidus* l. *Hodorogit* (*insanus, incertus*, ἀδελος, gr.=cu crierul sdruncinat, slăbit) —*De obicei, bătrânii sînt hodorogîți*.—Etym.: onomatopeu, prin deducțiune dela hodorogit sau odorogit =deteriorat, spre ex., *carul hodorogit, —carul hodorodește*,—de unde hrîn ext. și metaph.: *om hodorogit*. —*Smintit* (*insanus, aberratus*, l., παραφρων, gr.) cu *oamenii smintîți, să nu facă convențiuni*.—Etym.: *Es* din ex.,—*mentitus*=*mentiri*, l.—*Delyu* (*erratus, insanus*, ἀφρων, gr.). *Fugîți de cei fără de legi, ca să fiți liniștiți*. Etym.—*Dely*. turc.

Bolocan, neiscusit, nedeștept, nesurubar, nedestoinic.

§. 58. *Bolocan* (*natura non aptus*, l., ἀφύης, gr.=defectuos din natură).—*Mulți oameni, sînt bolocani*. — Etym.: Prob. *Boletus*, l.=burete, ciupercă, formal prin transf. de litere și suf. română *an*: *Boletus*=*bolctan*=*bolotan*=*bolocan*: =mărginit, ne deștept. — *Neiscusit* (*imperitus*, l., σκλιδς, gr.). *Cei neiscusiți și perd averile*. Etym. *Неспособниѣ*, rus, rad. de origină ἐπίβητος, gr.=*habil*.—*Nedeștept* (*non vafer*, l., ἀφύης, gr.). *Cei nedeștepți nu esă la capăt*.—

Etym. Pref. ne și *excitatus*, l.=ager, agil. *Neșurubar* sau *neșurupar* (*simplex, imperitus*, l., σικκίος, gr.=care nu știe învârti surupul, a-decă, care nu se pricepe a face bine o treabă). *Aceștia sînt neșurubari, după dînșii numai prăpastie*. Etym.: Ne prefix și *συρρῦνξ*, rus.=șurub.—*Nedestoinic* (*imbecillis, in potens*,—*simplex*, l., ἄδυνατος; — σικκίος, gr.). *Pușini destoinici, mulți nedestoinici*.—Etym.: Ne prefix și *достоиниѣ*, rus.=demn, meritabil, de unde *destoinic—nedestoinic*.

Bute, butoi, cadă, poloboc, zăcătoare, balercă, tocitoare, Burju, puțină, berbintă.

§. 59. *Bute* (*dolium*, l., πίθος, gr.=vas mare pentru vin sau rachiu sau și alte lichide). *Toamna se umplu buțile cu vin*.—Etym.: Lat. med.: *Butte*. it. *botte*, isp. și port., *boia*, germ. *bütte*.—Rad. de orig., însă: Πίθος, gr.—Consoanele *p*. și *b*, de ordinar, se confundă în română una cu alta, normă care să practică și respective la vorbele de origină, ceea-ce se'ntemplă și cu limbele strelne. Πίθος, deci, prin lapsus liuguae și jargon a fost transformat în limbele moderne în diverse vorbe nedepărtate însă de origină.—*Butoi* (*doliolum*, l., ῥόδιος, gr.=vas mai mic, pentru aceeaș întrebuințare). Etym.; ca și *bute*.—Prin ext. și metaph. butoi se zice și de stomach.—*Sunt quibus venter instar dolii est*.—*Cadă* (καδός, gr. *cadus*, l.=vas nu mare. *Stragurii s'au pus în căzi*. Alt senz: *silelia sufragiorum*, l.=urna de voturi. *Poloboc* sau *boloboc* (*cupa*, l., πίθος, gr.=vase mari ca și buțile). *Boloboacele sînt necesare la gospodărie*.—Etym.: *Prob.*, Болобочка, rus.=boloboc mare, prin abreviație.—Dupre unii din *doliolum*, l. prin transt. și schimbarea literilor. Βόλος, gr.=ager, *gleba*=pămînt bulgăre, brazdă=*bofus*, l., în combinație cu βωξ — βωξός, gr.=sgomot, mugire=*bocas* și *box*, l., prin ext. să par a oferi radicalul—*Zăcătoare* (καδός, gr., *cadus*, l.=vas mare nemișcat din loc în care să toarnă lichide). *Zăcătoarele sînt pline de spirt*.—Etym.: *Jacêre*, l.=a zăcea, a sta pe loc.—*Zăcătoare=lustrum, latibulum*, l., φωλιός, =vizunia fearelor sălbatice: *Fearale se retrag în zăcătoare*.—*Balercă* (*doliolum*, l., πρῆξιον, gr.=butoiaș, mic vas, pentru lichide). *In balerci s'așează și varză pentru murat*. Etym.: *Barillet* fr.—*Tocitoare* (*dolium*, l., ῥόδιος, gr.). *In tocitoare, să pune varză la murat; torcular*, l.

ληνός, gr.=cadă în care să pun strugurii de tescuit).—Strugurii s'au așezat în *tocitoare*. Etym.: *Torcular*. l.—*Buriu* (*doliolum*, l., πιδάριον, gr.=*butoiaș*, mic vas). *Buriul e plin cu ulei*. Etym.: *Baril*, fr.—*Putină* (*cadus*, l., πιδάριον, gr.=vas mic de ținut lichide și lucruri solide, ca brânză, perjă, etc.). *Putinele sînt necesare la o bună gospodărie*. Etym.: πιδός-πιδάριον, gr.—*Berbiniță* (*doliolum*, l., πιδάριον, gr.=mică balercă pentru brânză). Etym.: Prob.: *Baril*, fr.=

Butineiu, *găleată*, *budăiu*, *dimerlie*, *baniță*, *oboroacă*, *vadră*, *ciubăr*, *ciutură*, *doniță*, *cofă*, *mertic*, *balie*.

§. 60. *Butineiu* și *putineiu* (*doliolum*, l., πιδάριον, gr. = putinică de bătut lapte). *In putineiu, să bate laptele pentru scos unt*. — *Găleată* (ἀγγός, gr. = *utensile quodvis, instrumentum* = vas mic de metal sau de lemn, întrebuințat la mei multe servicii). *Cu găleata, s'aduce apă, cu găleata s'adapă caii, etc.* — Etym.: Prob. *Gallote*, fr., și ΓΑΛΙΟΥΤΑ, rus=un fel de navă cu pânză, eșită din uz, și prin ext., vas mic, — găleată. — *Budăi* (*lacus*, l., λυός, gr.=vas mic, putinică). *In budaie să păstrează laptele acru*. Etym.: *Puteus*, l. = fântână, bortă și prin ext. *budăi*. Rad. de orig.: πιδάριον, gr.—*Dimerlie* (*modium*, l.=măsură de capacitate, 16 sextarii *coetivens*,—*Odinloară*, merța se măsură cu dimerliea, care conținea 16 ocă, 12 dimerlii la merță, și se zicea: cu dimerliea plină=*pleno modio* — *Dimerliea* greacă (μέδιμνος, gr., *medimnos*, l.), cu care se măsură grău, cuprindea șese modii romane=*sex modios Romanos continens*. *Grecii măsurau grăul și alte lucruri uscate cu medimnos*. Etym.: Δι-μέτρομζ =două măsuri=ε=doue și μέτρομζ =*mesura*. — *Dimerliea* moldovei, fiind mai mare în capacitate ca *modium*, s'a denumit *două-modii*,=două măsuri.—*Baniță* (*modius*, l., μέδιμνος, gr.=*dimerlie*). *In Moldova se măsurau cerealele cu banița*. Etym.: БАНЮКА, rus. dim. din БАНКА, rus.=cutie și prin ext. *baniță*.—*Oboroacă* și *Obroc* (*modius*, l., μέδιμνος, gr.=ua utensil de scoarță de arbore, pentru folosul gospodăriei de țeară). *Teranii, suie porumbul în coșere, cu oboroace*. — Etym.: ОБРОКЪ, rus, =plată și prin deducțiune, *obroc*.—*Arendășii țerani în scimbul pământului dat de proprietari, făceau plata cu produsul muncii lor, dijmuită după convenție și măsurată cu obrocul*. Să zicea: *Încă n'ai dat obrocul, adecă n'ai*

făcut *plata*.—*Vadră* (*hama, situla*, l. ἄμνη, gr. și a οὐνοφορον, = *oenophorum*, l.=măsură de capacitate pentru solide dar mai ales pentru lichide). *A turna rachiu în zăcemală cu vadra*. *A cumpărat o vadră de brânză*.—Etyim.: *Quadra*=cadra, din *quatuor*, l., de unde *vadra*=măsură de 12 1/2 litruri, o pătrime din 50. l., sau 40 ocă, adică 1/4 din 40 ocă.—*Cuibăr* (*labrum*, l., πλοῦρος, gr.=cădiță de spălat și de turnat apă).—*Cu ciuberele se cară apa*.—Etyim.: *cuvier*, fr. *kübel*, germ. *Cintură* (*hama, situla*, l., ἄμνη, gr.=*poculum rotundum magnum*=ciubăraș pentru scos apă din fântână). *La țeară, apa din fântâni se scoate cu ciuturile*.—Etyim.: *Situla*, l.—*Doniță* (*mulctra*, l., δινος, gr.=vas de muls lapte). *Laptele oilor și-a vacilor, se mulge în doniță*—Etyim.: Δινος, gr.—*Cofă*, (*cupa*, l., ἄμνη, gr.=vas mic, de adus apă). *Femeile cară apă cu cofele*.—Etyim.: *Cupa*, l. *Kufe*, germ., și *küpe*. *Mertic* (*modiolus*, l.=măsură mică, de ordinar a zecea parte dintr'o baniță). *La fie care baniță se ieă un mertic vamă pentru măcinat*.—Etyim.: Prob.: *Mensus*, din *metiri*=măsură, de un de *meritic* sau *mertic*=plată pentru măcinat.—*Merice*, sl.—*Balie*, (*balneum=lavacrum* in quo *abluuntur panni*=vasul în care se spală rufe, și care e mai corect, a se numi *baie*, v. §. 51.—

Butuc, buturugă, tulpină, trunchiu, cioată.

§. 61. *Butuc* (*caudex*, l. στελεχος, gr.=în genere, o parte din trunchiu, în specie, partea trunchiului ce conține crengile). *După retezarea trunchiului, rămâne numai butucul*.—Metaph.: *Tamquam caudex stat*=stă ca un butuc=ca un prost (vorbă de afront). *Quid stas lapis?*=Ce stai ca un butuc?=*stupidus, hebes*.—Etyim.: Prob.: Βούτομον, gr.=*frutex palustris*=copăcel de baltă și prin. ext. și metaph., *butuc*. Lat. *frutex*=copăcel, trunchiu, încă se pare a oferi rad. prin trans. literilor,—și metaph., *butuc*. Dacă se poate face o compar., între vorba *bute* și *butuc*, se poate determina, că ambele se trag din acelaș rad. de origină. Turc. zice, *kutuk*, vorbă aproape de rad.—*Buturugă* (*stirps*), l., στελεχος, gr.). *Buturuga mică sprăvale carul mare*.—Etyim.: Acelaș rad. ca la *butuc*. Rus. zice: БУТΥРАЖИКА= o bucată de lemn ce se leagă la fractura piciorului —și prin ext. *buturugă*. Rusul mai zice și КОЧЕЖИТА=*stirps*, l.—*Tulpină* și *trupină* (*stipes*, l., στέπος, gr.). *Tulpinele arborilor co-*

fin crengi. Etim.: *Trup*, sl.=corp, trunchiu=*stipes*. Derivațiunea din *corpus*, l.=κόμω, și-apoi, trup, de și convine în senz, în raportul ortograhiei se pare neverosimilă. — *Trunchiu* (*truucus, stirps*, l., πρέμνον, gr.). *Trunchiul este baza unui arbore.*—Prin. ext. trunchiul omului,=partea corpului fără cap.—Metaphi. *Tamquam truncus stipesque stat*=stă ca un trunchi. *Quid stasus, truncus?*=Ce stai ca un trunchi?=*stupidus, hebes.*—*Cioată* (*moles, massa, stirps*, l., πρέμνον. ὄγκος, gr.=grămadă, sioi și metaph., *cioată*), *Teranii strîng cioate din pădure pentru foc*:—În genere, *cioată*, se numește baza trunchiului, care este legată prin vițe de pămînt.—Etim.: *Kiutuk, turc.*,=trunchiu și prin ext. *Cioată*.

C.

Canon, normă, regulă, model, măsură, metru.

§. 62. Canon, (*canon*, l., κανών, gr.). Cuvînt cu diverse sensuri: *Examen în libra*=limba cumpenei=*amussis, regula, norma*=cumpănă de nivel, măsură, linie, echer, nivel: *calamus textorum*=măsură, cotul, metrul stofelor; *virgulac quibus clipeos tenebant*; *palus, mensura, saltus*. Canonul cumpenei, arată cantitatea dreaptă a kilogramelor; cu canonul facem semne drepte; cu canonul se măsură stofele; soldații romani țineau scuturile de niște mănere, în formă de bețe sau canoane; Romanii măsurau pămîntul cu instrumente agricole numite canoane. *Sensu ecclesiastico*, semnifică: a). Niște imnuri care să cîntă în Biserică, și care canoane (κάνων), sînt compuse din 9 ode, formate după regulile poetice și fiecare odă cuprinde mai multe tropare, precedate totdeauna de irmoase, cu care împreună înfrumusețează ormele serviciului divin. b). Scrierile ce conțin faptele instructive ale sf. Apostoli;— c). Măsurile ce trebuiesc luate respective la credința clericilor sau la disciplina și regulile eclesiastice. *Sf. Apostoli au scris multe învățături religioase, care se numesc canoane. Din cauza relei conduite, mulți monachi și monachii au fost supuși la canoane.* *Normă* (*norma*, l., παράδειγμα, gr.=regulă, model, principiu). *De voești s'ajungi la scop, păzește normele dictate de conștiință.*—Alt senz: *Exemplar, exemplum*, l., παράδειγμα, gr.=formulă, copie

model, pildă. Cei ne *versași în litere se 'ncumetă a trătă chestiunile literare dupre norma literațiilor aprofundași.*—Alt senz : *Argumentum, documentum*, l., *παραδειγμα*, gr.—Nici o normă nu este mai tare, ca norma, că *universul trăește pe vecie.*—Regulă (regula, l., regle, fr. *κανών*, gr.). *Sensu proprio* : Linie de lemn sau de fer, cu care se linie ceva.—Regula face ca *trăsăturile pe chărtie să fie drepte.*—Metaph. : *Regulă*, linie, model de purtare, principiu, lege (*νόμος*, gr.), obicei. *Toate se fac, dupre regulile natnrei.*—Model (*exemplar, exemplum*, l., *modèle*, fr., *παραδειγμα*, gr. = ceea-ce poate sau trebuie imitat).—A lua pre cineva de model, de purtare bună. — *Măsură* (*mensura*, l., *μέτρον*, gr. = *metrum, modus*. *Sensu proprio* : Objectul ce servește a determina cantitatea materiei. *Măsura lucrurilor înaintea, era stînjănul.*—*Măsura vinului este litrul*. Prin ext. și metaph. : *Spațiul, întinderea, durața timpului.*—*Măsura vremurilor este greu de cunoscut.*—Asemene : *Măsura*, numărul și aranjamentul sylabelor și-a picioarelor unui vers (*ῥυθμός*, gr.). *Măsura versurilor poetului Ovidiu este din cinci și șese picioare.*—Asemene : *Marginea, limita* : *Măsura vorbelor, face înțelegerea între persoane.* — Asemene : *Moderație, regulă, normă, eanon* = *regula, norma, canon* l.—*Cu ce măsură, vei măsură, cu aceea vei și lua.*—*Metru* (*metrum, mensura*, l., *μέτρον*, gr. = *mesură modernă*, cu care se măsoară stofele, lemnele și alte materii, precum și distanțele). *Actualmente, metrul de stofă, ține un nămol de bani.*—Metaph. : *Măsura unui vers și chiar versul însuș.*—*Poeții antici, în versurile lor s'au servit de metru.*

Casă, bordei, cobibă, cabană, cort, șatră.

§ 63. *Casă* (*domus*, l., *οικία*, gr. = construcția ce servește de locuință). *Fără casă nu se poate locui.*—Etym. : *Casa*, l., = colibă, bordei, și prin ext. *casă*. — *Bordei*, (*tugurium*, l., *τέρος*, gr. = casă subterană, în care, locuiau și locuiesc câmpenii și oamini săraci). *La nevoie, se locuște și'n bordeie*. Etym. : *Das Bordell*, germ., *lupanar*, l., = casă unde se retrăgeau și se retrag femeile prostituate, casă proastă și prin ext. *bordei*. Rad. de orig. *Dord*, german. = *margo, litus, latus*, — *latera navis, ipsa navis*, și prin deducțiune, încăpere, locuință, denude *bordell*, germ. și apoi *bordei*. — *Colibă* (*magalia*, l., *καλιβή*, gr. = locuința, casă mică de lemn acoperită

cu stuf, cu paie și cu fin.). *Păstorii în timpul verii, trăesc în colibe.* Și sl. *Koliba.*—*Cabană* (*mapalë, tugupium*, l., κολύβη, gr.). Prin cabane locuiesc lucrătorii. Etym. : *Cabane*, fr.—*Cort* (*tentorium* l., σκηνή, gr.) *Nomazii trăesc în corturi.* Etym. : *Cortex*, l.,=scoarță, coajă de arbore, și prin ext., acoperiș, invaliș și apoi *cort.*—Germ. : *kork*, și *korkrinde*=pluta, dop din coaja de arbore, sînt înrudite cu *cortex*. Derivatul *cortină*, e înrudit cu κέρτος, gr.=*quidquid e vimine contextum est*, ex. grat.—*qualus*, l. = coș, paner,—*nassa*=vârșă, coș de mlădițe pentru prins pește,—*cavea*=stubei de albine,—*fiscella* l.,=paneraș, coșuleț de împletitură de lozie, și metaph.; κέρτος, = acoperiș de pânză — ș'apoi *textum vimineum, scutum vimineum*, convin în raportul senzului. Κόρτις, med. grec., inrudit deasemine cu *cortex*, l., semnifică, loc închis cu gard, ogradă, și prin ext. și metap., *cort, cortină.* *Sensu proprio*, însă—*caldare, cazan.*—*Șatră* (*tăbernaculum*, l., σκηνή, gr.). *Ca șaiganii în șatră.*—Etym. : *Șadir* (*tchâdir*) turc, шаторъ, rus.=cort, șatră.

Categorie, acuzație, defăimare, năpăstuire, imputare, reproș, calomnie, clevetire.

§ 64. *Categorie* (*categoria*, l., κατηγορία, gr.— vorbire de rău, năpăstuire). De multe ori s'aruncă *categorie, asupra nevinovaților.* Diverse senzuri : ca termin de logică) : a) *Predicament* (*praedicamentum*, l.=mod suprem, categorie).—*Categoriile lui Aristotel* = *Aristotelis categoriae*, l.=expuneri filosofice alese și bine chibzuite ;—b) *Atribut* (*attributum*, l. = distincțiunea ce să cuvine cuiva sau la ceva). *Inteligența e categoria dată omului de natură ;*—c) *Clasă* (*classis*, l. τάξις, gr.=aranjarea persoanelor și-a lucrurilor). *Categoriile poporului de jos, sînt temeliea statului.*—d) *Ordine* (*ordo*, l., τάξις, gr.). *Comandantul a aranjat oștirea în categorie de bătaie ;*—e) *Ordinea evenimentelor*= ἀκολουθία, gr. — *Greu de știut categoria evenimentelor ;*—f) *Șir sau șirag* (*ordo* l., διατάξις, gr.). *Nu e greu a mână vitele în șir la pășunat ;*—g) *Rînd* (*ordo*, l., τάξις, gr.). *Profesorul a așezat pre elevi în categorii ;*—h) *Merit* (*meritum, dignitas*, l., ἰσχύς, gr.) *Unii au fosi de categoria întâia, alții de categoria a doua ;*—i) *Tagmă* (*tagma*, l., τάγμα, gr.,=clasă, castă). *Nu te amestecă în categoria preoților ;*—k) *Castă* (*tribus*, l., φυλή, gr.=clasă, secțiune a unui partid). *Intreg poporul a fost im-*

părțit în categorii;—l). Diviziune (*divisio*, l., μέρισμα, gr.). Un corp de armată, cuprinde mai multe categorii;—m.). Breaslă (*corporatio*, l., ἐπιχείρησις, φρατρία, gr.). Meseriașii se'npart în mai multe categorii (bresle);—Acuzație (*accusatio*, l., κατηγορία, γραφή, gr.). Nu e greu, a aduce acuzație vinovaților. — Defaimare (*obtrectatio*, l., κατηγορία, gr.). Vinovatul merită defăimare. — Etym.: *Diffamation*, fr., *diffamatio*, l. — Rad. de orig., *dis* și *fama*, l.—renume, reputațiune, = φάμα gr. dor.—Năpăstuire (*obtrectatio*, l., βλασφημία, gr.). Răutatea se denunță prin năpăstuire.—Etym.: *напастъ*, rus = nenorocire, adversitate și prin ext., năpăstuire. — *Împutare* (*criminatio*, l., ατιμία, gr.—acuzație fără probă).—I s'a făcut *imputarea c'a neglijat datoriile sale*.—Etym.: *Imputatio*, l., *imputation*, fr.—*Reproș* (*obtrectatio*, l., καταμεμψις, gr.—acțiune de a reproșa ceva.) Când nu găsești de vorbă faci reproșuri. Etym.: *Reproche*, fr.—*Calomnie* (*calumnia*, l., δολολία, gr.). Prin calomnie ți câștigi dușmani.—Clăvetire, (*obtrectatio* l., συνκοφαντία, gr. Clăvetirea aduce multe neajunsuri.— Etym.: *καβετὰ*, rus=vorbire de rău, calomnie.

Catichumen, prozelit, neofit, convertit.

§ 65. *Catichumen* καταχόμενος, gr., *catchumenus*, l., = cel în stare de pregătire pentru a primi botezul). *Catichumenii*, na puteau asista la liturghie, și erau admiși între chrestini, numci după oarecare practice religioase. La Roma catihumenii, erau sub ascultarea apostolilor Petru și Pavel.—*Prozelit* (προσηλύτος, gr., *proselitus*, l.=nou convertit). *Prozeliții* lucrau cu inima și cu suflet pentru credința chrestină. Sensu proprio: προσηλύτος, gr.=advena=strein și *inquilinus*=locatar,—oaspe și prin ext., nou convertit.—*Neophit* (νεόφυτος, gr., *neophytus*, l.=decurând adus lă christianism). *Neophyții* și căutau conștiincios de datoriile chrestine.—*Convertit* (*conversus*, l., μεταβάλητος, gr. = nou convertit la religia chrestina), *Convertiții la religia chrestină*, încurajau convertirea altor păgâni.

Cătîr, magar, asin, onagru, mul, lalisiu.

§ 66. *Cătîr* (hinnus, l., ἵππος, gr. și ginnus, l., γίννος, gr. = produs al unui cal și al unei asine). *Cătîrii sînt animale de povoare*.—Etym.: *Kătîr*, turc.—*Măgar* (asinus, l., ὄνος, gr.)—*Măgariți* trag greutăți mari.—Etym.: *Magarac*, sl.—*Asin* (dsinus l., ὄνος.

gr.). *Arcadia nutrea un mare număr de asini.*—*Onagru* (*ὄναγρος* gr., *onager*, l.=*asinus ferus*=magar selbatic.). *Onagrii trăesc prin păduri.*—*Pulcher adest onager, mitti venator debet.* Mart.—*Mul* <*mulus*, l., *ῥυλονος*, gr.=care provine din asin și din eapă). *Mulii sînt animale blânde și bune la gospodărie.*—*Festinat calidus mulis gerulisque redemptor.* Mart.—*Lalisia* (*lalisio*, l., *ῥιπαρίον του ὄναγρου*, gr.=mânz de onagru, măgăruș selbatic). *Lalisii sînt foarte frumoși.*—*Cum tener est onager solaque lalisio matre Pascitur.* Mart.

Chaos, massă, grămadă, confuzie.

§ 67. *Chaos* (*chaosol.* *χᾶος*, gr.) *Sensu-ecclesiastico*: Confuziunea naturii înainte de creațiunea lumii. — Numai vulgul mai crede în diversele transtormări ale Universului, Oaminii culti au părăsit ideile biblice, nelogice și neașezate pe nici o baza.—Unii autori antici, ca Ovid adoptase ideile biblice în descripțiua chaosului. — Aceaste idei astăzi, numai au nici un rost, căci universul n'a fost creat în răstimpuri și n'a fost creat de nici o putere streină, ci de sine însuș și prin sine însuș fără'nceput și fără sfîrșit și să conduce în mod normal pentru vecie. Toate ideile ecclesiastice și filosofice în raportul creațiunii universului sînt simple phantasme. Citațiuni ale autorilor vechi asupra semnificațiunii cuvântului *chaos*: În *chaos antiquum confundimur, eripe flammis.* Virg. *Iterumque deos hominesque premat deforme haos.*—*Infern*, la păgâni *Ἄϊδης*, *ἔρπος*, *τάραχος*, gr. la chreștini: *ῥεβυχ*, ind. *Possidet alter aquas, alter inane chaos.* Ov. *Chaos* mai semnifica: *Hiatus, orcus; tenebrae; aer.*—*Massă* (*massa, Chaos*, l., *χᾶος*, gr.=un bloc, o grămadă de elemente nearanjate). *Întru început, universul era o masă deformă.*—Credința anticilor și-a vulgului).—*Sensu proprio*: *Massa* l. *μάζα*, gr. *Massam picis urbe reportat.* Virg. = un bulgăre, o turtă de smoală o reportă din cetate.—*Grămadă* (*chaos*, l. *χᾶος*, gr.=o masă mare de diverse elemente în desordine). *La început universul era o gramadă de elemente în desordine*, duple credința vulgului. *Sensu proprio*: *Congeries*, l., *σάρα*, gr.=adunătură completă a părților. În piață sînt grămăzi de mere. Etym.; *ρρομάδα*, rus.—*Confuzie* (*chaos*, l. *χᾶος*, gr.=desordine). O mare confuzie a domnit, între elementele naturii, înainte de crearea universului.—Credința vulgului.—*Sensu proprio*, *Confusio, commistio, conurbatio*, l., *σάραχος*, gr.=desordine). *Lumca întregă este o confuzie.*

Char, grație, venustate, bună voință, favoare, amoare, dragoste, beneficiu, premiu, theosevie, iubire.

§ 68. *Char* (χάρις, gr., *gratia*, l. = agreementul în persoane și lucruri). *Mireasa a arătat mirelui mult char*—*Sensu ecclesiastico* : *Putere divină*, care protejă pre binecredincioși. *Doctrina creștină*, pune pe cale pre om a apelă la *charul divin*. *Charul D-lui să fie cu voi, cu toți*.—*Grație* (*gratia*, χάρις, gr., = act de bună voință, favoare). *Dacă știi, să te porți, poți intra în grația celor puternici*. *Sensu ecclesiastico* : *Grația divină, se revarsă asupra tuturor*. *Venustate* (*venustas*, l., χάρισμα, gr., = *fericire, bucurie*). *Omul are venustate, când atacerile'i merg în plin*. *Sensu ecclesiastico* : *venustatea divină, o poate avea omul, potrivit faptelor sale bune*. *Bunăvoință* (*benevolentia*, l., *bienveillance*, fr., ἐπιμέλεια, gr.) *Bunăvoința este o calitate distinctă a omului însoțită de urmări fericite*. *Sensu ecclesiastico* : *Bunăvoința divină, fericeste pre om*.—*Favoare*, (*favor*, l., *faveur*, fr., χάρις, gr., = *condescendență, bună voință*). *Regele acordă favoarea sa cetățenilor meritoși*. *Sensu ecclesiastico* : *Favoarea divină, întărește speranțele în vederea Raiului*.—*Amoare* (*amor*, l., ἔρως, ἔρως, gr.) *Amoarea de aproapele tău, înveselește vieața*.—*Dragoste*, (*amor*, l., ἔρως, gr.) *Dragostea între frați, folosește societății*. Etim. : ДРАГОЦЕННОСТЬ, rus = lucru scump, lucru de preț și prin ext și metaph., *dragoste*. Opiniunea unor filologi, că vorba *dragoste*, ar fi un derivat din *dracontia*, l., δρακοντία, gr., = un soju de piatră scumpă, și prin ext. și metaph., *dragoste*, pare a nu fi întemeiată. — Rad. de orig. poate draco, l., δράκων, gr. — *Beneficiu*, (*beneficium*, l., χάρις, gr.) *Beneficiile, aduc înfrățire și dragoste între oameni*.—*Premiu* (*praemium*, l., χάρις, gr., *Oamenii laborioși, ca și elevii silitori, merită premii*. *Theosevie* (θεοσεβία, gr., *dei cultus, religio*, l. = *amoarea de D-zeu, închinarea la D-zeu*). *Theoseviea aduce fericire*.—*Iubire* (*amor*, l., ἔρως, gr.) *Iubirea de patre*, este o datorie cetățenească. Etim. : ЛЮБОВЬ, rus.

Cheruvim, seraphim, ânger, spiritul sfânt.

§ 69. *Cheruvim* și *cherubim*, (*cherub* și *cherubim*, l., *cherubin*, fr.). — Nume cunoscut din vechiul testament, al unei specii de ângeri, și numiți astfel în limba ebraică, — ΧΕΡΟΥΒΙΜ, rus,

designă pre ângerii puși mai deaproape în serviciul divinității și cari erau trimiși și pre pământ, pentru a împedea oamini și-ai pune mai deaproape în contact cu divinitatea. *Oamenii, veniți în contact cu chernvimii, ved Raiul.*—*Seraphim* (*scraph* și *seraphim*, l., *seraphin*, fr., *серафимъ*, rus, cuvânt de orig. ebraică). Era o ordine mai înaltă de ângeri la ebrei și apoi la creștini și care designă spiritele cerești din prima ceată a ângeriilor.—*Seraphimii erau ângeri cu șese aripi, închipuiți astfel, pentru-că fiind trimiși în misiune între oameni, știrile să fie mai grabnic comunicate divinității. Sublimis arbor ordinis seraphaei* (zice Scaz.). *Ânger* (*ἀγγελος*, gr., *angelus*, l. = *nuntius coelestis*). *Designă în genere pre vestitorul trimis de D-zeu pe pământ, pentru a vesti oamenilor diverse ordine cerești blânde sau aspre potrivit faptelor lor. Inventor vitii non est Deus, angelus illud.* (Prud.). *Spiritul sfânt* (*sanctus spiritus*, l., *τὸ ἅγιον πνεῦμα*, gr. ⇒ spirit nemuritor. ființa divină, ânger, spirit ceresc). *Sf. spirit, aude și vede totul ce se petrece în univers.* Alt senz : *Suflet, spirit : Morte carens vacuas volat altus in auras Spirituū, Ov, Credința vulgului.*

Chesar, Cesar, Țiar, împărat, rege, sultan, kaizer, autocrat.

§ 70. *Chesar* (*Καίσαρ*, gr., *caesar*, l.). *Sensu ecclesiastico : Dați cele-ce sînt ale Chesarului, Chesarului, și cele ce sînt ale lui D-zeu lui D-zeu.* *Καίσαρ*, gr. med., este un derivat din *Caesar*, l., introdus în cărțile sf., în timpul Christianismului, și pe când cezarii romani, erau stăpânii celor trei continente. *Cezar* (*Cacsar*, l., *Καίσαρ*, gr.). *Cezarul are milă de popor.* În origină *Caesar*, era un supra nume de familie și care cu timpul s'a transformat în demnitate imperială, extinzându-se asupra mai multor imperatori romani — în memoria marelui C. I. Caesar, cuceritorul Galliei.—Dela Dioclițian, toți moștenitorii presumptivi ai imperiului roman. s'au numit *Caesares*. Cu timpul, vorba *Caesar*, s'a jarg., în *Καίσαρ*, *Kaizer, Țiar*. =Etim., este dubioasă și sulținerile filologilor contrazicătoare. Se crede, că s'ar deriva dela *Caesaries* = perucă, chică, ca poreclă, fiindcă Caesar purta perucă, cum de altfel, se obicinuia la Romani, sau dela *caesius* = albastru, în raport la ochi, sau dela *caedere* = a zdrobi, a nimici, în raport la victoriile lui Caesar. — *Țiar* și *Țar* (*Imperator*, l., *αυτοκράτωρ*, gr.). *Mulț din Țarii Rusiei, au fost mă-*

celării de popor. Etim. : царь, rus. Rad. de orig, *Caesar* = императоръ, rus.—*Împărat (imperator, l., αυτοκράτωρ, gr.).* *Împărații, stau pe tron, cât timp î-i îngăduie poporul. Rege (rex, l., βασιλεύς, gr.).* Regele României, domnește conform constituției.—*Sultan (Imperator, l., αυτοκράτωρ, gr.).* *Mulți din sultanii Turciei au fost asasinați.* Etim. : *Sultân, turc.* Rad. de orig., *sultân, cuv. arab* = putere, și prin ext. titlu dat imperatorilor machometani.—*Kaizer (imperator, l., αυτοκράτωρ, gr.).* *Greșala Kaizerului Wilhelm al II, a umilit Germania.* Rad. de orig. : *Caesar.*—*Autocrator (αυτοκράτωρ, gr., imperator, l.).* *Autocratorii Rusiei, au domnit în mod absolut.*

Chirotonie, consecrăre, sancțiune.

§. 71. *Chirotonie (χειροτονία, gr., creatio per suffragia,—suffragium = ordonăre, ordin),* designă, *sensu ecclesiastico,* acțiunea unui arhiepiscop efectuată prin răsucirea mânilor (*manus protendere*), asupra persoanei, pe care o introduce în serviciul divin, ca preot sau diacon, precum și la sacrarea monachilor și a monachilor. Metaph : —Rădicarea și plecarea mânilor, designă pogorîrea charului sf. Duch asupra chirotonisatului. *Chirotonia este o formalitate obligatoare în craxhia bisericească.* Rad. de orig. χεῖρ, gr. = manus, palma, l., și τείνω, = *tendere, extindere*—*a'ntinde,* a rădica = a rădica mâinile.—*Consacrare (consecratio, l., καθιέρωσις, gr. = couisfințirea, îndmnezeirea unei persoane sau a unui lucru).*—*Arhiepiscopul a dat consacrare la mai multe persoane.* Metaph : *Devotare, dedicație, atribuție. Conlucrarea către divinitate, asigură fericirea vieții.*—*Sancțiune (sanctio, l., ἐπιχώρισις, gr. = act prin care se confirmă o lege, un tractat, un decret, etc. Regele a dat sancțiune legilor țerii. Sensu ecclesiastico : Mitropolitul a dat sancțiune pastorală la mal mulți clerici. Sanctonner, fr., ἐπιχωρίω, gr. = sancire, l.*

choră, joc, dans, saltăre.

§ 72. *Choră (chorea și choreae, l., χορεία, gr. = danț în rond în tovărășia mai multor persoane și devenit predilet al Românilor. În timpul executării lui, unii dintre dansători repetă diverse versete, ca : Hâi la choră, mâi băeți, că doară nu sîntem resleși.—Să'nvartim, chora frăției, pe pământul României.—Joc (ludus, l., χορηγία, gr. =*

mişcare corporală, dans). *Jocurile dau forță corpului.*—Etyim. : *Jocus*, l.=glumă, șagă și prin ext. și metaph : *Joc.*—*Danț* (*saltatio, choreae*, pl. l., χορηγίαι, gr.=mişcarea cadențată a corpului la sunetul muzicii sau a voacei. — *Danțurile naționale*, sînt expresica sentimentului fiecărui popor.—Etyim. : *Danse*, fr.—*Saltare* (*saltatio*, l., χορηγίαι, gr.). *Prin saltarea corpului, se'ntrărește întreg organismul.*

Chorul, strana, trupă de cântători, asociație de muzicanți.

§ 73. *Chorul* (χορός, gr., *chorus*, l.). — *Sensu proprio* : a). *Chor de jucători* : *Chorul jucătorilor e demn de admirație.*—b). *Locus saltandi*, l. *Chorul este împodobit cu diverse mobile de artă.*—*Sensu ecclesiastico* : *chorul de cântăreți, chorul amvonului, al eafaslui, al tribunei.*—*Chorul Mitropoliei din Iași este la înălțimea misiunii sale.* *Strană* (*suggestus, tribunal, scena*, l. βήμα, gr. = loc rădăcat, loc înalt, într'o biserică, = locus canendi). *In strană cântă pisalții.* synonym : χορὸς, gr. *chorus, chorus canentium* l. și *canticum ecclesiasticum*, l.—*Srana* prin cântările ei face podoaba Bisericii.—Etyim. : *срѣдѣна*, rus, designă în genere latura dreaptă sau stângă din marea cameră a Bisericii unde stă chorul sau cântăreții Bisericii. — *Trupă de cântăreț* (*multitudo canentium*; l., πληθος των ψαλτων, gr.).—*O trupă de cântăreți compun chorul bisericesc.*—Etyim. : *Troupe* fr. — *Asociație de muzicanți* (*communio, consortium canentium*, l., κοινωνία των μουσουργών, gr.). *O asociație de muzicanți compun un chor ales.* Etyim. : *Association*, — *musicien*, fr. Rad. de orig. *Ad* și *socius*, l.,—*musicus*, l.

Complot, conjurație, conspirație, urzire criminală.

§ 74. *Complot* (*conciliatio, consilium*, l., εἰσαγγελία, gr.=înțelegere, acord de vederi între mai mulți pentru un scop culpabil).—*Complotul în contra statului a fost denunțat.*—Etyim. : *Complot*, fr.—*Conjurație* (*onjuratio*, l., συνιορροσία, gr.). *Denu era Cicerone, poate ar fi reușit conjurația lui Catilina.*—*Conspirație* (*conspiratio*, l., συμπνοια, gr.). *S'a format o conspirație contra statului.*—*Urzire criminală* (*machinatio, artificium quocdvis quo quis aliquid efficit*, l., μηχανή, gr.: *ars letalis seu capitalis*=μηχανή θανατική—δίκη θανατική, gr.) *Prin o urzire criminală 'și-a ajuns la scop.* Etyim., *Ordire*, l.= a aurzi, a așeza firele unul lângă altu și prin ext. și metaph. : *urzire, intrigă, complot.*

Condamnare, pedeapsă, osîndă, carcer.

§ 75. *Condamnare și condempnare (condemnatio, reprehensio, l., καταγγωσις, gr.)* *Vinovații au suferit o condamnare.* — *Pedeapsă și pedepsire (punifio, poena, l., τιμωρις, gr.)* — *Judecata a dat o aspră pedeapsă criminalilor.*—Etym., παιδεύσις, gr. = disciplină, instruire, învățătură, din παιδεύω, =disciplinez, instruesc, și prin ext.=pedeapsă-a pedepsi. *Osîndă (coërcifio, castigatio, supplicium, l., τιμωρις, gr.)*—*Pentru fapte criminale, judecata a pronunțat osîndo.* Etym.: Οσυζδανιe din οσυζδαντα și ο ουδαντα, rus, = a condamnă, a osîndi.—*Carceră (carcer l., ἔρκος, gr.)*—a). Loc de osîndă : *Criminalii au fost puși în carcer.* b). *Pedeapsa cu carcer (poena carceris, l.). Trib. 'i-a condamnat la pedeapsa de carcer.*

Confesiune, spovedanie, mărturisire, depunere, expunere.

§ 76. *Confesiune și confesare (confessio l., confession, fr., ἐμολόγησις, gr. = declarație prin care cineva, mărturisește ceva).* *La ori-ce chestiune, ei au făcut o justă confesiune.*—*Sensu ecclesiastico : Confesiunea justă făcută duhovnicului pune bază temeinică moralei creștine.* — *Spovedanie, ispovedanie și spovedire (confessio, l., ἑξομολόγησις, gr.)* *Creștinu, cu mare dor aleargă la spovedanie, unde mărturisind adevărul, se cred iertați de divinitate, pentru greșele lor.* Etym.; исповѣданіe rus.—*Mărturisire și mănturire (μαρτυρία gr., rad. de orig. μαρτυρ, pro μαρτυρ, gr., martir, l.=testis=martur,—testatio, testimonium, dico testimonium, l.).* *O mărturisire adevărată întărește conștiința.* *Depunere și depoziție (depositio, laudatio, l., deposition fr., μαρτυρία, gr. depunere, mărturisire. a).* *Sensu ecclesiastico : Depunerea înaintea duhovnicului trebuie să fie sinceră.* *Depunerea în justiție, nu trebuie să fie o falsă depoziție (— ψευδομαρτυρία, gr.).* b). *Sensu proprio : Destituție (destitutio, l., destitution, f., ἀποχριστονομία, gr.=depunere, demitere dintr'o funcție.* — *Regele a decretat depunerea sau destituția mai multor funcționari pentru incorectitudine.*—*Incarcerare, detențiune (detentio, l., κλεισις, gr.)* *Vina lor le-a adus defențiunea.*—Etym. : *De și ponere*=a da jos, a luă din acelaș loc, de unde subst. verb.=depunere.—*Expunere și expoziție (expositio, din ex și ponere, l., exposition fr., ἔκθεσις, gr.).* Designă, propiu, acțiunea de

a pune în vedere, expoziția obiectelor. — Pentru a se constata progresele industriei, în genere, trebuie a se face o expoziție de obiecte industriale ale tuturor statelor. Metaph. : Explicare, dezvoltare, recitare, istorisire a faptelor (*explicatio*, l., ἡγήγησις, gr.). Fiecare a expus păreriile sale pentru a se compila din ele o expunere de valoare.—Latinismele : *Testări aliquid*, *Confirmare aliquid*, corespund sensului acestor vorbe sub toate raporturile.

Confuzie, amestec, desordine, turburäre, echivocitate, ambiguitate, îndoială, nesiguranță, suspjeciune, complicație, obscuritate, încertitudine, tumult, zarvă, tapaj, bont.

§ 77. *Confuzie și confuzinne (confusio, l. σύγχυσις, gr. = amestecare confuză, desordine) : Un guvern rău conducător aru ncă confuzie în țară. Amestec și amestecare (commistio, commixtura, l., σύμμειξις, gr.). S'a făcut un amestec, de nu se mai cunoșteau om cu om. Etym. : Ad-mixtio—admiscerè, l. Dlsordine (incontinentia, tumultuatio, l., ἀταξία, gr) Mare disordine s'a produs la intrarea trupelor germane în țară. Etym. : Desordre, fr. = lipsă de ordine. Turburäre (perturbatio, conturbatio, l., ταραχή, gr.). S'au stârnit turburări populare, fără cauză. Etym. : Turbatio-turbäre, l. = a pune în neorânduială. Echivocitate și echivoc (perplexitas l., ἀμυλογία gr. = duplu senz). In cele vorbite există echivocitate. = Etym. : Equivoque, fr. Ambiguitate (ambiguitas, l., ἀμφιλογία gr. = ambiguitas sermonis = vorbă cu două înțelesuri, obscuritate). Pușini vorbesc fără ambiguitate = clar. Îndoială (dubitatio, dubium, l., δισταγμός gr). Deși soarele resare luminos, totuș este îndoială ca întreaga zi va fi senină. Etym. : In, și duo = doi. Rad. de orig. ἐνδοιασιός gr. = îndoelnic—ἐνδοιαζω = ase'ndoi. Nesiguranța (incertitudo, dubitatio, l., ἀσφαλότης gr). Vieața omului este vecinic în nesiguranță. Etym. : Ne și securitas din secururus = sigur. — Suspjeciune (suspectio, „ ὑποψία gr. = bănuială). — Suspjeciunea e la ordinea zilei. Complicație (Complicatio, l., συμπλοκή gr), Din multă complicație lucrul nu poate eși curat. Incurcătură (impedimentum, difficultas, l., ἐμπόδιον gr). Tot discursul lui a fost numai o încurcătură. Etym. : Prob. : Karichiklyk, turc = confusiune, amestecătură confuză—încurcătură. Lat. implicatum—implicäre = a implica și prin jarg., a încurcă se pare o derivare dubioasă. Ca verosimilă, poate*

să fie și ideea, că vorbă *încurcă*, sar trage din vorba *curcă* format din *Kalekuter*, germ. sau, ca onomat. din cărițul curcilor, mai ales că mersul și sborul curcilor este totdeauna nesigur și încurcat.—*Obscuritate* (*obscuritas*, *σκότος* gr.). *Mulți stau în obscuritate, de și oameni de merit. Incertitudine* (*incertitudo*, l., *ἡ ἀβηλότης* gr.= lipsă de siguranță). *E greu a trăi, în incertitudine. Tumult* (*tumultus*, l., *θόρυβος* gr.—disordine, nerânduială, răscoală). *De multe ori tumulturile stnt periculoase. Zarvă* (*fragor, strepitus, tumultus*, l., *πάταγος, θόρυβος, ψόφος*, gr.). *S'a stârnit o mare zarvă. Etym. :* Prob. *Ghavgha*, turc, prin jargon,=mișcare, turburare, zarvă. Grec, *θόρυβος*, încă nu e departe de rad.—*Tapaj* (*tumultus*, l., *θόρυβος*, gr.). *Unde's mulți capchii, tapajul este gata. Etym. : Tapage*, fr. *Bont* (*seditio*, l., *σέδιος* gr.=sfadă. vuet, zarvă). *In stradă s'aude un bont. Etym. : бунтъ, rus.*

Copie, lance, cuțit, pumnal, iatagan, stylet, sabie, satîr, han-ger, paloș, șiș, spadă.

§ 78. *Copie* *κοπίς*, gr. *gladius brevior, -culter lanii*). *Măcelarii se servesc de copie, pentru tăerea vitelor.—Sensu ecclesiastico :* Designă, un cuțit mic, în formă de lance, cu care se servește preotul pentru a despărți din prescură partea destinată pentru sf. mistere. *Copiea é un utenzil sacru, ținut în altar. Alt senz : Copie* (*exemplar, exemplum* (*libri*, etc.)) l. *ἀντίγραφον* gr., este un derivat din *copia*, it. sau *copie*, fr. din deriv. de origină *κοπίς*, gr., și designă în genere, scrisul făcut înainte, pentru a fi trecut pe curat, sau scrisul făcut după un alt scris, sau reproducerea unui scris sau unia scripte.—*S'au format copii pentru a fi trase pe curat. S'au tras copii de pe documentele vechi ale țerii.—Lance* (*lancea*, l., *λαγχίς*, gr.). *Senru proprio : Hasta, hastile*, l.,=sulița. *A căzut mort fiind lovit cu lancea.—Sensu ecilesiastico : Copie* = *κοπίς*, gr.=*gladius brevis*, l., cu care se servește preotul pentru tăierea prescurei.—*Lancea* în genere, este un instrument de fer sau de oțel așezat în vârful unui mâner lung de lemn, care se'ntribuiează contra dușmanilor. Ea este arma de predelecțiune a cavaleriei.—*Eră o vreme când Românii, luptău numai cu lăncele. Cuțit* (*μαχαιρίς*, gr.=mic cuțit și *μάχαιρα*=*culter, gladius*, l., *κοπίς*, gr.). *Cuțitul é necesar pentru toată treaba.—Etym. ; Abrev., din acutus, l,=*

ascuțit, = *acies*, l. = tăiuș, vârf ascuțit. *Pumnal* ἐρχεπίδιον, gr. = *pugio culter*, l. *Atleșii* sã luptã cu pumnalele. — Etym. : *Pugnale*, it., *poignard*, fr. *pugio*, l. Rad. de orig., *pugnus*, l. = pumn și prin ext, *pumnal*, prin deducțiune cã pumnalul, la luptã, sã ține în pumn, în mâna, de unde : *Manubrium* = *quod manu tenetur scu prehnditur*. — *Etagan* sau *iatagan* și jarg. *iartagan* (ἐφομάχαιρα, gr. *culter venatorius, magnus ensis*, l.). *Iataganele* sînt arme de vênãtoare. Etym. : *Iattagan*, turc. — *Stylet* (ἐρχεπίδιον, gr. *pugio*, l.). *Dueliștii* sã luptã cu stiletele. Etym. : *Slylet*, fr. — *Sabie* (*ensis*, l., ἐφομάχαιρα, gr.). *Cavaleria* sã luptã cu sãbiile. Etym. : *sabre*, fr. *sablja* sl. *sãbel*, germ., *szãblya*, magh. *Satır* (*culter lanii*, l., μάχαιρα, gr. = cuțit lat de cãsãpie și de bucãtãrie). *Cu satırul sã taie vitele și carnea*. Etym. : *Satour*, turc. — *Hanger* ἐρχεπίδιον, gr. *pugio* l., *Turcul poartã hangerul cu dînsut*. Etym. : *Kandjer*, turc. — *Paloș* (*cusis*, l. ἐφομάχαιρα, gr. = *sabie ascuțitã cu douã tăiușuri*). *Ungurii poartã paloșe*. Etym. : *Pallōs* magh. *Siș*, (*ensis, gladius*, l., μάχαιρα gr.). *Și cu șisurile sã poate lupta*. Etym., *șiș*, (*chiche*) turc. *Spadã* (*sica, ensis, gladius* l., ἔφος, gr.) *Nu s'a gãndit mult și-a tras spada*. Etym. : *Spatha*, l. = *sabie lungã și latã*.

Ctitor, epítrop, tutore, instaurator, restaurator.

§ 78. *Ctitor* (κτίτωρ, gr., *conditor, créator* l., fundator, întemeetor), *Singur D-zëu, este ctitorul întregei lumi*. — Prin ext. Și metaph. : *Vigil, custos, satelles* l., φύλαξ, gr. = îngrijitor, veghetor, conducãtor a unei instituțiuni. — *Spitatele sînt îngrijite de ctitori. Fiecare bisericã trebue a aveã ctitorii ei pentru conducerea afacerilor economice și religioase. Epítrop* (ἐπίτροπος, gr., *tutor, procurator*, l., = persoana cãrcea'i este deferitã epitropia pentru conducerea unei instituțiuni, sau pentru îngrijirea unor minori). *Epítropul îngrijește de copii, cași un părinte*. — *Epítropul îngrijește meritos de afacerile Bisericii. Tutore* (*tutor* l., *tuteur*, fr., ἐπίτροπος, gr., = care are deferite tutele). Pușini tutori, și fac datoria. *Sensu ecclesiastico* : *Tutorii bisericii Ierusalimului întreșin mormãntul lui Crist. in stare bunã*. — *Tutor* l., designã și harag (χάραξ, gr., sprijinitorul unei plãnte sau al unui arborel), *Primãvara, vița de vie s'așează pe tutori sau haragi*. — *Instaurator* (*Instaurator*, l., = reparatorul unei clãdiri). — *Biserica Trei-Ierachi din Iași au avut mai mulți instau-*

ratori.—*Restaurator* (*restaurateur* fr. ἐπισκευαστής, gr.,=care restaură, care reclădește din temelie). *Palatul administrativ din Iași a avut, mulți restauratori.*—In origină, ctitorii și epitropii erau restauratorii și instauratorii bisericilor, și-a mai multor locașe sfinte. Mai târziu aceste denumiri au pierdut vechea însemnătate și-au devenit synonyme cu tutore.

D.

Diacon, Ypodiacon, archidiacon.

§ 80. *Diacon* (δίακονος, gr., *diaconus*, l.,=minister, famulus, l.,=servitor, slujbaș.—Rad. διακονέω, gr.,=famulări, în servire, ministrare, l.,=a servi.—*Mai bine un diacon bun, decât doi răi.*=*Sensu ecclesiestico* :=*Servitor bisericesc. Diaconul, prin rolul său ecclesiastic, înalță serviciul divin la o adorabilă frumusețe.*—*Ypodiacon* (ὑποδιάκονος, gr.,=minister inferior, l.,=sub diacon).—*Serviciul religios are nevoie și de Ypodiacon.*—*Archidiacon* (αρχidiaκονος, gr., *archidiaconus*, l.,—primul diacon, care servește de ordinar cu arhiepiscopul sau la zile mari). *Archidiaconii sînt aleși, dintre diaconii meritoși.* In Biserică s'au stabilit grade ierarhice începând cu Ypodiacon și sfârșind cu arhiepiscopul.

Diavol, demon, satana, antihrîț, duch, spirit împelițat, uci-găl toaca.

§. 81. *Diavol* (διάβολος, gr., *diabolus*, l., *diable*, fr.,=Spirit rău, învrăjbitor). *Diavolul pîndește pre om in nenorocire, ca să'l atragă în cursă.*—*Furum diaboli nomen est in amoribus.*—*Diabolus din διαβλλω, gr.*=calumniez.—*Demonul* (δαιμόνιον, gr., *daemon*, l., *Demonul învrăjbește, mai ales pre femei. A daemone agitatedus, percussus*=ispitit de demon. *Daemonas, ac talem prohibet se pandere testem* (Sedul).—Oamenii cred și Biserica confirmă căntre demoni sînt și buni și răi = Ἀγαθοδαίμων, și κακοδαίμων. Să crede că : *Agathodemonii prevestesc bine oamenilor, iar cacodemonii li fac numai rău.* — *Drac* (δράκων, gr., *draco*, l.,). *Sensu proprio* : *Șerpe fabulos* : *Se crede, că draconii s'a cațără de nouri și la revarsarea ploilor, cad și ei pe pămînt.*—*Metaph.* : *Drac, demon* : *Lua-te-ar dracu.*—*Satan* (Σατανάς, gr., *satan* și *satanas*, l.,=spirit ispititor).

Pare că a dat satan în trînșii, așa s'au buimăcit. In satanae fraudes fer mihi suppetias. Tert. Antichîrț, vulgar = antichrist (ἀντιχριστός, gr., antichristus, l., =contrar lui Christ.). Numai antichîrțul poate să-ț vie de hag.—Duch.—spirit împelițat (ψυχὴ ἐνοσώματη, gr., spiritus incarnatus). Spiritul împelițat, atrage pe om în cursă. Etym. : Spiritus în suă pelliculă... Ucidă-l toaca (occidat asser pulsatorius, etc.). Ucidă-l toaca s'amestecă în daravelele oaminiilor.—Exemplele din autorii latini, dovedesc că anticitatea credea în spirite, în fel de fel de genii, fiind condusă de credința că spiritele, cași divinitățile există în univers. Astăzi numai vulgul mai crede în aceste spirite fantastice. oamenii culți le repudiează, deși Biserica le menține cu sanctitate, pe rezonul de a nu să știrbi o iotă din Sf. Scriptură. Aceste idei fantastice au originea în convingerea, că nenorocirile omenești nu pot veni de la ființa divină, care voiește numai bine ominirii, ci dela o ființă contrară divinității, care nu poate fi decât demonul.—Vulgul să va convinge foarte târziu de neexistența acestor ființi închipuite, când va pricepe că singură natura este suverană.

Diptycha, codice, registru, catalog, listă, pomelnic.

§ 82. *Diptyche* διπτυχα, gr., *codex duplex*, l., din διπλοχος, gr. = *dupcex, duplum*, l.). a) *Registru* în care se'nscrieau numele magistraților și-a episcopilor. Ca să se știe numele magistaților, se căută în *diptychă*. *Sensu ecclesiastico* : *Condică* sau *registru*, în care se'nscrieau binefăcătorii Bisericii, viii și morții, pentru a li se pomeni numele la serviciul Liturghiei. În *diptychă* sînt înscrși toți domnitorii binefăcători ai Bisericii.—*Condică* sau *codice* (*codex* l., ῥοζοματισιον, gr.). *Orice să operează trebuie trecut în condică*.—b). *Carte, codice de legi*.—*Codicele român* cuprinde constituția și legiurile României.—*Codex* devenit din *caudex*=buturugă, rădăcină de arbore, și prin ext. *lemn*, de unde *codex*, fiindcă anticii scrieau pe table de lemn, cu ceară. *Registru* (*libellus*, l., τιναε, gr.). a) *Registru* de trecere și eșire a orice acte. *S'a trecut în registru întregă corespondență*. b) *Registru* comercianților de debite și încasări.—*Tot ce se încasază, să trece în registru*. c). *Sensu ecclesiastico* ; *Condica* viilor și-a morților. *Toți enoriașii vii și morți sînt trecuți în registru*. Etym. : *Registre*, fr. *registro*, it. *Catalog*

(κατάλογος, gr., *catalogus* l.=enumeratio, recensio, l.=notare de nume, *catalogo*, it., *catalogue* fr. rad. de orig. κατα-λέγειν =inscrie, enumerà).—S'au înscris în catalog, toate elevele. Sensu ecclesiastico : Preotul a înscris în catalog, morții și vii :—Listă (κατάλογος, gr., *enumeratio, recensio* l.=registru de persoane, de cărți, etc.). In listele electorale, au fost înscrși toți alegătorii. Etym. : *Lista*, it., *liste*, fr. *Pomelnic* (*libellus minor*, l., κατάλογος μείων, gr.=registru în care se trec numai morții). *Preotul trece în pomelnic numele morților*. Etym. : *упоминаніе*, rus, *упоминаніе*=mentionner, fr.=pomeni.—*Pomelnic*, să mai zice : *Obituaire* fr. dela *Obitus*, l.,=moarte.

Doxologie, slavoslovie, gloriificare, mărire.

§ 83. *Doxologie* (δοξολογία, gr., rad. δόξω, și λέγω, *collaudatio*, l.=slăvire, mărire, înaltare, gloriificare). *Doxologia* omului, este *atunci, când nu s'abate dela bunele regule sociale*.—Sensu ecclesiastico. Acțiunea de a gloriifică, de a mări pre Dumnezeu prin cântări bisericesti. *Cărțile bisericesti sînt pline de doxologii divine*. *Slavoslovie* (δοξολογία, gr. *collaudatio*, l.). *Slavosloviea divină, se practică de binecredincioși*.—Etym. : *славословія*, rus.—*Glorificare* (δοξολογία, gr. *glorificatio*, l.=înnălțare la gloria eternă). *Credincioșii aduc gloriificare tuturor sfinților*.—Etym. : *Glorificare*, l.=a mări. *Mărire*, (*gloria*, l. δοξολογία, gr.). *Mărire fie D-zeule*.—Etym. : Din *mare*,=major, l., — *Laudibus Deum effe'rre*.—Gr. : Μέγα-μεγάλω, *magnum, ingens, grandis și metaph. : superbum, imperiosum*, l., încă poate oferi rad.—Μέγα φρονεῖν=superbire l.,=a se 'nmândri, a se mări.

Dumnezeu, Atotputernicul, Atoate vezătorul, Ființa Supremă, Natura, Împaratul lumii, Despotul celor văzute și nevăzute, Suvăranul Universului.

§. 84 : *Dumnezeu din Domnezeu* (*Dominus Deus*, l., θεός, gr.,=Ființa supremă, creatorul universului, care locuește în cerurile nestrăbătute, unde El nu se poate vedea de oameni și care nu poate veni în contact cu ei, decât prin rugăciniile adresate lui și prin oasele oferite prin faptele lor, și reciproc prin binecuvântările

cerești și mila divină simțită deci în timpul suferințelor și nevoilor ce apasă asupra lor. Etym.: *Zeu*, este un derivat din Ζεύς, gr., = Jupiter, l.. Din Διός, gent. lui Ζεύς, s'a format *Deus*, l. Ζεύς, eră considerat ca cel mai mare zeu al păgânătății, și religiunea creștină adoptând acest cuvânt, pentru ființa supremă, au voit a'i da o însemnătate largă, cel puțin egală cu însemnătatea ce o atribuiau păgânii lui Ζεύς, cu toate că principiile religioase creștine, erau acoperite de idealismul moral, pe când principiile religioase păgâne, zăceau învăluite în materialism.—Păgânii, toate le făceau în numele lui Ζεύς: Jurământul eră format prin cuvintele Ἰβὴ Δία = *per Jovem*.—Ζεύς, conține numele zeului suprem, eară θεός, eră un nume comun, ce sâ da tuturor zeilor. Se zicea: ὁ Ζεὺς καὶ θεοί. *Atotputernicul* (*omnipotens*, l. παντοδύναμος, gr.). Designă a tot puternicia divină, și denotă ființă supremă căci nimene altul în lume, nu este atotputernicie, decât însuș D-zău. Cuvântul compus din doi rad. adjectivali, a-tot compus din *a* și *tot*=*omnis*, l. și *puternic*=*potens* l., și devenit subst., prin augmentarea cu suf. represintă divinitatea.—Creștinul când zice, *Atotputernicul*, crede că puterea divină, este cu mult mai mare ca puterea reprezentată prin cuvântul Dumnezău.—Cuvântul, *atotpuiernic*, ca adj. relativ la persoane, suferă oarecare scădere din suprema autoritate divină. *Dacă n'ar fi atotputernic, n'ar demite funcționarii*.—*Atoatevăzătorul* (*omnia-videns* l., παντοκράτωρ, gr.), designă că nimic nu să face în lume, ca să nu fie văzut de D-zău, și ca păcatele oamenilor, să nu fie cântărite dram cu dram. Creștinul denumind divinitatea,—*Atoatevăzătorul* și reamintește de vigilența sa asupra oaminilor și să păzăște de săvârșirea faptelor rele. Vorba e compusă din doi radicali, cari împreună reprezintă un atribut, ce formează numele particular al divinității.—*Ființa supremă* (gr. ὑπερένδοξον *spiritus supremus*, l.). *Oamenii* considerând, că D-zău este o ființă, duple chipul căreia sînt și ei creați, și căruia 'i dau o denotație distinctă de a lor, 'l numesc ființa supremă, fără a-i micșura cătuș de puțin puterea divină.—Compus din doi radicali, unul reprezentând un subst., și altul un adj. formează un atribut bineconvenit în raportul divinității.—Alte denotații ale divinității defelul acesta mai sînt: *Ființa ființelor*, *Ființa divină*, *Ființa infinită*, etc., care corespund cu *exsistentia*, *essentia*, *substantia*. l.—*Natura* (*noturu*, din *născor*, l., — φύσις gr. = *rerum*

parens).—Natura beatis omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti
 Cl. = τὰ πάντα, κόσμος, = θεός, ζεύς, Deus. t. Savanții atribue lui D-zău
 calificativul Natura, interpretând că D-zău și Natura este aceeaș
 ființă atot puternică, și că orice calificativ is'ar dă, El sau Ea
 rămâne creatorul lumii și nimene altul.—Savanții ant'cității înțele-
 geau prin natură, după cum este și logic, divinitatea însăș.—Ci-
 cero zice : Naturae mens atque animus și Natura vis seu potestas
 și Natura omnium rerum mater și Natura rerum fecunda creatrix,
 genetrix, quae totum orbem regit, agit. Rezultă deci după ideile
 anticilor savanți, că : Ipsa Natura est Deus omnipotens, qui om-
 nia regit. (Apud Persas sol est Deus).—Și căriia întreaga omenire
 trebuie să-i să'nchine.

Împăratul cerului (Imperator Coeli, ὁ Ἀν ἰοκράτωρ ἰδὲ οὐρανόσ, gr,
 Interpretățiunea este că'n cer numai D zău este împărat, și altul
 nimene, indicând prin aceasta mărirea divinității, față de micimea
 și slăbăciunea oaminiilor, cari pe pământ să întitulează împărați a-
 supra popoarelor, dar cari dela o vreme încetează de a mai exi-
 sta, împreună cu toată gloria omenească.—Vorbă din doi radicali
 a doi substantivi, din care cel din urmă, servește ca atribut celui
 precedent, pentru a'i determina importanța și marea demnitate.—
 Regele lumii (rex mundi, ἰ., ὁ βασιλεύς τῶν κόσμου, gr.), designă înăl-
 țarea divină în fața oamenilor păcătoși, plini de animalitate, ură
 și pizmă, survenite toate din natura imperfectă umană, pre care
 regele lumii a oprit'o a să rădica cătră divinitate.—Doi rad. subst.
 din care unul servește ca atribut primului, pentru a-i indica im-
 portanța.—Despotul celor văzute și nevăzute (Heres, Possessor,
 rex, imperator rerum invisarum atque conspicuarum, ἰ., Δεσπότης,
 τῶν πραγμάτων ὑραίων καὶ ἄοραίων gr.), designă pre cel ce posedă auto-
 ritatea suverană asupra tot ce cuprinde universul.—Suveranul uni-
 versului, ne vede când lucrăm și când dormim.—Ety. Souverain
 fr. = care pusedă puterea supremă = Δεσπότης, Δυνάστης gr.

E.

Ecatombă, sacrificiu solemn.

§. 85. Ecatombă ἐκατόμβη, gr. *hecatombe*, ἰ. = sacrificium
 centum boum vel aliarum pecudum). — Hecatombaeon, eraf mensis

Atheniensium, în quo *εκα ὄμβαια*, celebrabant. *Εκα ὄμβαια*, = festum in quo hecatomben mactabant. — *Sacrificiu* solemn, (sacrificium solemne, l., *εκα ὄμβη*, gr.). Athenienii aveau o lună în care celebrau sacrificiile solemne, numite *εκα ὄμβαια*. — Rad. de orig., *εκα ἑν* și *βός*, = centum și bos. Hecatombe, l. = sacrificiu de o sută de victime. — Existunt qui promittant hecatomben. — Juv.

Eclipsă, întunecime, obscuritate, defecție, dispariție de soare și de lună, deliquiu.

§. 86. *Eclipsă* (*ἔκλειψις*, gr., *eclipsis*, l., *solis et lunae*. *Eclipsă de soare este atuncia când luna în cursul său se 'ntrepune între soare și pământ.* — Rad. *ἔκλειπτο* = părăsesc, abandonez. — *Intunecime*) *obfuscatio, caligo, eclipsis*, (*ἐπισκότοις*, gr.). *Nox ubi terribili terras caligine textit. Lucr. Eclipsim cum sol patitur.* Cl. — Etym: In pref. și *tenebrăre-tenebricăre* = a 'ntunecă, ea subst., *Intunecare* și *'ntunecime*. — *Obscuritate* (*obscuratio*, l., *σκοτισμός*, gr.) *Obscureta* *lunei s'a irată, când ea trece prln nmbra pământului. Nox erat et coelofulgebat lună serenă. Hor. Luna Terrarum subita percussa, expalluit umbra.* — *Defecție* (*defectus* l., *ἔκλειψις*, gr.) *Defecția* *lunei și-a soarelui, să face iă epoche hotărâte.* — *Dispariție de soare și de lună* (*excidium solis et lunae*, l. *ἡελήνη δῆμος ἰκακλάπει* gr.). *Dispariția soarelui și a lunii se întâmplă, când sânt învăluite de ceață și nouri.* Etym.: *Disparition*, fr. *Deliquiu* (*deliquium*, l., *ἔκλειψις* gr.) — *Deliquium solis et lunae, quondam oculis apparet.*

Ectenie, extensiune, desvoltare, încordare, asiduitate, abundență, litanie.

§. 87. *Ectenie*, *ἐκτένεια* și *ἐκτενία*, gr., rad. *ἐκτείνω* = *ext* *ndo, protendo; extraho, edueo; incito*; — *extensio; virium intentio, abundanția*, l., = *extindere, desvoltare, asiduitate, acțiune de ordine, de încordare, de 'nctare de lucru, (de grijă de afaceri).* *Stdenții harnici, ascultă la cursuri, cu mare ectenie (ardoare).* — *Sensu ecclesiastico*: Această vorbă se 'ntrebuințează de ordinar numai în limba Bisericeii, în limba vorbită, s'aude rar, cu toate aceste, ca semnificație originală, nu trebuie părăsită. — În limba Bisericii semnifică, niște rugăciuni, în versete la adresa divinității, pentru fericirea oamenilor. — În Biserica orientală, toate ceremoniile să fac

cu ectenii, în care să pomeniște numele divinității. *Exiensiune* (*extensio*, l., *extension*, fr., *ἔκτασις*, gr., = întindere, lărgire, creștere, augmentare). — Prin *exiensiunea voinții*, toate se pot desdăvârși. — *Desvoltare* (*incrementum*, *auctus*; l., *ἐπιβολή*, gr.). *Intreaga natură ajunge la desvoltare*. *Metaph.*: (*Explicatio*, l., *ἀνάποσις*, gr.). *Profesorul dă elevilor largi desvoltări, asupra materiilor ce le predă.* — *Etym.*, *Des* pref. și *volutare*, l. = a'ndeletnici, a desvoltă. *Încordare* (*intensio*, l., *ἔντασις*, gr.). *Voiești s'ajungi la scop, fă o încordare zdravănă.* *Metaph.*: *συντονία*, gr. = tenziune de spirit: — *Puneți mintea la încordare și vei vedea reușita.* — *Etym.*: *In* pref. și *chorda*, = strună. — *Chordam intendere* = a acorda, a'ntinde struna — *Asiduitate* (*assiduitas*, l., *προσεδρασία*, gr. = activitate serioasă, muncă ne'nterruptă). — *Prin asiduitate, omul răsbate la ce voește.* — *Abundanța și abundență* (*abundantia*, l., *ἀφθονία*, gr.). *Sensu proprio*: *Vărsare, revărsare*: *Mare abundență de ploi.* *Metaph.*: *ἔκποσις*, gr., = prisosință). *Multe ziare întrebuințează abundență de stil.* — *Litanie* *λιτάνεια*, gr., *supplicatio*, i.). *Vorbă synonymă cu ectenie*, în limba ecclesiastică: *În timpuri săcetoase preoții esă la câmp și săvârșesc câte o litanie.*

Episcop, arhiepiscop, mitropolit, chiriarh, patriarch, papă.

§ 88 *Episcop* *ἐπίσκοπος*, rad., *ἐπιδοκέω* = *ἐπιδοκέομαι*, gr. = preveghez, inspectez, *episcopus*, l.). *Sensu proprio*: *Inspector, rei curandi praefectus*, l. — *Episcopul, nu uită a inspectă hambarele cu cereale.* — *Sensu ecclesiastico*: *Administrator, priveghetor, inspector al unei episcopii sau episcopat* (*ἐπισκοπή*, gr.) sub jurisdicțiunea căruia este o întreagă eparhie. *Episcopul administrează eparhia sa și are darul a chirotoni preoți.* — *Rad.* *ἐπι* și *σκοπέος* = ținta, scop. — *Qui scopum ferit* = care atinge scopul, care lovește ținta. — *Archiepiscop* *ἀρχιεπίσκοπος*, gr. *Rad.* *αρχή* *ἐπίσκοπος* gr., *archiepiscopus*, l. = primul episcop = treapta cea mai înaltă ierarhică, — titlatură onorifică). *Archiepiscopul exercită jurisdicțiunea sa ierarhică asupra episcopilor și preoților.* — *Mitropolit* *μητροπολίτης*, gr., *metropolitana*, l., = *qui ex metropoli est* = locuitor d n mitropolă = din capitală = *μητροπολις*, gr, *metropolis*, l. = *urbium aliarum mater* = *urbs prima provinciae*). *Mitropoliții (locuitorii din capitală) sânt considerați de provinciali ca oamini cu cultură.* — *Sensu ecclesiastico*: *Episco-*

pus metropolitanus = Mitropolit, Archiepiscop, prelat de primul grad.—*Mitropolitul are sub jurisdicțiunea sa mai multe eparchii.*—Rad , *μητηρ πόλις* = *mater urbs* = capitala, pr mul oraș. și *μητροπολίτης*, gr., *metropolita*, l.=Mitropolit. Mitropolitul primat=*primus Metropolita*. *Chiriarch* (*κηρίαρχης*, gr., *Chyriarcha*. l.,=suveran, titulatura de onoare dată episcopilor, mitropoliților și patriarhilor).—Unii chiriarchi fac onoare țerii. Etym. *κύριος*-*ἀρχή*=*Dominus*-*Dominitus*. Domnul, stăpânitorul, din stăpânire sau stăpânie. *Patriarch* (*πατριάρχης*, gr., *Patriarcha*, l.—*Sensu proprio*: *Auctor generis*=fundatorul, tatăl neamului, tatăl unei generații. *Patriarchul Abraham a avut mulți urmași.*—*Sensu ecclesiastico*: Cel mai înalt grad ierarhic al Bisericii orientale, echivalent cu *Papa*, șeful Bisericii catolice,—tatăl religiunii ortodoxă.—De aci: *πατριαρχεῖον* = *Patriarchae domus* și *πατριαρχία*=*principium generis* l.—*Patriarchatus* l.—*Papă* (*Sensu proprio*: *πάππας*, gr., *pappas* și *pappa*, l.=*pater*, *vox blandientis pueri*.—*Papă*, nu mă uita, etc. *Sensu ecclesiastico*: *πάπας*, gr., *Papa*, l.=*päter*=tată și prin ext: *Papa*,=Șeful Bisericii catolice, succesorul Sf. Petru și vicarul lui Christ pe pământ, duple credința catolicilor, și duple pretenția nelogică a Papei.—Acest nume se da odinioară tuturor episcopilor și cu deosebire Patriarchului din Alexandria, dar a devenit mai târziu propriu suveranului episcop al Romei. Așa: *Christi vicarius*.—*summus Pontifex*,—*Pontificūm maximus*,—*Rorantes saxorum apices*, *vidi*, *optime papa*. Prud., adresă către tată.—Papii, cu propaganda lor iritantă, ar vroi, ca'ntreagă omenirea să devină catolică, dar lumea să ferește de dragostea papistașă, ca de o fațărie capcanică și îmbrățișează orthodoxismul, religie liberală și prielnică vieții sociale.

Epitaph, inscripție sepulerală.

§ 89. *Epitaph* (*ἐπιτάφιο*, gr. rad. *ἐπι* și *τάφος* = *sepulchrum tumulus*, *subint.*, *ἐπι-γραμμά*, gr., *epitaphium*. l.,=incisum în marmore nomen, l.). *Epitaphul poetului Ovidiu.*—*Inscripție sepulchrală* (*inscripta sepulchralia*,—*carmen sepulchrale*,—*tumulo superaddita verba*,—*inscripta sepulchrofacta*, l., *ἐπιτάφιον*, gr.). *Inscripțiile e sepulchrale, reamintesc numele defunctului.*—*A pune cuiva epitaphul*=*τάφω υνός ἐπιγράφο*

Epitrachil, grumazar, etolă, orar.

§ 90. *Epitrachil* (ἐπι-τραχήλιος gr., și ἐπι-τραχήλιος, = *qui supra collum est.*), designă o lungă bandă de stofă, pre care preoții în timpul oficiului divin, o poartă atârnată de grumaz, și care se lasă pe partea de dinainte până jos. — Este simbolul charului ce emană dela Christ; și impune credincioșilor a crede că preotul este investit cu charul divin. *Epitrachilul face parte din odoarele bisericești.*—*Grumazar* (ἐπι-τραχήλιος gr., *qui supra cclum est.*). *Grumazarul pe peptul preotului este simbolul charului.*—Etim. *Grumaz*=*cervix, occiput*, l., μετωχένιον = *id quod post cervicem, est.*—Rad. de orig., prob.: *Grumus*, l.=deal, sus, înălțime, movilă și prin deducțiune și metaph., ceafa sau grumazul, care este în partea superioară și hotăr între trunchiu și cap.—*Etolă* (στολή, gr., *stola*, l.,=*tunica talaris*, l.,=un fel de haină purtată de femeile romane și de preoți).—*Sensu ecclesiastico*: ἡιερά στολή = *sacra stola*=*epitrachil.*—*Stola* este o lungă bandă de stofă purtată de preoți în timpul serviciului divin și atârnată de grumaz—Dela στόλη, gr.,=*stola*, l., să trage cuv. *stol* sau *stor* și pl. *stoluri* sau *storuri*, prin transmutarea literei *l* în *r*,=perdele mari de stofă sau de vergele.—*Orar* (*orartum*, l., dela *oräre*=a se rug-,=ἡιερά οιολή, gr. *sacra stola*, l., o lungă bandă de stofă, pre care diaconul o ține în mâna dreaptă, rădicată în sus spre a atrage atențiunea credincioșilor la rugăciune-

Etymologie, origină, derivație, principiu, cauză, isvor, extracție, răsărire, naștere, început, obârșie, stichie, sursă.

§. 91. *Etymologie* (ἐτυμολογία) gr., *etymologia*, l.,=*originis verborum indicatio* = *doctrina originis verborum.* Rad. ἔτυμος = adevărat, real, și λέγειν, = a vorbi de unde ἐτυμολογία = origină adevărată a cuvintelor. *Etymologia este mama tuturor vorbelor.*—*Origină* (*origo*, l., ἰσῆτυμον, gr.). *Origina vorbelor române este latină.* Metaph.: *Origina poporului român, este nobilă.* *Derivație* (*derivatio*, l., παραγωγή, gr) Din derivație în derivatie, dai de origină. *Principiu* ἀρχή, gr., *principium*, l., *fundamentum*, l.).—*Principiul* (*origina*), un.i vorbe să poate deslega de un filolog. *Cauză* (*caussa*), l., αἰτία, gr. *Cauza disgrafiei este reaua sa conduită.* Prim ext., *origo*: *Cauza vorbei om ni-o lămurește iat., homo.*—*Is-*

vor (*fons, scaturigo, l., πηγῆ, gr.*). *Apa de isvor dă sănătate. Sensu ecclesiastico și metaph.:* Isvorul bunăților și dătătorul de viață (referitor la Christ.) *Metaph.:* Ἀρχῆ, πηγῆ, gr., *origo, principium l.*; Vorba bine își are isvorul în lat., *bene.*— *Etym.:* *Evolatus evolăre, l., svolăre, it.,* = sbor, — a sbură, și prin ext. și metaph.: *Isvor*, apa ce țîșnește, ce sboară din pământ.— *Rivus ex terra evolat.*— *Extracție (extractio l., ἑξακκῆ, gr.).* *Extractiea unui cuvânt din altul, devine o vorbă etymologică.*— *Răsărire* ἄρχη, gr., *origo, l.,* = naștere început). *Răsărirea soarelui, face începutul zilei.*— *Metaph.:* *Răsărirea Hunilor în Europa, este din timpul năvăli-rii barbarilor.*— *Răsărirea sămânților din pământ prevestește Pri-măvara.*— *Prin ext.:* ἰστέριμον, gr., = *origo vocabuli, l.,* = originea unui cuvânt și ἐτυμολογία, = căutarea originii unui cuvânt. *Etym.:* *Resiliendi actio,* — *resilire, iterum salire* = a răsări.— *Naștere, (γενεσις gr., ortus, origo, l.,* = acțiunea de a naște, de a începe). *Nașterea unui copil, e o mare bucurie pentru părinți.*— *Metaph.:* *Pământul ajută nașterea tuturor plantelor și-a arborilor. Sensu ecclesiastico:* *Nașterea lumii, dupre biblie e de câteva mii de ani, con-trar însă, nașterea lumii este de ani, ce nu să pot număra, căci ea este fără început și fără sfârșit.* *Etym.:* *Natus* — *nasci, l.,* = *nas-cere, it.,* = a naște.— *Inceput (inițium, origo, l., ἀρχῆ, gr.,* = timpul primitiv). *La orice lucru, la început, se întâmplă greutăți. Sensu ecclesiastico:* *La început era cuvântul, și cuvântul era D-zeu.*— *Etym.:* *Inceptum, incipere, l.,* = a incepe.— *Obârșie (πηγῆ, gr., scaturigo, l.,* = isvor de apă). *Sensu proprio:* *Obârșiea Dunării e în pădurea Neagră.* *Prin ext., și Metaph.:* πηγῆ ἄρχη, gr., *prin-cipium, origo, l.,* = început: *Obârșia Iassilor, este din timpul Ro-manilor, și cari să numiau pe atunci,*— *Municipium Iassyorum.*— *Sensu ecclesiastico:* *Obârșiea religiunii creștine, este dela Christ.* *Etym.:* Οἰερωία, rus., = patul exterior al unei căpiți de fân, așezarea unei căpiți de fân care serva ca fundament, pentru a clădi stogul, și prin ext., și metaph.: *Obârșie, isvor, început, fundament.*— *Stichie στοιχῆον, gr., principium, elementum, l.,* = una din cele patru substante simple, — focul, aerul, apa și pământul — necunoscute de antici — *Mos dementorum cecidit, regniq̄ue futuri, Sid.* — *Qua-tuor discordia semina rerum.*— *Metaph.:* *Inceput, principiu:* *Stic-hiile tuturor lucrurilor greu de cunoscut. Hoc quoque et mo-net ut pueros elementa docentem, Hor.*— *Sursă (αρχή, gr., fons, l.*

= apa ce esă din pământ). *La sursa apei ciripesc paserile.*— Prin ext. ; *Origo, principium, capul* l., $\pi\eta\rho\acute{\upsilon}$, $\alpha\rho\chi\acute{\eta}$, gr.=origină, principiu : *Sursa latinătății este Lafiul.*= *Latium*, l., $\eta\lambdaατίνη-λατίον$ —Metaph. : *Sursa tuturor'relelor este însuș omul.* Etym. : *Source*, fr.

Eucharistie, grație, mulțumire.

§§ 92. *Eucharistie* ($\epsilon\upsilon\chiα\rhoιστία$, gr., *eucharistia*, l. *Sensu propriu* : *Recunoștință, mulțumire.*—*Copiii sunt datorii a avea eucharistie către părinți.*—*Sensu eccl sicistico* : *Coelestes epulae, sacra coena, —velatumque dapis sub imagine numen*, l.,=sacramentul corpului și sânge'ui lui Christ., și care servește pentru sf. comunicătură a chrestinilor, fără de care nu pot fi creștini. *Grație (gratia*, l., *grace*, fr., $\chiάρις$, gr.), *Sensu proprio* : *Agreementul datorit persoanelor și lucrurilor, concordie, favoare, recunoștință. Fiecar e dator a arăta grație semenului său.*—*Sensu ecclesiastico* : *Char, Grație* : *Grația divină, fie cu voi cu toți.*—Metaphi. *Afecțiune, amicitie* : *Solida esf mihi grația tecum.* Ov.—*Din păcate* : *Gratia fratrum rara est.*—*Mulțumire (Gratiarum actio*, l., $\chiα\rhoία$, gr.) *Cratias agere*=a aduce mulțămiri pentru îndatorire. *Sensu ecclesiastico* : *Devoțiune, închinare divinității. Omul este dator a aduce mulțumiri lui D-zău, în fiecare moment.* Etym. : *Multum*, l' și suf. *tre.*

Evanghelia, Noul-Testament, Biblia.

§. 93. *Evanghelia* ($\epsilon\upsilon\alpha\gamma\gamma\acute{\epsilon}\lambdaιον$, gr., *evangelium*, l.=cartea care conține doctrina lui Christ.).—*Apostolii predicau evanghelia* =*Apostoli evangelium praedicabant* ; —*laeta nunciabant.*—*Clara evangelii verbique ardente lucernă.* Alcim.—*Noul testament (Novum testamentum*, l., $\eta\kappaαιν\acute{\eta}\Deltaιαθ\acute{\eta}\kappa\eta$ gr. =cărțile sf nte posteriore nașterii lui Christ). *Noul testament* cuprinde întreaga doctrină a lui Christ, conținută în cele patru evanghelii și'n scrierile apostolilor. —*Biblia, (biblia*, pl. $\betaιβλία$ gr. din $\betaιβλίον$, —*άγια βιβλία* = *sacri codices*, sau $\kappaα\tau\epsilon\rhoα\betaιβλία\tau\etaς\piαλαιας\Deltaιαθ\acute{\eta}\kappa\etaς$ sau $\eta\piαλαιά\Deltaιαθ\acute{\eta}\kappa\eta$, gr.=*antiquum testamentum* l.) *Biblia sau vechiul Testament*, cuprinde întreagă doctrină ebraică profesată de Moses și de scriitorii ebrei. *Doctrina chrestină admite principiile biblice, care nu sînt departe de dogmele religiunii creștine.*—In genere, *Biblia* cuprinde vechiu

și noul Testament, admisă această titulatură de ἱερά Βιβλία, gr. = *sacri codices*, l. de Ioan Chigostomul, — și 'ntrebuințată această vorbă încă din secl. al V, după Christos.

Evsevie, pietate, cucernicie, evlavie, reverență, afecție, smerenie, Theosevie.

§ *Evsevie* (εὐσεβία sau εὐσεβεία, gr., *pietas, reverentia, religio*, l., *rad.*, εὐσεβής, gr., = *pius, religiosus*, l.). *Să cuvine ca fii să arăte evsevie către părinți.* — *Pietate (pietas, l., piété, fr., εὐσεβεία, gr.)*. *Si te nulla movet tantae pietatis imago.* Virg. — *Cucernicie (pietas, verecundia, humilitas, l., εὐσεβεία, gr., = afecțiune către divinitate și respect către lucrurile divine.)*. *Oamenii ce se poartă cu cucernicie cătră divinitate, văd Raiul.* Etim. : *Conquirere*, l., = a cuceri, a învinge, a umili. Refl. A să cuceri, a să umili, sau a să cucernici, de unde subst ; *Concerire, concerie*, și apoi *cucernicie*. — *Evlavie* (εὐλάβεια, gr., *rad.* εὐλαβής = *evlavios, devotat, subst., reverentia, cultus, veneratio, circumspetio, l., = devotiune, evlavie* : Când *fiecare om ar arăta evlavie către semenul său n'ar mai exista ură între oameni.* — *Reverență (reverentia, l., reverence fr., ἄδεια, gr. = închinare la cineva, mișcarea corpului pre care cineva o face pentru a se 'nchina la cineva (ἀσπαράξω, gr.)*. *Elevele fac reverență profesorilor.* *Sensu ecclesiastico* : *Venerația cătră divinitate și cătră lucrurile divine (σεβασμός, gr.)*. *Reverența cătră divinitate deschide ușa Raiului.* *Afecțiune* ἀποργή, λοσφοργία, gr. *amor, impr., mutuus parentum et liberorum*), *Afecțiunea reciprocă a părinților și-a copiilor, întărește temelile moralei sociale*. Etym. *Affectio*, l. *affection, fr.* — *Smerenie (humilitas, modestia, l., Τπεινώσις gr. = virtutea ce reprimă în om mișcările mândriei)*. *Cu smerenie ești îmbrășat de toți.* Etym. : *αἰσχρονοῦσα*, rus = *modestie* — *Theosevie* (θεοσεβία, gr., *dei cultus, religio, = cultul pe care omul îi datorește divinității)*. *Omul plin de Theosevie, câștigă cerul.*

Excedent, prisos, rămas.

§. 95. *Excedent (excurrens summa = id quod excedit = quod excurrit, l., τὸ περισσόν, gr. = care întrece care numai este util)*. *Anal financiar, a dat un mare excedent.* *Metaph. : Excedent de vorbă.* Etym. : *Excedens-excedere, l., excédant, fr.* — *Prisos (quod*

excedit = *quod excurrit*, l., τὸ περισσόν gr. = care întrece, care nu mai este util). *Anul financiar, a dat un mare excedent*. Metaph. : *Excedent de vorbă*. Etym. : *Excedens-excedere*, l., *excédant*, fr.—*Prisos* (*quod inutile est, exeurrens summa*, l., περισσομεζ, gr.). *Prisosul recoltei, trebuie a se vinde*.—Metaph. : *Prisosul de vorbe enervează*. Etym. : περισσόν, gr.—*Remas-remășiță* (*reliquiae—quod relictum est,=quod reliquit*, l., τὸ ὑπόλοιπον, gr. l.—*Rămasul se va strînge și la nevoie va prinde bine*. Etym. : *Remansio—remanere*, l. Seusu proprio : In aliquo loco remenere ; *remansio apud aliquem* = a locui a șede, a rămâne la cineva.—*Remanere Romae*.

Exod, eșire, vahodă.

§. 96. *Exod* (ἐξοδος, gr., *exodus*, l.=eșire, plecăre, trecere dintr'un loc în altul). Se constată *exodul multor Români din țeară*.—*Sensu ecclesiastico* : *A doua carte a Pentateucului se numește exod, fiind că conține descrierea eșirii Ebreilor din Egipt*. Etym. : Rad., ἐκ=*ex*, l., și ὄδός, gr.=*via*, de unde : *Profectio ex, iter, exitus, egressus*, l.,=plecare, mergere, eșire din un loc și mergere în altul.—*Eșire* (*egressus. exitus*, l., ἐκβασις, gr.=acțiune de a eși, în genere). *Elevele au eșire odată pe septemână*.—*Asemine* : *Finis, exitus vitae*=moartea, metaph : *Eșirea din viață, este cel mai mare bine*.—Metaph. : ἐξοδος, gr. *exodus*, l. : *Din cauza greutăților vieții, mulți fac eșirea în alte țeri*.—Etim. : *Exire*, l.=a eși, a merge, de unde—*eșire*. subst. v. *Vahodă*, (*egressus*, l., ἐκβασις, gr. eșire). Colonii ruse, fac *vahodă* în alte state. Idem : ἐξοδος, gr., *exodus*, l. : *Călătorii fac exire din țeară'nțeară*.—*Sensu ecclesiastico* : La eșirea din altar cu sf. evanghelie, în timpul cântării fericirilor sau antifoanelor, să zice *vahoda* cea mică, și când să esă cu sf. daruri, în timpul cântării cheruvicului, să zice *vahoda* cea mare. — Etym. : Выходъ, rus.

F.

Fabulă, poveste, mith, colocviu, sfat, narațiune, vorbire fictivă, anecdotă, figment, apolog, coment.

§. 97. *Fabulă*, (*fabula din fāri*, l., μυθος, gr.=povestire închi-

puită).—*Fabulae pueris placent. Poveste (fabula, l., μῦθος, gr.). A spus o poveste frumoasă. Etym.: повѣсть. rus.—Mith (μῦθος, gr. fabula, l.).—Miturile sînt convorbiri morale și dau povește bune.—Colocviu (colloquium, l. μῦθος, gr.=sfat, vorbire închipuită între mai mulți). Calocville, țin de urît.—Sfat (suasio, l., συμβουλία, gr.). Sfaturile scurtează vremea. Etym.: советъ. rus.—Rad. de orig., suasio—suadere, l.—Narațiune (narratio, l., ἀφήγησις, gr.). Prin narațiuni frumoase să pot mângîtea cei năcăjiți. — Vorbire fictivă (verba ficta, ficta dictio, l., μῦθος, gr.). Prin vorbirea fictivă, câte-odată se face renume.—Anecdotă (ἐνηχηματίον, gr.=narratio, expositio, fabula, l.=particularitate istorică, fabulă, povestire, fictivă).—Anecdotele pot distra pre cei veseli. Etym.: Ἀνέκδοτον gr., anecdote, fr.—Figment (figmentum, l. μῦθος, gr.=ficțiune, imagine, fabulă). Multe figmente mai povestesc unii.—Apolog (apologus, l., ἀπολόγος, gr.=fabulă, vorbire închipuită). Prin apologe, ajunge omul a cunoaște adevărul.—Coment (comentum, l., μῦθος, gr.=fabulă, născocire mentală, narațiune închipuită).—Prin multe comente să poate aduce omul la nedumerire.*

Felon, penulă, lacernă, lena.

§. 98. Felon (φαινέλιον, și φαινέλης, gr., penula, l.,=manta, cacă), Felonul apără de intemperii.—Sensu ecclesiastico: Un vestmînt mare preoțesc, care acopere peste tot alte haine). În timpul serviciului divin, preotul îmbracă felonul. Rad. φαίνεται-τόλος, =care acopere totul. Pénulă (penula, l., φαινέλης, gr.,=manta mare cu gugi). Penula era o haină romană pentru ploae.—Penula solstitio campestre nivalibus auris. Hor. — Penula e un derivat din gr. φαινέλης, Lacerna (lacerna, l., φαινέλης, gr.,=manta, palton). În timpurile reci, Romanii purtau lacerne. Lenă (laena, l., χλαίνα, gr.,=manta pe deasupra tunicii. Jarna se îmbrăca lena.—Tyricque ardebat murice laena. Virg. Lacerna și lena, par a fi înrudite cu ana l.—Laena, l., abbrev. din χλαίνα, gr.

Filanthropie, umanitate, frăție, dragoste, iubire, — bunătate.

§. 99. Filanthropie (φιλανθρωπία, gr., rad. φιλο-ἄνθρωπος, gr., =humanitas, l., humanité, fr., =bunătatea, dragostea, iubirea de oameni).

Filantropia este una din virtuțile divine, hărăzită omului, Umanitatea (humanitas, ἀνθρωπία, φιλοχρηωπία, gr.). Umanitatea este suprapusă actelor animale. — Frățire (fraternitas, l, fraternité fr., ἀδελφότης, gr. = dragoste între frați = φιλαδέλφια = legătură strânsă, amicitie neștirbită, = οἰκειότης, gr.). Intre oamenii buni există frăție. Metapu.: Frăție de arme, — frăție de necazuri. — Dragoste, τὸ ὑπερτίμιον, gr. = nimium pretium l, = iubirea ce o au oamenii reciproceniente, mulțemirea sufletească a unora cătră alții). Dragostea p'rinților cătră fii este nemăsurată. — Etym: Δοροδοξ rus. = preț, scumpătate și prin ext. dragoste, din Δοροδοξ = scump, prețuite Dragontia, l, ερακοντία, gr. = peatră scumpă, încă pare că oferă rad. — Iubire (amor, l, ἔρως, gr.). Iubirea omenească, trebuie a se îndreptă mai întâi cătră divinitate l, — (θεοφιλία), apoi cătră oameni (φιλοχρηωπία,) și apoi cătră animale și lucruri. Etym: Любѡвъ rus. Bunătate (bonitas l, χηατότης, gr.). Oamenii se caracterizază prin bunătate. — Sensu ecclesiastico: Bunătatea divină se simte în nenorocire.

Fundator, întemeitor, creator, ziditor, stabilitor, autor.

§. 100. *Fundator, l, fundateur, fr. κτίστης, gr. = care pune fundament unei clădiri, unui oraș, etc.). Fundatorul bisericii Sf. Treierarchi din Iași, este D-torul, Vasili Lupu. Metaph.: Fundatorul unei instituțiuni, unei colonii, unui stat, unui imperiu, unei familii, unei asociațiuni, etc. Fundatorul universității din Iași, este marele om de stat Michail Cogălniceanu. Fundatorii coloniei Cartagena, sint Fenicienii. — Intemeitor (conditor, l, κτίστης, gr.). Romae conaitor urbis. Virg. — Intemeitorul religiei creștine este Christ. — Etym: In. pref. și θεμέλιον, — pl., θεμέλια gr. = fundament, temelie. Creator. (Creator, l, createur fr., κτίστης, gr., = care are puterea și'nțelepciunea de a crea). Creatorul universului, este însuș natura prin ea însăși, vecinică fără început și fără sfârșit. Metoph: Inventatorul, (inventor, l, εφερέτης, gr.)*

Creatorul telegrafiei fără fir, este Marconi, iar al telefonului, Edison. Ziditor (fundator l, κτίστης, gr. = cel ce așează temelile unei zidiri unei casă, unui stabiliment). Teatrul din Iași a fost restaurat de mai mulți ziditori.

Metaph. : care rădăcă un oraș, un stat, etc.—*Romul este ziditorul orașului Roma. Stabilitor (stabilitor, l. κτίστης, gr., = cel ce așează temeliele (τὰ θεμέλια, gr.), unei zidiri, unui oraș, etc. Stabilitorul orașului Botoșani, se crede a fi Batus-chan.*—Metaph. Stabilitorul unei opere, unei afaceri, unor principii, unor conceputuri etc. *Stabilitorul principiilor bibliei este Moisi.*—*Instaurator (instaurator, l. κτίστης, = gr. rénoitor, restabilitor). Instauratoru palatului administrativ din Iași sînt mai mulți. Autor (auctor l., ἀρχιτός, gr.). Autorul universului este natura. Prin ext. : Autorul marelui dicționar latino-german, este Wilhelm Freund.*

Fustel, vargă, băț, baston, ciomag, toiag, sceptru, cărjă, topuz, palce, topa, prăjină, măciucă, moaruă, ropală, buzdugan, ghioagă, toropeală, par.

§. 101. *Fustel (fustis, l. ράβδος, gr., = băț de lovit, sau de întrebuințat la țesut și ca treaptă la scări). Lascivi pueri, quos tu nisi fuste coerces, Hor — Țesătorul uzază de fustele în lucrarea sa. Metaph. : Fustei de aur sau de argint : Venae auri et argenti in metallis.*—*Să zice și fușcel și fuscil. Etym. : Fustis, și fusticulus, l., — Vargă, (virga, virgula, l. ράβδος, gr.). Abate cu vergi = virgis caedere.*—*Băț (Baculum, l. βακτηριον, gr. = băț de lemn sau metal). Bătrâni poartă băț pentru sprijinul corpului. — Βακτηρέω, gr. = baculo nitor. Etym., Baculum, l., — Bot, magh. — Baston (scipio, l., βακτηριον, gr. = băț de lemn sau de metal). Bastonul să poartă pentru sprijin, Etym. : Băton fr. — Rad. de orig. : βακτηριον, gr. — Ciomag și ciomac (baculus, l., σκίπων, gr. = un băț mai gros pentru apărarea de câni și de hoți). Ciomagul prinde bine când ești atacat. Etim. : Tehomak, turc. — Toiag (scipio, l., σκίπων, gr.). Văzînd primejdia a pus mîna pe toiag. Sensu ecclesiastico : Cu toiage, veți despărți apele și le veți trece neudați, zice Christ Apostolilor : Etym. : Prob. Tolleno, l., = drug de lemn pentru a rădica gîntașile și care servește de cumpănă și prin ext., tollieag și voiag, -- din tollere = a rădica, l. În nici un caz nu poate fi un derivat din lörzsök, magh., der shtab, dic Siange, germ, stanjge, sl. — Sceptru (σκήπτρον, gr., sceptrum, l. = baston de comandant baston regal), Leva manus sceptrum late regale tenebat. Ov*

Metaph.: *Autoritate regală, tron.* — *Cârjă (baculum, l. βάκτρον gr.)* — *Cârja e necesară la bătrânețe. Mendicus scipione seu baculo nicus incedit mendicat.* Etym. *Törzsök, magh.* — *Gurz, turc. Topuz (scipio, l., σκίπων, gr.)*. Turcii se luptă cu topuzele. — Etym, *Topuz turc.* = baston. *Palce (baculum, l., βάκτρον, gr.)*. *Vinovații. erau bătuți cu pălci.* Etym.: *Palcza, magh., Palicza, sl.* = mică vargă de lovit. — *Sôpa, (baculum l., σκίπων gr. băț mai gros de lovit și de apărare).* Turcii sar la luptă cu sopele. Etym.: *Sôpa turc. Prăjină (Pertica, l., κάρμῆ, gr. = ramură lungă, cu care te poți apăra la distanță).* Pre *netrebnici îi alungi cu prăjina dela casă.* — Etym.: *Pruzina, sl. Măciucă (baculum nodosum, l., ῥόπαλον gr. = băț la un capăt c'o garnitură rotundă în formă de măr).* *Măciuca servea într'o vreme ca arma de luptă.* Etym.: *ματσούκα gr., macsuka și macsususka, sl. Moa, rnă (clava, l., ῥόπτον gr.) Haiducii s'apărau cu moarnea.* Etym. Prob. *Mlleolus, l. = ciocani (chakan, sl.)* mai și prin ext. baston băț de luptă, ciomag noduros, *măciucă, o armă.* — *Ropală (baculum cum nodo, clava, justis, l. ῥόπαλον gr.)*. *Li place a se bate cu rapalele. Buzdugan (scipio, l. σκίτων, gr. = baston de deinnitate).* *Domnitorii țării purtau buzdugane.* Etym. *Buzogány, magr. Ghioagă (clava l., σκίπων, gr. = un băț gros și la capătul de jos mult mai gros).* *Țăranii să luptă cu ghioagele.* Etym. cor. din *clava, l. Toropeală (stipes l., σκίπων, gr. = un ciomag gros, par).* *Țiganii îi dau cu toropeala.* Etym.: der *Tölpel, germ. Par (Clava, l., πάρσαλος, gr. = drug, ghioagă).* *Țăranii se bat cu parii.* Etym.: *Païus, l.*

G.

Gadină, animal, bestie, feară, jivină, insectă, jiganie, patru-ped, brută.

§ 102. *Gadină (bestia, l. θηρίον gr. = orice animal) Oamenii cresc și întrețin gadină pentru folosul lor.* Etm.: *Γ'ΑΔΜΙΑ, rus, = insecta, reptilă, și prin ext., orice animal. Animal (animai, l. ζῷον, gr.)* *Toate animalele sînt de folos oamenilor, dar cele domestice (ζῷοντοικέσιον) de cel mai mare folos. Pronique cum spectent animalia caetera terram. Ov. Bestie (Bestia l., θηρίον gr. = animal, bellua,*

fera). *Bestiile sunt lipsite de rațiune* = *bestiae rationis egentes* —Metaph. : Unii oameni sînt bestii.—*Feară* (*fera*, *bellua*, l., θήρ, gr. = orice animal sălbatic). *Fiarele se mănîncă unele pe altele*. *Ferae stabula in silvis habent*. Metaph. : Zi'i om, ori feară, tot una.—*Jivină* (*bestia*, l., ζῷον, gr. = orice animal mare sau mic).—*Jivinele aleargă după hrană*. Etym. : *живомиёт*, rus.—*Insectă* (*insectum*, l., ἔντομον, gr.). *Insectele să plodesc peste măsură*.—*Jiganie* (*bestia*, *bestiola*, l., ζῷον, gr. (Jigăniile să înmulțesc ca pusderia). Etym. : *жигалка*, rus. = muște înțepătoare și prin ext., jiganle = orice vietatte. *Patruped* (*quadiupes*, *bellua*, l., τετραπόδελης, gr., *Patrupedele văd pământul, plecate în jos*. *Tollit se in altum quadrupes*.—Virg.—Metaph. : Zii om, or *patruped prost*. *Brută* (*bruta fera*, l., ζῷον, = ori ce animal.) : *Furiosum*, *horidum*, *rabidum*, *brutum*. Metaph. : Zi'i brută și nu om.

Gîde, *gelat*, *carnifice*, *calău*, *torturător*, *spânzurător*.

§ 103. *Gîde* (θῆμιος, gr., *publicorum tormentorum minister* l. = omorîtor de oamenii condamnați la moarte). *In gîde există o natură feroce, ca'n animale*. Etym. : *Caedere*, l., = a ucide a omorî, de unde *gîde*, pentru *cîde*. — Opiniunea că ar fi un derivat, din *gutur*, l. = gît. bazată pe ideea că gîdele omoară prin strangulare, precum și opiniunea că ar fi un derivat—din *τράμμα*, rus. = feară sălbatică, reptilă, bazată pe idcea că *gîdele*, este caș-o feară sălbatică, par a fi nefundate.—*Gelat* (δημιοκωνος, gr. *publicus tortor*, l.) *Numai atunci, este omul fericit, când'i este chemat gelatul* = *Tunc felix quoties aliquis tortore vocato*. Juv. Etym. : *Dje ilad*, turc. *Carnifice* (*Carnifex*, l., θῆμιος gr.).—*Carnifici duras prae-buit illă manus*.—*Călău* (*tortor*, δημοκωνος gr.) — *Călăii cred că a uccide e o profesiune*.— Etym. : *Kaulu*, turc. = omorîtor.—*Torturator* (*tortor*, l., θῆμιος, grec), *Condamnatul privind pre torturator și vede moartea*.—*Spânzurător* (*carnifex*, l., θῆμιος gr.) *Spânzurătorii erau funcționarii Statului*.— Etym. : *Spenzolârc*, it. *Ex-pendere* l. = a pedepsi, a spînzura.

Glas, *voace*, *ton*, *son*, *fiuit*, *băzăit*, *sunet*, *răcnit* *pocnit*, *chiorăit*, *țipet*, *sgomot*, *vuet*, *tumuit*, *raget*, *mugit*, *nechezat*.

§. 104. *Glas* (βοη, l., φωνή, gr. = sonul ce esă din gura omului și-a animalelor).

Glasul este expresiunea vitabilă a omului și-a animalelor.
 Sensu eclesiastico : *Glasurile îngerilor vestesc divinitatea despre corectitudinea sau incorectitudinea oamenilor.* Etym. : γλάξ, rus. Glas sl, = rumor l. *Voace* (vox l, φωνή, gr.). *Vocile sunt unele mai plăcute.* *Ton* (Tónos, gr. tonus, l, = sunetul ce are raport la intensitatea voacei). *Tonul face musica.*—*Son* (sonus, l. φθόγγος, gr, = sunetul ce esă din gură). *Sonurile melodioase, încântă auditorul.*—*Metaph* : *Sonurile formate de vânturi, deșteaptă atenția omului.*—*Țiuit* (tinnitus, l., τήχος, gr, = strigăt, sgomot subțiratic). *Țiuitul puilor te 'ncântă*;—sunet clar și ascuțit al metalelor : *Arama dă un Țiuit sonor*—*Chiuuit* (clamor, l. κραυγή, gr = mare strigăt confuz), *La căsătoriile de țeară se face mare chiuut.*—Etym. Prob, rad. de orig, καταβολή, gr, =ultraaj, și prin ext, *chiuuit* sau *chiot* Altfel : *Onomatopeu.*—*Băzâit* (*Bombus*, l., βομβός, gr.). *Băzâitul albinilor, ți fac plăcere.*—Etym : *Onomatopeu*, format din sonurile exprimate de albine și muște,—*Sunet* (sonitus, l, τήχος, gr, = vuetul ce lovește urechea). *Sunetul clopotelor s'aude de departe.*—*Sensu eclesiastico* : *În sunete de trompete și citare veți fi duși, când predicele voastre vor avea rezultatele dorite.*—*Răcnit* (clamor strepitus, l., κραυγή, gr, = vuet mare). *S'aude un mare răcnit.* *Magnisque vocant clamoribus hostem.* Virg:—Etym. *Rucati*, = rikam, sl, = a rugi, a răcni, de unde *răcnit*. Rad., de orig., rugitus, l, = rugit, răgnit sau răcnit. *Pocnit* (fragor, πτύσις, gr.) *La ruperea grinzii, s'a auzit un mare pocnit.* *Metaph* : *Pocnitele biciuștilor nu mai continesc.* Etym. *Plantzen*, germ, = rumpi, dirumpi, l, = a plesni, a pocni, de unde pocnit. *Plausus*, l. = plesnitură, lovitură, încă nu este departe de rad. — *Chiorăit* (crepitus, l. βορβορική l., gr). s'aude un chiorăit in intestine. Etym. : *Krachen*, germ. = a ghiorăi sau chiorlă : și apoi *gheorăit* sau *chiorăit*. — *Dórğok*, magh. *Țipet clamor, strepitus*, l., βοή, gr. = răcnit ascuțit). *S'aude un mare țipet.* Etym. : cor. din *strepitus*, l. — *Sgomot* (tumultus, l., κραυγή gr.) *Sgomotul nu s'a mai potolit.* Etym. : Pref. X = s și *commotus commovēre*, l, = sguduitură, mișcare mare și prin ext. și metaph. *sgomot*. *Vuet* (sonitus, etamor, l., ψόφος gr.) *Mare vuet s'aude.* — Etym. Prob. cor. din—bruit fr. *Tumult* (tumultus, l., τήχος gr).

Din tumult în tumult.—*At domus interior gemitu miseroque*

tumultu miscetur, Virg. Raget (*rugitus*, l., βρυγμός gr.). *Ragetul leilor și-al boilor. Muget* (*mugitus*, l., μύκητις gr. = mugetul boilor și'al vacilor.). *Boii și vacete dau mugete. Nechezăre, rânchezăre* (*hinnitus*, l. χραμετινομός gr.). *Mechezărea sau nechezatul căilor, e semnalul de a cere nutref.* Etim. : Onomatopeu.

Grai, vorbă, cuvânt, zicere, spunere, limbă.

§. 105. *Grai* (*oratio*, l. λόγος, gr.). *Fără grai oamenii nu s'ar înțelege,—Sensu ecclesiastico :—Graiul D-lui, s'aude pretutindenea.* Etym. :—Lat. *garritus*=fleoncărire, limbuție, și garrire = a vorbi. Govorenje, sl., este rudă cu гогоρήти, rus, care s'apropie de garritus. *Vorbă* (*verbum*, l., ρήμα, gr.). *O vorbă bună nu strică.* Sensu ecclesiastico : *Vorbele Apostolilor, erau hrana sufletească a credincioșilor. Cuvânt* (*sermo*, l., λόγιον, gr.). *cuvintele bune folosesc oricând. Sensu ecclesiastico. Apostoli variis noctem sermonibus trahebant.* Etym. : *Conventum*, l.=pact, tractat, învoială, și metaph. *cuvânt.*—*Zicere* (*dictio*, λεγόμενος, gr.,=acțiunea de a spune ceva). *Zicerile logice sînt respectate.*—*Spunere* (*dictio*, l., λεγόμενος, gr.). Prin o supunere dreaptă, *evitezi erorile.* Etym. : *Exponere*, l.=a expune, a explica, a spune, și subst. verb., — *spunere. Limbă* (*vocabulum, verbum*, l., λέξις, λόγος, gr.). *Frumoasă limbă au Români.*—Etim. : *Lingua*, l.=limbă, și prin ext. =oratio, *verbum*, l.=vorbi, *spunere.*

Groapă, gaură, bortă, crăpătură, cavitate, deschizătură, spărtură.

§. 106. *Groapă*, κοιλωμα, βέθος, gr. *cavum, fovea, fossa*, l.) *Leul a căzut în groapă.* Metaph. : Stofa aceasta e fasonată cu fel de fel de gropi. — Etym. : Die *Grube*, germ. Rad., de origină, *Grotta*, it., *Grott*, fr. :=peșteră și prin ext. *groapă.*—*Gaură* (*foramen, cavitas*, l., τρήμα, βέθος, gr.=deschizătură în pământ). *Jivinele s'ascund în gaură.* — Metaph. : De groază, omul, *întră și'n gaură de șarpe.* Etym. : *Caula*, l.—Turc. zice : *Ghar. Bortă* (*cavum*, l., κοιλωμα, gr.). *Jigăniile s'ascund în borte pentru a'și salva viața.* Metaph. *Nu e rău, după-ce a'i implut toate bortele să mai rămăe ceva bani ca rezervă.* Etym. : *Vertam* sl.=foro. l.=bortesc,

găuresc de unde subst. *borlă* = *foramen*. — Rad. la orig., *φόρον*, gr. *Crăpătura* (*fissura*, *rima*, l., *σχίσμα*, gr. = deschizătură în lung). Furnicile s'ascund în crăpături. Metaph.: *Crăpătura în lemn să face cu toporul*. — Etym.: *Crepatura*, it. Rad. de orig.: *Crepare*, l. = a părîi, a pocni, și ca efect, a *crepa*. — *Cavitate* (*cavitas*, l., *κοιλίωμα*, gr. = o groapă, bortă, spărtură). *În cavitățile munților, să găsească bogății de aur și argint*. *Deschizătura* (*apertio*, l. *ἀνοίξις*, gr.). *Pe negîndite s'a făcut în pământ o deschizătură destul de mare*. — Metaph. *După întuncric, s'a făcut o deschizătură de lumină*. — Etym.: *Discludere*, l. = *aperire*, de unde *deschizătura*. — *Spărtură* (*fractio*, *fractura*, l., *κλάσις*, gr.). *Între munți s'a făcut o mare spărtură*. Metaph. *În comitetul de acțiune s'a făcut o mare spărtură*. Etym.: *sparsio* — *spartum*, l.

Grozăvie, urgie, cruzime, atrocitate, ferocitate, răutate, oroare, teroare, frică, feritate.

§. 107. *Grozăvie* = *Grozăvenie* (*immanitas*, l., *ἐκπληξις* gr.). *Ce grozăvie s'a întîmplat? Nam si ferina immanitas*. Prud. Etym.: *гроза* rus. = amenințare și prin ext. *groază*. *Urgie* (*pernicies*, *exitium*, *calamitas*, l., *πρόησις* gr. = mare nenorocire, pericol). *Ce urgie a căzut asupra acestei familii!* Etym. *οργή* gr. = *ira*, *tremencia* = necaz, mânia, și prin ext. *urgie*. *Cruzime* (*crudelitas*, l., *ὀμότης* gr. = neumanitate). *Multă cruzime există în unii oameni*. *Crudelitate, non metu mortis tremens*. Prud. *Atrocitate* (*atrocitas*, l., *ατιμία* gr. = *ira*, *cruzime*). *Atrocitatea unor oameni s'aseamnenă cu a bestiiilor*. *Ferocitate* (*ferocita*) l., *αγριότης* gr.), *Toți sînt trimiși ca ferocitate*. *Răutate* (*malitia*, *malignitas*, l., *κακοθυμία* gr. = inclinare a face rău). *Câtă răutate în acest om, deși cult*. Etym.: *Reus*, l. = rău, *vinovat* = *malus*, și prin ext. *răutate*. *Oroarei*, (*horror* l., *ὄρρωδις* gr. = spaimă, *groază*). *Multă oroare a intrat întrînșii*. *Arrectaeque horrore comae et vox faucibus haesit*. Virg. — *Teroare*, (*terror*, *pavor*, l. *ἐκπληξις* gr. = *frică*, *spaimă* mare). *Din cauza terorii, ea a leșinat*. — *Sed variis portenta deum terroribus, implent*. Virg. *Frică* (*formido*, *metus*, *timor*, l., *φοβία* *θηριώδης* gr. = *Frica păzește bostănăriile*. *Fertitate* *Feritas*, l., *θηριώδης* gr. = *ferocitate*, *natură sălbatică*). *N'am văzut atîta feritate ca'n acest om*. *Idem oculi lucent cadem feritatis imago*. Ov.

Gustâre, ospetâre, hrană, ogină, aliment.

§. 108. *Gustâre* (*merendă*, l., δειπνον, βρώμα gr. = hrană ușoară). *La foame o gustare nu strică.* — Etim : *Gustus-gustâre*, l., gōu-ter, fr. — *Ospetare* = *ospet* (*convivium, epulae, dapes*, l., ερωχία, gr. = acțiunea de a ospetă). — *La ospetare mulți, mulți, la treabă puțin.* — Etym. *Hospitări* : a ospetă, de unde ospetare, masă. Rad. de orig. : *Hospes*. a.) = ospetator, gazdă, de unde ospetă, și b), musafir — strein, primit în gazdă. — *Vivitur ex raptō non hospes ab hospite tutus.* Ov. *Hrană* (*victus*, l., τροφή gr.). *Omul poate trăi cu puțină hrană.* *Sensu ecclesiastico* : Hrana cerească dă vieață sufletului. — Etym : χρανιτζ, rus = a păstra și prin ext. și metaph : A se hrăni, de unde, hrana, sl. = hrană, *Ojina și ogină* (*cibus*, l., βίτος gr.). *Fără ojină, animalele nu pot trăi.* — Etym. : *Oggero*, l., = dau din belșug, dau deseori și prin ext. și metaph. : *Hrănesc*, de unde hrană = ogină sau ojină pentru ogeră, din *oggerere* sau *obgerere*, l. — *Aliment* (*victus, cibus, alimentum*, l., τροφή, σίτος, τροφήμα gr.). *Fără alimente, nu poate omul trăi.* *Sensu ecclesiastico* : *Alimentele sufletului, sint faptele bune.* — *Atque ipsae vitiis sunt alimenta vices.* Ov.

Guturai, catar, troachnă, coryză.

§ 109. *Guturai și Gutunar* (κατάρρους gr. *catarrhus*, l. = inflamațiunea membranelor mucoase și fluxiuinea lor, si'n genere fluxiuinea din pept, fluxinea din nas). *Guturaiul este efectul recelei.* Etym : *Guttur* l. = gitlej, de unde prin deducțiune, că materiile ese din pept prin gît sau gitlej a eșit guturai. *Catar* (κατάρρους, Gr., *catarrhus* l.) *Catarul se naște prin reciprocitatea climatei.* *Defluit in pectus, borea spiramte, catarrhus.* Anon. *Troachnă* (*destillatio narum* sau simpl., *destillatio*, l., κατάρρους, gr.) *Troachua e o boală uricioasă.* Etym : τραχηλος, gr., *trachelus* și *Trachus*, l. = collum, cervix = gît, cerbice și prin ext. și meapa : *Troachnă* și *trochană* = guturai. — *Coriză* (*corysa, gravedo*, l., κατάρρους, gr. = catarul cree-ului). *Din cauza coryzei creerului, omul de multe ori nu poate judeca sănătos.*

H.

Halău, rețea, plasă, laț, mreją, voloc, năvod, plagă.

§ 110. *Halău* (plaga, impr., *plagae*, pl., *rete*, l., δίκτιον, gr. = object de ață pentru prins pește). *Pescarii afundă halăul în apă și'l scot plin de pește.* Etym: *Haluga*, sl., χαλυγα rus. = gard, îngrăditură, și prin ext. = și metaph.: *Halău. Rețea (rete, reticul um*, l., δικτύδιον gr.). *Cu rețeaoa prinzi și paseri.* — Metaph.: *Te-prinzi în rețea (capcana) pe negândite.* Si dum tu sectatris apros ego retia servo. Virg. *Plasă (sagena, verriculum*, l., σαγήνη gr. = rețe mare de prins pește). *Cu plasa poți prinde și pești mari.* Etym: *Place*, fr. = loc, ocol, circumscripție și prin ext. și metapti *plasă. Laț, (plagae*, l., πάγη, gr. = laț, lațuri pentru vênat). *Niște căprioare s'au prins în lațuri.* — Metaph.: *A căzut în laț fiindcă merita.* Etym: *Lacet*, fr. = *laqueus*, l., ca rad, de orig. *Mreja (plaga, pedica, laqueus*, l., πάγη, gr. = cursă pentru a atrage animalele și a prinde pește). *Cerbul a căzut în mreją. Sensu eclesiastico: Păziți-vă de a nu cădea în mrejele întinse vouă de Farisei, Zice Christ apostolilor.* Etym.: *Mriza*, sl. = *zverinska* și *zverinska mresa*, sl. Rad. de orig., prob. ἐνέδρα, gr. = *insidiae*, l., prin jarg. *Voloc (rete*, l., δίκτιον, gr. = plasă de prins pește). *Voloacele sînt curse anume de prins pește.* Etym.: волокиó rus. — *Năvod (rete* l., δίκτιον, gr.). — *Profesiunea lipovenilor este de a prinde raci și pește cu nevoadele.* Etym.: Неводъ, rus., = instrument de pescuit măi mare ca volocul. — *Plaga* (plaga, l., πάγη gr. = rețe pentru vênat). Cu plaga se prinde pește și animale.

Haraci, dajdie, dare, impozit, tribut, contribuție.

§ 111. *Haraci (vectigal, tributum*, l., φόρος, gr. = impozite plăte Turcilor). *Românii au plătit multă vreme haraci Turcilor.* Etym.: *Kharâdje*, turc. — *Dajdie (tributum*, l., δασηός, grec.). *Dajdie este un impozit fix și nefix.* — Etym: Djizie, turc, *dajem* sl. = *tribuere alipuid cuique.* — *Dare (tribuum*, l., Τέλος, gr.). *A plăti dările cătră stat și comună, este o datorie cetățânească.* Etym.: *Datum, datio, dare.* — *Impozit (tributum, impositus*, l., εἰσφορά, gr.). Impozitele cresc pe fiecare an. — *Tribut (tributum*, l., φόρος, gr.). *Tributul cătră stat e o datorie cetățânească. Impia*

continui cessant augmenta tributi. Din acest vers să constată că dările au existat decând lumea. *Contribuție* (*contributio* l. Τέλος, gr.) *Contribuția e și silită și benevolă.*

Harță, sfadă, ceartă, gâlceavă, rășboi, contrare, controversă neînțelegere.

§. 112. *Harță* (*certamen, pugna* l., ἄλλημις, gr. = sfadă, neînțelegere). *Câte-odată harța să produce fără cauză.* Etym. : *Harez*, magh. = pugna, l. — *Sfadă* (*contentio*, l., ἔρις, gr.). *Sînt caractere în tot momentul gata de sfadă.* Etym. : *Suadela*, l. = înduplecare, îndemnare din *snadere* = înduplica, sfătui, și prin ext., în senz opus sfadă. — *Suada* cași *suadela*, l., în gr. Πειθώ, = Zeița persuzaziunei și-a elocvenții. Ca radical de origină *suadere* l. — *Flos delibatus populi Suadaeque medulla.* Enn. — *Ceartă* (*certamen*, l., νεῖκος, gr.). Din *ceartă* în *ceartă a ajuns la bătae.* — *Gâlceavă* (διαφορά, gr., *dissentio*, l.). *Nu e greu a'ncepe gâlceava.* Etym. : ГОЛКНИИ = gol și слово rus. = vorbă = vorbe goale și prin ext. *gâlceavă.* Rad. dn org. ГОЛЪ = nuditate și слово = vorbă. — *Rășboi* (διαφορά gr. *dissensio*, l., = neînțelegere). *Vecinic bat ărsboi între dînșii.* Etym. ; *Res — bellum*, l., rășboiu, bătălie, ci prin ext. *rășboi.* *Sensu proprio* : Μαχή = πάλεμος, gr. *bellum* l. Fără rășboi nu se poate. *Contrare și contrarietate* (*conversio contraria, repugnautia* l., ἐναντιότης gr.). *Contrarea între doi poate aduce bătae, Metah. : Contrarea între idei, aduce confuzie și ehestiunea rămâne nelămurită.* — Etym. *Contrarietas*, l., *Controversă* (*Controversia*, l., διαφορά, gr., = ceartă, desbatere, ciocnire între idei). *Din controversă în coniraversă, am ajuns la o mare nedumerire.* — *Declamatio controversarum.* Sidon — *Ne'ntelegere* (*dissentio*, l., διαφορά, gr.). *Pentru un lucru de nimică a ajuns la ne'ntelegere.* Etym. *Ne p. non*, pref., și *intellectio* = înțelegere.

Hid, slut, urît, pocit, disfigurat, pohid, diform.

§. 113. *Hid* (*turpis*, l., ἐνσειδής, gr. = care nu e frumos) ; *Și cei hizi au parte în lume. Cui turpe caput, cui plurima cervix, Virg.* Etym. : *Hideux*, fr. *Slut* (*foedus*, l., ἄμορφος, gr.). *Cei slufi, sîtn uneori întrebafi.* Etym. : Prob. — *solutus*, l. = desfăcut, sfărîmat, mueat, și prin ext. și metaph. : *Slut.* Pentru confirmarea a-

cestui derivat, cităm, — *resolutus*, l., παράλυτος gr., *paralyticus*, l.; și încă κολοβός gr., *mutilus*, l. Turcul zice: *Sakate. Urît* (*obscoenus*, l., 'κισχρός, gr.), *De urîți și proști, fug cei cumiñi*. — *Obscoenique canes importunaeque volucres*. Virg. Etym. *orruto*, it. — Rad. de orig., horridus, horror — = odium. faedium, și prin ext. și metaph., ură, urăciune, de unde *urît. Pocit (informis*, l., δὲσμορφος gr. = desfigurat). *Muiți pociți, țși fac în plin treburile* Etym.: *Paucus*, l. = pucin = puțin, adecă om în nemăsură cu alți oameini; om mic, diform, de unde *pocii* și subst. *pocitură Disfigurat (squalidus*, l., 'ἀμορφος, gr.) *Mulți disfigurați, întră în rândul celor de seamă*. — Etym.: *Defiguré* fr. = *deformatus*, cu figura alterată. *Pohîd (sordidus*, l., δὲσμορφος gr.). *Femeile pohîde n'au parte bună în lume*. Etym.: *Poly* din gr. πολὺς și abr., πο., = *mult hîd*, și *hideux*, fr. *Diform (deformis*, l., δισμορφος gr.). *Cei diformi nu sê ved.* = *Sermonem indocti, faciem deformis amici*. Juv.

Hohoti, chihoti, rîde, surîde, zimbi.

§. 114. *Hohoti (cachinnâri*, l., inrudît cu = gr., = κυχχάζειν gr. = *cachinum movère, cachinum tollere*, l., = ἀνακυχχάζειν gr.). *Cât mai hohotește!* Etym.: χοχοτάτξ, rus. = *a rîde cu hohot* și magh., *hohota* = *cachinnus* l., κυχχασμός gr. rîs cu hohot; *Kahkaha* turc. = rîs cu hohot; — *Kahkaha ile gulmek*, turc. = *a rîde cu eclat*, cu hohot. — *Chihoti (valde rîdere, vehementer riderê, miros edere risus*, l., ανακυχχάζω gr.). *Chihotesti ca un nebun*. — Etym.: *Chichotân*, germ. v. = *cachinns* = rîs cu hohot. — *Köhniches lachen*. germ = rîs nervos. rîs cu chiote. — *Rîde (rîdere*, l., γελάω gr.). *Rîde de alții și pre dînsul nu sã vede*. — *Suride (subridere, leniter ridere*, l., μειδᾶω și μελιζω. gr.). *Suride la orice mișcare. Zimbi subridere, arrîdere*, l., μεδᾶω, gr.). *Norocul îmi zimbeste* = *Fortuna mihi arridet*. — *Proprio sensu*. A zîmbit acest rege = *arrisit hte rex leniter*, Etym.: Prob., *tebessume*, turc., = *suris*, zimbet, devenit prin cor. *Zambilă (hyacinthus*, l., γὰκixtos, gr.), o floare în culoare roșă, încă pare a oferi rad. la ideea că florile învesesc.

Hotnog, căimăcam, vechil, porucinic, locotenent, locfiitor, irinarch.

§ 115. *Hotnog și Hodnog (sub alio imperium tenens, l., ὑπαρχος, gr. = care ține locul altuia). Hodnogii conduceau trupele în răsboiu. Hotnogii de pociție. (εἰρηνάρχης, administrau orașul. Etym.: Hukmy, turc=comandă și de aci comandant=hotnog. Căimăcam (qui sub alio potestatem, tenet l., ὑπαρχος, gr.,=care ține locul cel mai de seamă). In Moldova caimacamii țineau locul Domnilor. Etym.: Kâimmékâm, turc.— Vechil (qui domini potentiam tenet, l., ὑπαρχος, gr.). Vechilul este administratorul moșilor boerești și împuternicitul de afaceri a oricărei persoane. — Etym.: Vékil turc. Porușnic (legatus în exercitu, l. ὑπαρχος, gr.) Porușnicii conduc trupele în răsboiu și administrează orice afaceri. — Etym. πορϋσηκx, rus. Locotenent (locum-tenens, l. lieutenant, fr. succurio, l. ὑπαρχος gr.) Locotenenții fac treabă în locul superiorilor, Locfiitor (Subcurio, l., ὑπαρχος gr. = locum-tenens l. lieutenant, fr.) Locfiitorii comandează tot-așa de bine, cași superiorii. Irinarch (εἰρηνάρχης, gr.,=qui praefecti auctoritatem tenet, l.) Irinorchul conduce poziția orasului.*

Hui, chiui, țipă, hălăgi, lălăi, lărmui, vociferă, tololoi, bleutucori, murmură, bombăni, sgomota, hodorogi, mondrăni, mogorogi, mormăi, striga, vui, hălălăi, fleoncăni, boscorodi.

§ 116. *Hui (acclamare, sybilare, collatrăre, l. κλαυθουσιός, gr.) Hueste grosav,=Laeto clamore salutant. Etym.: Huer fr. = a striga, a chiui. — Chiui și chioti (laetos tollere clamores= Strepere, lactitia exultare, l., ἐπιμέρομαι, gr.) Nuntașii chiue sau chiotesc. Etym.: Clamare, l., prin cor. Țipa (vociferare, l., λαμπρως φθέγγομαι, gr. = vocem assonam colere) Țipă de ți se ie auzul. — Etym.: ψοφέω, gr. = a face vuet, prin cor. — Hălăgi, strepere, stridere, sonum colere, sonum praebere, l., μέρομαι gr.). Grozav mai hălăgesc. — Etym.: ἀλλάζω gr. = a scoate strigăte. — Lălăi și olălăi (tumultuari, tumultum facere, ferre sau movere, l., θοροῦμαι gr.). Ce mai lălăești? Etym. λαλέω gr. = Sonaum colere l., Lărmui (strepere, strepitum colere, movere, tumultuari, l., ἐπιμέρομαι gr. Lărmuește ca'n satul lui cremine. — Etym. Der Lärm germ.,*

== ceartă, vuet, de unde *lărmui*. *Vociferă* (*vociferări* l., λαμπερός φθέγγομαι gr.). *Vociferează deși iea auzul*. — Rad-de-orig. *vox*. l., înrud. cu gr. ὄψ gr. și *ferre*, *striga tare* == *alta voce clamăre*, l., == a face larmă, sgomot mare — *Tolălăi* (*tumultum mōvōre sau colēre*, l., θοριβέω gr., == a vorbi într'o uua, a nu tăcea). *Tolălăște zioa în-treagă*. Etym. *Tot*. pref. și λαλέω, gr. *Bleutocări* (*blaterăre, tumultum edēre*, l., κλαγγέω gr. == a striga ne'nțeleș) *Mult mai bleutocărește*. Etym. : *Blaterare*, l., == a vorbi mult și nimicuri. *Murmura* (*submissam vocem edēre, murmurăre*, l. ἀνα-βροβροῦζω gr.) *Murmură* ca prostu. — *Bombăni* (*bombum edēre*, l., βομβέω gr. a vorbi fără șir. *Bombănește într'o una*. — *Simulatque tonitrua bombus*. Phr. *Sgomota* (*sonăre, strepēre*, l., ψοφέω gr., == a slobozi un strigăt == *sonum colere*, l.,). *Toși sgomotează, ca la nuntă* Etym. : *Ex* == *es* == *s*, pref. și *commovēre* — *commotum* l., == *Strepit omnis murmure campus*, Virg, *Hodorogi* (*blaterăre*, l., βροβροῦζω gr.), *Ce mai hodorogești?* Etym. : Onomătopeu. A vorbi ca un car stricat care hodorogește și metaph. : *Hodorogi* == vorbi ne'nțeleșe *Mondrăni* (*murmurăre*, l., τονθο ρύζω gr. == a face vuet. *Mult mai mondrănesc*. Etym. : *Prob. mirildamak*, turc. — *Spumea semifero sub pectore murmurat unda*. — *Mogorogi* (*tremēre*, l., κλαγγέω gr., == vuet surd). Etym. : *Modulări*, l., == mēșura voacea și prin ext. *a mogorogi*. — *Mormăi* (*Susurare*, l., γογγύζω gr. == a vorbi pintre dinți. — Etym. : *Marmotter* fr. — *Strigă* (*quirităre clamare* ἀνα-κράζω, gr. == a face vuet mare). — Etym. : *Stridēre*, l., == a face sgomot mare și nu din strigăre == a sē opri în loc, == τρέω. *Vui* (*Strepēre, clamăre, tumultuări*, l., βοάω gr.), *Face un mare vuet*. Etym. : βοάω gr. *Hălălăi* (*tumultum edere*, l., εμβοάω gr. a striga tare), *Hălăește deși iea auzul*. Etym. : ἀλαλάζω gr. — *Fileucăni* (*dicta foras effēre, gărrire*, l., φθέγγομαι gr). *Fleoncănește*, numai sfirșește. Etym. : φθέγγομαι gr. == a vorbi vrute și nevrute — Și prin cor. *fleon căni*. *Boscorodi* (*gărrire, dicēre foras, eliminaāre*, l., ανακραζέω gr). *Boseoroclește nu mai încetează*. Etym. — *Bos* = *bon* și *corrodere* : a roade, și metaph. : A vorbi, imitând cum roade boul alimentele.

Huli, blama, defalma, critica, ocărti, injura, insulta, învinui, mustra, cleveti, categorisi, cetăra.

§. 117. *Huli* (vitupevăre, încrepăre, objurgăre, accusare, l., μέμφομαι τινι, τι gr.). *Numa'i huleste, nu'i laudă.* Etym. : *ΧΥΛΗΤΞ*, rus, = a huli și rad. *χυλά*, rus.— *hulă* — *Blamă* (culpăre, improbăre, castigăre, aliquem sau aliquid, l. ψέγω, gr.) *E ușor a blama pre cineva.* Etym. : *Blamer*, fr. *Defăima* (*Deffamare, maledicere*, l., βλαφημέω, gr.). *Nu e greu a defăima pre alții.* — *Critică* (*reprehendere, căstigăre, vituperare* l. μέμφομαι τινι τι gr.). *Poporul crlică pre regele nedestoinic.* Etym. ; *Critiquer*, fr. — *Ocărti* (*contumeliose tractăre, injuria afficere*, l., υβριζω gr.). *E ușor a ocărti pre alții.* Etym. : *ΟΒΑΛΑΤΞ*, sl.= a mânji. a împle de noroi și prin ext. a *ocărti*. *Injura* (*maledicere*, l., κακολογέω, gr.). La injurat de mamă. Etym. : *Injurier*, fr.— *Insultă* (*insultare* l., 'ονειδίζω, = τινι sau τινά, gr.). *Omul acesta, numai te insultă.*— *Iuvinui* (*incusare*, l., μεμφομαι τινά τι sau τινος τι, gr.). *L'a învinuit sau învinovățit pe nedrept.* — Etym. *ВИННТΞ*, rus.— a acuza, 'nyinui, și rad. de orig. ; *ВННÁ*, rus.,=vină. — *Mustra* (*reprehendere, objurgare, încrepare*, l., 'επι-τιμάω, gr.).— *Tatăl a mustrat pre fiu pentru incorectitudine.* Etym.: *Monstrare* l.,=a'nvinui, a pârî și prin ext. a *mustra*, a *cetăra*.— *Cleveti* (*maledicere*, l., κακολογέω, gr.) *Săracul clevetește pre cel bogat.* Etym. ; *КАБРЕТАТΞ*, rus. = calumnia, — rad. de orig. *КАБРЕТА*, rus.= calomnie, clevetire, difaimare. — *Categorisi* : (*calomniare aliquem, falsum crimen alicui inferre*, l. διαβάλλω, gr. = a încrimina, a blama). *Mulți vinovați categorisesc pre alții de vină.* Etym. ; *Κατ-'ηγορέω τινός*, gr. = a urmări în justiție și prin ext., a blăma a categorisi, *Cetăra* (*eastigare, încrepare*, l., επιτιμάω, gr.= a *mustra* pentru ceva), *Stăpânul ețerează pre slugi* Etym.: *Citare*, l.= achema înaintea judecării, a *mustra*, a *cetăra*, prin ext.

Hupăi, țupăi, sări, salta, juca, dansa.

§. 118. *Hupăi* (*subsilitare, subsultare, salire* (*lascive*), *asilire*, l., τλίρω, gr.= a sări fără sine). *Copiii hupăesc într'o una.* Etym. *Ilüpfen*, germ. — *Țupăi* (*salire* (*lascive*), *exsilire* l.). *Fetele țupăe: minunat.* Etym.: *sous*, — *pieds*, fr. *sub-pedibus* = *sub-pei* și *apoi*, *țupăi*. *Sări* (*salire*, l., ἀλλομαι, gr. *Copiii sar prin casă.* Metaph :

Capra sare masa, iada sare casa.—*Saltă (saltare, l., πηδάω, gr.). La chef și bătrânii saltă.* Metaph.: *A salta de bucurie* = ἀγαλλομαί, gr. = *Jucă (saltare, celeriter moveri, l., ἄλλομαι, gr.): Frumos joacă fetele.* Etym.: *Jocări* = saltare, ludere.—Și metaph. = a glumi = *jocări cum aliquo de aliqua re, sau simplu, in aliquid.*—*Dansă (saltare, ludere, tripudiari, corpori motus dare, l., πηδάω gr.). Fetele dansază cu flecâii,* Etym. *danser, fr.*

Hurdău, ciubăr, puțină, berbință, doniță, balercă, teasc, butoi, bute, poloboc, lin, feredeu, baite, albie, covată, cadă.

§ 119. *Hurdău și hărdău (lacus, lacusculus, cupula, labellum, l., πιδάριον, gr. = vas de lemn, de lut, de peatră sau de metal). Laptarii cară laptele acru cu hurdăile.* Etym.: *hordō, magh. = cupa l. Prob. cortina, l. = caldare, ar fi rad. de origină a vorbei hurdău = ciubăraș, puțină și prin ext. hurdău.*—*Ciubăr (lacusculus, cupula, labellum, l., πιδάριον, gr.). Ciuberile se 'ntrebuințază pentru carat apă, și alte lucruri.*—Etym.: *cuvier, fr. = ciubăr sau hărdău de lemn = cuvier de bois fr., Kurbel, germ.*—*Putină (labrum, labellum, l., πιδος, πιδάριον, gr.) Putinele stnt trebuitoare la gcspodăriea,* Etym.: *Patina, l. = πατήνη, gr. = vas de fert bucate și prin ext puțină.* Rad. de orig. *πιδος, gr.*—*Berbință, (doliolum, l., πιδάριον, gr.), In berbințe să strânge brânzu de oi de munte.* Etym. Prob., că vorba *berbeniță* sau *berbință*, este formată de munteni din = *vervex l. din ἑπιρος, gr. = hoedus, l. = oaie, berbec.* *Brânza de oi fiind alimentul de predilecțiune a muntenilor, au crezut a da denumirea de berbință și vaselor în care o strâng, de la rad. vervex l. = berbec.* *Doniță (mulatra, sinus sau sinum, l. δίνος, gr. = labrum l. din λάπτω, gr. = a bea cu lăcomie). Laptele vitelor să mulge în doniță.* Etym.: *δίνος, gr. prin cor. = poculum rotundum magnum, și prin ext. doniță. = Лопаницк, rus. si mlečni lonecz, sl.*—*Balercă (doliolum, l. πιδάριον, gr.). Cu balerca s'aduce apă.*—Etym. Prob. din *balneum, l. = vas de scaldat*—*Baril fr., κορένοκκ, rus.*—*Teasc (torcular, torcularium, torculum, calcatorium, l., ληρός, gr.). Strugurii să pun în teasc. Torcularius uvas calcat. l. = călcătorul calcă strugurii.* Etym.: *τρεκατκ sau ετρεκατκ, rus. = a tescui a presa.* *Butoi (dolum, l. πιδος, gr.). A umplut butoaietele cu vin.* Etym.: *Butte și Boding, Germ, Rad. de orig. πιδος, gr.*—*Bute*

(cupa, l., πίθος, gr. *Butte*, germ.=vas mare pentru lichide).—*Bufile nu snt pline*. Rad. de orig. πίθος, gr. — *Poloboc (dolium*, l. πίθος, gr.). *În poloboace se fac murături*. Etym.: πολυβαροκκ, rus.=jumătate de luntre și prin ext. și metaph. poloboc = बोका, rus. *Lin* (Torcular, l., ληνός, gr.=cadă mică, teasc în care se pun strugurii). *Strugurii s'asează în lin*. *Feredeu (balneum, labrum, alveus, l.* Λουτήρ, gr.=putina, cadă, de făcut bae). *Feredeu e plin cu apă caldă*.—Etym.: Fördó, magh. Rad. de orig.: *Feriarum dies*, l.=Zile de odihnă, de sărbători, și prin ext, zile în care să făceau feredeu, băi, — Lavatica sau baia eră hotărârlă, la antici cu deosebire în legea mozaică, a se face în anumite zile, considerate ca zile de repaos sau sărbători, și de aci *feriarum dies*, =zile de băi, de feredeu, de unde prin ext. și vasul de făcut baie, să zice, *feredeu*. *Baie (balneum, l.* Λουτήρ, gr.=vas de baie). *Baia e plină de uncerop*. — *Albie (alveus, lavatorium, canalis ligneus, l.* σκάφη, gr.). *s'au pus rufele în albie*. Etym.: *Alveus*. — *Alveus in quo farina subțigitur*. — *Covată (macra, l.* μάκτρα, Κόρδονος gr.). *Pânea se frământă în covată*. Etym. *Cavare*—*cavus*, l.=a scobi, a borti, a săpă și de aci *covată*,=ustenzil săpat, scobit.—*Cadă (cadus, l.* Κάδος, gr.=mare vas de lemn sau de metal). *S'au pregătīt căzile pentru murături*. Metaph.: *Urna*. = *sitella suffragiorum*. *Hurduzeu; catadrom, odgon, funie, fuânghie, ștrang. șfoară, ață, șnur, găitan, șiret*.

§ 120. *Hurduzeu și jurdujeu și hurduseu și curdujeu (crasus funis, l.* Παλός σχοῖρος, gr.=funie groasă, odgon). *Vasele de vin să vtră în pivnița cu hurduzeele*.—Aseminea: *Rudens*=*funis ancorarius*, l. Cu hurduzeul legăm navele de ferm—Etym.: *Cor-dage*, fr.=funie, și rad. de orig. *chorda*, l.=strună și prin ext, și metaph., hurduzeu. — *Catadrom (catadromus, l.* Κατάδρομος, gr.=funic pe care o întrebuițază jucătorii pe funie).—*Jucătorii au făcut minuni pe cařadrom*. *Odgon (spissus funis, l.* Πακός πάρος, gr.). *Odgoanele se'ntrebuițază la serviciul greutăřilor mari*. *Odgon de corabie*=*rudens, funis naviticus*, Κάλως, gr.), *An-corele și catartele corăbiilor snt munite cu odgoane*, Etym. Ὀδός, gr.=*expeditio. profectio* și prin ext. și metaph. *cursus navis*, și

γόμεσ, gr.=onus navis, merees, l.=călătoria corăbiei încărcată cu povoară, luat ca povoară și funiile corăbiei, de unde metaph. *Odgon* prin abrevierea vorbelor οδός, gr.=cale și γόμεσ, gr.=greutate, încărcătură, subint., că corabia pleacă la drum fiind deslegată de odgoane. *Funie*, (Funis l., σχοίνος gr.) *Funiile sînt de folos la gospodărie.*—*Frînghie* (restis, l. σπάργος, gr.) *Rușele se'ntind pe frînghiș.* Etym. *Fimbria*, l. κροσσός, gr.=șiret și prin est. frînghie, prin cor.—*Streang* (funis, lorum, l., σχοίνος, gr.) *Hamurile sînt munite cu stranguri.*—Etym. στραγγάλη, gr.=laqueus, l.—De aci prin ext. și metepm. strangulare, l. στραγγαλάω, gr.=suffocăre=a zugruma, a'nnăduși.—*Șfară* (*Thomix*, l, θώμις, gr.—curat lat. *linum, filum lineum duplicatum.*—Etym. σφυρωτήρ, gr.=*corrigia calcamenifum*=curea, șfară de la încălțăminte și prin ext. șfară, șiret.—*Așă* (*fila linea duplicata*, l., λίνοσ, gr.). *Fără așă nu se poate lucra nici o haină.*—Etym.: *Acia*, l. din *acus*, l.=ac.—*Șnur, linum, lineă, amussis*, l., ταινιον, gr.).—*Hainele se'mpodobesc cu șnur.* Etym. *Schnur*, germ.—*Găitan* (*linum, funiculus*, l., ταινιον, gr.).—*Teranii poartă halne împodobite cu găitane.*—Etym. *Ghaitân* turc. *Șiret* (*funiculus*, l., σφυρωτής, gr.). *Șiretul e trebultor la halne și ghețe.*—Etym. *Chirit*, turc.

Hutrupi, hului, hăi, dărmă, distruge, ruină, sfărămă, sparge, frânge, rupe.

§ 121. *Hutrupi* (destruere, delere, vastare, l., κατα-σκάπτω, gr.=a da la pământ, a adarmă). *Zidarii au hutrupit o casă din cauza vechimei.*—*Suffodiendo murum evertere*=a hutrupi un zid.—Etym.: χυμνυτή, rus.=crever, fr.=a dărmă cu putere, a da la pământ.—*Hutrupi* pentru *hrutupi*, prin cor.—*Hului* (*diruere, cvertere*, l., καθαιρέω, gr., =a dărma). *A hului un gard.* Etym.; χ'κρητή, rus.=a șterge, a rade și prin ext.: a dărmă.—*Hăi* (*urgere, premere*, l., πιέζω, gr.=a'mpinge din loc). *Furtuna a hăit baratca.* Etym.: *Hater*.=presser, fr.=a grăbi, a precipită și prin ext., a hăi. *Dărmă și darimă* (*diruere, demolire, distruere*, l. κατα-στρέφω, gr.=a face să cadă, a răsturna). *A dărma o clădire.* Tr. ind.: *A se dărma* (*dirui, demoliri*, l., κατα-στρέφωμαι, gr.). *Se dormă casa.* Etym.: *Rimări*, l.=a crăpă, a da jos, rad,

de orig. *Rima* l., crepătură, borbă și pref. de.—*Distruge* (*destrucre*, *diruere*, l., διαφθείρω, gr.). *A distruge o pădure*. Etym.: *Destruère*, l., *destruire*, fr.—*Ruină* (*airuère*, *deturbăre*, l., ἀφανίζω, gr.)—*A ruina binaoa*. Etym.: *Rulner*, fr., rad. de orig., *ruina*, l.,—*ruère*, = *ruină*, a se ruina. — *Sfărma* (*frangère*, *detégere*, l., καταγγυμι, gr.=a face în bucăți). *A sfărma stâncele*.—Etym.: *Ex=ferre-rimări*, l.=a aduce la ruină, ia nimicire.—*Strică* (*dituère frangère*, l., κατακλώ, gr.). *A stricat ulciorul*. — Metaph.: *Nocère*, *vidăre*, l., παραβαίνω, gr. *A strica moravurile*.—Etym.: *Extricdre*, l.—Rad. de orig., *tricae*, l., lucruri de nimică, de unde extricare și *extricări*, dep. *Sparge* (*spargère*, *frangère*, l., κατακλώ, gr.). *A sparge geamurile*.—Metaph.: *A sparge odată gâșca*.—*Frânge* (*frângère*, l., ρήγγυμι, gr.=a rupe în mai multe bucăți, a strică).—*Fără să-se gândească a frânt hainele de pe el*. *Rupe* (*rumpère*, l., καταγγυμι, gr.=a sfărma în bucăți). *A rupt vreascuri și a pus pe foc*.—Metaph.: *A rupt șirurile armateit*

Hutupí, înghiți, mânca, sorbi, roade.

§. 122. *Hutupi* (*vesci aliqua re, edere* l., ἐσθίω, gr.). *A hutupit o mare cantitate de bucate*. Etym. *Κατα-πίνω*, gr.=a mânca cu lăcomie.—*Înghiți* (*glutire*, l., κατα-έσθιω, gr.). *A înghiți până s'a înecat*. Etym. *In* pref. *glutire*, l.—*Mâncă* (*edere*, l. φάγειν, gr.). *a mâncat cât a putut*, Metaph. *A mânca moștenirea=comedere patrimonium*, l. Etym.: *Manducăre*, l. *mangiare*, it. *manger*, fr.—*Manducare* din *mandere*=a mânca, a mesteca, a roade cu dinții. *Sorbi* (*deglutire, imbibere*, l. ποσέω, gr.=a sorb lichide). *Sorbește o supă bună*. Metaph.: *Mama soarbe din ochi copiii*. Etym.: *sorbère*, l. *sorbire*, it. *sorbir*, fr. *Roade* (*edere*) *Κατα-έσθιω*, gr.=a mânca pe rând), *Porcul roade grăunțe*. *Sensu proprio*: *Rodere*, l. τρώγω, gr.). *Animalele rod fân*.—Metaph.: *Molittle rod hainele*.

I

Iereu, preot, presviter, pastor, duhonic, confesor, spoveditor, popă, paroh, aprovisionator, syndic, gospodar.

§ 123. *Iereu* (ιερέυς, gr., *sacerdos*, l.=persoană sacră=ιερός gr.=care a primit darul sf., pentru chemarea sa). *Iereii sînt ser*

vitorii Bisericii.—*Preut și preot (sacerdos, antistes, l., ἱερέυς gr.=servitorul unui cult).—Cultul religios se manjine de preoți.*
 —Etym.: *Preveté, it., praebitor, l., = care face ceremonii religioase, pretre fr., preost, angl-sax.* — Se poate, ca Românii să fi adoptat cuv. *preot*, din *praeitor, praeior, l., =conducător, prepus, prepozat, ca demnitate preoțască, care are oficiul—a fi premergătorul poporului.* — *Presviter și presbiter, (πρεσβύτερος, gr., praesbyter, lat., rad. πρεσβυς=senex, priscus-honoratus) designă în genere pre preutul bătrân și plin de demnitate.—Presviterii au datoria a'ntroduce morala în popor.—Pastor, (pastor, l. ποιμήν gr.=care paște turmele, oves pascere, l. — Sensu proprio: Pastor=dux, ductor, custos ovium.—Păstorul cântă în fluer și paște oile —Sensu ecclesiastico: Pastor=parochus, l.=păstorul turmei luf Christ,—cuvânt întrebuițat cu deosebire de catolici și protestanți și devenit syn. cu preot—Pastorul servește liturghiea în fiecare sărbătoare. — Duhovnic (confessor, l., ὁμολογητής, gr.=care confesază credința în Christ, și ia declarațiile confesoratului). Duhovnicii trebuie să fie preoți înțelepți, ca nu cumva prin interogatorii nechibzuite, să deruteze pe cei ce se confesează.*
 Etym.: ДУХОВНИКЪ, rus. Rad. de orig. ДУ'ХЪ, rns, = spirit, cașicum duhovnicii sînt investiți, cu spiritul sânt,—*Spoveditor și ispoveditor (confessor l., ὁμολογητής, gr.). Spoveditorul cuminte, prin întrebări meșteșugite nu deșteaptă în ispăveduiți palimi lumești.*—Etym.: Исповѣдникъ, rus.—Rad. de orig., исповѣдъ = spovedire, și исповѣданіе = spoveduire.—*Popă (papa, l., πρεσβύτερος, gr.). Popii sînt datori, a'și manjinea demnitatea între enoriași. Popa, l., =Popa, semnifică în origină, vînzătorul și gătitorul victimelor.—Succinctique calent ad nova sacra popae. Prop.—*Între timp s'a schimbat semnificația în sinonimă cu preot sau presviter.—Vulgul zice de ordinar popă și încă cu diferite calificative, ca popa pantece = *popa venter, l.,* adecă pantece de popă, făcându-se aluzie la praznicele mîncate de popi, la mesele enoriașilor.—Rad. de orig.: πέπω sau πεισω, gr.=ferb, frig, ard, coc și prin ext., digerez=mănânc, deducțiune că popii mănâncă gratis, la mesele enoriașilor, și ideia împrumutată că popii în origină ardeau victimele în onorea zeilor.—Popă să mai zice astăzi numai la ortodoxi.—*Paroh (parochus, l., παροχος, gr., =econom, gospo-*

dar, îngrijitorul casei, însărcinatul cu aprovizionarea.— *Parohul a cumparat cele trebuitoare pentru masă.* — *Vertere pallor Tum parochi faciem nil sic mentuentis ut acres Potores.* Hor.— Sensu ecclesiastico: *Parochus* = pastor, curio, sacerdos, l. = preot, popă. *Parohul îngrijește de enoriașii din parochia sa.* — Rad. Παρ ἔχω, gr. = praebeo, impertior, tribuo, l. = a furnisa, a procura. Rad. de origină: Παρ și ἔχος, gr. = car, harabă pentru aprovizionare și prin ext. și metaph.: Πάροχος, gr., *parochus*, l. = *qui pabulum, framentum praebet* = *Sindic*, care furnisază alimente. *Aprovizionator (qui res necessarias ad victum praebet*, l., ὅς τε ἐπιτηδεύει σιτηραῖς, gr.). — *Aprovizionatorul furnisază alimente familiei.* — Etim.: *Aprovisioneur*, fr. — Rad. de orig., *provision*, fr., *Syndic* (σύνδικος, gr., *syndicus*, l. = *defensor, vocatus*, l. = administratorul intereselor unei comunități). *Sindicul procură obșteii cele necesare.* — *Gospodar* (κύριος τῆς οἰκίας, gr., *dominus familiae*, l.), *Gospodarul are veșnic grija casei și-a familiei.* — Etym.: *Gospodin*, sl., господинъ, rus = *domn, stăpân, prinț*, și prin ext. *gospodar* = *îngrijitor al casei și al celor trebuitoare pentru casă*, — *hospodar*, fr.

Igumen, stareș, chinoviarch, pavăfuitor, conducător, abate

§ 124. *Igumen și egumen* (ἡγούμενος, gr., *antistes*, l. = *conducătorul unei monastiri*). *Igumenii îngrijesc de nevoile monastirii.* Rad. ἡγέομαι (ἄγω) τι = l. praeo — *Τί* sau *Τῶς*, = *duco, rego*. *Stareș (abbas*, l. Κοινοβιάρχης, gr. = *superiorul unei monastiri*.) *Stareșii sînt aleși de călugări și dintre călugări. Stareșă (abbatissa*, l.). *Stareșele sînt alese de călugărițe sau monachii.* În raportul gradelor ierarhice, aceste titluri sînt egale, în raporturile administrative însă, stareșii au o autoritate superioară, prin faptul că au în administrația lor monastirile cele mai mari și mai populate. — *Igumenii însă sînt considerați ca subalternii lor. Schitul Ovidenia de sub jurisdicțiunea stareșului monastirii Neamțu este condus de un igumen.* Etym.: Старецъ, rus., = *bătrân*, — *bătrânul uuei comunități și prin ext. stareș.* — Старица = *religioasă și prin ext. Stareșă.* — *Chinoviarch* (Κοινοβιάρχης, gr., *abbas*, l.). *Chinoviarchii au acelaș grad și aceiaș autoritate eclestiastică ca și stareșii.* — Rad.: Κοινοβ. — și ἄγω gr. — *Povăfuitor (qui*

consilium dat, suasor, și prin ext. *abbas*, l., Καινοβιάρχης, gr.—σύμβουλος, gr.—care dă povețe și prin ext. *conducător, povățuitor*.—*Sfatul unul bun povățuitor trebuie ascultat*. Etym. Ποροδάτης, rus.—a povățui, a conduce, și Ποκεδενίε = povață, conduce. *Sensu ecclesiastic*: synonym cu igumen și stareț.—*Conducător (praevlus)*, l., ἄρχος, gr.—călăuză, înainte mergetor). *Conducătorul nu m'a lăsat să mor, m'a scos la liman*. *Sensu ecclesiastic*: *Abbas*, l., Καινοβιάρχης, gr.—*Conducătorii religioinei creștine, în origină, au fost Apostolii*.—*Abate, (abbas)*, l. Καινοβιάρχης, gr.). *Abatii și-a căutat totdeauna de datorie*.—O decus abbatum, totus quem suspicit orbis!. Ser.—*Abbas*=*antistes, praesul, pater*,—de aci :=*Abbatia*=*coenobium*.

Ilyton, machramă, hobot, naframă, basmă, tulpan, casincă, casne, fișu, șerpet, prosop, batistă.

§. 125. *Ilyton*. (ἔλυτρον, ἔλυμα, gr., *involucrum, indumentum*, l., învâliș, acoperiș, rad. ἐλύω din ἄλω=*involvo, volvo, occulto*=*invălesc, acopăr*) designă un voal, o broboadă, cu care femeile măritate 'și acopăr capul și care spânzură pe spate. *Tinerile femei au eșit în preâmbulare cu ilytoanele pe cap*.—*Sensu ecclesiastic*: Invâlișul antiminsului pentru a să conserva curat.—*Ilytonul este un obiect ce face parte dintre odoarele altarului*.—*Mahramă și maramă (tegmen capitis muliebre,=cophia)*, l., Καλύπτρα și Καλύπτρη, gr.—un soi de găteală de cap la femei). *Myronosifile purtau machrame sau marame*.—*Sensu eclesiastic*: Pânzătură, cu care se acopere antiminsul) — *Antimisul s'acopere cu machrama*.—Etym.: cuv. de orig. ebraică, de unde a eșit der. rus. Махρόκμη = duplat cu flori, cusut cu flori, care este apropiet de rad. cuv. *machramă* și de unde prob. a eșit și der. turc. *Baghlama* = legătură de cap.—*Hobot (velamen, tegmen)*, l. Καλύπτρη, gr.). *Mireasa poartă hobot*.—Etym.: хоботъ, rus.=pânzătură ce acopere fața și partea de dinainte până la picioare.—*Sensu proprio*: προβοσκία, gr., *proboscis elephantis*, l.=proboscida de elephant sau și de insecte; *os porci*.—Prin ext. și mataph.: *Hobot, voal*.—*Naframă (sudarium)*, l., σουδάριον, gr. = batistă cusută cu flori pentru a șterge fața și pentru a'mpodobi caili nuntașilor la nunțile țărănești). *Fetele coasă naframe pen-*

tru flăcăi și li oferă la căsătorie. — Etym.: Μαχράκων, rus, ca și *mahramă*. — *Basmă (sudarium, l. σουδάριον, gr.)*. Cu basmaoa se șterge față. Etym.: Prob. басмá, rus., =diploma Khanilor, și prin ext și metaph. *basma*. — *Baghlamă, turc, încă convine cu rad.* — *Tulpan (panulus, tegmen capitis muliebre, l. ύφασμα, gr. = κάλυπ-την)*. Femeile de țeară poartă tulpane. — Etym.: *Turban fr.*, — și ca rad. de ong., *dilband, turc, prin cor.* — *Casincă (fascia pectoralis, l., στηθοδέσμιον, gr. = o bucată de stofă, cu care femeile 'și acopăr gîtul și capul)*. *Casınca se poartă de femei și fete* — Etym.: κοσμηκῆ, rus., =cravată, fișu și prin ext, *casincă*. — *Casne (fascia collaris, — collăre, monile, l., περιδέραιον, gr. = cravată, basma de gît)*. *Oamenii eleganți poartă casne la gât.* — Etym.: *Cache-ncz, fr.* — Fișu *fascia muliebris, l. στροφίον, gr. = basmăluță de gît)*. *Fetele pentru frumuseță poartă la gât fișuuri.* — Etym. *Fichu, fr.* — *Șervet (mappa, l., χειρῶμακτρον, gr. = o pânzătură de care se servește la masă sau cu care se șterg mâinile (manutergium, i.)*. *Fără șervete greu, la gospodărie.* Țerancele bătrâne se'nbroabădă cu șervete. — Etym.: *Serviette, fr.* — *Prosop (factergium, l., σθόνη, gr. = pânzatură de șters față)*. *Cu prosopul ștergem fața.* Etym.: Πρόσωπον, gr. = față, figură, de unde metaph. și prin ext. *prosop*, pentru șervet, sau fațar. — *Batistă (sudarium l., σουδάριον, gr. = pânzătură fină)*. *Fiecare poartă batistă pentru șters fața de sndoare.* — Etym.: *Batista, turc, batiste, fr.*

Imbufnă, mânie, supără, inchiorchiosid, boșumfla.

§. 127. *Imbufnă (facere aliquem anxio vultu, l., χαλεπαίνω, gr. = a pune pre cineva în mânie)*. *Părinții prin muștrărl imbufnează pre copil.* — Trans. ind. — *Esse anxio vultu, l., σκωροπάγω, gr. = a să'mbufnă)*. *Să'mbufnează fără cauză.* — Etym.: *Im, pentru în pref. și bouffer, fr.* *Mânié (irrităre, ad iram provocăre, l., ἐργίζω, gr. = a pune în mânie)*. Prin vorbe nesăbuite, *l'a mâniet*. Tr. ind. *Irasci, succensere, l., ὀργίζομαι, gr.)*. *Să mânie pentru o nimică.* Etym.: Rad. de orig., *μανία, gr., mania l. = furor = nebunie și prin ext. mânie.* — *Supără (ad iram provocăre l., θυμῶ, gr.)*. *Fiul rău supără pre părinți.* Tr. ind. *Ad iram provocări, θυμώομαι, gr. = a să supără)*. *Să supără pe degeaba.* Etym.: *Superure, l. = a trece peste, a'ntrece, și prin ext. și metaph. su-*

păra—*a să supără*.—În *chiorcheșea* (*irritare*, l. δυσχεραίνω τινί, gr.). Spunândn'i câteva vorbe *l'a închlorchioșet*.—Tr. ind. esse *irritato vultu*, l. δυσχεραίνομαι, gr.) Pentru o nimică s'a închlorchioșet.—Ety. : *birgucuzlou*, turc. = *chior* = *alterum tantum oculum habens*, — *oculòs duplcis coloris habere*, — *luscus*, l. ἑτεροφθαλμός, gr. = *alterum tantum oculum habens*, și prin ext., a'și strîmbă ochii și fața, a se'nchiorcheșea. Rusul zice, Кривоѣ = *chior*.—*Bosumflă* (*ad iram provocare*, l. ὀργίζω, gr.). Prin două vorbe *l'a boșimflă*.—Tr. ind. *irasci*, l. ὀργίζομαι, gr. = a să pune în mânie). Să boșimflă pentru orice lucru.—Ety. : *Buccaș inflăre*, l. = a'și inflă făcele, a'și inflă nasul, si metaph. a să mânie, a să bosumflă.

Ipigonatie, nebederniță.

§ 128. *Ipigonatie* (ἐπιγονάτις, gr., *patella, rofula* în genu. l. = osul, talerul genunchiului). *Lovitura în ipigonaște, provoacă o mare durere. Sensu ecclesiastics: Vestis ad genua perti-nens*, numită astfel, — *cum a Epigono inventum* și care designă o haină ce să poartă de preoți san arhieriei la coapsa dreaptă și ajunge până la genuuchi, *Ipigonatiea face parte dintre o-doarele preoțești*.—*Nabedernița și nebedernițe (operimentum, tegumentum*, l. ἐπίπικρον, gr. = *stratum equi* = cuvertură de cal = îmbrăcămintea șelei calului la cazaci, de aci Το ἐπίπικρον, = *currus quem nuus tantum equus trahit. Șelele cazacilor, sînt îmbră-cate cu frumoase nebedernițe. Sensu ecclesiastico: ἐπιγονάτις, gr., vestis ad genua pertinens*, l. Preoții poartă nebedernițe la serviciul divin. Ety. : Набеде́рникъ, rus.

Isgoni, expulsă, exilă, alungă, stctiri, surguni, proscrie.

§ 129. *Isgoni (ejicere*, l. ἐκβάλλειν, gr. = a alungă). *L'a Isgonit din casă. Turpius ejicitur quam non admittitur hospes*, Ov. Ety. : ἐξάγειν, gr. = *impellere, exportare, educere*, și prin ext. *isgoni* sau *esgoni*. Rad. de orig. Ἴσγυ = genunchiu și prep. ἐξ = *ex*. l. = a dà cu genunchiu, din, a alungă, a expulsa din.—*Expulsă (expellere, extradere*, l. ἐξωθεῖν gr.), *Mulfi trădători de feară au fost expulsați*. Ety. : *Expulser* fr., *expulsare*, — *expulsum* l.—*Exilă (jugare, depellere, exulare*, l. φυγαδεύω, gr.). *Guvernul a*

exilat din feară pre muși trădători.—*Alungă, (fugăre, xpellëre, l., 'εξελάυνειν, gr.)*. Pre toți vinovații *'i a alungat.*—Etyim: *Ad-longus l.,* sub înțelegîndu-se distanța, adecă a alungă, a fugări departe. *Sictiri (fugăre, l., 'εξ-'οριζω, gr.)*. *'I-i a sictirit cât pe colo.* Etyim. *sectări, din sequi, l. = a urmări cu înverșunare, a persecuta, a goni.* Turcul zice: *Săidou-chikiârîtmek.*—*Surguni (abîre jubăre, exsillo multare, l., 'εξορίζω, gr.)*. *A surgunit pre nepatrioși.*—*Multos patriae hostes exsilio multavit.*—Etyim: *surgun (sourgune), turc. = exil, expulsione.* *Proscrite (proscribere, l., 'επιγορεύω, gr.* a opri, a 'ndepărtă din țeară). *Trădătorii patriei trebuie a fi proscriși.*

Isodiu, intrare, adit, trecere

§ 130. *Isodin ('εισοδος, gr., rad. de orig., εἰς, gr. = din și odós = cale, drum, introitus, l. = acțiunea de a întra, facultatea de a întră; Și poarta de intrare).* *Isodiul în cetate este liber.*—*Sensu ecclesiastico: Isodiul preotului în altar, să face de ordinar pe ușa cea mare, numită dveră (παραπέτασμα, — καταπέτασμα, gz.).* *Intrare (introitus, l., 'εισοδος gr.).* *Intrarea armatei în triumf în cetate.* *Sensu ecclesiastico: Intrarea preotului în altar pe ușa cea mare din miflocal catapetesmei.* Etyim.: *Intrare, l., = a intra,— Adit (aditus, l., 'εἰσοδος, πρόσσδος, gr.)* *Aditul în strîmtorile munților este anevoios.* *Trecere (trajectio, — trajicere l., παραδύς, 'εἰσοδος, gr. = acțiunea de a trece dintr'un loc în altul).* *Trupele, și-a făcut trecerea pe apă (διάπλοος, gr.) și pe uscat (διόδος, gr.)* *Metaph.: Trajectio stellârum, 'υπερβαλή, gr. — Trajectio veritatis, l. = exagerarea adevărului.—Pentru transjectio.*

Iute, răpede, prompt, grăbit, precipitat.

§ 131. *Iute, (celer, velox, l., ταχύς, = care merge repede, care să grăbește).*—*Oamenii iuși termină mai iute treaba;—Violentus, l., βίαιος gr. = iute la caracter.* *Nu face glume cu dînsul, este foarte iute;—Acer, l., 'οξύς, gr. = acru, iute la gust.* *Usturoiul este iute la gust = accr gustatu, l.* Etyim. *Vite, fr. prin jarg.*—*Se pare că eunte, l. = care e în mers, care e pe ducă, nu poate oferi rad. lui iute, necorespunzând semnificației, întru cât—mersul e și lent și rapid.* *Răpede (citus, l., ταχύς gr. = care*

să mișcă cu iuțală). *Calul răpede te scapă de primejdie*. Metaph.: *Cifirea repede te face să perzi multe idei*.—Etym.: *Rapidus*, l. *Prompt* (*promptus*, l., ὥκός, gr. = care merge repede).—*Cel prompt ajung cei dintâi*. Metaph.: *Non promptae modus amphorae*. Ilor. = Butoiașele uestcoase, negata = *Grăbit*, (*festivătuș, properătuș*, l., σπουδής, gr.) *La masă toți grăbiți și la treabă toți șipuriți*. Etym.: το βραδῆ, gr. = înceteneală, întârziere, Metaph. și prin ext., iuțală, grabă, devenit prin jarg.—Adj. βραδύς, gr. = grăbit pentru vrădit, = cu senz de lent, tardiv și prin ext. cu senz opus, grăbit.—Rusul траксз sau тракана = distracție, încântare. diferă de senz. *Precipitat* (*praecipitatus, citus*, l., ταχύς, gr. = ceea ce să face repede, în grabă, fără amănare). *Este așa de precipitat că nu stă de vorbă*.

L

Labă, ghiară, picior, mână

§ 132. *Labă* (*pes*, l., πούς, gr. = piciorul la animale). *Animalele fug cu labele, să lupiă cu labele*.—Ense minax ensis, pede *pes et cuspide cuspis*. Stat. Etym.: λάπα, rus.—*Ghiară* (*palma, pes*, l., πούς, gr. = picior de animale), *Ursul l'a strîns în ghiară*.—In specie: *Ungues avium* l., κηλή, gr.) *Paserile mari prind în ghiările lor pre cele mici, ca pradă*; și *ungues ferarum*, l., ἰόντις, gr. Fiarele se apără cu ghiarele și prind preadă cu ghiarele. Etym.: *Köröm*, magh.—*Picior* (*pes*, l., ποός, gr. = piciorul la oameni și la animale). *Numai cu ajutorul picioarelor se face mișcare corporală*. Etym.: *Petiolus*, l., pentru *pediolus* = pediol = picior. *Mână* (*manus*, — *vola*, l., χείρ, gr. = partea corpului, care este la extremitatea brațului). *Cu mânilor ne câștigăm existența*.—*Et jacet in gremio languida facta manus*.—Ov. *Planta*, l., = talpa piciorului și piciorul și *vola*, l. = palma mânei și mâna.

Liturghie, oficiu, funcție, serviciu, datorie

§ 133. *Liturghia* (λαειτουργία, rad. de orig. ληΐτον-ἔργον, gr. = lucru public = munus *publicum*, = în genere, serviciu, funcție publică).—*Regele și-a îndeplinit cu sfințenie liturghiea*. Sensu

ecclesiastico: Munus sacrum, l. = sacrificiul corpului și-a sângelui lui Christ. *Liturghia e cel mai important serviciu bisericesc.*—*Oficiu (officium, munus, ministerium)*,—καθήκον, gr. = datorie, obegațiune)—*Omul de seamă 'și îndeplinește oficiile sale.* *Sensu ecclesiastico: Τέλος* = mysteria, sacra arcana, celebratio = λειτουργία, gr., = ἡ ἰσὴ λειτουργία = funcție, serviciu public, serviciu sacru).—Nu e greu a avea oficiul de preot, e greu a'l execută cu sfințenie.—*Funcție (munus, l., ἐπιμέλεια, gr., = acțiunea aceluie 'și face datoriea însărcinării sale; acțiunea publică).*—*Funcțiile sint oferite oamenilor merițoși, cari știu să le 'ndeplinească.* *Sensu ecclesiasticp: Ministerium, l., λειτουργία, gr.*—*Funcțiunea preotului este sacră.* Etym.: *Function*, fr., rad. de orig. *functio*.—*fungi*, l. = a 'ndeplini o datorie, o sarcină.—*Serviciu (famulatus) l., ὑπηρεσία, gr. = funcțiunea unei persoane care servește).* *Serviciu, făcut conștiincios, onorează.*—*Sensu ecclesiastico: Ministerium, officium, l., λειτουργία, gr.).* *Preoții fac serviciul religios.* Etym. *service*, fr.,—radic. de orig., *servire*, l., = a servi, a sluji. *Datorie (munus, officium, l., λειτουργία, gr. = datoriea ce trebuie a se 'ndeplini, fie prin angajament, fie prin morală).* *Cel mai sf. lucru, este a'și îndeplini ftecare datoriea. Defuit officio Paridis praesentia tristi.* Ov.—Etym.: *Dare, datum*, l. = de dat, dare, și metaph.: *Datorie.*

Logodnă, promisiune solemnă, făgăduință solemnă, angajament solemn, chezeșie

§ 134. *Logodnă, (desponsio, sponsio, stipulatio, l., καταγωγή, gr.)*. Etym.: λόγος, și δίδωμι, gr. = *verbum dare* = a dà cu-vântul. *Promisiune solemnă (fides, l., πίστις, gr., fidei pignus, l., πιστόν, gr.).* *S'a dat promisiunea solemnă de căsătorie.* Etym.: *solemnis promissio, l.*—*Făgăduință solemnă (fidei pignus, l., πιστόν, gr.).* *Mirele a dat făgăduințe solemnă de căsătorie.* Etym.: *Facunditas sollemnis, l., = vorbă cu belșug și prin ext. făgăduința.* *Angajament solemn (repromissio, promissio, l., αναδοχή, gr. = acțiunea de a da gaj pentru siguranță).*—*Mirele a dat angajament pentru căsătorie.*—Etym.: *engagement* fr.—*Chezeșie (sponsio, vadimonium, l., ἑγγύη, gr. = garanție, cauțiune).* *A dat chezeșie o sumă de bani.*—Etym.: *Kezes, magh,* =

praes, l. = Chezeș, de unde chezeșie. Turc. zice: *Théhâdet* și *Kefalét* = garanție, chehadie, de unde *chezeșie*, prin cor.

Logofăt, cancelar, secretar, scriitor, notar, copist, grefier

§ 135. *Logofăt* și *logothet* (*scriptor*, l., γραμματεὺς, gr. = care scrie). *Logofătul* scrie toate daravelele moșiei. Etym.: Λογοθέτης, gr. = *rationum exactor*, l., *logothete*, fr. — *Cancelar* (*scriba* l., γραφεύς, gr. = care scrie și copiază. *Cancelarul* 'și face datoria. *Ex voto lartibus quaerebat scriba quod esset*. Mart. Alt senz. Primul Ministru al unui Stat = *Cancellarius*, l., — *imprimis, sub imperatoribus Byzantinis*, — *Kanzler*, germ., *chancelier*, fr.). *Cancelarul* are răspunderea afacerilor de stat. — *Secretar* (*scriba*, l., γραμματεὺς, gr., care scrie epistole și orice lucrări de cancelarie și regulează diverse afaceri). *La secretar sê găsesc actele depuse*. — Etym.: *secretarius*, l., *secretaire*, fr. rad. de orig., *secretum*, *secernere*, l. — *Scriitor* (*scriptor* l., γραμματεὺς gr. = care scrie diverse lucrări și opere) *Voești acte, dute la scriitori*. *Scriptor honoratum si forte reponis Achilem*. — Hor. *Notar* (*notarius*, l., γραφεύς, gr.). *Notarul* ia note și regulează actele oficiale. — *Gramatic* (*scriba*, l., γραφεύς, gr. = care scrie orice acte) *Gramaticii sê 'ntrec în scriere*. — Etym.: γραμματικός, gr. *grammaticus*, l. = *qui literas et epistolas scribit*, și prin ext., *qui grammaticam aliquem docet*. — *Copist* (μεταγραφεὺς, gr. *copista*, it, *copiste*, fr. = *qui transcribit* = care trage copii, care imitează (μιμητής, gr.). *Copiștii scriu în întregime, nu perd nimic din vedere*. Rad. de orig. *copia*, it, *copie*, fr. — *Grefier* (γραμματεὺς, gr. *scriba*, l. = funcționar ce are în mână sa grefa). *Grefierul* este răspunzător de întreaga cancelarie. — Etym.: *Greffier*, fr. = γραμματοφύλαξ, rad. de orig. γράφω, gr. și φυλάσσω.

Luptă, bătălie, combatere, războiu.

§ 136. *Luptă* (*lucta, luctatio*, l., πάλη gr. = bătaie, luptă de întrecere, corp la corp, război). *Doi voinici au eșit la luptă. Armatele au început lupta*. Meteph.: *Lupta financiară trebuie începută*. *Bătălie* (*pugna*, l., ἀγώνισμα, gr., acțiune particulară, bataie în genere). *Bătălia a fost câștigată de trupele române. Când a început bătălia, jidanii a rupt'o de goană*. Etym.: *Ba-*

taille, fr.—*Combatere* — (proelium, l., μάχηα, gr., luptă, bătăria). *Combaterea a durat trei zile, când trupele române au învins*. Metaph.: După o combatere zdravănă, justiția s'a pronunțat.— Etym. *Combatere* = a se luptă și *combat* = luptă, fr. Războiul *bellum, proelium*, l., πόλεμος, gr. = luptă între două sau mai multe popoare, care să videază pe calea armelor), *Et belli rabies, et amor successit habendi*, Virg.—*Răsboaile le provoacă lăcomia și ne'nțelepciunea ominească*.—*Oamenii fiind înțelepți, ar trăi frsfește și n'ar mai ști ce e războiul. Divinitatea este emul, însă faptele omului dovedesc, că și divinitatea greșește*. Etym.: Pref. *res* și *bellum*, l.

M

Martyr, ieromartyr, mucenic, proiomartyr, protomucenic

§ 137. *Martyr* (μάρτυρ, pro μάρτυς, gr. *martyr*, l. = *testis* = martur prin transf. vocalei *v*, gr. în *u* român pentru *y*, senz avut în origină). *Martyrul sau marturul declară sincer cele auzite*.— *Sensu ecclesiastico*: Μάρτυρ, gr., *m a r t y r*, l., = cari au suferit persecuțiuni și arderi pe rug pentru credința creștină. În origina predicării religiei creștine, mulți creștini *au fost martyrii persecuțiilor păgâne* = *multos martyres oportuit pati*.—*Ieromartyr* (ιερομάρτυρ, rad. ιερός—μάρτυρ, gr., *sacromartyr*, l.). *Ieromartyriu, pentru credința creștină așfruntau toate primejdiile, chiar și moartea*.—*Mucenic* (μάρτυρ, gr., *martyr*, l.). *Mucenicii de groaza păgânilor, s'ascundeau prin locuri retrase, dar nu'ncețau a propovedui credința creștină*. Etym.: Μῦτινηκx, rus.—*Protomartyr* (πρωτὸ μάρτυρ, gr. *primomartyr*, l. = primii martyri). *Proto martyrii, — sf. Stefan, Petru și Pavel, au fost victimele păgânismului, pentru că luptau pentru lărgirea creștinismului*.—*Protomucenic* πρωτομάρτυρ, gr. *primomartyr*, l.). *Protomucenicii observau, dacă preceptele evangelice s'aplică cu sfințenie*.— Etym.: πρωτο, gr.—μῦτινηκx, rus.

Memorie, souvenir, finere de minte, aducere aminte.

§ 138. *Memorie* (*memoria*, l., μνήμη, gr. = facultatea intelectuală, prin care se conservă ideile accepute).—*Lipsa de me-*

morie provoacă îâmpeniea.—*Reddt memoria tenue per vestigium.*
 — Sen. *Deponere ex memoria* = a uita. — și *memoria fefellerit.*
 — *Suvenir (memoria, l., μνήμη, gr.).* Suvenirul *faptelor strămoșești mă'nviorează.* Etym.: *Souvenir, fr..* *Ținere de minte (memoria, l., μνήμη gr.).* *Ținerea de minte, este una dintre facultățile intelectuale.* Etym.: *Tenere și mens, l.* *Aducerea aminte (memoria, l., μνήμη, gr.).* *Aducerea aminte a tinereșilor, mă'împte de jale.*—*Venit in mentem tuae virtutis, l.,* Etym.: *Adducere și mens, l.*

Miloserdie, misericordie, îndurăre, milă, compătimire, symbatie, clemență, milostivire.

§ 139. *Miloserdie (clementia), l., 'επιεικεία, gr. =* îndurare, milă). *Omul e dator să aibă miloserdie cătră săraci și bolnavi.* — Etym.: *μῆλοσερδία, rus., =* milă, *Misericordie (misericordia, l., 'έλεος, gr. =* milostivire). *Cel tare e dator, să aibă misericordie de cel slab.*—*Îndurare (misericordia, l., 'οίκτος, gr.).* *Îndurarea e una, dintre catităfite inerente ale inimii.*— Etym.: *In* pref. și *dolor, l. =* durere — *dolere, l. =* a jăli, a aveă milă, a face sacrificiu. — Mai puțin prob., din *desiderium, l., ἐπιθυμία gr. =* cupiditas, studium = dor, dragoste, precum nici din *durare (durus), l., =* a'năspri, a împetri.—Așa zicem: Doamne ai milă de mine! = Ai jăle, ai milă, ai durere, ai îndurăre, = *dolere, l.* Și mai puțin prob. din *δώρον, gr. =* donum l. — *Milă (misericordia, l., 'έλεος, gr.).* *Om de om s'aibă milă.* Etym.: *μῆλοσέρτκ, rus.* — *Compătimire (misericordia, l., 'εὐμένεια, gr.).* *Sîntem datori, a aveă compătimire către nenorociți.* Etym.: *compassion, fr.* Rag. de org.: *compati, din com. și pati, l., de unde compatir, fr., compatire, it., =* a suferi, a aveă milă. — *Symbathie (sympathia, l., συμπαθεία, gr. =* compasiune, aplicațiune de dragoste). *Și animalele au symbathie căire puii lor.*—*Clemență (clementia, l., 'εὐμένεια, gr.).* *Clementia unora este de folos alorta. Tantaque in Augusto clementia, st quis ab illo.* Ov.—*Milostivire (misericordia, l., 'οίκτος, gr.).* *Milostivirea stăpânilor, folosește servilor.*— Etym.: *μῆλοσέρτκ, rus.*

Mocan, muntean, locuitor de munte.

§ 140. *Mocan (montanus, l., 'όρειος, gr. =* cari locnesc la

munte). *Mocanii s' ocupă cu creșterea turmelor de oi. Rapidus montano flumine torrens.* Virg. Etym. Abrev. din *montanus*. I.—*Muntean (montanus)*, I. ὄρειος, gr.) Muntenii sînt mai friguroși ca câmpenii. *Locuitorii de munte* (*monticola*, I., ὄρειος, gr.) Oamenii ce locuiesc munții se numesc locuitori de munte. Et *Nimphae satyrique et monticolae silvani.* Ov.

Momi, corumpe, amăgi, înșela, seduce, trage în cursă, vrăji.

§ 141. *Momi (aliicere*, I. δαλεῖζω, gr. = a atrage în cursă). *Astăzi una, mâne alta, până a momit fata. Alliciunt somnos, tempus, motusque merumque,* Ov. Etym.: *Momen din movime, — movere* = *Imboldire* — a 'mboldi, a mișca. — *Corumpe (corrumpere*, I., ἀπατάω, gr.) *A corumpe pre neutrăstneci, e lesne. Amăgl, (inescăre*, I., ἑπαρ' ἀγω, gr. = a 'nturnă dela calea adevărată). *Toți au fost amăgiți.* Etym.: *Magus*, I. μάγος gr. = amăgitor. *Nescis inescăre hominem.* Ter. *Inșelă (irretire*, I., ἀπατάω, gr. = a induce în eroare). *Jidovii înșelă Românii și profită de toată munca lor.* Etym.: *sella*, I = șea, de unde înșelă, metaph., = a fraudă, a amăgi, și propr., *equo sellam imponere.* Alt senz: *Scaun, tron. Et sellam regni trabeaque insignia nostri.* Virg., *Seducere (seducere*, I., μαρ·αγω, gr., = a'nșela). *Mulți tineri, seduc pe bătrâni.* Trage în cursă (*in dolum inducere*, I., επι·βουλεύω τινί, gr.). *Unii trădesc numai trăgînd în curse pe alții.* Etym.: *Trahere*, și *aurisio-currere*, I., — *Vraji (deducere*, I., ἀπάτῃω, gr.). L'a vrăjit de 'ia luat punga cu bani. Etym.: *Brajita*, sl. = *colere artem magicam*, = a vrăji, a descântă, a fermecă și metaph.: A ademeni, a momi.

Myronosifă, myrophoră, myr producătoare, myrpurtătoare

§ 142. *Myronosifă* (μυρο φόρος, gr. = *quae fert unguentum, oleum odoratum* = producătoare, — purtătoare de parfum, din μύρον = parfum și φέρω, gr. = *fero* I. = port, produc). *Mironosifele au uns cu myresme corpal Domnului.* Etym.: Μιρονοσιφικί, rus., din μύρον = *unguentum* și носитъ, rus. = a purta = *ferre*, I., φέραι, gr. — *Myrophoră* (μυροφόρος, gr. = *quae fert unguentum*, I. = purtătoare de parfum). *Myroforele au păstrat dragostea cătră*

Christ. Myrproducătoare (μυροφόρος, gr. = *quae fert oleum odoratum*, l.).— *Myrproducătoarele* au pregătit miresmele pentru a unge corpul Domnului.— Etym.: Μύρον, gr. = *myr* și *producere*, l.— *Myrpurtătoarele*, μυροφόρος, gr. = *quae tert seu portat unguentum* l., = *portatrix*, l.), *Myrpurtătoarele* au stat la mormântul Domnului. Etym.: Μύρον, gr. = *unguentum* și *portatum*— *portare* = *care duce*, *care poartă* = *portatrix* și *m. portator*.

Myster, taină, secret.

§ 143. *Myster*, μυστήριον, gr. Rad. de orig., μνέω, gr. = *in sacris instituere, docere* = *arcanum mysterium*, l. = *secret ascuns*, în genere, ceea ce se ține ascuns, nedat pe față). *Mysterile* le iscodesc oamini. *Sensu ecclesiastico. Practicile ascunse ale religiei.*— *Chreștinul e obligat, a ține socoteală de sf. mystere.*— *Taină* (μυστήριον, gr., *mysterium*, l.). *E bine, ca afacerile de familie, să se petreacă în taină. Sensu ecclesiastico: Tainele Bisericii chreștine, trebuie păzite cu sfințenie.* Etim.: ТАИНА, rus. *Secret*, (*secretum*, l., ἀπόκρῆτον, μυστήριον, gr.).— *V'afi adncit în secretele naturii. Sensu ecclesiastico. Secretele religiunii chreștine, le pot cunoaște numai clericii cu cunoștinși vaste în raportul studiului theologiei. Scire volunt secreta domus atque inde timeri*, juv.

Myth, basm, fabulă, poveste, anecdotă

§ 144. *Myth* (μῦθος, gr., *mythus*, l., = *narație fictivă, imaginară, și care este răspândită în vulg, recitarea anticității păgâne, invențiunea unor fapte, care n'au existat în realitate, ci numai bazate pe imaginație*). *Mythul grec și roman, a devenit o bază a tuturor mythurilor. Basm* (μῦθος πεπλασμένος, gr., *mythus, commentum, fabula*, l., = *recitare de aventuri imaginare*). *Basmele populare sînt cele mai de haz.*— *Commentis poenas doque dedique tuis. Ov.*— *Sensu ecclesiastico. În cursul predicilor religioase și basmele aveau rostul lor.* Etym.: Басня, rus.— *Fabulă* (*fabula*, l., μῦθος, gr.). *Fabulele înveselesc pre crezători.* *Metaph.: Fabulele lui Esop sînt instructive. Haec placet, haec quoniam vulgaris fabula non est. Ov.*— *Poveste* (*narratio, expositio*, l., διήγησις, gr. = *expunerea faptelor*). — *Vulgul obișnueste*

a se distra cu povești = narațiuni. Alt senz: Fabula, l., μῦθος, gr.) A spus o poveste auzită din bătrâni, cu doi Feți-Logofeți. Sensu ecclesiastico: Narratio, ἀφήγησις gr.), Christ spunea Apostolilor, deseori, povești extrase din preceptele religiei chreștine. Etym.: повѣсть, rus. повѣдѣтъ = a povesti.—Anecdotală (ἀνέκδοτον, διηγημάτων, gr., anecdote, fr., narratio, fabula, expositio, anecdota, l., = narațiune necunoscută ascultătorului, adevărată sau imaginară, de multe ori synonymă cu fabula). Când 'fi-a spune acesta o anecdotală, te tăvălești de rîs. Sensu ecclesiastico: Apostolii pentru a 'nveseli spiritele, spuneau și ei câte o anecdotală, = factum sau dictum memoratu dignum = False dictum, narrațiuncula, facete, belle dictum, fabula.

N

Novelă, noutate, veste, anunț, aviz.

§ 145. *Novelă și nuvelă (res quae nunciatur et actus nunciandi, nuncium, l., ἀγγελία, gr. = lucru întâmplat de curând, ceva nou, nemai auzit, care deșteaptă inteligența și-o face curioasă spre a o avea în memorie). Ni-a istorisit o frumoasă novelă. — Divi vera monent ventura nuntia sortis, Tib. — Metaph.: Istorisire, narațiune imaginară, falsă sau adevărată, numai să fie interesantă: Din voiajul său, a povestit multe nuvele. Etym.: Nouvelle, fr., nouvelle, it. Noutate (novitas, l., novitate, it. — nouveauté, fr., καινότης, gr., = ceea-ce este nou, ceea-ce este extraordinar, ceea-ce a survenit de curând, ceea-ce s'a întâmplat fără veste). Noutăți ni vin cu nemiluita și bune și rele. — Veste (rumor, nuncius, sau nuncium, l., ἀπαγγελία, gr., = lucru întâmplat de curând, înștiințare, știre, știință adusă de cineva, auzită dela cineva) — Vă aduc veste bună. — Etym.: Известие, rus. — Anunț (aununciatio, șj annonce, fr. = prononciatio publica, ἀναγγέλλεισις = aviz verbal sau scris). — S'a făcut un anunț de autoritatea respectivă. — Aviz (intellectus, mens, l., γνώμη, gr., = pricepere, înțelegere, cunoaștere). Dupre avizul meu afacerea va eși bine; Opinio, sententia, = părere, opinie. Flecare are avizul său; — avertisment, înștiințare = index, indicium, l., παράγγελμα, gr. A sosit avizul*

dela poștă: -- sfat, instrucție = *consilium*, l., συμβουλή, gr.: *Părinții dau avizuri copiilor, spre a se purta bine.*

Nume, pronume, numire, denomi-nașie, poreclă, supra-nume. epithet.

§ 145. *Nume* (*nomen*, l., ὄνομα gr. = numele cu care este desemnată o persoană sau un lucru). *Gheorghe, este nume de bolez.* — *Nucă, este un nume al fructului arborelui, nuc.* — *Metaph.:* *Celebritas*, l., ὄνομα, gr.). *Marele Napoleon, este un nume mondial. Ergo aliquod gratum musis tibi nomen adoptā.* — *Mart.* — *Pronume* (*pronomen*, l., ἄνωμα, gr. = cuvânt care ține locul numelui). *Pronumele său este Gheorghian.* *Metaph.:* Ca termen de gram., pronume sînt vorbele ce țin locul numelui, sau subst., ca: *Eu, noi, voi, acesta, acela, etc.* — *Numire* (*nomen*, l., ὄνομα gr. = nume). *Numirea lui este Sandu.* *Metaph.:* *Numirea n'a fost făcută.* — *Denomi-nașie* (*denominatio, nomen*, l., κατονομασία, gr.). *Denomi-nașia lui este știută.* — *Andrei.* — *Poreclă* (*agnomen, cognomen*, l., πικρονύμιον, επώνυμον, gr. = *verbum ex alio ductum*, l., = cuvânt format din alt cuvânt). *Ioan Alexandru cu porecla Alexandrescu.* — La Romani, *agnomen* cași *cognomen*, erau al treilea diatre nume, sau poreclă: *Adjecti-que probent genitiva agnomina Cotae.* Virg.; *Snae merito cognomine gentis.* Prop — *Etym.:* *Porrecti*, l. = întindere, adăogire și prin ext., adăogirea unui nume la altele, -- *porrigere* = a adăogi, a estinde și metaph., *poreclă.* — *Supranume* (*cognomen*, l., επώνυμον, gr. = *nomen additum ad nomen*, l.). *Vorba Cicero, eră un supranume a lui M. Tullius, de la cicer = nohot, mazăre, fiind că avea pe față un negel în formă de nohot.* *Etym.:* *Supra-nomen*, l., *surnom* fr. *Epithet* (*epitheton*, l., επιθετον, gr. = *cognomen*, l., = *verbum ad nomen adjunctum*, l. = cuvânt adăos la numele sau pronumele unei persoane sau chiar și al unui lucru = poreclă.

Numenclatură, colecție de nume, dicționar

§ 147. *Numenclatură și nomenclatură, (nomenclatura, l. ὀνομαστικόν, gr. = colecțiune de cuvinte ale unei științi).* *Nomenclatura gramaticală impune oarecare anevoință.* *Nomenclatura*

și *nomenclatio* din *nomen* și *calare*, l., καλῶ, gr. = a aduna, numi, a chema, și *nume*. *Colecție de nume* (*collectio nominum*, *nomenclatio*, l., ὀνομαστικόν, gr. = adunare de numiri de vorbe tehnice ale unei științi). Din *colecțiunea numelor chimice*, poate cineva să se orienteze în studiul chimiei. *Dicționar* (*dicționarium*, l., ὀνομαστικόν, gr. = culegere de nume și așezarea într'o carte numită dicționar).— *Dicționarul istoric*, trebuie să conțină numai numele cuvintelor istorice.

Nymphă, *logodnică*, *soție de curând măritată*, *soție*, *copilă tânără*, *copilă nubilă*, *virgină*; *noră*; *furnică aripată*; *omidă*; *pui de albină*; *isvor de apă*; *gaură în buza inferioară*, *partea extremă a ferului plugului*, *Nymphetele fabulei*.

§ 148. *Nymphă*, (*nympha*, l., νύμφη, gr. = fiică măritată de puțin timp). *Nymphetele învesesc pe barbații lor*. — *Logodnică* (*sponsa*, l., νύμφη, gr.). *Logodnica este fericirea logodnicului*.— Etym.: Λόγος-δίδωμι gr. = dau cuvântul, dau promisiunea. — *Soție decurând măritată* (*nova nupta*, l., νύμφη gr.). *Soția de curând măritată este podoaba casei* — Etym.: *Socia*, l. = tovarişă și prin ext. soție, — *nova-marita*, l. — *Soție (mărita)*, l. νύμφη, gr.) — Fără soție, bărbatul nu poate duce gospodărie. *Copilă tânără* (*puella junior*, l., νύμφη, gr.). *Copilele tinere, fac fericirea familiei*. Etym.: *Pupilla tenera*, l. *Copilă nubilă* (*puella nubilis*, l., νύμφη, gr.), *Copilele nubile sînt exemple de conduită în societate*. Etym. *Pupilla nubilis* l. *Virgină* (*virgo*, l., νύμφη, gr.). *Virginele sînt odoarele familiei*.— *Virginis os, habitumque gerens et virginis arma*. Virg.—; *noră* (*nurus*, l., νύμφη, gr.). *Nurorile gospodine, sînt mult apreciate*; *Furnică aripată* (*formica alata*, l., νύμφη, gr.). *Furnicele aripate, se încearcă a sbura*. *Parvula nam exemplo est magni formica laboris*. Ilor. — *Omidă* (*Vermiculus*, l. = νύμφη, gr. = omida înainte de a deveni fluture). *Omidă face mare stricăciune frunzelor arborilor*. — Etym.: Prob., *comedere*, l. = a distruge, a consuma, a mânca, de unde *comedor*, = mîncător, senz potrivit cu omizile care distrug. Și de aici *comedă* și apoi *omidă*. — *Pui de albină* (*soboles apum*, l., νύμφη, gr. *Puii de albină, prin natura lor, se deprind de mici a produce mere*. *Phara*

deum soboles: Virg.—Etym.: *Pullus* l., pui și *abeile*, fr.—*apícula*, l — *Isvor de apă. Clitoris* și *clitorium*, l., *νόμφη*, gr. = un isvor de apă lângă Clitoria, oraș al Arcadiei, care prin gustul lui, degustă de a mai bea vin). — Isoarele de apă dau sănătate. Etym.: *EX* = din și *volere*, l., a sbură din, de unde, isvor. — In term. de medicină: *Clitoris*, l., = partea genitală la femeii, *νόμφη* gr. *Clitorisul* sau *νόμφη*, gr., *la femeii este donațiunea naturei pentru producțiunea omenirii.* — *Gaură în buza inferioară sau în bărbie (cavum in inferiori labio aut in mento, l., νόμφη, gr.)*. Gaura în bărbie este din născare. Etym.: *Caula și podium*, l., *πόδιον*, gr., = terasa, balcon și prin ext. și metaph.: *Buză* = balconul gureii. — *Partea extremă a ferului plugului (pars extrema vomeris, l., νόμφη, gr.)*. *Partea superioară extremă a ferului plugului, este așezată în butucul plugului. Nullo sulcantur vomere camp.* Ov. Etym.: *Der Plug*, germ. — Nymfele fabulei (*Nymphae*, l., *νόμφαι*, gr., erau zeitățile subalterne reprezentate sub figura junelor fete, care înveseleau tot cortéjul zeilor). Junetaeque Nymphis *Gratae decentes*, Ilor. — Ele erau numite: *Oceanitides, Narcides, Naiades, Dryades, Hamadryades, Napaetae*, dupre localitățile ce le prezidau.

O

Obag, birnic, clăcaș, tributar, haradgiu

§ 149. *Obag* și *obeg* (*qui agrum servum arat*, l., = care lucrează un pământ de clacă, *θεράπων*). *Teranii până la improprietărire, erau obagii boerilor*: *ἕσπεο χωρίον ἐργάζεται*, gr. Etym.: Prob. ob. l. = pentru și *agere*, l. = a lucra, de unde *ob-ag* = lucrător pentru altul, robul pământului. Turcul zice: *Kaba* = țeran = om de muncă. *Obeg* din *obedire*, l. = a ascultă a fi supus, = a servi, a fi rob pare a oferi rad. *Birnic (qui vectigal publicum solvit, l., δασμοῦ ἕρος, gr. = care plătește bir)*. *Teranii au fost și sînt vecinic birnici*. Etym.: *virgu*, turc. = bir, de unde *birnic*. — *Clăcaș (qui glebas ligonibus versat, l., ἀγροικός ὅς ἐστι περί χωρίου πρόεδετος = care este legat cu lucrarea pământului)*. *Astăzi clăcași nu mai sînt. Ei erau robii boerilor pentru înlesnirea pământului de locuință și hrană*. Etym.: *Calca*, it. pentru *elaca* = îngrămădire, adunătură de

oameni mulți = *magnus hominum numerus, turba, multitudo laborantium*, din *calcăre* I. = a călca în picioare și metaph.: A grămădi, a 'mulți numărul. De unde prin ext., mulțimea de oameni ce dau concursul la clacă, la lucrarea pământului.—În specie, clăcași eran locuitorii țerani, cari munceau partea lor de clacă anuală pe moșiile boerilor unde erau găzduiți. *Tributar* (*tributum pendens*, l., *δασιμοφόρος*, gr. = care plătește tribut). *Tributarii* 'și *fac exact datoriea*. Etym.: *Tributarius* l. *Haradgiu* (*tributarius*, l. *ὑποτελής* = *qui vectigelia pendit*, l.) *Haradgiii plătia regulat haradgiul*. Etym. *Haradjè*, turc. = haraci, tribat, de unde *haradjè gubar*, turc. = tributar.

Ocroți, protejă, păzi, apără, feri

§ 150. *Ocroți* (*conservare*, l., *φύλασσω*, gr. = a apăra). *Până și animalele ocrotesc puii*. Metaph.: *Fiecare și ocrotește interesele sale*. Etym.: *Ocrea*, l. = tureată de metal sau de pele pentru apărarea Jambulului (*ἰκμάς* gr.) mai cu samă la militari, și *ocreatus*, l., încălțat cu ocri, de unde *ocroți*. Turcul zice, *arkalu* = protejat *Protejă* (*custodire*, l., *φυλάσσειν*, gr.). Trebuie a protejă pre cei slabi. Etym.: *Proteger*, fr., *protegere*, l., *aliquid aliqui re*, l.—*Păzi*, (*recondere*, l., *ἀποκρύπτειν*, gr. = ascunde, pune la dos). *Ciobanul păzește turma*. Etym.: *Pásztor*, magh., = păzitor, *păzi*, verb. *Apăra*, (*tuări, protegere, defendere*, l., *φύλασσω* gr.). *Omul se apăra cum poate*. Etym.: *Apparare*, l. = a pregăti și a se pregăti, a fi gata, prin ext. și metaph. *apără Dumgenitor nati parma protectus abiret*. Virg — Din acest exemplu, să înțelege, că sensul v. *apparare* și *tueri*, l., metaph., sînt apropiete și că apăra este un derivat din *apparare*, l.—*Feri* (*protegere*, l. *διατηθῆω*, gr. = a protejă, a feri pre cineva de neajunsuri). *Vezeteul ferește caii de hăugase*, — Refl.: *A se feri = cavere, evităre*, l., *φυλάττομαι*, gr.). *A se feri de rele*. Etym.: *Ferre* = *tueri, evitare*, *φέρω*, gr.

Odghie, călăuzire, conducere, dirijare, ghidare.

§ 151. *Odighie* (*ὁδηγία*, gr., *monstratio viae* l. = acțiunea de a conduce, de a călăuzi, călăuzire, rad. *ὁδηγός* din *ὁδός*, = cale și *ἄγω* = a conduce, a călăuzi la drum, de unde și *ὁδηγεω* =

a călăuzi la drum). *Odighlea pe calea păzită ă sigură.* — În aceeași familie: ὀδηγητής, ὀδηγητής și ὀδηγητήρια gr. = *dux viae*, l., = călăuz și călăuză la drum. O odighitrie bueă, te conduce drumul drept. — *Sensu ecclesiastico: Odighitria*, l., ὀδηγήτρια gr., este numele icoanei Sf. Fecioare, zugrăvită de Luca evanghelistul. *Odighitria ajută tuturor celor-ce o roagă.* = Prin ext., Odighitria = Sf. Fecioară, este socotită ca conducătoarea creștinilor la fapte bune, și ca ajutătoarea în nenorociri, călăuza încurajării către *creștinism*. *Călăuzire (monstratio viae)*, l., ὀδηγία, gr. = punerea pe cale, arătarea unei direcțiuni). *Călăuzirea către munți este plăcută.* — Metaph.: *Prin călăuzirea rezonabilă a conducătorilor, copiii ajung oamini de seamă.* — Etym.: *Callis* = *via*, iter și *usus* — *utor*, l. — a profita de cale, și prin ext. a fi călăuzit = *aliquo uti duce*. — *Conducere (conductio, — conducere)*, l., *conduction* fr., ἄγωγη, gr. = acțiunea de a conduce, de a călăuzi (ἄγω, gr.). *Oștirea a profitat prin o bună conducere de a intrat în cetate.* (Ἡερίάγω = a conduce împrejur, adică cu multă îngrijire). — Metaph.: Prin o distinsă conducere *s'au prezentat de minune*. — *Dirijare (directio, — dirigere)*, l., προαγία, gr. = acțiunea de a conduce, de a dirija). *Comandantul prin o pricepută dirijare a ostirii, a forsat fortul cu pușini ostași.* — Metaph.: *Instructorul de muzică, conduce bine corul prin o pricepută dirijare.* — *Huc ades et caeptum dirige, Caesar, iter.* Ov. — *Ghidăre (conductio — conducere)*, l., ἄγωγη, gr. = acțiunea celui ce conduce). *O bună guidare în călătorie ajută mult.* Metaph.: *Prin o bună guidare a guvernului, țeara poate fi fericită*: Etym.: *Guider*, fr. = ὀδηγέω, gr. ca rad. de orig. = a servi de călăuză cuiva.

Oligarchie, guvernare a pușini, stăpânire a pușini, cărmurire a pușini, chivernisire a pușini.

§ 152. *Oligarchie* (ὀλιγαρχία gr., *oligarchia*, it, *oligarchie*, fr., *paucorum dominatus*, l. = cărmuirea unui stat de către pușini). — *Cât a guvernat oligarhiea, treburile statului au mers foarte rău.* — Rad. ὀλίγος, gr. = pușin și ἀρχή, gr. = guvernare. — *Guvernare a pușini (paucorum gubernatio)*, l., τῶν ὀλίγων κυβέρνησις gr. = οἱ ὀλίγοι, subint., ἀρχοντες = șefii unui guvern oligarhic).

Guvernarea a puşini este în dauna statului. — Etym.: *Gubernatio*, l., κυβέρνησις gr., rad. de origină, *Guberno*, l. κυβερνάω gr. — *Stăpânire a puşini* (ὀλιγαρχία, gr., *paucorum dominatus*, l. = acţiunea de a guvernă, de a administra, a cătorva). *Stăpânirea a puşini, duce feara de ripă.* Etym.: *Stăre*, l. = a stă şi *pan*, sl. = *dominus* = stăpân, de unde *stăpânire* = a stă stăpân, a fi stăpân. — Rad. de orig., στέφανος, gr. = coronă şi prin ext. şi metaph.: guvern, stăpânire. — *Cârmuire a puşini* (*paucorum gubernatio*, l., ὀλιγαρχία, gr. = acţiunea celui ce dirijă, ce conduce). *Prin cârmuirea a puşini, nu poate fi siguranţă în stat.* — Etym.: *Carrus* = car şi *movere* = a mişcă, a conduce = *carrum movere* = a mişcă carul = a cârmui = *carrum reipublicae movere* = a guvernă, a cârmui statul. *Chivirnistre a puşini* (κυβέρνησις, gr. *gubernatio*, *paucorum dominatus*, l.). O chivernisire bună, *duce statul la fericire.* — *Gubernare*, din κυβερνάω gr. — *Vitam rempublicam guberno* şi prin ext. chivernisesc, cârmuesc. *Chivernisi*, semnifică asemine, οἰκονομέω gr. = a administra cu economie, cu chivernisală, = aşá κυβέρνησις = chivernisală = economie, administrare, guvernare a statului cu economie, cu luare aminte

Olograf, testament olograf, dietă olografa, autograf, ologramat

§ 153. *Olograf* (ὀλόγραφον, gr., *holographum*, l., = *plene scriptum*, l., = act scris în total de mâna autorului). *A lăsat un olograf, din care să poate vedea întreaga lui viaţă.* Testament olograf, (*testamentum plene scriptum*, l., διαθήκη gr. = testament scris în totul de mâna autorului). *Prin testamentul olograf întreaga avere o lasă instituţiilor de binefacere.* Dietă sau *dietă olografă* (διαθήκη, gr., *testamentum*, l. = dietă scrisă în totul de mâna autorului). *Prin dieta sa olografă toată averea o lasă rudelor.* — Alt sens: Dietă (δίαιτα, gr., *diaeta*, l. = *vitae ratio*, *victus*, l.). *Victus ratione certă utor, = Proflt de un regim (dietă) deosebit de hrană.* *Autograf* (αὐτόγραφον, gr., = *sua manu scriptum*, l. = scris cu însăş mâna sa). *Un autograf a fost dat de rege. Un decret autograf s'a publicat de Domn.* *Ologramat* (ὀλογράμματον, gr., *actus plene litteris scriptus* = scris în totul cu aceeaş mâna). *Un ologramat metropolitan a fost pus în vederea clerului.* Etym.: rad. ὅλος, gr. = *totus*, *plene*, *integer*, l., şi γράμμα

= *quod scriptum est* = *litterae, litteratura*, l.— Se zice de asemenea: πράξις ἑλογογράμματος gr. = Operațiune, afacere scrisă cu mâna sa proprie, etc.

Oracol, predicție, profeție, prorocie, divinație, găcire.

§ 154. *Oracol și oracul (oraculum, l, oracle, fr. oracolo, it., χρησμός, gr. = responsum, divinatio, l. = răspunsul oraculului, răspunsul divinităților dat celor-ce le consultau, prin un profet interpus al lor. — Grecii țineau ca sacre, toate oraculele ce li să dădeau prin întreprerii zeilor, fiindcă erau amăgitoare, date echivoc, așa că nici odată oraculul (profeția) nu rămânea mincinos, căci la constrângere, se punea virgula înaintea sau în urma negațiunii, ca: Vei învinge nu vei muri în bătălie, = Vei învinge, nu vei muri în bătălie, — vei învinge nu, vei muri în bătălie. De ce am avea credință de dispreț, cătră anticitate, a cărei vieță avea de bază convingerea fantasmagorică și ideile extravagante și false despre existența naturii și despre viața ominească, când și astăzi chiar intelectuații vizitează pre falșii găcitori speculanți spre a li prezice viitorul și cred nebunește în prezicerile lor false. Rezonul lumii este încă slab, nu se poate ști data când se va fortifica: *Non semper saeras reddunt oracula sortes.* Ov. Din acest vers, se deduce, că oraculele deși erau considerate ca emanațiuni divine, ele nu erau totdeauna sacre adecă infailibile. Oracul se numește și profetul ce dădea răspunsurile, = *vates, oraculorum interpres, oracula edens, versibus oracula edens*, l. χρησμολόγος, gr. Cel mai vestit oracol era *Pythia*, sacerdotă a lui Apollon din orașul Delphi. *Pythia quae tripode a Phoebi lauroque profatur.* Lucr. Sensu ecclesiastico: Unele oracule ale profeților biblici, s'au îndeplinit, duple părerea unor visători ebrei, și prin aceasta biblia 'ș-ia câștigat denumirea de carte sfântă, carte aleasă = Βιβλία gr., carte fundamentală a religiei mosaice și ținută în seamă și la Christiani. *Predicție (praedictio, vaticinium, l., prediction, fr., πρόβησις gr. = acțiunea de a prezice, profeție).* Multe predicții se'implinesc, se credea, fiindcă și ideile și timpul se re'noesc la intervale. *Profeție (π. οφήτεία, gr., propheta, vaticinium, l., prophetie fr., = arta de a găci).* Nu este curios. că după opt spre zece ani, unele profeții se'ndeplinesc,*

profesate prin observațiunea cursului naturii, fiindcă la această dată, timpul se re'noește prin acțiunea naturi și evenimentele se succed normal. Prorocie (*vaticinium, vaticinatio, l., μαντήα, gr.* = acțiunea de a proroci). Prorociile derutează mințile slabe. Etym *προφώτικος, rad. προφώξ, rus = prorok, sl. Divinație (divinatio, l., divination, fr., μαντήα gr.). Divinațiile se cred de unii, ca inspirații divine. Găcire (vaticinium, l., μαντήα, gr., = arta de a găci). Găcirea unui adevăr este rară. Etym : *Kiâhia, turc., = prooroc, găcitor, — și verb. Ghaïbdén, turc., = a prezice, a găci. Rusul zice Гадать = a devina, și Гадание = prooroc. Ghaïbdén khabér virmek, turc. = a prezice viitorul. Prob. Găcire este însă o abr. prin cor. din vaticinări, l., ca rad. de origină.**

Ornament, podoabă, frumuseță, decor.

§ 155 *Ornament (ornamentum, l., κόσμος, gr. = tot ce servă a împodobi). Ornamentele de marmoră, împodobeau palatele și templele. Prin ext.: Omul este ornamentul universului. Sensu ecclesiastic: Homines impij sacram religionem Christianismi ornamentum denegant. — In senz figurat și derizoriu: Oamenii cuprinși de pasiuni imorale sînt ornamentale cele mai ingrate — Metaph. ornamenta parum claris lucem dare cogit. Hor. — Podoabă (deus, l., κόσμος, gr.). Icoanele sfinților sînt podoaba templelor. Metaph. Universul, prin sine însuși este o podoabă. — Etym. : Podoba, si. = obicei, asemănare și podobni sl. = *similis*, prin ext., podoabă, frumuseță; gr. πώδης = acoperi, cu earbă, acoperit cu gazon și prin ext., podoaba câmpului, este considerat ca rad. de origină. Frumuseța (*decoratio, decor, l., κόσμος, gr.*). Frumuseța naturei atrage privirile și deșteaptă gustul la vieață. Etym. : *Formositas, l. Decor (decus, ornamentum, lumen, l., κόσμος, gr., și 'n specie 'σκηνογραφία = decorul apartamentelor și a teatrelor). Decorurile teatrelor atrag privirile. Metaph. : Pompcjus decus imperii. Sensu ecclesiastic: Decora et ornamenta fanorum = podoaba templelor.**

Orthodox, prav slavnic, drept credincios, drept slăvitor.

§ 156. *Orthodox (ὀρθόδοξος, gr., orthodoxus, l., orthodoxe*

fr. = care cugetă just, care are păreri hotărâte și sănătoase asupra religiei. Și ὀρθοδοξέω, gr. = *recte sentio*, l., — ὀρθοδοξία, gr. *orthodoxia*, l. = *recta opin'o*, l. — Rad. de orig. — ὀρθός, gr. = drept, just, și δόξα, gr. = cugetare, judecată, în senz metaphoric'. *Românii sînt orthodoxi el respectă c'o credință nesmintită dogmele religunii chreștine, pe cînd catholicii* (καθολικός, gr. *catholicus*, l., rad. de orig., κατά-ῶκος = universal, peste tot) *'și măresc drepturile religioase peste prîncipiile evanghelice, statornicite de Christ, întroducînd prin aceasta o schizmă religioasă.* — *Pravoslavnic* (ὀρθόδοξος, gr. *orthodoxus*, l. = care iubește adevărul = *amans veritatem*, l. — *Omul pravoslavnic iubește virtutea.* Etym.: православниѣи, rus. = *credens veritate*. Rad. de orig., право = drept și слава = δόξα, gr. — *Dreptcredincios* (ὀρθόδοξος, gr. *orthodoxus*, l. = *recte credens, recte sentiens*, l.) *Dreptcredincioșii vor trece cu înlesnire ușa Raiului.* Etym.: Directe — *credens* l., — *Dreptslăvitor* (ὀρθόδοξος, gr., *orthodoxus*, l.) *Dreptslăvitorii întră în grașiile divinității.* Etym.: Directe l. și слава, rus. = δόξα, gr.

Otaj, amanet, ostatic, chezeș, garant, gaj, vad.

§ 147. *Otaj* (*obses*, l., ὄμηρος, gr. = persoană dată pentru executarea condițiilor unui tractat). — *Românii luau otagi dela învinși.* — *Obsides a victis accepti sunt.* Etym.: *Otage*, fr. — *Amanet* (*praes*, l., ὄμηρος, gr.). *Pentru a fine pre dușman umilit, trebuie a'i luă amanet.* Metaph.: *A pus amanet averea sa.* — Etym.: *Emânét*, turc, = gaj dat unui creditor de cătră debitorul său, și prin ext. și metaph., *ostatic*. — *Cstalic* (*obses*, l., ὄμηρος, gr. = persoană dată ca amanet). *Românii luau ostatici dela învinși.* — Etym.: *Ostatico*, it., *hostaticum* și *hostagium*, l. med., *holage*, fr. — *Chezeș* (*sponsor*, l., ὄμηρος, gr.). *Ca garanție, învinșii dădeau chezeși.* — Metaph.: *Fidejutor*, l., ἑγγυητής, gr. = garant, care dă o cautiune sigură, care poate fi un bun fidejutor, la ori ce convențiune — *Ramae sponsorem me rapis* Ilor. — Etym.: *Kezes* magh. *Garant* (*vas*, l., ἑγγυητής, gr.). *Garanții răspund în caz de perdere. Ille datls vadibus qui rure extractus in urbem est.* Hor. — Etym.: *Garant*, fr., — *Gaj* (*assertor*, l., ὄμηρος, gr. *Gajii sînt necesari pentru executarea convențiunii*

lor. — Metaph. : *Fidejussor*, l., ἑγγυος, gr., — *Fără gaj siguri nu se eliberează bani.* — Etym. : *Gage* fr., *Vad* (vas. l., ἑγγυητής, gr.). *Legea comercială este vadul comercianților.*

Otic, sapă mică, hârleț mic, cazma mică.

§. 158. *Otic* (*rallum*, σκαλίσ, gr. = instrument cu coadă pentru a cîrâți pămîntul de pe plug). *Cu oticul ușurezi ferul plugului de pămîntul acaparat.* — Etym. : *Otik*, sl = *rulla*, l. = ferul lat al plugului și prin ext. *otik*. Asemine și *Motika*, sl., prin suprimarea inițiale *m*. *Sapă mică* (*parva ligo*, l. ολαπάνον, gr.) *Săpele 1m-i trnbuesc la prășitul usturoiului.* Etym. : *Sappa*, l. *Zappa*, it., *sape*, fr. — *Hârleț mic* (δίκελλα, gr., *ligo*, l.). *Cu hârlețele să sapă pămîntul și să fac gropi.* De aci : *Herlețar* = *qui ligone utitur*, l. Adj. : *Ad lignonem pertinens* l. — Etym. Prob. γείρ. gr. = mână și *ligo*, l. = instrument de purtat cu mână. — *dle Hauen* germ. — *Cazmă* (*bidens*, *ligo bideus*, l., δίκελλα, gr. = instrument cu două capite ascuțite pentru săpat). *Cu cazmaua să face orice groapă în pămînt.* Etym *Kazmă*, turc.

P.

Parabolă, alegorie, comparație, asemănare.

§ 159. *Parabolă* (παραβολή, gr., *parabole* l. = reapropiere, raport, comparație). *E frumos a să vorbi în parabole.* *Sensu ecclesiastico : Texturile evanghelice conțin multe parabole.* — În genere parabola este o expunere din senzul căreia se poate cunoaște ideea fundamentală. *Sermo parabolicus*, l. = *Comparatio*, *similitudo*, l., = pur lat., *collatio* = parabola, synonym cu ἄλληγορία, gr. — Rad. de orig. παραβῆλω = *comparo*, *detorqueo*, *flecto*, l. = pun lângă, apropiu, pun în paralelă, compar, detorn, alegorisc, pun alătura. — *Ut parabolam (similitudinem) istam prosequamur, mente complecti debemus et multa de ea disputare.* *Alegorie* ἄλληγορία, gr., *allegoria*, l., = *continua translatio*, și care să lămurește prin *inversio*, l. = vorbă pe dos = ficțiune prin care cineva prezintă un obiect spiritului, pentru a'i da ideea unui alt obiect.). *Mulți sînt predispuși a vorbi în alegorii.* — *Sensu ecclesiastico : Alegoriile evanghelice sînt niște idei ce te*

fac să cugești mult ca să le 'nțelegi. — 'Αλληγορέω, gr., *allegorice loquor, allegorice interpretor, l.* — *Allegaria, l.*, ca figură de rhetorică. *Dic allegoriam sensu sic verba repugnant.* — *Desp.* — *Comparatie* (παραβολή, gr., *parabole, l.*). *Comparațiile între idei, cer oare care cugetare.* Alt senz: *Comparatio, l.*, σύγκρισις gr.). *Trebue a să face comparație între om și om.* — *Asemănare (similitudo, l.*, ὁμοιότης, gr.) *Asemănarea între oameni este ceva natural.* — Alt senz: *Allegoria, l.*, ἀλληγορία, gr. — *Asemănarea între idei, de multe ori duce la controversă.* Rad. de orig., similis, = *aequalis, par, l.*

Paraclis, evocație, chemare, apelare

§ 160. *Paraclis* (παράκλησις, gr., *evocatio, l.* = acțiune pentru a chemă pre cineva la sine, invocație, apel. Rad., παρακαλέω, gr = evoco, *advoco, oro, obsecro; consolor, l.*). — *Dacă 'mi faci paraclis, pot veni la tine.* In acest senz, cuv paraclis sau mai bine *paracles, se găsește întrebuițat, la Românii de sub influența greacă. Sensu ecclesiastico: Consolatio, appellatio, și 'n specie, rogatio consolatoria, l.* — *Chreștinul, în momente tragice, pentru a se consolă face c'o hatărtă dispoziție, un paraclis la Maica Domnului. Evocație (evocatio, l., evocation, fr. 'έκκλησις, gr. = chemare, stăruire să se arăte).* — *O evocație a fâmiliei la petrecere, prinde loc. Sensu ecclesiastico: evocația sfinților intr'ajutor, este obligatoare pentru chreștini. Chemare (clamitatio, evocatio, l., 'έκκλησις gr.). La chemare s'au prezentat cu tașii. Rad. clamare, l. = a strigă și prin ext. a chemă, de unde clamitatio = strigare, chemare. Apelare și apelație (appellatio, l., appellation, fr., κλήσις, gr. = acțiunea de a apela, a chemă cu voace tare). Părinșil au făcut apelare la fii lor pentru a'i ajuta. Metaph.: Impricinașii au făcut apelație sau apel la curte Sensu ecclesiastico: O apelare din întmă cătră Maica Domnului, ajută la orice necaz. Rad, appellare, l. = a apela, a s'adresă la cineva, a stăru cu tot dinadinsul.*

Paradis, Rai, viridariu, grădină, parc.

§ 161. *Paradis* (πάραδεισος, gr., *Paradisus, l.* = în genere, loc plântat cu arbori și flori). *Toate locurile frumoase, sădite*

cu arbori și flori se numesc *Paradis*. *Sensu ecclesiastico*: Grădina delicioasă, unde au trăit o bună parte din vieța lor Adam și Eva, după încredințările biblice, ficțiuni a minții omenești, se numia Paradisul terestru. *Præ thalamo paradisus erat mundus-que dabatur*. Alcim. Prin ext. și metaph.: *Paradisus coelestis*, l., unde merg oamenii buni, după moarte, după credințele vulgului și a preoților incuți. — *Rai* (παράδεισος gr., *Paradisus*, l.) Locuința oamenilor primitivi Adam și Eva, în opoziție cu *Iad* = Αἴδης, gr., Άδης, rus, unde merg păcătoșii după moarte, după aceleași credinți eronate ale incuților. Etym.: Рай, rus — *Viridarium* (*Viridarium*), l. παράδεισος, gr. = loc sădit cu nrbori și flori). *In viridarii s'adună publicul pentru recoreala și purificarea aerului. Quid longinqua juveni viridaria, quid juvat hortos?* Mant. *Sensu ecclesiastico. Paradisus*, l.: *Viridariul, în care au trăit Adam și Eva, se crede a fi fost în Asia. Grădina* (*hortus*, l., κήπος gr., *jardin*, fr. = grădină în genere, cu arbori sau leguminoase pentru hrană). *Fetele culeg flori din grădina, Sensu ecclesiastico. παράδεισος, gr., paradisus, l. — Adam și Eva au trăit într'o delicioasă grădina din Asia, zice-se. Parc* (*praedium, ager, rus, locus munitus*, l., χωριον, gr. = mare întindere de pământ îngrădită). *In parcuri se cultivă orice plântă. Sensu ecclesiastico: παράδεισος, gr., paradisus, l. = În parcul delicios, au trăit primii oameni, zice-se. Alt sensuz δεξαμενή, gr. = lacus, piscina, receptaculum, l = eaz, lac pentru pește. Multe soiuri de pește se găsesc în parcuri.*

Paradoxă, ciudățenie, minunăție, absurditate, nesocotință.

§ 162. *Paradoxă* (παραδόξον, gr, *paradoxon* și *paradoxum*, l. = propozițiune contrară [opiniunif comuoe = *quod est admirabile contraque opinionem omnium*, sau *quae sunt admirabilia contraque oplnionem omnium*, sau simp., *admirabilia* sau *mirabilia quaedam*. Pentru a da o mai largă explicație cuvântului paradoxă, să mai adaoge: παραδόξις = *admiratio rei insolentis*; παραδοξολογία = *oratio paradoxa*, l.; παραδοξίζω = *falsam opinionem teneo*; παραδοξολογέω = *loquor paradoxā*; παραδοξοποιέω = *facio paradoxa*; παραδόξος-ον = *admirabilis, incredibilis, inopinatus*, l. — *Unii spun câte-o paradoxă, de te împlie rîsul. Sensu*

ecclesiastico : *παράδοξα* = *res admiratione digna*. *Aposioli* în predicile lor întrebunțau fel de fel de *paradoxe*, pentru a impresionă atențea păgânilor. Rad. *παρά-δόξα*, gr. *Ciudățenie*, (*stupor*, *miratio*, *res mira*, l., *θαύμα*, gr. = lucru nesocotit, necrezut). Ce mai de *ciudățenii* spune! *Τό παράδοξον*, gr., *paradoxum*, l. — Etym. : *чудо*, rus = prodigiu, miracul, de unde *ciudă* și apoi *ciudățenie*, *csoda*, magh, *culo*, sl. — *Minunăție* (*admiratione*, *miratio*, *stupor* *παράδοξον*, *θαυμασμός* gr). Ce *minunății* vorbește! Metaph : Mari sînt *minunățiile* *lumei acestiea*. Etym. : *Mirum*, l., = *minune*, — *mirări*, l., = a se miră, a se minua, de unde *minunăție*, și *miratus* l. = minunat. — *Absurditate*, (*absurditas* l., *ἄτοπία*, *παράδοξον*, gr). *Unii* vorbesc numai *absurdități*. *Nesocotință* (*inconsiderantia*, *rationis privatio*, *sine ratione*, *res inso ita*, l., *ἄλογία*, *παράδοξον*, *ἄλογιστία*, gr. = *temeritas*, *sine ratione*, l. = nejudecată, absurditate, curaj nebunesc). *Nesocotință* (*inconsiderantia*, *rationis privatio*, *sine ratione*, *res insolita*, l., *ἄλογία*, *παράδοξον*, *ἄλογιστία*, gr. = *temeritas*, *sine ratione*, l. = nejudecată, absurditate, curaj nebuuesc) — *Nesocotințele* *curg droae* din gura lor. *Sensu ecclesiastico* și metaph : *Nesocotința* unor prelați poate aduce *schismă* în Biserică. Etym. Ne pref. și *socordia* sau *secordia*, l., = *imprudenția*, *inconsideranția* l., = grosime, slăbiciune de minte.

Parodie, vers glumeț, contraodă, transformare.

§. 163. *Parodie* (*παρωδία*, gr., *parodia*, l., = în specie imitațiunea unor versuri serioase prin versuri ridicole și glumețe). *Unii se cred poeți, când fac deabinele parodii*. — Rad. de orig., *παρ-ᾶδι* pentru *ᾶσιδω*, gr. = *celebro*, *cano*, *laudo*, l. — *Vers glumeț* (*carmen jocosum ad similitudinem alterius compositum*, l., *παρωδία*, gr.). *Versurile glumețe pot fi opera unor poeți meediocri, cari de multe ori, prin aceste încercări, să rădică la nivelul poezilor clasici*. — Etym : *Versus*, l și *Γλῆνηκίη*, rus, = stupid, glumeț, — subst. *Γλῆνηοετᾶ* = stupiditate, glumă — Latinul *gluma* = peliță grăunțelor, pleavă, hoaspă, este rad. de orig., căci senzul prin deducțiune este synonym cu *glumă*... Așa : *Nu vorbi pleavă*, adică *lucruri de nimic = glume și nu lucruri temeinice*. — *Contraodă* (*παρωδία*, gr. *parodia*, l. = versuri pe dos, contrare versurilor bune). *Contraodele deșteaptă plăcerea glumelor și*

provoacă ridicolul. Etym.: *Contra*, l. și ὠδή, gr., = *cantus, carmen*, l.. *Transformare* (*sensu proprio*: Μεταμόρφωσις, μετάπλασις, gr., *metamorphosis, metaplasms*, l. — μεταμορφέω, gr. *transfiguro, transformo*, l. μεταπλάσσω, gr., *transformo, refingo*, l. = a da o nouă formă). *In metamorphosele lui Ovid, să remarcă fel de fel de transformări.* — *Sensu ecclesiastico*: *Să nu vi să pară glumă, când veși vedeți transformări cerești, ca lumina să se prefacă în întuneric și 'ntunerecul în lumină, nici când veși auzi c'o femeie a fost transformată în peatră (dacă se poate crede), nici de transformările zeilor păgânătății, în diverse animale și 'ndiverse chipuri cloplii.* — *Metaph.*: παρωδία, gr., *parodia*, l., = transformarea unor poeme alese în poeme ordinare: *Poezii ușuratici au încercat transformări în versurile clasice.* — Etym.: *Transformatio-transformare*, l.

Paschalie, emerologiu, calculator, calendar, ephemeră, synaxar, diar, ziar.

§ 164. (*Paschalie* (πασχάλιον, gr., *paschaliu* l., = calendar parpetuu ce conține epoccha Paștelor și a celorlalte sărbători pe mai mulți ani). — *Citind în paschalie, te orientezi de sărbătorile de peste an.* — Vorba paschalie să'ntrebuințază și'n expresiuni populare, în senz metaphoric, ca: *Și a uitat paschaliea a casă, adecă s'a încurcat în socoteli.* — Alt senz: Carte de divinațiune: *Oaminii creduli 'și căutau viitorul în paschalie.* Rad. de orig.: πάσχα, gr., *pascha*, l., de unde πασχαίω gr. = *pascha celebrou*, l., — *Emerologiu și imerologiu* (ἡμερολόγιον, gr., *imerologium*, l. = *noctis et diei spatium, calendarium*, l.). *Imerologiuul servește a cunoaște sărbătorile de peste an.* Apoi: ἡμερεύω = *diem transigo* și ἡμερολογέω = calculez zi cu zi. — *Calculator* (λογισμός, gr., *computatio, supputatio*, l. = numerarea unor socoteli, a unor zile). — *Egyptienii aveau calculatorii greșite a timpului.* — *Metaph.*: *Calculatorul meu nu să potrivește cu al altora.* — Alt senz: Cel ce calculează: *Nec calculator, nec notarius velox.* Mart. Etym.: *Calculator* și *calculatorius*, l. = cartea, tabla ce servește la calcule. = *Calendar* (*calendarium*, l., ἡμερολόγιον, gr. = numerare de zile. — ἡμερολογέω = *dies numero, secundum dies distribuo*, l. = registru, care conține urmarea zilelor anului). *Dupre*

calendar, anul are 365 zile și anul bisect 366. Calendar mai semnifică: Registru de dajdii, de impozite, de datorii. Perceptorul a înscris în calendar multe contribuții.—Rad. de orig., *calendae* 1 = prima zi a fiecărei luni la Romani, ca: *Calendis Ianuariis* = în prima zi a lunii Ianuar. Proverb.: *Ad calendas graecas solvere*, = a nu plăti nici odată, fiindcă Grecii n'aveau acest calcul.—Rad. de orig., *calāre*, l. = a chema, a înștiința, a vesti zilele a V sau a VII, a lunii, în care cădeau nonele. *Ephemeră* sau *ephemeridă* (ἡμερησίς, gr., *ephemeris*, l. = *diarium, calendarium*, l., = notis de zi, registru de notat zilele, calendar). *In ephemeridă s'au notat zilele în care se 'ntâmplă schimbări de vreme.* ἡμερησίως, = *quotidie versor in re aliqua.*—In *eius manibus ceu pinguis succina tritas cernis ephemeridas.* Juv. = Jurnal de transscris ori ce afacere și zilele lunii. *Synaxar* (συναξάριον, gr., *synaxarium*, l., neol., = calendar. Rad. de orig., συναξίς = *congregatio, collectio*, l. = adunare, reuniune. Sensu *ecclesiastico*: *Conventus ad sacram eoenam* = reunirea credincioșilor pentru sf. sacrificiu, și prin ext. *sacra caena*, la primii creștini = sf. Liturghié. Συναγωγή, gr. = *cangrego, consocio, conjungo, colligo, concilio*, l.—Sensu *ecclesiastico*: *Hospitio excipio.*—*Hospitio fratres et sorores excipere* = a primi în gazdă pe frați și surori. *Hospitium omnibus hominibus praebere* = a da găzduire tuturor. *Ziaru* sau *diariu* (*diarium*, l., ἡμερησίς, gr. = registru de socoteli, carta de zi). *In ziar s'au trecut cheltuelile de pe întreaga zi. Cum servis urbana diaria rodere mavis* Hor. = jurnal de zi pentru socoteli.

Pasiune, patimă, suferință

§. 165. *Pasiune, passio*, l., πάθος, gr. = *quod quis patitur*) *Pasiunile sint pe oameni. Patima* (πάθημα, gr., *passio*, l.) *Patimele duc pre om la rău sfârșit. Sensu ecclesiastico: Calamitas.* = pătimire, nenorocire: *Patimile sf Părinți erau o teroare. Suferința* (*moerare, molestia, passio*, l., ἄλγος, πάθος, πάθημα, gr.). *Sint oameni c'o suferință vecinică, de care nu pot scapa.*—Etym.: *souffrance*, fr.—Rad. de orig. *sufferre*, l., *sofferire*, it., *souffrir*, fr.

Paștele, sărbătoarea suferinții.

§. 166. *Paștele* (τὸ Πάσχα, gr. indecl., *pascha*, l., med. = sărbătoare mare la Ebrei cași la Creștini, sărbătorită în fiecare an la dată certă). *Ebreii sărbează paștele în amintirea suferințelor lor în Egypt și-a treceril mării Roșii și Creștinul în memoria resurecțiunii lui Christ și a patimilor lui.* Etym.: Rad. de orig., *pasah*, ebreu = trecere. Πασχαλίο, gr = *pascha celebrō* = sărbătoresc paștele. În raportul vorbelor grece, πάσκω = *patior*, *officior*, cași *pascha*, l., πάσκα, gr. sînt radicali. *Sărbătoarea suferinții* (*festus dies sufferens* sau *patiens* l. = εορτάσιμοι ἡμέραι κακῶς πασκουσαι, gr. = zile de sărbători pline de suferințe, fiindcă Christ a suferit moartea și apoi a reînviat în aceste zile.— Etym.: *Sabbathum* l., σάββατον, gr., *sabbat*, fr. = sâmbătă, numele celei de pe urmă zile la Iudei, din săptămână, consacrată repausului și cultului divin, ca sărbătoare menită a invoca pre Iehova, servește ca rad. vorbei sărbătoare, de la care prin deducțiune orice zi de odihnă și de rugăciune se numește sărbătoare. Sufixul *or*, *oare*, adaos la *sabbat* formează această vorbă. *Suferință* (*sufferentia*), l., *souffronce*, fr.—*sufferre*, l.—Gr. Πάσκω, ca rad., denotă semnificarea vorbei *pascha* = paștele, ca synonymă cu suferința κακῶς πάσκω = *male me habeo*, *maleperpettor*. De aci πασχαλίο = *pascha celebrō*. Un vers al poetului Juvenal, determină bine rîvna cu care Judeii se ridică cătră religie și divinitate. *Observant ibi festa mero pede sabbatha reges*, l. = acolo regii păzesesc cu picioarele goale sărbătoarea sâmbetelor.—Obicei care se păstrează și astăzi de ebreii habotnici, care sărbătoresc sâmbetele numai în papuci, cu picioarele goale. Dupre unii philologi, etymologia vorbei *sărbătoare* ar fi mai logică din *servatio-servare*, l., *servare* și *servare*, it. = *festum diem celebrare* și prin ext. zi conservată, deosebită de cele șese ale săptămănei, dar această derivațiune cade înaintea vorbei *sabbatum*, care în originea sa etymologică și dupre semnificațiune ne redă vorba sărbătoare.

Piraterie, corsărie, prădare, latrocinare, h ție, tâlhărie, furt, rapt,—răpție

§. 167. *Piraterie* (πειρατεία, gr. *piratla*, l. meserie de pirat, πειρατέω = *piratiam exercere*, *praedor*, l.). *Pirateriea se prac-*

tică cu deosebire pe mare. Rad. de orig., *pirata*, l., *πικρατής*, gr. = hoș de mare = *praedo maritimus*, l. — *Omne fretum metuens pelagi pirata reliquit.* Lucan. — *Corsarie (maritima praeda* l., *πειρατεία*, gr.). *Intr'o vreme corsăria pe mare eră foarte întinsă.* Etym.: *Corsaire*, fr., *Prădare (praedatio—praedāre*, l., *τάλαφουρα*, gr.). *Prădarea averii streine mai mult strică decât folosește.* Rad. de orig., *praeda* = pradă. — *Latrocinare (latrocinium*, l., *ληστεία*, gr.). *Prin latrocinare ajungi nenorocit.* Rad. de orig., *latro* = hoș. *Latrocinari* l. — *Hoșie (κλοπή*, gr. *furtum*, l. = apropierea bunurilor altuia). *Unii sînt dedași din naștere cătră hoșie.* Etym.: Prob., dela *Gothi* = *Gothii* și *Gofii*, popor scythic, care a îngrozit sudul și estul Europei prin masacrele, și jafurile popoarelor autochthone (*ἀυτόχθονες*, gr.). Romanii au metamorphozat *Gothi* în sensul de *hoși* = tâlhari, care vorbă prin jarg. a ajuns și remas și la Români. *Hostis*, l. = dușman și prin ext. *hoș*, pare mai puțin prob. c'ar servi de rad. — *Tălhărie (ληστεία*, gr., *latrocinium*, l.). *S'a comis o tălhărie la drumul mare.* Etym.: *Talhar* port., *talcare*, lat. rust., *tallier* fr. = *caedire*, *secăre*, *scindere*, *put.re*, l. = a tăia, a ucide, de unde prin ext. *tăitor*, ucigător, și metaph., *tălhar*, de unde *tălhărie*. Magh. zice *tolvej* = *tălhar*. *Furt (furtum* l., *κλοπή*, gr.). *Unii trăesc din furturi.* — *Seu quis apud superos fuit laetatus inanl.* Virg. *Rapt—răpire (ἄρπαγή*, gr. *rapina*, l., rad. *raptum*, din *rapere*, l. = a tălhări, a fură, *rapt*, fr.) — *Un mare rapt s'a sêvêrșit în zorul zilei.* — *Raptôque potiri* Virg.

Plagă, vuln, rană.

§: 168. *Plagă (plaga*, l., *πληγή*, gr., rad. *πλήσσω* = *percutio*, *ferio*, *vulnero*, l.). — *Soldatul scăpat din război é plin de plagi (răne).* — Sensu ecclesiastico și metaph.: *Poena, calamitas, ictus*, l. = bătaia lui D zeu. — *Cele șapte plăgi ale Egyptului, erau o corecțiune dată Egyptenilor de cătră divinitate = vix habet în nobis jam nova plaga locum.* Ov. *Vuln (vulnus*, l., *πληγή*, gr. = rana sau vulnera ce capătă un corp). *Din loviturile primite s'a ales cu mai multe vulnerē.* Metaph.: *Vulnerile lumii mœnesc, și nu sê știe data când vor tsbucni.* — *Affixae venis animāsque in vulnerē ponunt.* Virg. *Rană (τράυμα*, *πληγή*, gr., *vulnus*, l.). *Rânile infectate cu greu sê vindecă.* — Metaph.: *Ră-*

nile României, s'au vindecat, fiind întregită cu surorile sale. Sensu ecclesiastic: Biserica orthodoxă are multe răni pe care capii Bisericii sînt datorii a le vindeca. Etym.: Рана, rus., de unde рани́тъ = răni, și rana, sl., de unde raniti, sl. = terire, l..

Polychroniare. felicitare, gratulăre, cheretisire.

§ 169. *Polychroniare* (πολυχροניתης, gr., diuturnitas, l., = prelungire de timp, lungă viață și prin ext., felicitare pentru mulți ani. — Πολυχρονίζω = moror, prorogo = a dură multă vreme, a trăi mult, rad., πολύ — mult și χρόνος = timp). — *Polychronieri să fac la ocazii fericite și la zile mari.* — *Felicitare*, τὸ συγχαίρειν, gr. = urare, cheretisire, = gratulatio, l. συγχαίρω, gr. = una gaudio, gratular = acțiunea de a felicită). *Felicitări se fac la zile onomastice și la diverse ocaziuni.* Etym.: Felicitation, fr. — *Gratulare și gratulație* (gratulatio, l., συγχαίρειν, gr. = mare, cheretisire) *Gratulări se fac în diverse ocaziuni fericite.* — *Lacrymas in ipsis gratulationibus.* Paulin. — *Cheretisire* (τὸ συγχαίρειν, gr., salutatio, gratulatio, l.). Primește cheretisirile mele: Etym. χαριετισμός, gr. = salutatio, l., rad. χαριετιζω, gr., saluto, l. = cheretisesc, felicitez.

Prescure, azimă, turtă

§ 170. *Prescure*, (προσφορά, gr. rad. προσφέρω = a oferi, a dăru, — oblatio, l. = ofrandă, dar). — *Prescurile se fac din făină de grâu, Sensu ecclesiastico: Cibus ipse* = pâinea din care se pregătește anafora ce se 'ntrebuințează la celebrarea Eucharistiei și care este signată cu semnul crucii și monograma lui Christ. — *Prescurea* e considerată de orthodoxi, ca pâne sfințită și ca hrană sufletească. — *Azimă* (ἄζυμα, gr., azyma și aziman, l., azyma fr = judaicus panis. — Expresiunea biblică: ἀζυμιτός = infermentatus, subinț., panis, semnifică ἄζυμα. — ἄζυμος = non fermentatus. — Ἀζυμοφάγια = usus panis infermentati. — τα ἄζυμα, azyma = festum paschalis apud Judaeos. — Azima este o pâne nesărată și nedospită = panis sanctus, fabricată în formă rotundă, din făină de grâu, și 'ntrebuințată în origină la Paștele Ebreilor și ajunsă în întrebuițare și astăzi sub denumirea de paschă c-breească. — Românii, mai ales vulgul încă fabrică azimă, dar sub

o formă mai rutinară, din făină de grâu nou. — *Turtă* (*scriblita*, l., στρεπτός, gr. = sucitură, covrigătură, subint. ἄρτος sau πλακοῦς = plăcintă sau pâine rotundă. Synonyme cu στρέμμα un fel de plăcintă, din acelaș rad. στρέφω, și designă în genere orice soi de turtă, fabricată rotundă din făină de grâu sau de popușoi sărată sau nesărată. — La Crăciun și la Bobotează se fabrică turte de grâu. — Forma aceasta de pâine se 'ntrebuința și la Romani, dar sub o formă mai delicată, sub denumirea de *Scriblita* sau *Furdi silico* = plăcintă de sturdzi — Etym.: *Tourte*, fr. Rad. de orig. *Tortum*, l. = sucitură, covrigătură și prin ext *turtă*, de la forma rotundă și'n specie: *Genus placentae* și apoi latinizat în *torta* = *turtă*.

Presumpțiune, conjectură, suscepsiune, suspiciune, existimație, opinie, bănuială.

§ 171. *Presumpțiune* (*praesumptio*, l. *presumption*, fr. ὑπόληψις, gr. = presupunere, bănuială). *Presumpțiunile omenești sunt contrarii*. *Conjectură* (*coujectura*, l., τεκμηρίωσις gr. = judecată probabilă). — *Omul trebuie să se abțină de a face conjecturi despre existența divină*. — *Suscepsiune* (*susceptio*, l., ἐπινοια, gr. = intenție, voință, scop). *Suscepsiunile lui, se par periculoase*. *Suspiciune* (*suspicio*, l., ὑποψία, gr. = bănuială, ne'ncredere). *Suspiciunile de cele mai multe ori sînt nedrepte*. *Oblnitur, minimae si qua est suspicio rimae*, — Mart. — *Existimație* (*existimatio*, l., — δόξα, γνώμη, gr. = judecată, părere, socotință. *Dupre existimația mai multora, afacerea va eși bine*: — *Opinie* (*opinio*, l., ἐπίνοια γνώμη, gr. = părere). *Câte-o dată opiniunile se 'ncruciază*. Rad. de orig. ἐπίνοια, gr. = *cogitatio, sensus* = *opinio, mens, intellectus* = γνώμη gr. *Bănuială* (γνώμη, gr., *suspicio*, l.), *Bănuiala cade tocmai pre cei nevinovați*. — Etym.: *Vanitas*, l. = zădărnire, părere nesigură fiind-că bănuială este o părere nejustificată, până să dovedește adevărul

Procesiune, promergere, avansare, innaintare.

§ 172. *Procesiune* (*processio*, l., προκοπή, gr., — προχωρῶ, = înaintare). *Procesiunea armatei merge în bună ordine*. — *Promergere* (*processus*, — *procedere*, l., προκοπή — προχωρῶ, gr.)

Promergerea trupelor urmează regulat. Etym.: *Pro* și *mergere*, l = a se vîri, a merge, metaphorice. — *Avansare*, : προκοπή — προεργασίαι gr). *Avansarea se face regulat.* Etym.: *Avancement*, fr.. *Innaintare* (προκοπή, gr., *processus*, l.). *Innaintarea armalei se face în ordine*, Etym.: în pref. și ante l., = înainte. — *Sic tua processus habeat fortuna perennes.* Ov. = Astfel soarta sa să progreseze ne'nterupt.

Procesiune, ceremonie, pompă.

§ 173. *Procesiune* și *procesie* (*processio*, l., *procession*, fr., πομπή, gr. = mers religios, procesie clericală în onoarea unei persoane sau facerea de rugăciuni pentru îndreptarea timpului). *Intreg clerul a făcut o procesiune la mormântul eroilor.* — *Ceremonie* (*processio*, l., πομπή, gr. = formă exterioară a cultului religios). *O mare ceremonie a fost la biserică catedrală*, Etym.: *Ceremonia*, l., *cérémonie*, fr = *Consecratio caeremoniarum*. *Pompă* (πομπή, gr. *processio*, l.). *Inmormântarea s'a făcut cu mare pompă.* — Rad. de orig. πέριδω, gr. = trimit, fac să meargă.

Prochimen, propozit, expoz t.

§ 174. *Prochimen* (προκείμενον, gr., rad. προκειμαι, = positus vel objectus sum ante aliquid, *expositum* (*ellam de mortuis*), *situs sum ante aliquid, propositus sum ante aliquid* vel în loco *publico*. — De aici: προκείμενον = propus, pus înainte, așezat, stabilit, de unde precedare, propunere, expunere, obiectul pre care cineva 'și repropune, subiectul discuțiunii și al deliberării) *Prochimenul lor se pare a nu fi fundat* *Sensu ecclesiastico*: Niște verseturi din psalmi, ce preced lecturile din sf Scriptură, respective la cânturile și lectura ecclesiastică, se numesc de ordinar prochimene, precum și începutul cânturilor ce conțin versetele. *Propozit* (*propositus*, l., προκείμενον, gr. = pus înaintea ochilor, propus, pus înainte). Propoziții, rare-ori sînt demni, a'și păstră situațiunea. *Expozit* (*expositus*, l., προκείμενον = expus la toate privirile). *Expoziții înaintea publicului, trebuie să și mențină rolul lor de demnitate*. *Expozitus stabat scalis et ponte parato.* Virg.

Prodigalitate, rēsipă, profuzie, cheltuială, spese

§. 175. *Prodigalitate* (*prodigalitas*, l., *prodigalité*, fr., 'απειρία, gr. = cheltuială excesivă).—*Statul face mare prodigalitate*. *Risipa* (*prodigētia*, l., διασκέδασις, gr. = acțiunea de a dissipa). *Dacă omul n'ar face rēsipă, ar trăi fericit*. Etym.: Re pref. și rad. *supo* sau *sipo*, insolet și care rad. se vede și 'n *dessipo* = arunc, rēsipesc. — *Profuzie* (*profusio*, l., *profusa erogatio*, l., πρόσσις, gr. = cheltuială excesivă). *Bogații fac mare profuzie în averea lor*.—Metaph.: *Profuziea de vorbe goale n'ajută la nimic*. *Cheltuiala* (*sumptus*, l., δαπάνη gr.). *In timpul de față se trăește cu mare cheltuială*. Etym.: *Celure*, l, = a face ca un lucru să nu semai vadă—de unde a *celui* și-apoi a *cheltui*, de unde *cheltuială*.—*Spese* (*sumptus*, l., απειρία, gr. = cheltueală). *Totul se procură astăzi cu spese mari*.—Etym.: *spesen*, germ.

Proeternul, antetimpul, provecinicul, chaosul

§. 176. *Proeternul* (*pro-aeternum*, l., εδρο-αιώνιον, gr. = timpul ce a precedat creațiunea universului,— înainte de începerea vremurilor, pe când corpurile cerești și terestre erau în neorânduială,— și aceasta duple credința popoarelor antice, bazată pe susținerile documentate ale învățaților fiecărei națiuni, credință ce s'a transmis și modernilor, cari respectă ideile anticilor). *Chestiunea este: Existat-au proeternul? O logică sănătoasă a minții ominești hotărăște, că proeternul n'a existat, căci universul cu toate fenomenele sale, este o creațiune vec nică de sine stătătoare, fără început și fără sfârșit, creat prin el însuș. Altfel orice creațiune streină, duce la distrucție*.—Cicero a precizat bine chestiunea. El zice: *Nihil quod ortum est, aeternum esse potest*. In adevăr orice lucru care are un început, trebuie să aibă și sfârșit, și prin urmare, nu poate fi vecinic. Idele cosmogonice, deci, trebuie bine studiate și aprofundate de mintea ominească, spre a fi aduse la justa lor valoare, altfel rămân ca dogme și pentru lumea modernă, care de altfel e superioară anticității în cunoștințele cosmogonice. *Sensu ecclesiastico: Pro-aeternus*, l., ἱερο-αιώνιος, gr. = divinitatea existentă înainte de veacuri și de timp = *qui fuit ante omne aevum*.— Scriitorii bisericești, vor să dovedească că proeternul = D-zeu—

exista înainte de facerea lumii. Psalmul 89, 2, descrie vechimea divinității, prin cuvintele: „Mai înainte de ce s'au făcut munții și s'a zidit pământul și lumea, și din veac, până 'n veac, tu ești.“ Raționamentul uman față cu plămuirea naturii și cu minunile ei, s'a sbuciumat dela 'nceputul vieții ominești, s'afle, care ar fi ființa, ce a creat lumea, și aceasta fiind problema cea mai grea de discutat, a atras după sine un mare număr de controverse.— Scriitorii eclesiastici, ca profesioniștii religioși, nu s'au depărtat de ideea, că existența lumii, nu s'atribue decât unei ființi superioare, și care ființă este însuș Dumnezeu, ființă atotputernică și nevăzută, pe când scriitorii laici, dispenzați de a face pe profesioniștii religioși, susțin cu temei că însăși natura este D-zeu și D-zeu adevărat Natura însăși este un complex al tuturor ființelor. După Virgil, bazat pe systema platonicienilor, însăși natura era D-zeu, și D-zeu era însăși o comprehenziune al tuturor existențelor. Seneca definește astfel divinitatea: *Nihil autem aliquid est natura quam Deus et divina quaedam ratio toti mundo et partibus ejus inserta*. Ideile laicilor anticității par a fi întemeiate, căci numai natura prin ea însăși, este D-zeu care are o viață vecinică. Dupre aceeași idealități, necesitatea numai de a da popoarelor o direcțiune morală, a silit pre înțelepții lumii, a prescrie regule de conduită în viața socială și a susține că aceste regule, sînt inspirate de D-zeu, care a creat universul și toate ființele.— *Antetimpul (ante-tempus sau anteaevum, l., προ-αιδιον, gr. = înainte de timp, înainte de existența universului).— Antetimpul este ceva necunoscut și imaginar în mintea ominească, și totodată fără ființă, căci lumea n'are nici inceput, nici sfârșit.*—Acelaș senz cu proeternul.

Provecinicul (pro-aeternum l. προ-αιδιον, gr. = înainte de vecinie, de timpul vecinic). — Provecinicul este o închipuire omînească. — Sensu eclesiastico: Иероκунизи, rus, = Deus, 'ο θεος, gr. = βότκ, rus. — Rușii, sînt cei mai pravoslavnici, între orthodoxi, ei nu discută divinitatea, ei o respectă și să 'nchină la ea. Pentru dînșii nu'i de cât βότκ, care'i apără de toate pericolele și'i ieartă chiar și de crime. Etym.: — Иероκунизи, rus.

Chaosul (chaos l., χῶος, gr. Să crede că Grecii, au împrumutat cuvântul χῶος dela fenicianul Sanchoniathon, scriitor, pro-

tabil, înainte de războiul Troiei). — Cuvântul designă: Confuziunea naturii, înaintea de creațiunea lumii. — Anticii filosofi greci, adăpați, probabil, de principiile biblice, și ale altor popoare, care de conivență, cu Ebreii, admiteau aceleași principii asupra existenței universului, admiteau o materie preexistentă creațiunii lumii. Lucrețiu și Diodor de Sicilia ni-au transmis aceleași noțiuni cosmogonice după systema anticilor filosofi greci. Inșă, ei zic: „D-zeu nu erà creatorul ei, el n'a făcut decât a o supune la ordine și armonie“. Aristophon zice despre univers: „La 'nceput nu erà decât Chaosul, noaptea, negrul Ereb și profundul Tartar, — pământul, aerul și cerul nu existau încă“. — Ovid, echoul lui Hesiod, zice, despre chaos, M. T. 7: „*Rudis et indigesta rerum moles*“. Din aceste citațiuni, reesă, că 'nvățații anticității, s'au preocupat cu multă hotărîre cu ideile despre creațiunea Universului. despre proetern, și etern, precum și de puterea creației și după părerile lor au ajuns a se convinge, că nu se poate să existe o forță superioară-supranaturală, care să fi creat universul, și care să dispue despre viața lui, și că acea forță și acel D-zău, este înșăș natura, creată prin sine înșăș și eternă. Că ideile biblice sînt niște platforme, zic ei, pentru conducerea poporului Ebreu, cași toate cele-alte idei religioase ale altor popoare—respective cu divinitate, și că omul fiind din firea sa o ființă slabă și timidă, a trebuit să se pue sub scutul unui apărător, fie acel apărător o ființă vie sau numai închipuită. Pentru aceasta, popoarele antice, au avut zei nenumărați materiali și fictivi. Unii scriitori susțin, dupăcum s'a constatat, că, ființa supremă, care este D-zeu, și care a creat universul cu omenirea, există, și că ea conduce totul și va conduce pe vecinicie. Ori-cum ar fi, aceste controverse, trebuie înlăturate, și pentru ca omenirea, să aibă o bază solidă și morală în viața socială, e datoare, a respecta principiile religioase ce'i aparțin, ori care ar fi ele. — Ideile christiane religioase, mai cu samă, au dat impuls omenirii, de a se așeza pe baza solidă de redeșteptare și civilizațiune.

Proimiu, exordiu, primordiu, introducere, procuvântare, preludiu, preambul, preliminar, început, prefață, predislovie, antepunere, propunere.

§ 177. *Proimiu* (προῖμιον, gr., *prooemium*, l., = începere,

încercare, pregătire). *E bine a face un proimiu stud'os, de a cunoaște natura în diversele ei elemente. Sensu ecclesiastico: Inceput, introducere, precuvântare, exordiu. Proimiul făcut la tâlcuirea evangheliilor de profesorul Ioanovici, este o lucrare de valoare. Exordiu, (exordium) l., προίμιος, gr. = prima parte a unui discurs. Oratorul în exordiuul său, a atins punctele esențiale ale discursului. Expediam et primae revocatio exordia pugna. Virg. Primordius (primordium, l., προίμιον, gr. = întâiul început). Mulți din tinerețã își coordonã un primordiu nimerit pentru o viață fienită. Introducere (Introductio, l., προσγωγή, gr. = acțiune de a introduce pre cineva în ceva sau undeva sau de a introduce ceva în ceva). Introducerea de la opera sa este de o valoare științificã. Precuvântare (prooemium, l., προίμιον, gr. προοιμαχός = ad prooemium pertinens: începere, început). A făcut o minunată procuvântare la opera sa. Etym.: Pro, pref. și conventum = cuvânt, rad., convenire l., — Preludiu (praeludium, l., προίμιον, gr. = începere, încercare, pregătire). Preludiile de a imita operele poetului Horatiu, nu pot reuși cu un bun succes. Preambul (προίμιον, gr., praefatio, ptedoentio, principium, exordium = lucrul vorbit prealabil). A pune în practică un preambul = uti principio. — Etym.: Preambule fr. — Preliminariu, praefatio, exordium, l., προίμιον, gr. = care precede materia principală). Preliminările acestei opere sint pline de erudiție. Etym.: Preliminaire, fr. Inceput (inițiune, inceptum, principium, exordium, l., προίμιον, gr.). Când începutul este bun, e speranță că și sfârșitul va fi bun. Sensu ecclesiastico: La început era cuvântul, și cuvântul era Dumnezeu. Dei nostra incepta (projecta) secundant. Virg. Etym.: Inceptus, — incipere, l. — Prefața, praefatio, l. preface, fr., πρόλογος, gr. = introducere în o operă, expunere pe scurt a unui conținut dintr'o scriere). Autorul a prescrist o frumoasă prefață. Sensu ecclesiastico: Prefața operilor lui Gregore Bogoslovul este o capodoperă. Predislovie (exordium, l., προίμιον, gr. = prefață, precuvântare), Dicționarul rus francez posedă o erudită predislovie. Sensu ecclesiastico: Cărțile ecclesiastice ruse, posed lungi predislovii. Etym.: предисловіе, rus. Antepunere (prooemium, l., προίμιον, gr. = punere înainte, praefatio). Antepunerile cărților, arată cuprinsul Etym.: Ante-ponere*

l. — *Propunere prooemiune*, l., προοίμιον, gr. = prefața. Propunerea de la început este bună. Etym. *Proponere*.

Promamă, strămoașă, străbună, străbunică, bunică, bunic, strămoș, străbunic.

§ 178. *Promamă* (προμήτωρ, gr., rad. προμητηρ, gr. = *avia, primamater*, l. = *bunică*). *Promamele iubesc nepoșii*. Etym.: Προ și μαμα, μαμμή, μαμμαία, μαμία, gr. și *mater, mamică*, l. = *vox infantum*. — *Strămoașă* (*proavia, prima mater*, l., Προμμαμη, gr. = *mamă mare*). *Strămoașele se'ngrijesc de cei mai tineri*. Etym.: *stră* = *trans*, l. și *major*, l., prob. din vorba moș care este formată din *major* = *mai mare, mai bătrân, așa că major*, a devenit *maj* și-apoi *maș* și *moș*. *Străbună* (*proavia, abavia*, l., μαμη, προμήτωρ, gr.). *Străbunele bune, rămân în memoria urmașilor*. Etym.: *Stră* = *trans*, l. și *bună* = *bona*, l. *Bunică* (*avia*, l., μαμμή gr.). *Bunica moare de dorul nepoșilor*. Etym.: dimin. din *bona*, l. *Bunic* (*avus*, l., πάππας, gr.). *Bunicii nedarnici nu's văzuși bine de nepoși*. Etym.: *Bun* = *bonus* l., — *Strămoș* (*proavus*, l., προπάππος, gr., *Strămoșii bine-făcători, nu sînt uitați*. *Cui proavis ingens clarumque paternae Nomen arat, virtutis Virg.* — Etym.: *Stră* = *trans* și *moș* = *major*, l. *Străbunic* (*proavus, obavus*, l. προπάτωρ, gr. = șeful unei întinse familii de descendenți). — *Străbunii cei buni nu sînt uitați de urmași, sunt abavique atavique tibi, et stirps clara parentum*. Anon. Etym.: *stră* = *traus*, l. și *bonus*, l., — *strămoasă* după *mamă*: Μητρομήτωρ, *strămoș* după *mamă* μητροπάτωρ, *strămoașă* după *tata* = πατρομήτωρ, *strămoș* după *tata* = πατροπάτωρ. — *Mitropatorii și patropatorii* în casă bună.

Pronunțiașia, vorglas, exclamație, ephonis.

§ 179. *Pronunțiașie* (*pronuntiatio*, l., προφορά, εχθρηθις, gr.). *O bună pronunțiașie face vorbirea cu efect, Vozglas* (*pronuntiatio*, l., ἑχθώνηθις, gr. = strigăt de bucurie, de mulțumire). — *La orice fericire, omul scoate din pept un vörglas*. — Etym.: КВЗ-ГЛАСХ, rus., — *Exclamație* (*exclamatio*, l., ἀναβήθις, gr.). *Omul*

la ortze mișcări subite, face câte o exclamație. — Rad. *exclamare*, l. = a striga: *Tu miser exclamas ut stentora vincere possis*, Juu. — *Ecphonis* (ἐκφώνησις, gr., exclamatio = l., rad., ἐκφώνεω = *exclamo*, *pronuntio* = pronunția distinctă cu voace tare, strigăt de bucurie, de surpriză. proclamațiune, etc.). *La vederea fantomei, copila a slobozit un ecphonis, de a fost auzit de toată lumea. Sensu ecclesiastico: Ecphonis se numește, cele de pe urmă cuvinte ale unei rugăciuni pre care preotul le pronunță cu voace tare, pentru a deșteptă pre credincioși la simțul religios.*

Prosomie, podobie, asemănare, potrivire, uniformitate, comparație.

§ 180. *Prosamie* (προσόμοια, gr. *similitudo*, l. = asemănare cu, analogie cu, apropiere cu, uniformitate cu sau între, a fi în raporturi cu sau între). *Prosomile (potrivirile, uniformitățile) între aameni sînt hotărîte de natură. Sensu ecclesiastico: Cântările cu care s'asimilează altele la cântare. Prosomiiile servesc de model altor cântări.* προσομοιάζω = Sym *assimilis*, — προσομοιάω = *comparo*, l. — *Podobie* (ὁμοιοτης, gr., *assimilatio, similitudo*, l.). *Intre oameni există podobie, ca și între lucruri. Sensu ecclesiastico: cântare cu care s'asimilează altă cântare. Podobiile dau direcțiune altor cântări.* Etym.: подобіе, rus = *similitudo*, *podobni*, sl. = *similis*. — *Asemănare (similitudo, comparatio*, l., ἰμφέρεια, gr.) Există asemănare între obiectele naturii. Etym.: *Assimilatio, — asimilăre.* — *Potrivire (similitudo*, l., ὁμοιότης, gr.). *Este mare potrivire între noi doi* — Etym.: потребность, rus. *потреба* = necesitate, trebuință și prin ext., prietenie, înrudire, asemănare, *potrivire*. Vorbele *potrivire* și *protivire*, de și s'ar părea că prin lapsus linguae, să confundă în română și se 'ntrebuințază în acelaș senz, totuș ele diferă în senz și trebe a le separa. *Potrivire* = *similitudo* și *protivire* = *contrarietas*, l. *Tu 'mi faci mie împotrivire*, adecă mă contrazici. — Etym: противность rus. = *contrarietate*, — противный, rus., = *contrarius*. — *Uniformitate (uniformitas*, l., συνοείδεια, gr = asemănarea mai multor persoane și a mai multor lucruri, sau a mai multor idei'. *Intre aceste o-*

biecte există uniformitate. In capul nostru există o uniformitate de idei. Comparația (comparatio, l., σύγκρισις, gr.) Intre ideile și conduita oamenilor, să fac dese comparații.

Prosperitate, fericire, norocire

§ 181. *Prosperitate (prosperitas, l., εὐτυχία, gr. = stare norocoasă). Prosperitatea României constă în buna ei conducere de către guvern. Sensu ecclesiastico: Prosperitatea oamenilor constă în iubirea aproapelui și 'n dragostea către D-zeu. Spes hominum placula prosperitate iuvat. Pred. Fericire (felicitas, l., ἑνπαρτία, gr. Mulțemitul de soarta sa, trăește în fericire. Sensu ecclesiastico: Ca să știi ce este fericirea, trebuie să iei cunoștință de cele nouă fericiri și să ții în practică doctrina lor. Norocire (secunda fortuna, l., ἑνημερία, Norocirea și-o face omul singur prin munca și onestitatea sa. Sensu ecclesiastico: D-zeu dăruiește oamenilor numai norocire, ei sînt vinovați dac'o repugnă. Etym.: παροικ, rus. = termin, limită, fine și prin ext., norocire.—Naroka, sl. = termin, soroc și metaph. noroc.*

Proteză, propoziție, plan, proiect, propunere, jertfelnic.

§ 182. *Proteză (πρόθεσις, gr., propositum, l. = ceea ce se propune de a se desbata). — Toți am consimțit ca proteza să se pună mai târziu în discuțiune.—Metaph: Promissio; voluntas, l.: Proteza trebuie îndeplinită.—Ca chestiune de gram.: Propoziție = propositio, l., Πρόθεσις, gr. — Protezele sînt niște prefixe.—Sensu ecclesiastico: un altar mic, așezat în partea nordică a sanctuarului și care servește pentru proscomidie. Proteza este unul dintre odoarele sfinte. In sensul biblic: Pânea propunerii în templul Ierusalimului: ὑιάτροι τηπροθεσεσα, gr.—Rad. προτίθημι, gr. = propun, pun înaintea.—Propoziție (propositio, l., πρόθεσις, gr. = ceea ce se propune pentru a se discuta și hotărî). Asupra propoziției au urmat lungi desbateri, Plan. (πρωσίρεσις, gr., propositum, consillum, l. = proiect). Planul a fost executat întocmai. Metaph.: Mi-am făcut un plan de a pleca în America Propositum que premit flagratque cupidine currus,*

Ov. Etym.: *Plan*, fr.—*Project*, (βουλή, gr, *consilium*, l.,—*In senat s'a prezentat un proiect de lege*. Etym: *Projet*, fr., *Propunere* (*propositio*, l.; προβουσις, gr.), *Propunerea lui a fost finută în seamă* Etym.: *Proponere*, l.= a propune, de unde *propunere*. Jertfelnic, numai *sensu ecclesiastico* (βωμύς, gr. *ara*, l.= altar pre care s'așezau jertfele). *Jertfelnicul era o mobilă pentru arderea victimilor*, și prin deducțiune acelaș senz ce protheza, = un altar mic: *Jertfelnicul servește pentru proscomidie*. Etym. Жертьєканникъ, rus., rad. de orig. Жертьє.

Protocol, brulon, comentar, ciornă, reproducție, transcripție, copie.

§ 183. *Protocol* (καλίον, gr, *calamus textorum*, l.=formular pentru scris acte). *Actele au fost formulate conform protocoalelor*.—Etym. *Protocole*, fr. Protocole se numesc de asemenea, procesele verbale formate asupra desbaterilor conferințelor, diplomatice. *Bruion*, (ὑπογραφή, gr., *praescriptio, delineatio, rudis descriptio, adversaria*, l.=ceea-ce s'a scris mai înainte și dupre care trebuie a se transcrie un act). *Actul s'a transcris conform brulionului*. Etym, *Brouillon*, fr.—*Comentar* (*commentarium* l, καλίον, gr. = formular de dresat acte. Alt sens: Expunerea unor fapte cunoscute de însuș autorul. *C. Iulii Caesaris commentaria de bello gallico*. Alt sens: Explicațiuni asupra unor opere, Scriitorii moderni fac comentariu asupra operilor scriitorilor. *Ciornă* (ἀπόγραφον, gr, *apographum*, l.= *exemplum libri descriptum*,—πογράφω, gr.—*de scribo*, l.)—*Scriitorul a format mai multe ciorne, dupre care se vor copia mai multe exemplare de acte*. Etym.: черна и книга нарисъ и писанъ инос, rus, — *sınrat*, turc = ciornă, reproducție de pe un act pe alt act. *Reproducție* (ἀντίγραφος, gr., *antigraphum*, l. = acțiune de a copia). S'a făcut reproducția unui document domnesc. Etym: *Reproduction*, fr.—*Transcripția* μεταγραφή, gr.—*transcriptio*, l., *s'a făcut transcripția actelor pe curat*. *Copie* (ἀντίγραφος, gr., *antigraphum* l. = script făcut dupre un altul sau script dupre care se face altul). *S'au terminat documentele scrise dupre copie și copiile luate de pe documente*. Etym.: *Copie*, fr.

Protosynchel, primul ordonator, primul poruncitor, synchel, ordonator, poroncitor

§ 184. Protosynchel (πρωτοσυνναελος, gr., *primus ordinator*, l., = celce orînduește, dispunea de mersul treburilor în familie. *Sensu ecclesiastico: o autoritate ecclesiastică onorifică. Protosynchelli diriguiesc tagmele monachale.* În origină protosynchelli cași synchelli, erau întrebuițați în serviciul patriarhiei, mai târziu, aceste titluri au trecut la tagma monachală. Etym., rad de orig.: πρῶτος = *primus* și συγκελεύω = γυβες, *hortor*, l.— *Primul ordonator (primus ordinator*, l.— πρωτοςδιατόξας, gr.= cel întâiu care ordonă). *Primii ordonatori, de drept, au autoritate asupra familiei și metaph., au atribuștile capilor de stat. Primul poroncitor (primus imperator*, l.— πρωτος διατασεων, gr.= cel întâi, care poroncește = αυτοκράτωρ, gr.). *Primul poroncitor, ordonă nu face glumă.* Etym.: *Primus*, l, și *porucim* sl., *parancsolok*, magh. = *jubeo*, l. = poroncesc, de unde *poroncitor*.— *Synchel (σύνναελος, gr., ordonator*, l.). *Synchelli erau sprijinitorii familiei.— Sensu ecclesiastico: O autoritate mai inferioară ca Protosynchelli. Synchelli servtau în Biserică în locul protosynchelilor. Ordinator și ordonător (ordinator, disposator*, l., διατόξας, gr.). *Ordinatorii pot lua orice dispoșiții. Poroncitor (imperator*, l.— διατάσεων, gr.= care poroncește). *Poroncitorul n'are stăpânire pe vorbe.—Eo ne nomine, imperatorul unica Catul.* = comandant, șef de armată. Etym.: *Porucium*, sl. = *jubeo*, de unde prin ext *poroncitor*.

Providență, pronie, prospiciență, grijă.

§ 185. *Providență (providentia*, l., Πρόνοια, gr. = suprema înțelepciune a lui D-zeu, care guvernează lumea). *Providența divină are grijă de mersul regulat al universului.— Ut illa quondam providentia Dei.* Paulini. — *Pronia (πρόνοια, gr. providentia* l.). *Pronia cerească intinde razele sale bine făcătoare asupra tuturor. — Prospiciența (prospicientia*, l., πρόνοια, gr. = grija de mai înainte, vederea de mai înainte). — *Prospiciența face ca orice lucru să iasă bine — Grijă (curare, σπουδή, gr. = atențiune aplicație de spirit). Omul are grijă nu numai pentru sine, dar pentru ai sei. O curas hominum, o quantum est în rebus inane!*

Pers. Etym.: Грѣжнѣе, rus., = starea spiritului, întreținută de idei vagi, băgare de seamă, și prin ext. îngrijire, grijă. — Grigentia din *drigentia* și acesta din *diligentio*, = Cura = *diligentia*, se pare forsată, și orto gr., depărtată de — *grijă*.

Psaltire, psalm.

§ 186. *Psaltire* (ψαλτήριον, gr., *psalterium*, l. = *genus ci-tharae*. l., = instrument de musică cu coarde). *Non arguta sonant tenul psalteriă chorda*. Virg. — *Sensu ecclesiastico* și metaph.: *Psalterium Davidis* = *liber psalmorem Davidis* = cartea psalmilor lui David. — *Psaltirea sau psalteriul conține cele mai de preț și mai înțelepte carmine religioase, pentru care și Biserica creștină le-a adoptat, ca o podoabă religioasă, și cari dau un impuls moralei creștine.* — *Psalm* ψάλλω, gr., *psalmus*, l. = *tactus et tensio*, (*netvorum in arcu*), — *fidium cantus*, — *carmen quod fidibus*, — *etiam voce ad fides, canitur*, designă în genere cântarea cu un instrument). — *Psalmii la Ebrei erau foarte plăcuți.* — *Sensu ecclesiastico*: ψάλλω = *hymnus*, l. = cânt religios: *Psalmii (cantus, l.) deșteaptă între asistenți simțul religios și apropierea de divinitate.* — Rad. de orig ψάλλω, gr. = *tango, pulso*, l. = *Chordanc fidibus cano, pulso, pselo* și prin ext. *voce cano.* — *Sensu eccl.: Psalmos cano.*

*Purificație, purgație, exptiație, ispășire, curățire de păcate
spășenie*

§ 187. *Purificație* (*purificatio*, l., καθαρομ, gr., acțiunea de a purifică, de a curăți). *Prin purificație orice object devine curat.* *Sensu ecclesiastico*: *Purificarea sufletului ușurează intrarea în Rai.* *Purificația sf. Fecioare* = ζ Ὑπαπαντή τῆς Θεοτόκου, gr. *Purgație* (*purgatio*, l., ὑποκάθαρομ, gr. = acțiunea de a purgă). *Purgația aerului în camerele de locuință, dă vieață nouă corporilor slăbite.* — *Sensu ecclesiastico*: *Purgația sufletească apropie pe om de cer și de D-zeu.* *Exptiatie*, (*exptiatio*, l., τίσις, gr. = acțiunea prin care se expiează o greșală). *Exptiația păcatelor, duce pe om la Rai.* — *Ispășire* (*exptiatio*, l., ἔκτισμ, gr.) *Ispășirea de păcate, dă omului o nouă vieață.* Etym.: κβαίενιε, rus. = mântuire, salvare. — *Curățire de păcate* (*peccatorum purgatio*, l.,

ο καθαρός των πραγμάτων gr.). Curățirea păcatelor, *aduce o nouă fericiere*.— Etym.: *curatus*, l., = *purus*, — *curare* = a privighi, a îngriji, și prin ext. a curăți, de unde *curăfire*.— *Spăsenie* (*peccatorum purgatio*, l., ο καθαρός των ἁμαρτημάτων, gr.). *Spăseniea păcatelor ușurează sufletul*. Etym.: *спасеиис*, rus.— Rad. de origină, prob., *expiatio*. l. = *ἀπίσιον*, gr. = acțiunea prin care să expiează o greșală.— *Expiare* = a expia, a purgă: *Digito cēt lustralibus ante salivis expiat. Pers.*

R.

Religie, credință, cultul divin.

§ 188. *Religie*, (*religio, divinus cultus*, l., *θρησκεία*, gr. = cultul, pre care omul trebuie a-l da divinității, sau în tot cazul, unei puteri superioare, naturii divine). Religia este baza societății umane, fără de care lumea n'ar putea exista. — În fond religia nu este altă ceva decât o busolă conducătoare a vieții omenești. Religia a luat ființă odată cu omul, fiind sădită în inteligența lui prin natură.—Există și astăzi popoare, care nu cunosc altă religie, decât mersul fenomenelor naturii, care le impune groază și le deșteaptă mintea ca să înțeleagă, că este o putere supremă, mai tare ca dinșii, și căreia trebuie să i se închine. Ca, Latonii și însulării oceanelor,—când fulgeră și trăsnește, ci se îngrozesc și se feresc de a supăra pre acea ființă puternică, impunându-și regulile unei vieți sociale, fie chiar salbatică, și cu această religie, aceste popoare trăesc o viață de secole.— Chestiunea este cine formează religiunile? Toți oamenii.—Vremurile, prefăcând viața socială și ameliorând inteligența ominească, în locul religiunii materialiste și naturale au introdus religiunea nouă cu un mare număr de zei, potrivit cerințelor timpului. — După vremuri și aceste religiuni au căzut și popoarele antice au devenit popoare nouă cu religiuni nouă, ajutate de inteligența unor oameni geniali născuți toți între dînsele. Cine au fost legiutorii Moisi, Christ și Mahomet? Toți au fost niște oameni geniali, cari au introdus religiuni nouă potrivit vremurilor.—Va veni timpul când omeniirea va ajunge culmea deșteptăciunii, și va dicta niște reguli sociale mai nouă și mai priincioase societății și vieții umane. Intre reli-

giunile actuale Christianismul este religiunea cea mai de seamă, aşezată pe o bază solidă, care propagă dragostea şi iubirea între popoare.— Christ a fost omul genial, un complex de divinitate. În preceptele evanghelice, se găseşte toată filosofia şi înţelepciunea divină conducătoare a vieţii popoarelor. Acolo, ura, zavistia şi crima între fraşi sînt condamnate. Conducătorul Christianismului este clerul.—Clerul trebuie respectat de christiani şi învăţăturile sale considerate ca sfinte, fiind bazate pe preceptele evanghelice, eşite din înţelepciunea divină.—Religiunea de stat a României, şi în genere a tuturor Românilor este christianismul orthodox la care tot românul trebuie a să'nchîna cu evlavie.—*Sic transeunt mundi vicisitudines.* Etym.: Religio şi religio, l. rad. de orig.: *Religâre*, t. = a lègà, şi sensu ecclesiastic, = a legà pre om de D-ză, şi nu din *relegère* l. = a apucà din nou pe aceeaş cale, şi nici din pref. *re* şi ἀλλήγειν, gr., dupre Döderl.—Credinţa (*fides, fidelitas, religio*, l., πιστης, gr. = convingere deplină). *Omul cinstit are credinţă deplină în vorbele oricui*—S. ecclesiastico. *Credinţa voastră să aibă o limită, să nu vă'nşele Fariseii.*—*Nulla fides pictasque viris, qui castra sequuntur.* Lucr. Etym.: *Credenza* sau *credenzia*, it. rad de orig. *credere*, l. = a crede.—*Cultul divin*, l. *cultus dei, divinus cultus, religio* l., Θρησκεια, gr. = închinarea pre care omul trebuie a o aduce divinităţii. Cultul divin pentru om este o necesitate, căci altfel orice speranţă de viaţă este perdută. Fiecare popor trăeşte cu cultul său divin şi fiecare popor crede în superioritatea cultului său, pre care-l consideră sacramental, dar toate popoarele tind a recunoaşte în divinitate o putere supremă, care nu poate fi alta decât însăş natura.

Ripidă, muscar, apărătoare, evantail, ventilator, foale

§ 189. *Ripidă* (ριπίδιον, gr. din ριπίς, *flabellum*, l. = evantail, rad. de or. ριπίς, gr. = *ventilo*, l.).—Cu *ripida* se apără camera de aerul stricat. S. ecclesiastico. Instrument de care se serveşte diaconul pentru a apăra sfintele în timpul efectuării Liturghiei. *Et modo pavonis caudae flabella superbae.* Prop.—*Muscar* (*muscarium*, l. ριπίδιον, gr.).—Cu *muscarul* ne apărăm de muşte. *Apărătoare* (*flabellum*, l., ριπίδιον, gr., instrument de apărare)

Cu apărătoarea ne servim pentru ventilarea aerului. Etym.: *Apparatum-apparare* l., a apărați, a 'ngriji, a apăra, de unde *apărătoare*. *Evantail*, (πίπλις, gr., *flabellum*, l., *evantail*, fr.) — *Cu evantailul ne opărăm de căldură*. — *Ventilator* (*ventilator* l., πίπλις gr. = *mașină, care servește a reînnoi aerul*). *Cu ventilatorul prefacem aerul în casă*. *Foale* sau *foi* (*follis*, l., φύσα, = instrument pentru a excita vântul). *Ferarii excită vântul cu foile sau foalele pentru a întrefine focul*, = *ferarii ignem ventilando* (πυλίζω) *excitant*. Prin ext. *ventilator*, purtător de aer, apărător, venturător.

Rixă, sfadă, ceartă, calabalc, bucluc, cărcotă, gălceavă

§ 190. *Rixă*, (*Rixa*, l., ῥίξις, gr. = sfadă cu injurii) *De multe ori neînțelegerea urmată de o rixă, pune minte la cap*. Senzu ecclesiastico: *Rixele religioase, aveau de efect tranșarea unor chestiuni de mare importanță*. *Turpis in arcana sonuit cum rixa tabernă*. Prop. — *Sfadă* (*rixa* l., ῥίξις, gr.). *sfada strică treaba*. — Etym.: *Swada*, sl. = sfadă. — *Swadjujenise* = a se sfădi. — Rad. de orig.: *Suada*, l. = Zeița eloquenței, înduplicării și prin ext. și metaph. *Dispută, cearta, sfada*. *Suădere*, l., a așța, a sfătui la sfadă. — *Ceartă* (*jurgima*, l., διαγορη, gr.). *Cei ce se 'ndeasă la ceartă pot eși cu capetele sparte*. Etym.: *certamen*, l. = luptă, bătaie, mare sfadă. — *Calabalc* (*consilii inopia, angustiae rerum, imprudentia, stultitia*, l. = incertitudine de spirit, turburare) *Ce mare calabalc fac acești oameni*. — Alt senz: τὰ οὐρανῶν, gr., *apparatus*, l. = bagaj, efecte). *A încărcați calabalcul și a plecat*. Etym.: *Ghalabalyk* turc. = bagaj, și metaph. = vuet, vorbă multă fără efecte reale. — *Bucluc* (ἄβουλλια, gr., *consilii inopia*, l. = lipsă de logică). *Acesta merge din bucluc în bucluc*. Alt senz: τὰ ἄερά, gr. = *apparatus*, l. = bagaj. *'Și-a mutat buclucurile la altă casă*. — Etym.: *Bollouk*, turc) = abundență de lucruri, încărcătură, bagaj și metaph.: *Bucluc*, sfadă. *Cărcotă* (*altercatio*, l., ῥίξις, gr., = sfadă, neînțelegere). *Mare cărcotă se aude* Etym.: *karichikluk*, turc., = contestație, desordine, dispută, sfadălie, format în română prin jarg. *Gălceavă* (*altercatio*, l., διαγορη, gr. = neînțelegere. *De multe ori gălceava duce la rezultate nenorocite*. Etym.: Prob. гомази́ание rus. = sgomot, vuet, vorbe

sfădalnice, format în rom. prin jarg. înrudit cu κερνάει, rus = sgomot surd și κερνάεικ = a sgomotă.— De aci rom.: *Hălăi* și *hălălăi* = a țipă, a strigă, și care 'și are origina în κολά, rus, = gâlceava, cearta. Turcul zice: *Ghaugha* = gâlceavă. Rad. de orig. însă τράκ, rus, = sgomot, vuet surd.

Rosti, exprimă, peroră, vorbi, pronunța, zice, proferă, expune, nară

§ 191. *Rosti* și *rostri* (loquor, l., ῥήζω, gr.). *Greu rostește vorbele*. Etym.: *Rostrum*, l. = plisc de pasere, gura pe unde esă voacea și prin ext. vorbire, *rostire*, — *rosti*. *Exprima* (exprimere l., ἐκ-φραξω gr.) — *Greu exprimă cuvintele*. — *Exprimitur porrogenitus qua membra dolore afficiuntur*. *Lucr. peroră* (perorare, l., δηλιέρον = a vorbi mult, a ține discurs. *El perorează despre subiecte gramaticale*. *Uterque causam cum perorasset suam*. *Phaedr.* — *Vorbi* (λέγειν, gr., *expunere*, l.). *Ori vorbește cum fi-i vorba, ori te poartă cum fi-i portul*. — Etym.: *verbum*, l. = vorbă, de unde *vorbi*. — *Pronunță* (pronunciare și pronunțiere, l., ἐκφωνεῖν, gr., = a slobozi vorba cu voacea). — *Deși mic, pronunță bine vorbele*. *Zice* (*dicere*, l., λέγειν, gr.). *Una zice, alta face*. — *Diceret: Haec mea sunt, veteres, migrate, coloni*. *Virg. Proferă* (*proferre*, l., προφέρειν, gr.). *Sensu proprio: A scoate, a pune înaintea, Fort tacite proferanna stagno caput*. *Phaedr.* din întimplare pe ascuns una scoate capul din băcă Metaph.: *Proferre*, l. προφέρειν, ἐκφωνεῖν, gr. = a pronunță). *Proferează vorbe la adresa mea*. *Expune* (*exponere*, l., λέγειν gr.). A expus bine cauza în favoarea sa. *Narră* (*narrare*, l., διαγέγραμαι, gr.). *Ei narează lucruri de pe cea lume*. — *Hic etiam inventum Priamo narrabis Achillem*. *Virg.*

Rumegă, ruină, rumină, molfăi, roade

§ 192. *Rumega* (μυρολάξω, gr. *cibum remando*, l., = a mestecă din nou hrana, a rumegă). *Vitele rumegă hrana mâncată deja*. Etym. *Rumigare*, l. din *runea* = stomach și *agere*, l. *Rugumă* (*cibum ruminare*, l., μυρολάξω, gr.). *Vitele rugumă*. *Iliae sub nigra pallentes ruminat herbas*. *Virg.* Etym: *Acelaș rad.*, ca *rumigă*, prin transmit. literilor *Rumină*, (*ruminare*, l., *ruminer*, fr., μυρολάξω, gr.), toate vitele ruminează. — *Molfăi* (*cibum ruminare* l., μύρολάξω gr. *Vitele delaolaltă molfăesc*, Etym :

Mollefacere, l. = a mestecă alimentele, a le face moi pentru a intra în al doilea stomach.—*Roade* (*rodere*, *comedere*, l., *τρώω*, gr.) *Vitele rod din nou alimentele mâncate*. *Boves iterum, rodunt cibum*. In genere: *Vivos et roderet angues*. Hor.

S

Sanctuar, sacrar, altar

§ 193. *Sanctuar*, (*sanctuarum*, l., *ἱερόν*, gr. = locul cel mai sf. al unui templu creștin = *τὸ ἱερόν*, g.). Preoții săvârșesc în sanctuar *slujba religioasă cuvenită divinității*. *Sacrar* (*sacrarium*, *adytum*, l., *ἅγιον* = sf, Sfintelor). *In sacrar se află sf. Masă Divi sacraria Ditis*. Virg. Din acest vers, se constată că și anticii conservau odoare sfinte în sacrar, care erau tezaurul templului.—*Altar* (*altarum*, *altar* și *aliare*, l., *ἄλτάρη*, gr. — *Altar* la antici se numia un loc înalt, (derivat din *altus*, = înalt, urde se clădeau lemne și să făcea focul pentru arderea victimelor oferite zeilor. *Sed prius imposito sacris altaribus igne*, Ov Cu deosebire vitele tinere s'ardeau pe altar ca ofranda zeilor. Într'un târziu, altarele au fost statornicite în temple. În bisericile creștine, altarul este locul sf unde se păstrează odoarele sfinte cu tezaurul.—Altarul este separat de corpul întreg al templului prin un părete de icoane, numit templă sau catapeteazmă (*καταπέτασμα*, gr. = *aulaeum*, *velum*, l.

Sectă, partidă, clasă, castă, ordin

§ 194. *Sectă* (*secta*, l., *ἑταῖοις*, gr. = persoane de profesia aceleiași doctrine). *Secta Advențștilor crește pe zi, ce trece*.—*Renașterea sectelor și frământarea ideilor Theologice poate să redeștepte o religiune mai filosofică și mai apropiată de natura omului*.—*Tu qui sectarum causas et pondera nosti*. Mart *Partidă* (*εἰσθημα* gr, *systema*, *coagmentatio* l = unirea mai multor persoane contra altera). *Când unele partide luptă pentru înflorirea țării, alta lucrează contrariu*. — In senz mai estins: *Asociație, revoluție* (*ἑταιρεία*, gr, *societas*, *factio*, l.). *Partida neastâmpărată a f st învinsă*. — *Sensu ecclesiastico: Collegium, secta*, l., *ἑταῖοις*, gr). *Partida evanghelicilor, este mai convînsă de principiile evanghelice, ca cea catolică*.—

Etym: *Parti*, fr., rad. de orig., *pars*, l., — *Clasă* (Τάξις, gr. = *ordo*, l. = ordinea după care s'aranjează persoanele și lucrurile). *Românii se împart în clasa boerească, clasa burgheză, și clasa țărănească* — Etym.: *classe* fr. = *Castă* (*tubus*), l., *φυλή* gr. = diviziunea poporului). Poporul s'a împărțit în caste. *Sensu ecclesiastico: În origină, castele religioase creștine se'nmulțiseră peste măsură* — Etym.: *Caste*, fr. *Ordin*, *ordo*, l. Τάξις, gr. = clasă, categorie, diviziune în mai multe părți). Ordinele monacale se divizau în mai multe.

Sedeală, cathismă.

§ 195. *Sedeală* sau *ședeală* și *ședere* (*sedes*, l., = locul de șezut, și metaph., *ședere*, rad. *sedere*, l. = a ședé, καθομα, gr., rad. καθίζω, gr. = *sedeo*, *assideo*, *moror*, *commoror*, l). Desigur în genere locul unde cineva șede, unde se stabilește cineva. — *Moldovenii își au, în genere ședeala în Moldova. Sensu ecclesiastico: Niște cântări ce să cântă printre piesele de citire din psalmi și care să numesc sedele, și denotă că 'ntimpul citirii psalmilor și-a cântărilor, se poate ședeă, se poate stă, fără a să face vre'o acțiune. Cititorii citesc stihuri din psalmi și cântă sedele ajutați de psalți.* — *Cathismă* (κάτισμα, gr., *sedes*, *sessio*, l., synonym în senz, cu *ședeală*, în specia, *sensu ecclesiastico*, citirile din psalmi, să numesc *cathisme*). — *În timpul citirii cathismilor, credincioșii ascultă cu luare aminte.*

Synod, convent, congres, sobor, conciliu, synedrion, ecclesia, agoră

§ 196. *Synod* (σύνεδος, gr. *synodus*, l. = adunarea ecclesiasticilor, în specie, pentru a se pronunța asupra chestiunilor religioase intrate în litigiu între Bisericiile creștine). *Orî de câte orî dogmele creștine au fost combătute de eretici, s'au convocat synoadele ecclesiastice. Convent* (*conventus*, l., σύστος, gr. = adunarea în genere, synod). În convent s'au rădăcat multe voci contra eresilor. — *Nec per conventus et cuncta peroppida curris. Juv.* — *Congres* (*congressus*, l., συναγωγή = întrunirea la un loc a mai multor persoane într'un scop oarecare). *În congres*

s'au disbătut chestiuni de mare importanță. Sobor *συνόδους*, gr., *synodus*, l. = adunare ecclesiastică). In Rusia s'au ținut mai multe soboare pentru aranjarea afacerilor ecclesiastice. Etym.: *συνόδος* rus. — Conciliu (*concilium*, *concio*, l., *συνόδως*, gr.). In conciliul de la Niceea s'au regulat mai multe controverse religioase.— *Concilium*, l. = adunare, în genere: *Ille e concilio multus cum millibus ibat*. Virg.—*Synedrion* (*συνέδριον*, gr., *concilium*, l., adunare deliberantă). *Synedrionul* s'a pronunțat hotărâtor în toate chestiunile.—Sensu ecclesiastico: *Senatus Hierosolymitanus*, l., = o adunare deliberantă.— *Senatul ierosolimitan*, deliberă numai asupra chestiilor religioase.— *Ecclesie* (*Ἐκκλησία*, gr., *ecclesia*, l. *concio populi*, *militum*, l. = adunarea poporului). — In *ecclesie* să hotărârea de popor chestiuni civile și religioase.— *Agora* (*ἀγορὰ*, gr. = *populi concio hominum congregatio* l. — In *agorà* a vorbit mulți oratori.

Synonym, deopotrivă, asemenea, identic, egal.

§ 197. *Synonyme* (*συνώνυμος*, gr. = *eadem significationem vocabulorum plurium habens*, — nomen commune habens — *idem significans*, l. = un cuvânt care are aceiași semnificațiune cu alte cuvinte. Vorbele: Templu, Biserică, capelă, capişte, *synagogă*, sînt sinonime cu toată diferența de cult. Rad. — *συνωνυμία*, gr., *synonymie*, l. = *eadem significatio vocabulorum plurium*. Rad. de orig. *συν* = *cum* l. și *ὄνομα*, gr., *nomen*, l., vorbă în opoziție cu *homonym*, = *ὁμωνυμίας*, gr., *homonymos*, l., *ambiguum vocabulum* = care are acelaș nume, ca și un alt lucru, ca: *Broască* = broasca de la ușă și broasca animal din baltă sau din pământ. — *ὁμωνυμία*, gr., *homonymie* l. = *nominis communitas vocabulorum*, *ambiguitas* = vorbe care sub acelaș nume cuprind mai multe lucruri, identitate de nume. — Rad. de orig. *ὁμῶς*, gr., *similiter, pariter*, l., și *ὄνομα*, gr. = *nomen*, l. — *Deopotrivă* (*ἴσμοιος*, gr., *aequalis communis*, l. = care este asemenea, care are acelaș senz). *Vorbe deopotrivă sînt multe în română în raportul senzului deși nu sînt deopotrivă în nume*. Etym.: *потрібноєсть*, rad. *потрієра*, rus. = necesitate și metaph. potrivire și apoi: *De-o-potrivă. Asemene* (*ἴσμοιος*, gr., *similis par*, l.). *Multe vorbe sînt asemenea în semnificațiune*. Etym.: *Ad-similis*, l. *Identice* (*ἴσμοιος*, gr., *par commu-*

nls, l.=în totul asemenea). *Aceste vorbe sînt identice în senz.* Etym.: *Identique*, fr. *Egal* (ἴσους, gr., *aequalis*, *consors*, l.). *Multe vorbe sînt egale în sens.*— *Nec non aequalis ab omni. Parte foret.* Ov.

Systemă, coagmentație, compoziție, method

§ 198. *Systemă* (*systema*, l., σύστημα, gr.=reunirea părților unui tot). *Cel mai mare greu, e a cunoaște systema universului.*— Alt senz: Forma de guvernământ (πολιτεία, gr., *administratio civitatis, reipublicae administratio*. *Systema guvernării statului de multe ori e detestabilă.*— Alt senz: *Systemă, formă, chip* (τρόπος, gr., *modus*, l.). *Dacă continuăm a merge cu systema actuală ne prăbușim.*— *Coagmentație, coagmentatio*, l., συστημα, gr.=unirea, împreunarea la un loc a părților. *Coagmentația tuturor partidelor este spre folosul ferii.* *Compoziție* (*compositio*, l., σύστημα, gr.=adunare la un loc). *Compozițiea acestei partide e de laudă.* *Method.* (ὄνταζις, μέθοδος, gr., *methodus*, l.). *Dacă lucrăm după acest method, nu scoatem la capăt.*

T

Tartar, Iad, Infern, Gheena

§ 199. *Tartar* (ταρταρος, gr., *Tartarus*, l., *Tartare*, fr.=locul întunecos cel mai de jos al Infernului și prin ext. Infernul = *Tartarus in inferis*. τάρταρῶ = *in Tartarum detrudo* =împing, arunc în infern.— *Tartarus horriferos cructano faucibus aestus*. *Lucr, Iad* (Αἰδης, contr., Ἄσραβ, gr.=Pluton, zeul Infernului și prin ext. Infernul = mormântul, moartea = τάρταρα sau τάρταρος, gr., *Tartarus*, l.— *După credința ecclesiastică, toți cei păcătoși merg la Iad.* Иад, rus, = infern, avern, locuință veșnică a păcătoșilor. Rad de orig. Αἰδης, gr.— *Infern* (*Infernus* și *Inferi*, l., Αἰδης, ἑρπιδος, ταρταρος, gr.=locuri subterane unde Platon exercită o autoritate absolută, duple credința anticilor și unde păcătoșii veșnic sînt chinuți). *Toți cei păcătoși locuiesc în infern.* *Gheena* (Γεέννα, gr., *Tartarus*, l.— *Sensu ecclesiastico*. Valea plîngerii și prin ext. locul de supliciu după moarte, Infernul păcătoșilor). Toți cei răi vor merge în Gheena după moarte. Γεέννα, vorbă de origină ebraică, în uz *apud Christianos*. În origină *Gehenna*, l., eră o vale aproape

de Ierusalim, unde s'ardeau victimele umane și care devin apoi Infernul Christianismului, inventat de ecclesiastici, și introdus în cărțile sfinte chiar în origina christiană,—*Mundani involvat popull damnetque Gehennae*. Prud. Sub toate raporturile, credințele anticilor s'au moștenit și de moderni, bazate pe textele cărților sfinte, care de altfel sînt o rătăcire a minții ominești, căci nu poate exista nici Rai nici Iad. Raiul și Iadul este mormântul unde omul doarme pe vecie și unde nu'l poate trage nimeni la răspundere pentru faptele sale.

Tedeum, moliftă, festanie, rugăciune, litanie.

§ 200. *Tedeum* (*Te-Deum*, l., = locuțiune latină, admisă întocmai în română. În greacă Σε τον Θεόν — În împrejurări importante și respective la însemnătatea persoanelor și a intereselor mari de stat, se săvârșește această înălțătoare rugăciune, — *Te-deumul*. La această rugăciune se cântă imnul sf. Ambrosiu, care începe cu : *Te-Deum* laudamus, de unde și are rugăciunea titlatura de *Tedeum*. — *Moliftă* (έυχή, gr., *praecatio, glorificatio*, l.) Intre rugăciunile ecclesiastice sunt și moliftele, rugăciuni de mare valoare, ca moliftele sf. Vasili. Etym. : Μολίπτεα, rus.— *Festanie* și *sfeștante* (έυχή, gr., *praecatio*, l.). *Preoști săvârșesc festanii pentru morși*. — Etym. : σερκένιε, rus. = benedicțiune. — *Rugăciune* (*rogatio*, l., 'ευχή, gr.).—*Chreștinii fac deseori rugăciuni cătră Maica Domnului*.—*Litania* (Λιτανεία, gr., *supplicatio*, l. = rugăciune publică). *Preoștii au eșit la câmp cu icoanele și-au făcut litanii pentru ploae*.

Tempeștă, uragan, furtună, vârtej, vijelte.

§ 201. *Tempeștă* (*tempeștas*, l., Θυελλα, gr. = acțiune violentă a vântului, vreme rea). *Pe mări s'ntâmplă tempește grozave*. Metaph : *A dat tempeșta (zarva) intre oameni*. *Fulminibus gravidam tempeștatem atque procellis. Lueret.* — *Uragan* (καταιγίς, gr., *procelle*, l. = furtună violentă). *Un uragan a distrus mai multe case*. Metaph. : *uragane să petrec și 'ntre oameni*. Etym. : Ouragân, fr.— *Furtună* (ζάλη, gr., *tempeștas*, l.). *O mare furtună s'a aruncat asupra holdelor*.—Metaph : *Motus turbidus* = mișcare vijelioasă, furtună grozavă între oameni.—Etym. . *Furtuna*, turc. *Vârtej* (*Furbo*, l., στροβίλος, gr. = vânt im-

petuos, care s'aruncă învârtindu-se). *Un vârtej a turburat văzduchul.* — Alt senz: vârtej de apă = *vortex*, l., *Un vârtej a turburat marea.* — Etym.: *Vertex* sau *vortex* din *vertere* = a'ntoarce, a'nvârți, — *se vertere*, l. = a să'nvârți — *Vijelie* (χεῖμων, procella, l. = vânt turbat). *S'a stârnit o mare vijelie.* *Metaph: Teara întreagă e în vijelie.* Etym.: — Визжіть, rus., a geme, a strigă, a urlă și prin ext., a fi în vijelie, de unde *vijelie*. Această etymologie este corectă, fiindcă vântul în furia lui, geme, urlă, șueră.

Templu, biserică, capelă, monastire, capiște, moschee, synagogă, pagodă.

§ 202. *Templu* (*templum*, l., pentru *tempulum* l., rad. τέμενος, gr. = *agri portis a caeteris separata et deo dedicata*, rad. de orig. τεμενίζω, gr. = *templum facio, cansecro. Esse aliquod numen templis araeque rubenti*, Juv., — În origină, templele pentru închinarea Divinităților, nu erau decât locuri consacrate a nume, și după vreme au început a să face clădiri destinate rugilor și locuințelor divinităților. — Intr'un târziu la Romani, s'au rădăcat temple pompoase în care s'adorau zeii. — La ivirea christianismului, cuvântul templu a fost părăsit și adoptat cuvântul *Basilica*, de unde la Români *Băserică* sau *Biserică*. Această transformare a vorbei templu în *Basilica*, s'a urmat mai cu samă în templul imperiului Bysantin. În cărțile sfinte să găsește însă cuvântul Templu adoptat dela antici, ca: *Templum Domini, etc.* — *Băserică* și *Biserică* (*Basilica*, l., Βασιλική, gr., cuvânt care s'a generalizat și adoptat synonym cu expresiunea greacă ἐκκλησία = Biserica creștină. Prin Biserica creștină, să'nțelege, religiea creștină, cultul, doctrina, principiile religioase creștine. — *În fiecare sat românesc, există câte una sau mai multe biserici pentru închinarea locuitorilor țării.* *Basilica*, l., în origină significa, palat, casă regală = *regia, aula*, l., și mai târziu *Biserică* = *Templum*, l. — *Capelă* (*capella*, it., *chapeau*, fr., καπέλα, gr., bisericuță, mic templu ce este clădit pe lângă o biserică mare sau pe lângă palatul regal sau pe lângă palatele boerești, pentru a avea la îndămână locașul de rugăciune. — *Regele în fiecare zi să'nchină în capelă.* — *Monastire* (*monasterium*, l., μοναστήριον,

gr. = clădirile în care trăesc monachii și monachiile și biserica de închinare). *Fie-care monastire are și dependințele de locuință*, numite chilii (*cellule*, fr., 'οικηματαίον, gr., *domicilium* l. *cella*, *conclave*, l. = niște mici camere și câte un archondaric (αρχονταρχία, gr.), locul pentru primirea oaspeților. — *Archondarul primește musafirii*. — Ἀρχων, gr. = principe, magistrat, comandant, ca *Archon Athenis* și prin ext. și metaph.: *Archondar*. — *Capiște* (Κάπια, gr., = *praesepe cum pabulo*, l., = hambar cu bucate și prin ext. locuință, biserică). *Armenii vizitează capiștea doseori*. — *Moschee* (*mosqué*, fr., *templum* l., ναός, gr. = templu mahometan, = *geamie*). Mahometanii se'nchină în Moschee cu multă evlavie. — Ei sînt numiți astfel, dela Mahomet (*Mahometus*, l.) fundatorul religiei mahometane. — Synonym: *Otomani sau Ottomane*. — *Synagogă* (*Synagoga*, l., *synagogue*, fr., Συναγωγή, gr. = *Congregatio, cultus, conventus, collatio*, rad. de orig., συν-ἄγω = *congrego, consocio, conjungo*. — Cuvântul gr. Συναγωγή, a devenit denominație pentru templele ebrei. *Ebreii s'adună la rugăciuni în synagoge. Discebat Synagoga suo fuscata colore*. Sedul. *Pagodă* (*delubram*, l., ἱερόν, gr. = templu la unele popoare asiatice). Etym.: *Pagode*, fr., *pagode*, germ., *pogady*, magh.

Tentație, ispită, încercare,

§ 203. *Tentație* (*tentatio*), l., Ὀρμή, gr. = dorința, împingerea de a face ceva). *Vorbele lui, îmi provoacă o tentație de a mă pune pe treabă. Sensu ecclesiastico: περιεργός, gr., conatus sollicitatio*, l., = mișcare, care excită pe om la rău). *Tentația vine din partea oamenilor răi și a diavolului. — Ispită* (ὄρεξις, gr. *appetitus, desiderium*, l.). *Ispita te face din om neom. Sensu ecclesiastico: Nu ne duce în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Etym: неспитаніе, — охитъ, rus. — Încercare* (πειρα, gr., *experimentum, tentamen, conatus*, l. = încercare pre care cineva o face despre oare care lucru). — *Încercarea mea de la examenul de pe urmă n'a reușit*. Etym.: *In* pref. și *circire*, l., pentru *circumîre*, l. = a merge de jur împrejur, a'nunjură, a îmblă în coace și'ncolo, — cași *circator* din *circumitor*. — *cercăre*, it — *circumire*, l.

Theognosie, cunoașterea de D-zău.

§ 204. *Theognosie* (Θεογνωσία, gr., rad. Θεόγνωστος, gr = *deo cognitus, carus*, l. și rad. de virg.; γινώσκω, gr, = *cognitio Dei*. l. și prin ext., sensu ecclesiastico: *Adevărata religie: Theognosiea să face de cătră oameni, prin observarea cursului regulat a elementelor naturii, Cunoașterea de D-zeu (Cognitio Dei, l, Θεογνωσία, gr.). Cunoașterea de D-zău trebuie a să face prin un studiu Theologic aprofundat.* Etym.: *Cognoscere p. connoscere* = a cunoaște și Dominus-Deus.

Theogonie, genealogie, generația Zeilor.

§ 205. *Theogonie* (Θεογονία, gr., *Deorum origo*, = genealogia Zeilor). *Theogonia Zeilor anticității a diverselor popoare, nu e greu de cunoscut, mythologia ni-o arată.—Genealogia* (γενεαλογία, gr., *Genealogia*, l. = succesiunea zeilor = *Deorum descripta series, series Deorum*). *Genealogia zeilor păgânății, ne-o arată Mithologia.—In genere: Succesiunea străbunilor, procrearea omirii din tată în fiu = Generis descripta series, — series avorum. Fiecare familie are genealogia sa.—Generația zeilor (deorum generatio, Θεόγονία, gr., rad. de orig., θεός = *Deus*, l. și γίγνομαι, gr. = *gignere*, l. = a naște). Generația Zeilor păgânății trebuie studiată. *Zeul Christanismului însă nu este nici născut, nici făcut și este o ființă superioară fără 'nceput și fără sfârșit, și va trăi în vecnicie împodobit sub forma Naturii.* Explicațiuni necesare: Θεόγονος = a *Deo natus*. *Theogonia Zeilor greci, să trage de la Κρῶνος, iară a zeilor romani, nu este bine cunoscută.* Synonym: Γενεαλογία των Θεών, — rad. γένος, gr. = *origo*, l.*

Theologie, bogoslovie

§ 206. *Theologie* (Θεολογία, gr, *theologia*, l. = știința, care are pentru object lucrurile divine = *scientia rerum divinarum* l., = știința ce tratează despre divinitate. Rad. de orig.: θεός = *zău* și λέγω, gr. = a tracta, a vorbi.— *Din câte teologii, am citit nici una nu cuprinde explicațiunile suficiente, asupra principiilor absolute, care să 'nnalțe divinitatea la apogeul gloriei și al*

nemuririi, și care să determine ce e divinitatea în sine. Concluziunea: Ipsa natura est Deus. — Bogoslovie (θεολογία, gr. theologia, l. Pentru a fi preot trebuie a studia bogosloviea. Etym.: БОГОСЛОВІЕ, rus., rad. de orig.: БОГЪ = КОТЪ = deus și СЛОВЪ, rus. = glorie, mărire și prin ext. vorbire, explicația despre divinitate. Trebuie deci toate discuțiile theologice a se referi la cuvântul: Natura.

Thezaur, comoară, visterie, erar, gaza,

§ 207. Thezaur (thesaurus, l., Θεσαυρός, gr. = copia rerum, l. = grămadă de aur și de argint. Statul are un thezaur bogat. *Thesauros*, ignotum argenti pondus et auri. Virg. Alt senz: Locul de păstrare a banilor, casă de bani, ladă, etc. In thezaur au rămas puțini bani. *Comoară* (θησαυρος, gr., thesaurus, l. *S'a găsit o comoară ascunsă în pământ.* *Comoara* statului (τὸ δημόσιον, gr., thesaurus, l.) *comoara statului se compune din venituri și impozite.* *Sensu ecclesiastic* și metaph.: Scrierile sfinților părinți sunt o comoară de principii morale și religioase. Etym. *cumulus* l. = grămadă, bogăție și prin ext. *comoară*. Rad. de origină *κεφαλῆ-λον*, gr. = *res pretiosa*, thesaurus, — *conservatio rerum pretiosarum*, l. *visterie* (thesaurus, l., δημόσιον, gr. = thezaur public). *Visteria statului e plină de bani.* *Sensu ecclesiastico: Vestiarul bunătăților și dătătorule de vieață: — Etym.: Vestiarium*, l. = garderob, dulap, ladă și prin ext. *visterie*, thezaur. — *Erar* (aerarium, l., Ταμείον, gr.). *Erarul conține și bijutiile.* *Erariul public:* τὸ δημόσιον, gr. — *Erariul public nu suferă lipsă.* Alt senz: ταμείον, gr., *cella penaria, cella promptuară, promptuorium*, l., = cameră, magazie, unde se conservă alimentele, hambar pentru cereale. *Gaza* (Gaza, l., γάζα, gr. = comoară, thezaur regal, cu deosebire al regilor perși). *Gaza regilor perși, cuprindea o avere neprețuită, Gaza publică* (τὸ δημόσιον, gr). In *gaza statului este o avere neprețuită.* Prin ext: *Thesaurus* l., Θεσαυρός, gr. — *Gaza cuprinde atâta monetă, câtă trebuie cheltuelilor necesarii. Nobilibus gazis opibusque cubilla surgant.* l.

Transfigurare, transformare, metamorphoză, metaphoră.

§ 208. *Transfigurare și transfigurație (transfiguratio, l.,*

μεταχρῆμασις, gr., = schimbarea dintr'o formă în alta). *Vermii de mătăsă 'și fac transfigurarea în gugoasă de mătăsă.* Metaph.: *Transfigurarea persoanelor teatrale în deosebite forme este necesară.* *Sensu ecclesiastico. Transfigurarea lui Christ, a a uimit lumea.* *Transformare și transformație (transformatio, l., μεταπλασις gr., = schimbarea dintr'o formă în alta).* La bătrânețā, omul își face transformarea în momiță *Metamorphosā* (μεταμορφωσις, gr., *metamorphosis, l., = schimbarea unei forme sau a unei specii în alta).* *Metamorphosa unei omizi în fluture.* Prin ext. și metaph.: *Metamorphosele poetului Ovid sînt o capodoperă.* *Hac metamorphosi non declarare poetas.* Mant. *Metamorphosis = mutatio, transformatio.* — *Metaphorā (metaphora, l., μεταφορᾶ, gr., = schimbarea senzului propriu în senz figurat).* *De aș scoate peatra din casă = de aș măritā fata.* În specie metaphorā este o figură retorică, conform căreia vorbele sē transformă din una în alta cu semnificarea din propriu în figurat = *translatio, l.,* *Synonymă* cu cele trei numai în senzul metaphoric.

Triumf, pompă, procesiune, ovație, ura, alai,

§ 209. *Triumf* (θρίαμβος, gr., *triumphos, l.*). Generalii români în urma unor mari victorii să primiau în Roma cu triumf. *Ingredior curru laetos imitante triumphos:* Ov. *Pompă* (πομπή, gr., *pompa, l.* = ceremonie, alai, triumph). *Generalul victorios a fost primit cu mare pompă.* — *Tempus adest plausus, aurea pompa venit.* Ov. — *Procesiune (processio, l., πομπή, gr. = alai, triumph).* *C'o mare procesiune a fost primit regele.* — Alt senz: *Missio, legatio, l.* = misiune, trimiterē. — *Imputernicitul a plecat în procesiune diplomatică în străinătate.* — *Ovație (Ovatio, l., θρίαμβος, gr.;* În origină, — *hymnus in Bacchum, pompa bacchica, și 'n urmă, în genere, un mic triumph la Romani, numit așa, fiindcă la efectuarea lui, se sacrificau oi, și care în senz estins a rămas și la popoarele neolatine).* *Regele a fost primit cu ovații nesfârșite.* *Ura ingens clamor, l., 'αλαλα* sau 'αλλή, gr., = strigăt de războiu, cuvânt generalizat apoi și 'ntrebuințat la felicitările făcute oamenilor mari sau la ocaziuni ceremonioase). *La Alba-Iulia, familia regală, a fost primită cu urale nesfârșite.* — Etym.: *Hourra, fr.* = strigăt de război și a-

poi generalizat.—*A striga ura* = ἀλαλάζω, gr.—*Alai* (ἀλαλά sau ἀλαλή, gr., *laetus clamor militum, in genere, laeta vociferatio, hymnus ob partam victoriam, l.*, Toți au fost primiți cu alai.

Typ, trop, typic, formular, registru, listă, model, index, catalog, exemplar, normă paradigmă.

§ 210. *Typ* (τύπος, gr., *typus, l. = forma, figura, l. = formă, figură, = ceeace poate sau trebuie a fi imitat.*—Typurile sau chipurile sînt de variate forme.—*Sensu ecclesiastico: D-zeu a făcut pre om dupre typul și asămănarea sa.*—*Trop* (τρούπος, gr., *tropus, l. = mod, typ, formă.* *Trăește în lume dupre tropul lui de a vedeă.* Ca termen de retorică = mod de vorbire, figurat. *Tropul te face să'nțelegi una, deși este zisă alta.*—Synonym: Alegorie (*allegoria l., ἀλληγορία, gr., termen de retorică*): *Die allegoriam, sensu sic verba repugnunt.* *Typic* (τυπικῶν, gr., *typicum, l. = regulamentul sau dispozițiunea, după care trebuia să se facă slujba în biserică.* *Orînduile bisericesti se săvârșesc după typic.* *Metaph.: Vorbește dupre typic* (cu rînduială). *Rad. de orig.: τύπος, gr., de unde τυπικός, care servește de tip, sau care e făcut dupre un typ.*—*Formular* (*formularius, collectio, l., τῶν νόμιμων συλλογή = reculegere de formule.* *Unele formulare* (*typuri, modele*) *sînt foarte instructive.*—*Registru* (*libellus, chirographum, l., γραμματέιον, gr. = carnet în care se trec daraverile zilnice, și 'n genere registru civil, registru de cărți, de mărfuri.* *Dupre registru se poate controla cantitatea mărfurilor.*—Etyrn. *Registre* fr.—*Listă* (*lista, it., liste, fr., κατάλογος, gr., libellus, index, l., = catalog de nume și de lucruri.* *Alegătorii sînt înscrisi în listele civile.* *Model* (*modèle, fr. exemplar, l., παράδειγμα, gr., = ceea ce poate sau trebuie a fi imitat.* *Pentru a se purta bine, trebuie a-și lua pre cineva de model.* *Ca să faci un object de artă cu succes, trebuie a se lucra dupre model.*—*Index* (*index, l., πίνυξ, gr. = tabla de materii a unei cărți.* *Vezi indexul și vei constata ce confine cartea.* *Metaph.: De vei avea purtare rea, te voiu pune la index* (te voiu nota reu). *Indice non opus est nostris, nec vindice libris.* Mart.—*Catalog* (κατάλογος, gr. *catalogus l., = enumeratio, recensio, l., = un carnet cuprinzător de nume și lucruri.* *Dupre catalog, vei cunoaște numele*

elevilor. Exemplar (exemplar, l., exemplaire, fr. πρωτότυπον, gr. = model original, typ. Dupre acest exemplar alcătuește altele. Utile proposuit nobis exemplar Ulysses, Hor.—Normă (norma, l., τυπος gr. = regulă, direcțiune). Contractul s'a format, dupre norma stabilită. Quem penes arbitrium est et vis et normis loquendi Hor. Paradigma (παράδειγμα, gr., paradigma, l., = model, exemplu, cu deosebire în gramatică). În gramatică se găsesc paradigme, dupre care se poate forma un stil ales.

U

Utrene, orthrine, mânecare.

§ 211. *Utrene și utrenie (ὕρθρος, gr., tempus antelucanum, l. = timpul înainte de ziuă). Harnicit se scoală la utrenie. Sensu ecclesiastico: Preotul oficiază utrenea la timpul cuvenit. Etym.: Utrennicza, sl.—, үтренице, rus., = timpul de dimineață, rad. de orig., ὕρθρις, gr. și ὕρθρος, gr. = matutinum tempus. — Orthrina ὕρθρος, gr. = tempus antelucanum, l., de unde ὕρθρένω, gr. = mane surgo, l., mă scol de dimineață, mă scol în zorul zilei. Sensu ecclesiastico: Orthrinea este rugăciunea cea mai de dimineață s'vèrșită de preot în biserică. Mânecare (praematurum tempus, matutinum tempus ἔρθρια, gr.). Cosașii au plecat la lucru dela mânecare. Sensu ecclesiastico: Dreptpravoslavnicii ascultă cu evlavie rugăciunea mânecării. În origină creștinii, erau dela mânecare până seara în rugăciune = a mane usque ad vesperam. Etym.: Manicare, l., de ia mane = dimineață = mânecare.*

Uzucapiune, dobândire de proprietate.

§ 212. *Uzucapiune (usucapio, l., κτήσις τοῦ κύριου, gr. = câștigare de proprietate prin o lungă stăpânire, prin prescripțiune). El și-a câștigat proprietatea prin uzucapiune. Dobândire de proprietate (acquisitio summarum rerum, mancipio, l., κατάκλησις τὸν κύριου, gr., acțiunea de a posedă ceva, de a acapera ceva. Posesorul prin o lungă posesiune, câștigă drepturi și ajunge la dobândirea drepturilor de proprietate. Etym.: дозвѣніе rus. = câștig, profit avantaj, și дозвѣнати = a câștiga, a profită, a a exploată, de unde prin ext., dobândire și directum-rectum = drept = jus, l., de unde drepturi, — proprietas, l. = proprietate, = dominiune, l. = domeniu, = κτήμα, gr.*

Uzură profit, dobândă, interes, camătă, procent.

§. 213 *Uzură* (*usura*, l., *μεγαλοι τόχοι*, gr. = interes excesiv, procente încărcate la capital).—*Uzura îmbogățește pre capitaliști.*—*Hinc usura vorax avidumque în tempora fornus*, Luc. *Profit* (*lucrum, quaestus*, l., *κέρδος*, gr. = câștig din afaceri lucrative).—*Omul prișpeut știe a învârți treaba ce aduce profit.* Etym.: *Profit*, fr.—*Dobândă* (*commodum, fornus, utilitas*, l., *σώφρονον*, gr. = folosință, câștig, profit). Dobânda mare rupe ciorchinele. *E forno re questus* sau *lucrum*.—Etym.: *ΔΑΚΥΡΙΤΕΚΣ*, rus, = câștig profit. — *ΔΟΚΚΙΛΑΤΣ* = a câștiga, a profita și *ΔΟΚΚΙΡΑΗ*, rus. = câștig.—*Interes* (*fornus*, l. *Κέρδος*, gr). *Capitaliștii trăesc din interesele banilor.*—Metaph.: *Trebue să-mi văd de interesul meu.*—Etym.: *Intérêt*, f., Rad. de orig.: *Interesse*, l. = a fi la mijloc, a fi între, a fi întrepus ca drept folos.—*Camătă* (*usura, fenus*, l., *τόχος*, gr.). *Camăta sărăcește omul.* Etym.: *κάματος*, gr., laboare, muncă și prin ext., folos, interes, procent.—*Procent* (*usura*, l., *τισοχος*, gr.). *Procentele mari, periclitează capitalul.*—Etym.: *Pro-centum*, l. = pentru sută.—Și rusul zice: *Проненitze*

Uzurpare, sfeterisire, luare fără drept.

§ 214. *Uzurpare*, (*usurpatio*, l., *σφετερισμός*, gr. = luare pe nedrept a unui lucru. *A uzurpat averea familiei.* Metaph.: *Uzurpare de putere, uzurpare de domnie* — *τυραννίς*, gr, *usurpatio*, l.—*A uzurpat tronul.*—*Sfeterisire* *σφετερισμός*, gr., = luare pe nedrept a unui lucru), *Unii funcționari sfeterisesc averea statului.*—*Luare fără drept* (*acceptio sine jure, usurpatio*, l., *σφετερισμός*, gr.). *Si-a împlut lada din averea statului, cu luare fără drept.* Etym.: *Laevare*, = a ușură, a rădică din loc și prin ext. a lua, de unde *luare, fără* (*foras*, l., = *sine* l., — *foras*, cu mișcare și *foris*, l., fără mișcare = *afară*. — cu diverse senzuri, ca : *A scoate afară din casă ; toși au asistat la rugăciune afară de unul.*—*Drept* = *directum*.

V

Valoră, valută, preț, — cost.

§ 215. *Valoră* (*justum pretium* l., *τιμή*, gr. = ceiace prețuește un lucru). *Astăzi valoarea leului român este o nimică,*

pentru-că guvernul nu să pricepe a o menține. Metaph.: *Valoarea omului, este, duple cum și-o face singur.* — Etym.: *Valor*, l. *valore*, it. *valeur*, fr. — *Valută* (*valor*, l., *valută* it., *value*, fr., ἀξία gr., prețul cursului banilor hotărât de stat) Câte odată băncile schimbă valuta banilor în profitul lor, — *Preț* (*pretium*, *justum pretium*, *aestimatio*, l., ἄξιον, gr.). *Prețul lucrurilor să mărește în raport cu numărul consumatorilor* *Cost* (*pretium*, l., τιμή, gr. = *ceea ce costă un lucru*). *Sânt timpuri când costul lucrurilor este foarte mare, ca acum* Etym.: *Costa*, it. *coût*, fr.

Vacarm, tumult, larmă, guralic murmur, sgomot, fremăt, strepit.

§ 216. *Vacarm* (*clamor*, l., ὄρυθος gr., *Vacarme*, fr.). *Ce mai vacarm pe străzile orașului! Magnisque vocant clamoribus hostem.* Virg: *Tumult* (*tumultus*, l., κραυγή = vuet mare) — *Ce tumult s'aude și larmă* (*strepitus*, l., κραυγή gr.). *O mare larmă s'aude peste tot.* — Etym.: *Lärm*, germ. — *Guralic și guraliu* (*murmur*, l., ὄρυθος, gr.). *Ce mai guralic fac oaminti a-cestia?* Etym.: *Guroutly*, turc. — *Murmur* (*murmur* l., ὄρυθος, gr., = sgomotul mulțimei). *Murmurul a fost auzit de departe* *Sgomot* (*strepitus*, l., ἦχος, gr. = vuet mare). *Sgomotul a ajuns până la noi.* Etym.: *ex* = *es* = *s* și *commovere*, l = a sgomotá, de unde sgomot. — *Fremet* (*fremitus*, l., ψόφος gr. = vuet ne'nțeles, înădușit. *Fremetul mai multor voci, s'a simțit.* Metaph.: *Fremetul frunzelor bătute de vânt s'aude de departe.* *Strepit* (*Strepitus*, ὄρυθος gr. = murmur resonător). *Strepitul soldaților se aude de departe.* Metaph.: *Strepitul cailor s'aude de departe.* *Tapaj* (*clamor*, l., παταγος, gr. = *mare sgomot*). *Tapajul făcut de bețivi s'aude până la ceri.* Etym.: *Tapage*, fr..

Văită, lamentă, deplânge, deploră, căină, geme, boci, jăli.

§ 217. *Văită* (*ejulare*, l., ἔπιωχο gr. = a avea milă de cineva). *Fiii au văitat pre părinte, care trăgea de moarte.* — Intr.: *A să văită* (*se ejulare sau ejulări*, l., ἐπιώχομαι, gr.). *De durere să văită într'una.* — Etym.: *Weinen*, germ., *vagir*, fr, și onom., după sunetul voacei, *vai!* — *Lamentă* (*lamentări*), l. ὀλεσφόραι,

gr.). *A lamentă pre frați și surori.* Intr.—*A se lamentă de suferințele sale.* *Deplânge* (*deflare, deplanget*, l., ἀπολαυφύρομαι; gr.). *Familia a deplânș moartea scumpului ei tată* Intr.: *A să deplânge de soarta sa.* *Deploră* (*deplorare* l., θρηνέω, gr.). *A deplorat pre strămoșii sei.* Intr.: *A să deploră de soarta sa.* *Căină* (*desiderare*, l., πῶθέω gr. = a regreta pierderea cuiva sau ceva). *A căină moartea surorii mele.* = Intr. *se căinează de faptele sale urâte.* Etym. e logica verbului *căină*, pare a fi în română o vorbă foarte veche, având ca rad. pre cuv. *Cain* sau *cainus*, l.—să știe din scriptură, că *Cain* fiul lui Adam, pentru jaluzie, ucise pre fratele său Abel. Pentru aceasta posteritatea l'a defăimat și jeliit, rămânându-i numele vecinic urgisit și vrednic de jeliit pentru fapta sa.—Din care cauză cuv. *căină*=jeli, va rămâne totdeauna în limba română. — Turcul zice: *chikiâut* sau *chekvâ* sau *téchekkitimék* = a plânge, a jăli. *Gemé* (*gemere*, l. *gémir*, fr., στεναζω, gr. = a geme, a jăli pre cineva). *Tatăl geme pre fiul său, văzându-l bolnav.* Intr. *Geme după fiul său.* — *Boci* (*ejulare*, l., στένω, gr.). Rudele au bocit mortul. Intr. *A se boci după mort.* Etym.: Rad. de orig.—*vox*=voace.—*Jăli* (*Lamentări*, l., ᾄδύρομαι, gr.). Toată viața l'a jăliit. Intr. *Să jălește de soarta sa.*—Etym.: ЖАЛКАМЪ, rus. = *jăll* și într. Жалокѣмъса, rus. = a se jăli.

Valid, viguros, forte, sănătos, tare, puternic, robust, voinic, energetic.

§ 218. *Valid* (*validus*, l. — ἔρρωμένος, gr. = tare voinic). *Oaminii valizi 'și caută singuri de existența lor.* *Validus* — *valere*, l. — *Viguros* (*robustus*, l., *vigoureux*, fr., ρωμαλέος gr. = plin de putere). *Tinerii viguroși, se'ntrec în luptele corporale.* *Forte* (*fortis*, l. καρτερός, gr. — care este tare, voinic), *Cei forși nu să tem de pericol.*—*Sănătos* (*sanus*, l.—*santitas*, l., ἔρρωμένος, gr. = de bună constituție). *Cei sănătoși n'au nevoie de doctori.* *Tare* (*durabilis*, l., ἰσχυρός, gr. = plin de forță). *Oamenii tari luptă și cu lei:*—Etym.: Din *durus* l. = forte, voinic. Turcul zice: *Davrân* = forte, tare.—*Puternic* *multam vim hebens, fortis*, l. εὐρωστέος, gr = de bună constituție), *Cei puternici 'și bat joc de cei slabi*—Etym.: *Potens*—*posse*, l. *Robust* (*robustus*,

l., ὑγιής, gr. = în plină putere). Cei robuști și caută bine interesele.— *Voinic* (*fortis*, l., ἀνδρείος, gr. = om bărbat). *Voinicii luptă pe capite*. Etym.: κοινή rus = militar, combatant, luptător, de unde *voinic* = *vaillant* fr.. *Energic* (*firmus, activus*, l., ἐνεργής, gr. = om de muncă, de vieață, de vitejie). *Oamenii energici răsbat și 'npeatra sacă*.

Văltoare, prăpastie, vârtej, bulboană, trombă,

§ 219. *Văltoare, voltoare sau vultuare* (*vorago*, l., ἄραθρον, gr. = deschizătură, gaură periculoasă, surpare de apă. *Pe neașteptate a căzut în văltoare*. Etym.: *volutatio*—*volutare*, l. = răstogolire, rostogoli, de unde efectele acțiunii de restogolire = groapă, gărlă, prăpastie, văltoare. *Prăpastie* (*praecipitium*, l., κρημνός, gr., *precipice*, fr.) *A cădea în prăpastie* = în *praecipitium cadere*, l., εἰς βυθὸν πί τω, gr. Etym.: πρᾶσιμαξ, rus. *vârtej*. *vortegiu* (*vortex*, l., κρημνός, gr. = ce merge întorcându-se regulat, de apă sau de vânt). *Un vârtej de apă a înecat o șalupă. Un vârtej de vânt a răsturnat stogurile de fân*. Etym.: *Vertere*, l. a 'ntoarce înapoi. *Bulboană și vulboană sau volbură* (*turbo, vortex*, l., κρημνός, gr. = învîrtirea de apă regulată într'un riu sau în marea). *sensu proprio*: vârtej, învîrtitură de vânt.— *vârtejurile de vânt sunt primejdioase*. Etym. *Volvula* sau *vulva* din *volvère* = a 'ntoarce, a rostogoli, a 'nvîrți.— *Trombă* (*typhon τυφίων*, gr. = *vortex procellosus, tempestas gravis*, l. = vânt impetuos. *Tromba* de multe ori *răstoarnă și oamini* Etym.: *Trombe* fr.

Vamă, dejmă, taxă, dare, impozit, plată

§ 220. *Vamă, telonium*, l., τελωνία, gr = impozitul pe mărfurile ce intră și ce esă din țară). Fără a plăti vamă, *nu pot intra mărfuri în țară*. Etym.: Prob. rad. de orig. pare a fi βήμα sau βόμα, gr. care semnifică și *suggestus, scena*, tribunal, și care întrebuințate *sensu ecclesiastico*, duc la sensul de ispășire, mărturisire, vamă pentru faptele ce trebuiesc iertate. Așa παραστρησεμεθα τῷ βῆματι τῶν χριστων gr. = să compărem la tribunalul lui Christ unde se facem plata, să dăm vama pentru păcatele noastre și de aci prin ext. *Vamă, Dejmă*, (*portarium*, l. τὰ ἐμπορικὰ τέλη, gr. = impozit asupra mărfurilor și 'n specie asupra cerealelor

produse, de țărani pe moșiile boerești). *Dejma erà o mare sarcinà pe țeranii clacași*. Solutum est portitori jam portorium. Plaut. Etym.: *Djizic*, turc = tribut — *Dajem*, sl. = a plăti, de unde *dejma*. — *Taxă* (*tributum*, l., φόρος, gr.). Taxele de moștenire s'au plătit. Etym.: *Taxe*, fr — *Dare* (*vecligal*, l., τέλος, gr.). Fiecare plătește dare către *stat*. — Etym.: *Datum*, *dare*, l. — *Impozit*, (*impositus*, l., ἄσματος, gr. = impunere către stat). *Impozitul s'a plătit*. *Plată* (*volutio*, l., ποδωσμ, gr.) *s'a făcut plata servitorilor*. Etym.: плата, rus și платъ = a plăti.

Vecerne, vespera, vespertină.

§ 221. *Vecerne și veceră (tempus pomeridianum = post-merid.) vom ajunge aeasă pela vecerne = pe seară. — Sacra pomeridiana*, l., ἑσπερινή λειτουργία, gr. = partea oficiului divin care se sevărește spre seară). *Credincioșii pleacă la biserică, pentru vecernie*. — Etym.: βέραρх, rus. = seară. — *vesperă și vespertină* (*vespera*, l., ἑσπερα, gr. = seară, timpul de seară, sensu ecclesiastico. Timpul înainte de apusul soarelui, când se sevărește serviciul divin, la care asistă credincioșii. Metaph.: *Vesperille siciliene. — Caedes siculae.*

Vecinic, etern, perpetuu, infinit, imortal.

§ 222. *Vecinic (initio et fine carens, l., ἀίδιος, gr. = care n'are nici început nici sfârșit). Singur universul este vecinic, Manet aeternumque manebit*. Etym.: E-квнхнй, rus. *Etern (aeternus, l., αἰώνιος, gr. = sine initio fineque)*. Numai universul este etern, altul nimene. — *Perpetuu (perpetuus, l., αἰώνιος, gr., = care trăește totdeauna)*. Numai universul este perpetuu. — *Aspicie convexo nulantem pondere mundum. Virg. Infinit (sine fine, infinitus, l., ἀπέραντος, gr. = care n'are sfârșit, care n'are margini)*. — Numai universul este infinit. — *Infinitus est mundus, l. — Imortal (immortalis, l., ἀθάνατος, gr. = care nu moare nici odată)*. *Imortal este numai universul.*

Velință, plapomă, oghial, cuvertură, perină, matrafe.

§ 223. *Velință (Velamen, l., ὑλορημα, gr. = acoperiș de ori ce natură). Țerancele fac velințe cu deosebire de lână de oaie.*

— Etym.: *Vellus*, l. = lână de oaie și de aci velință.— *Plapomă* (*velum*, l., πλέπωμα, gr. = oghial sau obial cu care s'acopere omul în pat, de lână sau de bumbac). *Plapomele sînt la modă*. — Etym.: πέπλωμα prin cor.— *Oghial sau obial* (*peristroma* l., περιστροφή, gr.). *Oghialul este o cuvertură de acoperit iarna pentru a apara de frig*. Etym.: Yarghân, turc, prin cor.— *Cuvertură* (*stragulum*, l., στέγασμα, gr.). *Cuverturile servesc de acoperit și vara și iarna*. Etym.: *Couverture*, fr. *Perină* (*culcita* (*vulgo*) sau mai bine *culcitra*, l., στροφή, = perină în genere și προς κεφάλαιον, gr. = perină pentru cap). *Fără perină nu se poate dormi*. Etym.: *Perina și perinja*, sl., *párna*, magh. = perină și pernă. *Matrață* (*stragulum*, *stratum*, l., στρώμα și ὑκαυχένιος gr. = perină de cap). *Fără matrațe, greu de dormit*. — Etym.: *Matratze*, germ.

Venin, otravă toxică, cucută, ghift.

§ 224. *Venin* (*venenum*, ἵος, gr. = orice venin provenit de la animale, plante sau orice produs al naturii). *Veninul pune capăt zilelor*. — Metaph: *Malitia*, l., πονηρία, gr. = aplicațiune a face rău). *Cât venin este în omul acesta! Otravă* (*virus*, l., ἔλαφ, gr., = substanța otrăvitoare din plante sau din animale. *Mulți ieu otravă ca să sfîrșască cu viața*. Metaph: *Malignitas*, l., κακοήθεια, gr.). *Multă otravă este în omul acesta*. Etym.: *Otrovo*, sl. — *Toxic* (*toxicum*, l., τοξικόν, gr., = otravă din plante). Din greșală a luat toxic și s'a otrăvit.—Metaph: *Mult toxic este în acest om*.— *Cucută* (*venenum* l., φάρμακον, gr. = otravă vegetală). In senz metaph.: *Mulți beu cucută și mor*. Sensul propriu. *Cicuta*, l., ζώνειον gr. = cucută, plantă). De cucută trebuie ferit— *Ghift* (*venenum*, l., δηλητήριον, gr.). Din cauza marilor dureri au băut ghift. Etym.: *das Gift*, germ.

Vergură, virgină, parthenă, fecioară, fată.

§ 225 *Vergură și virgină* (*virgo*, l., παρθένος gr. = fată sau femeie, care trăește într'o continentă perfectă). *Virginele fac cîns-tea familiei*.— *Virginele romane erau considerate, ca ființi sacre*. — Etym: *Virgo* l., din *vireo*, l. = înverzesc, denotând tinereța și copilăria fetelor. *Virginis os habitumque gerens et virginis*

arma.—Virg.—*Parthenă* (παρθένος, gr., *Virgo*, l). *O parthenă, era considerată la greci, ca o ființă divină Fecioară (virgo, puella, l., παρθένος, gr. = fată virgină până la măritis)*—*Fecioarele pe unde calcă sfințesc locul.* Sensu ecclesiastico: Epithet dat sf. Mariei, și prin care să glorifice puterea divină: *Fecioară ai născut și fecioară ai ramas.* Etym.: *Fetiola*, l., = *Felloară și fecioară*, Rad. de orig., *fetus* sau *foetus*, l., = rad., producție, adică cu calitate de a produce și cu continență absolută.—Mai multe și alte epitete s'atribue Maicii Domnului, ca *Maica Precista*: Περσεκική rus. = foarte onestă *Maica sfânta* (ἁγιοπέδικη, rus. = *Sf. Fecioara.*—*Fată (puella, virgo, l., παρθένος gr.)*. Fetele caste conservă morala în popor. Rad. de orig.: *Fetus*, l. = rad. și metaforice fată, o copilă ce trăește în o perfectă abstenență.

Vărsă, deșerta, goli, turnă, vidă

§ 226. *Vărsă (Jundere, l., χέω, gr. = a turnă un lichid dintr'un vas în alt vas). Vasul fiind defectuos, a vărsat vinul în alt vas.* Etym.: *Verser*, fr., *versare*, it. Rad. de orig.: *vertere* l., = a 'ntoarce de multe ori.—*Deșartă (exinanire, l., κενόω, gr. = a goli un vas sau un sac de conținutul lui). A deșartat sacii de făină* Etym.: *Desere-tum = evacuefacere = a deșertă o casă, un loc, etc.)*—*Goli*—(*Evacuare*. l. εκκενώω, gr. = a deșertă, a face gol). *A golit sticlele cu vin. A goli statul de avere.* Etym. го́лая, rus = *nuditate*, de unde *goli* *Turnă efundere*, l. ἐκχέω, gr. = a turna dintr'un vas în altul). *A turnat vin din zăcătoare până a umplut polobocul.* Etym.: *Tornare*, it. *tourner* fr = a 'nturna, a 'ntoarce și prin ext. a turnă—*Vidă (privare, l., κενόω, gr. = a lasă deșert un vas și-a 'mplè pre altul). A vidat lada de porumb.* Etym., *vider* fr. = a goli, a lăsă gol.

Vifor, uragan, vijelle, tempestă, furtună, vântoaică

§ 227. *Vifor, (turbo, l. καταρτά, gr = vânt puternic).*—*Viforul a descoperit cascade.* Etym.: *Vi(vis)ferre*, l., = a duce, a purtă cu putere, a 'ntoarce cu putere și prin ext. a vifori pentru viferi de unde *vifor. Uragan (tempesta procellosa, l ouragăn, fr., τυφών, gr. = furtună violentă). Uraganul a distrus multe grezi*

de paie. Vijelie (*procella*, l., θέλλα, gr. = acțiune violentă a vântului mai ales pe mare). *Vijelia nu mai stă*: Etym.: onom., de la efectul acțiunii produse de vânt, = *Foeda ventiactio* = vij. de unde *vijelie*. — *Tempeastă (tempesta*, l. ζάλη., gr.). *O mare tempestate s'a stărnit la sud*. *Furtună (ventum proceltosum*, l., καμώο gr.) *Furtuna a descoperit multe case*. Etym. *Fourtouna*, turc = uragan. vijelie, vraj. *Ventoaică (ventum procelosum*, l., θύλλα, gr. = furtună vijelioasă). *O ventoaică grozuvă a scufundat multe vase pe marea*

Vileag, publicitate, notorietate, tevdatură

§ 228. *Vileag (publica cognitio*, l., γνωστόν, gr. = la cunoștința publică). *Toate faptele lui au fost date în vileag* Etym.: Rad. de orig.: *Villa*, l. = casă de țeară, și prin ext. și metaph. sat, țeară, locașul vulgului sau al poporului, așa că 'a fi dat în vileag = a fi cunoscut de toată lumea — *Publicitate (publica cognitio*, l. γνωστόν, gr.). *Fără a se gândi secretele lor au fost date în publicitate*. Etym.: *Publicité*, fr., *publicità*, it. Rad. de orig.: *Publicus*, l. = public, popular și *publicare*, l. — *Notorietate (notoria scientia seu cognitio*, l., γνῶσις, gr.). *Faptele bune sint de notorietate publică*. Etym.: *Notorietă*, it., *notorieté*, fr. Rad. de orig.: *Noscere*, — *notum*, l. de unde *notorius* = notoriu, = care cunoaște, și apoi *notariedade*. — *Tevatură (publica cognitio*, γνωστόν, gr.). *Fără să vrei, te arunci în tevdatură* = în gura poporului; la cunoștința întregii lumi. — Etym.: *Tevâtour*, turc = publicitate, fr.

Vină, greșală, păcat, delict, crimă, vijiu, defect

§ 229. *Vină (culpa*, l., αἰτία, gr. = greșală, călcarea drepturilor naturale și logice). *Nu este vina mea* = *non est mea culpa*, l. = οὐκ ἔγωγε ἐν αἰτία, gr. *Tacita sudant praecordia culpa*. Juv. Etym.: κηδία, rus. — *Greșală (noxa*, l., ἀμάρτημα gr.) *Greșala e a tuturor*. — Etym.: *Gressus* sau *Gressio* din *gradi-gressus sum* = trecere, pasire preste = *transgredi* l., și prin ext. și metaph., *eroare, greșală*, pas făcut peste punctul interzis. *Păcat (peccatum*, l., ἁμαρτία gr. = greșala abaterea dela datorie). *Păcatul meu este că s'ullit și lucrurile merg prost*. — *Delict (delictum*, l. αἰμόρημα, gr. eroare, greșală necugetată și cugetală). Am comis

multe delictе în viața mea. *De Inquere* = a greși, a face delictе.—*Crimă* (*crimen*, l., *παρνομημε*, gr., = abatere de la morală, mare greșală). *Omul fără să voiască face multe crime în viață*, *Vifju* (*vittum*, l., *ἑυδής*, gr. = păcate. greșeli). *Vifjiile mele sînt nenumărate*. *Omne per ignem excoquitur vifjum*, Virg. Defect (*defectus*, l., *ἑλετωμα*, gr.). *Multe defecte mai are omul*.

Vindecă, lecui, îndrepta, însănătoșia, remediea, tēmedui

§ 230. *Vindeca*, (*mederi*, l., *ἰδομαι*, gr. = a face se dispară o boală corporală). *Boalele le vindecă medicii*. Metaph: *Omul poate se și vindece mintea*. *Telorumque graves ictus sanare medendo*. Sil. Ety.: Etym. *vindicare*, l. din *vim dicere* = *δεικνωμι*, gr. = a resbuna și prin ext. și metaph., a *'nsănătoșia*. *Lecui* (*medicari*, l., *ἰατρῆω*, gr.). Deși nemedic a lecuț bolnavul mai bine, ca un medic. Etym.: *Lacanare*, l. = a 'nfrumuseță, a *'mpodobi*, adecă a face din ceva uricios, bolnav, un lucru teafăr, sănătos și prin ext. a *lacuni* = a lacui, de unde a *lecui*.—*Indrepta* (*ad sanitatem perducere aliquem* l., *ὑγιάζω*, gr.—*Medicul bun îndreaptă pre bolnav în scurtă vreme*. Intr. *ad sanitatem perducere aliquis*, *ὑγιάζομαι* gr. = a să 'ndrepta cineva de boală. Etym: In pref. *Dirigere*—*directum* = a da o bună direcțiune și Metaph. a 'ndrepta un bolnav. *Insănătoșia* (*sanum facere aliquem*, l., *ὑγιόω*, gr. = a scăpa pre cineva de boală. *Pre bolnavi 'i însănătoșază medicii, când nu se pot însănătoșia singuri*.—*Remediea* (*medicari*, l., *ἰδομαι*, gr. = a 'ndepărta reul de la bolnav). *Doctorii remediază boalele animalelor și ale oamenilor*. Intr. *se medicari*, l., *ἰδομαι*, gr. = *Se remediază singur*. Etym. *Remediare*, l., *remédier*, fr. *Tămădui* (*sanare*, l., *ἰατρῆω*, gr. = a vindeca de o boală). *Unii oameni se tămăduesc, numai punēndu'și credința în D-zeu*.—*Corpora vix quaedam ferro sanantur*. Ov. Etym.: *Temetum*, l. = vin. Vinul considerat ca medicament la boală, lucrul obicinuut și 'n prezent de unde *tămăduire* și apoi *tămădui*. Senzu ecclesiastico: *Isvorul tămăduirilor și dătătorele de viață*.

Viola, silui, pângări, necinsti, strica, forsa, mârșăvi, profana

§ 231. *Viola*, (*violare*, l., *violare*, fr., *παραβαίω* gr. = a s'atinge de drepturie cuiva). Orice om stăpân pe conștiința

lui nu violează drepturile altuia. — *Violāro legem*, l. = παρανομέειν, gr. — *Violare templi sanctitatem*, l., τὸν ναὸν βιάζομαι, gr. — Metaph: *Puellae virginitatem violare*, l., βιάζομαι, gr., *silui (compellere)*, l., ἀναγκάζω, gr. = *demonstrare aliquid necessarium esse*. A siluit o casă întreagă spre a comite sacrilegli. — *Puellae virtutem vexare seu compellere* — Etym: (λαίητξ, rus. = forsa = sili. de unde prin cor silui. *Pângări (Laedere)*, l., πορρωανω, gr.). *Laedere sanctuarium* l., = a pângări altarul. — *laedere puellae virginitatem* — *Sensu proprio: Contaminare*, l., μόλω, gr. = a pângări hainele, ale împleă de necurățenie = A pângări de sânge = καθαίρω, gr. — Etym.: *Pongere* l., = a atinge un lucru curat c'un liquid colorat, ca a scrie pe hârtie, a scrie pe ceară și metaph.: a face necurat, a pângări = a viola. — *Necinsti (qui non a estimāri solet)* l., ἀτιμώ, gr.) *Mulți membri din familie bună necinstesc familia*. — *Unii se obicinuesc a necinsti virginitatea*. — Etym..

Vrajbă, dihonie, intrigă, discordie, disbinare, discrepantie, sfădălie, harfă, zizanie.

§ 232. *Vrajbă (dissensio, controversia)*, l., διασorp̄ gr.). A întrat vrajba întrânșii. Etym.: κλάκκα, rus. = ură, inimicizie, dușmănie, *declamatio controversiarum*. Sid — *Dihonie (δισωνία, gr. disensio)*, l., = divergință de păreri, ne'ntelegere): *Și'n familie se întâmplă dihonii*. — *Intrigă (machinatio, dolus, ars, fraus)*, l., μηχανή, gr. = uneltire secretă pentru a face a reuși ceva sau pentru a dispărea ceva). *Prin intrigi și-a ajuns scopul*. — Etym.: *Intrigue* fr., *Discordie (discordia)*, l., διχωνία, gr. = lipsă de concordie, dissensiune). *Discordia aduce mari nenorociri*. Rad. de orig.. *Discors*, l. — *Disbinare (disidium, discordia)*, l., ἔρις, gr. = disunire, ruptură între mai mulți). *Lucrau împreună, dar a intervenit desbinarea între ei*. Etym. *Dis* și *bini* l. — *Discrepantie (discrepantia)*, l., διάστασις, gr. = *duplex sentia, dubitatio*, l. = deosebire de păreri). Prin discrepantie se discută amărunit lucrurile. *Sfădălie contentio, disputatio*, l., ἀμειβομένησις gr.) *Dela sfădălie, la bătălie*. Etym.: *Suadere*, l. = a dă'sfaturi, a conveni, de unde metaph. și'n senz opus, sfadă sfădălie. — Rad. de orig. *Suada*, l., Πειθᾶ, gr. = Zeița sfatului, convorbirii, elocven-

ții, persuasiunii. *Flos delectatus populi Sua daeque medulla*. Enn.—*Harță* (*certamen*, l. πάλη, gr.=luptă, combatere). *Amândouă partidele s'au luat la harță*.—Ety.m. χαρβωιά, rus=ceartă, sfadă, de unde *harța* prin cor.—*Zizanie, eis*, l. εἶς gr.=sfadă, neînțelegere între două sau mai multe persoane).—*Zizania dintre oameni duce la rău sfârșit*. Ety. m. *Zizanie*, fr.

Z

Za, inel, cerc, halcă.

§ 233. *Za* și *zală* (*annulus catenae*, l., Κίρκος sau Κρίκος gr = cerc cu care se leagă sau să 'ntărește ceva). — *Zalele să leagă unele de altele pentru a forma lanțul*. — *Annulus inserto non bene fixus acie. Mart.* Ety. m.: Prob. *Youzuk*, turc prin cor. *Zindjir*, turc, = lanț, ca format din zale încă convine cu rad. — *Inel* (*annulus catenae*, l., Κρίκος, gr.). *Inelele sînt menite pentru formare de lanțuri*. — Ety. m.: *Annulus* sau *annulus* l. — *Cerc* (*circulus catenae* l., Κίρκος, gr. — *Cercurile de metal sau de aur formează lanțuri ce sînt podoaba gâtului feminin. Halcă* (*circulus catenae*, l. Κρίκος, gr. = inele ce formează lanțuri). Halcele compun un întreg șir de lanțuri. Ety. m.: *Halka*, turc, *anseau* fr..

Zabavă, întârziere, lenire, incetenire.

§ 234. *Zabavă* (*cunctatio*, l., διαμείλησις, gr. = stare multă vreme într'un loc, desistare pe un timp de la ceva). *După o zăbavă de trei oare a sosit*. — *Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est. Juv.* — Ety. m.: *Zababa*, rus. = amuzare, petrecere și prin ext; perdere de vreme, *zăbavă*: — *Întârziere* (*mora*, l., μέλησις gr.). *Din cauza întârzierii a perdut trenul*. — Ety. m.: *In*, pref. și *tarditas* l., *Lenie, lenevie, lenire* (*οἶσιον*, l., ἀργία, gr. = înceteneală la treabă). *Din cauza leniei, n'a ajuns, la timp*. Ety. m. *Lenitas*, l. = moleculne și prin ext. *lenie* și *lentus*, l. = lent, încet *Incetinire, incetare* (*cessatio*, l., βλακεία gr.). Prin *incetinire nu se termină lucrarea la timp*. — Ety. m. *In* pref. și *cessatio* — *cessare*, l.

Zăbrea, cancelă, vergea de ter, ostreață grilă, parmaclie

§ 235. *Zăbrea* (*canceli*, lat., κρυκλῖς, gr.) = vergea sau

nuea, cu care se 'ngărădește un cerdac sau alt loc). *Cu zăbrele se fac frumoase îngrădituri.*—*Concellis primos inseruisse pedes.* Ov. — Etym. *za* sau *sa* și *barreau* fr. = vergea, și prin ext. și metaph. Gardul, ostrețile ce 'nconjură localul de pledat al avocaților, de unde baroul avocaților, *окжирание* rus. *Cancelă cancelli*, l., *κλεθρον*, gr. = ostrajă). Cu cancelle se poate îngrădi un gard bun. *Vergea de fer* sau de lemn (*virga ferrea sive lignea*, l., *ράβδος*, gr. = o lungă și flexibilă lozie, și prin ext. ostrajă). Cu *vergele de fer îngrădești cerdacele*. Etym.: *verge*, fr., *virga*, l., *ostreța (canceli*, l., *κρχλις πήματα*, gr. = bețe făcute la strug și așezate la gardul cerdacului și la orice gard). *Fără ostreață casa rămâne neapărată*. Etym.: Prob. *ύστρακος*, gr. = acoperiș — testă, ca la broaștele țistoase, cași eșafod = leasa = akeă, rus. și prin declinațiune grile, bețe cioplite cu care se fac apărătoare la case. *Grilă (grille*, fr., *cancelli* l., *κρχλις* gr. = bețe de îngrădit). Cu grile se apără casa. *Parma lic* și *parmaclîc (cancelli*, l., *πήματα*, gr. = acelaș senz). *Fără parmaclîc să sue gărnele în balcon* Etym. *Parmaclîk*, turc.

Zadarnic, netrebnic, nefolositor, inutil, van, deșert

§ 236. *Zadarnic (damnosus*, l., *άνωφελής* gr. = om de nimic). Sînt unii oameni *zadarnici, cari încurcă și pre alții*. Etym.: *σαλδάρικιν*, rus., = înțepat, furios și prin ext. *zadarnic*. Rad de orig. *σαλδάρ*, rus., = furie și prin ext. *zădărnîcere.*—*Netrebnic (inutilis*, l., *'αλιωτελής*, gr. = om de nimic). *Cei netrebnici, sînt excluși din societatea oamenilor buni*. Etym.: *Ne* pref. și *trēba*, sl. = sacrificiu, adecă care nu face sacrificiu și prin ext. *netrebnic.*—*Nefolositor (inutilis*, l., *'αχρηστος*, gr. = care nu e bun la nimica). *Omul nefolositor este alungat din societate*. Etym.: *Ne* pref. și gr. *'οφελουμος*, = care profită, și, subst. *'οφελος* profit, cîștig. — Rad. *'οφέλλω*: gr. = a profită, a folosi. — *Inutil (inutilis*, l., *'αχρησιος*, gr.). *Cei inutili, nu sînt întrebuiși.*—*Van (vanus*, l., *ράταιος*, gr. = om deșert, fără minte). *Cei vani, se încântă de ei însuși și cei cumînți rîd.*—*Deșert (sterilis, inutilis*, l., *'αχρησιος* gr. = care n'aduce folos). *Cei deșerți (fără minte), trebuie a fi puși la rezon*. Etym.: *Desertus*, l., = Deșert, părăsit, nelocuit și prin ext. și metaph. — Om necultivat, neghiob, nerezonabil.

Zalhană, măcelărie, abator, căsăpie

§ 237. *Zalhana și salhană, (macellum, l., κρεοπωλιον, gr. = dugheana, locul unde se taie carnea, vitele). La Zalhana s'au tăiet multe vite. Immane est vitium dare milia terna macetio* Hor. Etym.: *Salkhană, turc.* — *Măcelărie (macellum l., κρεο πώλιον, gr. = locul unde să taie boi, berbeci, etc.). Măcelarii (macellarius, l., κρεοπώλης, gr.). Măcelarii taie vite și vând carne la măcelărie.* — *Abator (laniena, l., κρεοπωλιον, gr.). La abator să taie vite.* Etym.: *Abattoire, fr., Căsăpie (laniena, l., σφαγή, gr. = locul unde se taie vitele). La căsăpie să taie vite și să vinde carne.* — Etym.: *Kassab dukkrany, turc. = dugheana casapului.* — *Casap (Kassab, turc.) se zice despre cel ce taie și vinde carne = lantio și lanus, l.*

Zălog, amanet, gaj, garanție, siguranță, arvună, caufiune.

§ 238. *Zălog (pignus, l., ἐνέχυρον, gr. = garanție pentru o datorie). A dat zălog pentru suma împrumutată. Has olim exuvias mihi perfidus illereliquit, pignora carasui.* Virg. Etym.: *заломъ, rus. — zalomach, zaloch, germ.* — *Amanet, (arrhabo, l., ἐνέχυρον, gr.). Pentru împrumutul de bani a primit amanet.* Etym.: *Emânit, turc.* — *Gaj (arrha, l., ἐνέχυρον, gr.). Pentru împrumut a pus gaj.* Etym.: *Gage, fr.* — *Garanție (fidejussio, l., ἑγγυή, gr.). A dat garanție pentru a fi sigur de împrumut.* — *Metaph.: A dat garanție pentru a scăpa din ocnă* Etym.: *Garantie, fr.* — *siguranță (pienus fidei, l., πίστις, gr.). A pus siguranță asupra sa mobilă.* Etym.: *Assurance, fr. rad. de orig., securus l., = sigur, în siguranță. Arvona (carrhabo, l., ἄρραβών, gr. = amanet, siguranță) Etym.: ἄρραβών gr. De aci românul aravună și abr. arvone.* — *Caufiune (cautio, l., caution, fr. — ἑγγυή, gr. = garanție, mai ales în justiție). Ca să scape de gros, a depus o caufiune.*

Zanie, pagubă, perdere, daună, detriment, prejudițiu, risipă

§ 239. *Zizanie (Zania, l., ζημία și ζαμία gr. = pagubă). Zaniile sînt de multe feluri—Pagubă (damnum, l., βλάβη, gr.) comercianții au avut o mare pagubă.* Etym.: *πάγνη, rus. = des-*

truție, perdere. *Perdere* (perditio, l., ἔρημα gr.). Când *stai degeaba, ai pierde*. *Daună* (damnum l., înrudit cu δαπάνη, gr. = pierde). *In afaceri sînt și daune.* (*Detriment* (detrimentum l., ζημία gr. = pagubă, pierde). *Multe detrimente am avut în viață.*—*Prejudițiu* (noxa, l., βλάβη, gr. = pagubă, răsipă). 'Mi a cauzat mari prejudiții în afacerile mele. Etym.: *Praejudicium*, l. *prejudice*, fr. *Răsipă* (dissipatio, l., dissipation, fr., διασκέδασις, gr.). *o mare răsipă în cereale a fost în acest an.* Etym.: *Re* pref. și *sipare* l. = a da la o parte, a risipi

Zămislire, concepție, producție.

§ 240. *Zămislire* (conceptio inutere, conjunctio per sortem, l., ἐδληψις, gr. = prima formațiune a copilului în pânticile mamei sale). *Zămislirea unui copil este o mare fericire a familiei.*—Etym.: ΖΑΜΨΙΨΑΨΗ Ε — ΖΑΜΨΙΨΑΨΑΨ, rus. = invențiune, inventare, — invenție, născocire — născoci și prin ext. și metaph.: zămislire — a zămisli = concepție — a concepe. Rad. de orig., prob. ἐδληψις, gr. = zămislire în două senzuri, fizică și morală, și aceasta prin cor. vorbei ἐδληψις. *Concepție* (conceptio, κοῦληψις, gr.). *Concepțiunea unui copil este o mare bucurie pentru părinți.*—Metaph.: concepțiile lui psihologice se par nefundate.—*Producție* (germinatio, l., βλαστησις, gr., încolțire, semănță vlăstar, obârșie și prin ext. și metaph.: *zămislire*. Etym.: *productio-productere*, l.

Zanatic, nerod, stupid, irrezonabil, șuchet, smîntit, dement, budala, tont, idiot, prost, dobitoc, tâmpit, hebet, năuc

§ 241. *Zanatic* (consilii experts, l. ἀβουλός, gr. = lipsit de judecată).—Unii oameni sînt *zanatici, văd lucrurile în opoziție cu vederile celor cuminți.*—Etym.: Rad. de orig.: ζαν-ζανός, gr. = ζεύς sau ζην = *Jupiter*, l.: se explică deci că zănaticii au concepțiuni divine și nu umane prin urmare în opoziție cu judecata ominească și de aci, fără judecată umană, visător, dement, și prin urmare *zanatic*.—*Nerod* (in consultus, l., ἀλόγιστος, gr. = fără judecată). *Cei nerozi nu trăesc bine în lume.* Etym.: ΗΕΡΩΔΑΚΙΩ, rus. = intrepid și prin ext. nerod = ne'ntept. — *Stupid* (stupidus, l. *Stupide*, fr., ἀπερίσκετος gr. = lipsit de bunul simț).

Cei stupizi, n'au parte bună în lume.— Jam certe stupido, non dices, Paula, marito. Mart.—*Irrezonabil (excors, l., ἀλόγιστος, gr. = lipsit de minte). cu cei irrezonabili nu'i de glumit).* Etym.: In pentru ne, pref. și *raisonnable* fr. = λογικός, gr. — *șuchet (stolidus, l., προπετής, gr. = hop într'o parte).* *Cei șuchet și găsesc mantaoa.* Etym.: *Chachekoun*, turc = smintit.— *Smintit (mentis expers, l., ἀπερίσκεπτος, gr. = eșit din minte).* cu cei smintiți, nu te măsura. Etym.: Ex = es = s pref. și mens-tis, l. — *Dement (demens l., προμητής, gr. = παραφρονέω, gr. = a fi în nebunie).* *Cei demenți sânt internați la sanatoriu.*—*Budală (inconsultus l., ἀλόγιστος gr. = fără judecată).* *Cei budali, sînt de pus la plug.* Etym.: *Budală, turc.* — *Tont (consilli expers. l., ἄβουλος, gr. = fără cap, fără minte).* *Să nu stai la vorbă cu cei tonși.* Etym.: *Tons-tis, l. = care face numai rău, care nu știe a face bine, prin cor.* — Turcul zice: *devabb. Idiot (insipidus, l., μωρὸς gr. = care'i de tot prost).* *Cu cei idioși să nu te poi.* Etym.: Rad. de orig. ἰδιώτης, g., *Idiote, l. = idiot.* Subs., *Prost, (ineptus, l., ἡ λ'θιος, gr.).* *Nu mai cu cei proști să n'ai de a face.* Etym.: *Prost, sl. про-сты, rus.* — *Dobitoc (hebes, l., ἀβέλτερος, gr.). Fugi de oamini dobitoci.* Etym.: Prob.: *Domus vitae*, rad de orig.—*Vorba vita, l. = viață prin ext. semnifică vietate, ființă, și ca atare: Vietățile de casă = vitele. între care vaci, boi, oi, capre. etc., domestice sau de casă, și metaph.*— *Dobitoc, tont, prost, etc, adj.*— *Domus boves, vaccae, oves. caprae, etc, et omnia animalia domestica.*— *Têmpit (stultus, l., θλιώδης, gr.). Cei têmpiți nu folosesc societăți.* Etym.: Rad. de orig. *Tempus, l., = timp.*—Cu trecerea timpului facultatea de a simți și de a cugeta, scade și de aci, a trece timpul, de unde metaph.: A să împli și apoi împli.—*Hebet (hebes, l., κτηνώδης gr.). Trebuie fugit de hebeți.* *Năuc (insipidus l., ἀναισθητος, gr.)* Cu năucii să nu vorbești. Etym.—*Nqucem magh.*

Zăpăcială, confuzie rătăcire, disordine, încurcare.

§ 242. *Zăpăcială și zăpăcire (conturbatio, l., σύγχυσις, gr. = desordonare în aranjarea a ceva).*— *Văzënd înaintarea armatei 'i-a cuprins o mare zăpăcială.* — Etym. ΒΑΡΑΥΚΛΗΜΙΕ, rus., prin cor. *Confuzie (confusio, l., confusio, fr. κόγχαις, gr. = disordine*

încurcare de lucruri și de fapte).— Toată *pieșa e în o mare confuzie din cauza scumpetei*. *Metaph.: confuziunea nu eșă din mintea lor.*— *Rătăcire (commistio, l., ἀποπλάνησι, gr. = rătăcirea din drumul drept). Fiind întuneric, n'au putut scapa de rătăcire.* *Metaph.: Rătăcirea minții omenești are ca urmare nenorocirile.* *Etym.: Prob. Retrocedere, l., retroceder, fr. = a merge înapoi, a se duce în urmă. în loc de a merge înapoi.* *Desordine (perturbatio, confusio, l., ἀταξία, gr. = lipsă de ordine). O mare desordine există în stat. Multă desordine în familie.* *Etym.: Desordre, fr., disordine it.*— *Incurcare și incurcătură (intricatio, implicatio, confusio, l., ἀκορμία, gr. = încălcire, amestecare a lucrurilor).*— *Incurcarea în conducerea ôfacerilor li-a atras ruina.* = *Etym.: Prob. crocire sau crocilitare, l. = a cloncăni, a cărâi, a vorbi ca corbul fără înțeles, și metaph.: a încurca, de unde incurcare. Intricatu, l. poate fi considerat ca rad. de orig. și corespunde mai bine cu rom. intrigă, intrigăre.*

Zapciu, priveghitor, subprefect, păzitor

§ 243. *Zapciu (sub-praefectus, l., ὑποδιοικητής, gr. = care conduce o subprefectură cu o extraordinară autoritate). Zapciul nu iartă greșelele subalternilor.* *Etym.: zăbite, turc. = ofițer de poliție, prefect de poliție și apoi zapciu, executor de ordine publice de stat. Priveghitor sau preveghitor (pervigilans, l., ἀγρ' ἐπαρχος, cr. = care privighiază ordinea în stat). Pe vremuri să știea numai de vorba preveghetor și nu și de subprefect.*— *Subprefectul (subprefectus, l., ὑποδιοικητής, gr.). Un subprefect administrează o plasă. Păzitor (custos, l., ἀγρ' ἐπαρχος, gr.). Păzitorii nu lasă a să periclita ordinea în stat.* *Etym.: Păzitor, magh..*

Zapis, contract, sinet, script, convenție, pact

§ 244. *Zapis (scriptum, l., συγγραφή, gr., scris prin care se fac obligațiuni de ambele părți), între părți s'a format un zapis.* *Etym.: записка, rus.*— *Contract (contractus, l., impr. de pecuniis, συνάλλαγμα, gr.). Prin contract s'a stipulat plata cerealelor la rădicare. Sinet (pactum l., ὁμολογία, gr., acord bănesc între două sau mai multe persoane). Creditorilor s'a eliberat*

un sinet de plată.—Etyrn.: *Sénéd*, turc. *Script* (*scriptum*, l. χειρογραφον, gr. = script în genere, impr. de pecuniis). *Prin un script autenticat s'au aranjat daraverile bănești.* — *Convențiune* (*convention*, fr. ὁμολογία, gr.). *Convențiunile între părți pentru debite au fost aranjate.*—*Pact* (*pactum*, l., συγγραφή, gr.). *Pactul între debitori și creditori a fost încheet.*

Zar, broască, lăcată, verigă, clanță, zăvor, drug pentru zăvorit ușa.

§ 245. *Zar* (*sera*, l., *serrure*, fr., *serramé*, lt. κλειθρον, gr. = încuetoare de ușă, broasca ușii). *Vrei să dormi liniștit noaptea încue ușa cu zarul.*—Alt senz: Cub de os sau de ivoriu pentru a jucă la trictrac.—Cel ce aruncă meșteșugit zarurile are norocul câștigului.—Etyrn.: *Zar*, turc.—*Broasca ușei* (*sera januae*, l., κλήθρον, gr.). *S'a încuet ușa cu broasca?* Sensu proprio: *Broasca crăcăește în baltă.* Etyrn.: βάρραχος, gr. prin cor., = broască. *Lăcată* sau *lacăt* și *locat* (*sera*, l., κλειθρον, gr. = o mică mașină, așezată în belciuge pentru a se'ncuea ușa). *Lacăfile servesc la încuerea ușilor.* Etyrn.: *Loquet*, fr., *Lucchetto*, it. *Verigă* (*vectis*, l., μοχλός, gr. = Verigă pentru închis poarta sau ușa). *Porțile templului se'nchid cu verigi groase:* Etyrn.: *Verrou*, fr. Alt senz: Verigă, inel (*annulus*, λίνκος, gr.). *Verigile astăzi sînt la modă, mai ales între cocoane.* *Zăvor* (*Clastrum* l., μοχλός, gr.). *Porțile și ușile se'nchid cu zăvoare* Etyrn.: *Zavor*, rus, = închidere și prin ext. *Zavor.* *Drug de fer pentru zăvorătul ușei* (*pessulus*, l., πάσσαλος, gr.). *Porțile și ușile se'nchid cu drugi de fer sau de lemn.*—Etyrn.: *Дровá* rus = lemn de încălzit și prin ext. *drug.* Rad. de orig., σβράκτων, gr. = bară, drug de lemn sau de metal pentru a'nchide o trecere.

Zare, lumină, claritate, lucire, strălucire, zi.

§ 246. *Zare* (*jubar*, l., ἄνγί, gr. = vedere luminoasă). — În zare toate lucrurile ți se par în forma lor. — *Metaph.:* În zarea dealului (pe vârful) se vede o turmă de oi.—Etyrn.: Prob. *sol*, l. = soare, prin cor.—*Lumină* (*lumen*, l., φανέρης, gr.). *Dacă n'ar fi lumină, n'ar fi lume.* *Metaph.:* *Crterul fără lumină, e sterp în hotărârile sale.*—*Claritate* (*claritas*, l., *clarté*, fr., λαμ-

πρότης, gr.). *Și claritatea lunii, 'fi ajută în cursul nopții.* Metaph.: *Claritatea vocii, clarifică sunetul vorbelor.* — *Lucire* (*lux*, — *lucēre*, l., 'απαιρία, gr.). *Lucirea stelelor, te pune pe cale.* — Metaph.: *Lucirea minții, te face om.* — *Strălucire* (*Splendor*, l., δεικνυασμός, gr.). *Strălucirea razelor soarelui, face o zi frumoasă.* Metaph.: *Strălucirea purtării face pre om glorios.* Etym.: *Trans* = *stra*, și *lucēre*, l. — *Zi sau zioa* (*lumen*, λαμπρότης, gr.). *Zioa obligă toate vietățile a lucra și-a se purtă din loc în loc.* Metaph.: *Mintea omnească, n'are tot-deauna zi bună.* — Etym.: *Dies*, l. = *zi*. *Turcul zice*: *ziya*, claritate, lumină.

Zarzavat, legumă, fructe potagere, plante leguminoase.

§ 247. *Zarzavat* (*olus*, l., λάχανον, gr. = legume). *Mă hrănesc cu zarzavat = olevis vescor*, l., *Positum est, argente catino, durum olus.* Pers. — Etym.: *Zébzévât*, turc. — *Legumă* (*olus*, l., λάχανον, gr. = toată ierba potageră) *Alimentele în genere, se procură din legume.* Etym.: *Légume*, fr., *Legumen* It. = ori-ce boabă în pastăie. *Fructe potagere* (*fructus leguminosi* l., τὰ λάχανα, gr. = plante potagere). *Fructele potagere sînt folositoare pentru hrană.* — Etym.: *Fruits potagers — plantes potagères*, fr., *Plante leguminoase* (*olus, plantae leguminosae*, l., τὰ λάχανα, gr. = toate plantele ce formează boabe. Intre plantele leguminoase, primele sînt cartofii, apoi fasolele, varza, etc..

Zeamă, sos, borș, supă, sorbitură, ciorbă.

§ 248. *Zeamă* (*jus, zema*, l., Ζήμα, gr. = aliment lichid). *Zeama de găină e cea mai bună.* — Metaph.: *In multe zemuri te amesteci*, ad. că în multe dareavere, în multe afaceri. — *Sos* (*Jus*, l., Ζήμα, gr. = aliment lichid îngroșet cu făină de grâu). *Friptura cu sos a fost minunată.* Metaph.: *Te amesteci în toate sosurile*, adică în ori-ce afacere. Etym.: *Sauce* fr.). *Borș* (*Jus acidum* l., Ζωμός οριμός, gr.). *Borșul este hrana predilectă a țaranului, fie cu zarzavat, fie cu carne* — Etym.: Prob., rad. de orig.: *Boro*, it., *bore*, fr. = o pulbere verzie, care combinată cu oxigenul, borul dă acidul boric. De aci prin cor borș pentru bor. *Supă* (*zema*, l., Ζωμός, gr., *soupe*, fr.). O supă bună nu strică. — *Sorbitură, jus, sorbitio*, l., Ζήμα, gr.). În fie care seară

e bine a 'nghiși sorbituri de ceai, Ciorbă (*jus, zema, l., Ζήμα, gr.*).
O ciorbă de pasere face plăcere a o mândă. Etym.: *Ciorba*
 sau *tchorba*, turc.

Zel, rîvnă, amoare, patimă, aplicare, dragoste, gelozie, pizmă, iubire, invidie.

§ 249. *Zel (zelus, l. zèle fr. ζήλος gr. = dorință de a face ceva, aplicație cătră ceva sau cineva). Zelul cătră studii este o dorință divină. — Rîvnă (animi alacritas. l., προθυμία, gr. = dorul de a 'ndatori). Din rîvnă cătră părinși, fiii trădesc fericiți.* Etym.: *рѣвноствѣ, rus.*—*Amoare (Amor, l., έρως gr. = iubire, dragoste cătră cineva. Amoarea de aproapele fericește pe om. — Patimă (studium, l., έρως gr. = afecțiune cătră cineva sau ceva). Are o mare patimă cătră copii.* Etym.: *πάθημα, gr. = suferința fizică și metaph., dragoste, iubire. — Aplicare, aplicațiune (applicatio, l., application, fr., προβοχή, gr. = atențiune încordată cătră cineva sau ceva). — Aplicațiunea, iubirea fratelui cătră frate provoacă o mare atașare sufletească. Sensu proprio: Applicatio aliquid rei. Aplicare la lucru, etc. — Dragoste (cupido, l., αγάπησις, gr. = iubire aprinsă). Dragostea de divinitate, înviorează viața omului. — Etym.: *дроготливностѣ rus. = amor, iubire. — Gelozie și Zelozie și jaluze (libido, l., 'αγάπη, gr. = iubire aprinsă, pătimașă, de cineva). Gelozia pre mare a bărbatului cătră soție sau a soției cătră bărbat poate avea consecinși rele. Sensu proprio: *Λίβος, (φθόνος, gr. = patimă, invidie) — Cei săraci poartă gelozie cătră cei bogași* Etym.: *Jalousie, fr. Rad. de orig., Ζηλοτυχία gr. din Ζήλος = rivalitate, emulațiune și prin ext. dorință, dragoste. Pizmă (libido, ardor, l., 'αγάπη, gr. = Dragoste, iubire). Pizma bine voitoare cătră frași înveselește familia. — Sensu proprio. Invidia, l. φθόρος, Pizma în familie, sdruncină traiul cel bun. Etym.: *взлѣдствіе, rus., prin abr. = desiderium l., désir fr. Rad. de orig., έπιθυμία, gr. prin abr. = dorință, plăcere, patimă. — Iubire (έρως, gr., eros, l. = dragoste). Iubirea de frate este o calitate divină.* Etym.: *любовѣ, rus. = amor, dragoste, die Liebe, germ. Invidie (charitas, l., έρως, gr. = dragoste, iubire de ceva sau cineva). Am mare invidie de copilul meu, că este așa deștept. Sensu proprio: Invidia, l., Βλακουλία, gr. = pizmă). Săracul are invidie asupra celui bogat,****

Zer, lichid brânzos, acid de lapte

§ 250. *Zer* (*serum*, l. = lichidul extras din laptele scopt pentru fabricarea brânzei). *Tăranii beu zer ca medicament pentru a întrîmă puterea corporală* = *sero uti ad vires refrendās.*— *Lichid brânzos* (*aqua, humides* {*casata*, l., ὕγρον τυροφον gr. = care conțin brânză. Lichidul brânzos se 'ntrebuințază ca aliment pentru masculi, și la fabricarea unor alimente. Etym.: *Liquide*, și *burenda*, lat. rustic, de unde *brenda* și apoi brânză român — Maghiaril zic *turo*, din gr. τυρος, iar germanii *Käse*, din *caseus* = brânză, caș. — *Acid de lapte* sau *aciditate de lapte* (*aciditas lactea* sau *casea*, l., ὀξύτης, γαλακτική, gr., din *lac* l. și γάλα, gr.). Acidul de lapte sau acidul lacteic, folosește la alimente și medicamente.

Zizanie, dihonie, intrigă, ne'ntelegere, discordie, sfadă, disenziune, mașinație, gălceavă

§ 251. *Zizanie* (*lis*, l., ἑρις, gr. = sfadă, ne'ntelegere între două sau mai multe persoane). *Zizania dintre preoți este un exemplu rău pentru enoriași* Etym.: *Zizanie*. fr.,— *Dihonie* (*cautentio*, l., δεχοστασια, gr.). *Ce dihonie a intrat în această familie!* Etym.: Διόνοια, gr. = divergență de părere și prin ext. ceartă, ne'ntelegere. — *Intrigă* (*artificium quodvis quo quis aliquid efficit*, l., μηχανή, gr. = meschinărie prin care s'ajunge la reușită). *Prin intrigă și-a ajuns scopul*. Etym.: *Intrigue*, fr., *Ne'ntelegere* (*dissensio*, l., ἑκονοια, gr. = lipsă de acord). *Ne'ntelegerile există între oameni.*— Etym.: *Mésintelligence*, fr. *Ne* pref. și *intellectio-intelligere*, l. *Discordie* (*discordia*, l. *discorde*, fr., διόνοια, gr., o mare *discrimen* (ne'ntelegere) stăpânește această familie. — *Sfadă* (*discrimen* l., διαφορά, gr.) din *sfadă în sfadă a ajuns la batote*. Etym.: *swada* și *suade*, germ.: = dar de elocvență și prin ext. *sfadă* sau *suadă* Rad. de origină, *suadere-suasio*. l. = a sfătuți, a așța, a pune la cale = *alicui, aliquid suadere*, și prin ext. *a se sfădi*— *sfadă*. *Disenziune* (*dissensio*, l., μηχανή, gr. = mare ne'ntelegere). *O mare disenziune a intrat între frați*. *Mașinație* (*machinatio*, l., μηχανή, gr. = ne'ntelegere pornită din interes). *Prin aceste mașinații ambele par-*

tide au să și rupă gâtul. Gâlceavă (lis, l., ἀμφιρότητα, gr., = sfadălie; o mare gâlceavă a fost în plajă. Etym: *Prob gal-linaceum*, l., prin cor., = cântatul cocoșului pe la mezul nopții și prin ext. vorba cocoșului, de unde *gâlceavă*. Turcul zice: *Gavgha* = *querella*, l. *querelle*, fr.

Zodiac, circuit

§ 252. *Zodiac* (*Zodiacus*, l., ζωδιακός, gr. = Zona circulară pre care soarele o parcurge în timp de un an). *Soarele percurge zodiacul în timpul unui an. Quotque super terram sidera zodiaci.* Aus. *Circuit* (*circuitus*, *zodiacus*, l., ζωδιοφόρος Οὐρανός sau fără κικλος = cerc imăginar în cer, care conține douăsprezece semne sau constelațiuni pre care soarele le percurge în timp de un an. *Soarele percurge în timp de un an douăsprezece constelațiuni.* Sensu proprio: *circuitus*, l. = încunjur. *circuit*: *saeva-que circuitu currantem brochis longo*, Ov. = *orbis ambitus*, *circulus*, *gyrus*, l.

Zonă, cerc, brău, încingătoare, chimir, climă

§ 253. *Zonă*, (*zona*, l., ζώνη, gr.). Cele cinci diviziuni ale globului terestru să numesc zone *Metaph zana*, l., κωνη gr. = oarecare înfăderi terestre. *Unele regiuni terestre sunt mai călduroase ca altele; zona* l. ζώνη, gr. = încingătoare: *Oamenii de țară poartă încingătoare.* *Cerc, zonă*, l., (ζώνη, gr.). *Cercurile terestre sînt bine cunoscute de astronomi.* Etym.: *Circus*, l. = *orbis*, l. curat latin: *cingulus* sau *orbis*, l. = brăul pămîntului și al cerului = *terrae et coeli regio* sau *ora* sau *plaga*. De aci: *orbis medius* și apoi *zona usta* și apoi *zona media flammis* exusta et cremata. — *Brau* (*zona terrae*, l., ζώνη, gr. = brăul pămîntului). *Globul terestru are cinci brăe* Sensu proprio: *Cingulum*, l., ζώνη gr.). *Teranti poartă brăe, pentru sănătatea corpului.* Etym.: *brandeum*, l., med. sau *prandeum* = zonărum genus, și gr. med. πρᾶνδίων = brău format cu deosebire de lă.ă. *Cingătoare* (*zona*, l., ζώνη, gr. = *zonae terrae et coeli*). *Cingătoarele pămîntului și ale cerului ni sînt cunoscute.* — Sensu proprio: (*Cingulum*, l., ζώνη, gr.). *Cingătoare poartă aproape*

tot omul. Etym.: *Cingulum*—*cingere*, l. *Chimir* (*cingulum*, *zona* l. ζώνη gr.). *Chimirile cerului sînt știute*. Sensu proprio: *Cingulum*, l. ζώνη, gr. = încingătoare cu deosebire de pele pentru a servi și ca pungă de bani). Țeranii poartă banii în chimir. Etym.: *Këmér*, turc.— *Climă*, *zona*, l., κλίμα, gr. (*Clima terestrecerească să importe în cinei diviziuni*. Sensu proprio: *Clima de primăvară este prielnică*).

Zorbatic, *revoltă*, *turburare*, *răscoală*, *tumult*.

§ 254. *Zorbatic* (*seditio*, l., θόρυβος, gr. = ceartă, mișcare, revoltă). *Un mare zorbatic s'a stîrnit în popor*. Etym.: *Zorbalyk*, turc. *Revoltă*), *turba*, l., στάσις gr., *révolte* fr.). *Révolta a fost cumplită*. *Turburare* (*consternatio*, l., ταραχή, gr., *trouble*, fr. *turbatio*, *turbare*, l., *O mare turburare s'a iscat în feară*. *Rescoală* (*insurrectio*, l., ἀνάστασις, gr. = mișcare turbulentă, revoltă). *Rescoală populară a produs mare groază în feară*. Etym.: *Re* pref. și *extollere*, l. = a rădica din loc, a sui însus și metaph.: A turbura, a rescula, a revoluționa. *Tumult*, (*tumultus*, (Σάρακος gr.). *Un grozav tumult s'a auzit*.

Zugrav, *pictor*, *boiangiu*, *văpsitor*

§ 255. *Zugrav* și *zugraf* (ζωγράφος gr., pictor, l. = artist care execută pictura) *Mitropolia Moldovei este zugrăvită de buni zugravi*. *Pictor* (*pictor*, l., χρωστήων, gr. = care aplică pictura). *Pictorii se ocupă cu pictura*, *Pictoribus atque poetis quilibet audendi semper fuit aequa potestas*, Hor. *Boiangiu* și *boiangiu* (*finctor*, l., βαφεύς, gr. = care boiește obiecte de lemn sau pereții caselor). *Boiangiile se ocupă cu boitul caselor*. Prin ext. ζωγράφος, gr. *pingendi artifex*, l. Etym.: *Boiàdji*, turc. Radde orig. *Boia* = boeală. — *Văpsitor*, (*vincitori*, l., βαφεύς, gr. = care vâpsesc stoffe și orice obiecte). *Văpsitorii au executat bine lucrul*. Etym.: βάπτειν, gr. — βάπτειν = a vâpsi. Ca și βαφεύς. Prin ext.: *Pictor colorator*, l., ζωγράφος gr.

ERATA

1. Numerotația pag. de la 49—56 este de două ori.
2. Lectorii vor binevoi a corecta erorile tipografice, ce le vor găsi în text.

